

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย
TCI (Thai-Journal Citation Index Cener) กลุ่มที่ 2

การเมือง

POLITICS

การบริหาร

ADMINISTRATION

และกฎหมาย

LAW

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566

ISSN 1906-506X (Print)

ISSN 2697-4975 (Online)

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

ISSN 1906-506X (Print)/ ISSN 2697-4975 (Online)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานและทรรศนะทางวิชาการสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์ ตลอดจนสาขาที่เกี่ยวข้อง
2. เป็นแหล่งข้อมูลในการเสนอผลงาน บทความ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัย และข้อมูลท้องถิ่น ภาคตะวันออก รวมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าประกอบการศึกษาในระดับต่างๆ

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย เป็นวารสารวิชาการด้านการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ตลอดจนสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ยินดีรับพิจารณาบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ รายงานการสัมมนาด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยส่งต้นฉบับมาที่ กองบรรณาธิการ (โปรดดูรายละเอียดการเสนอบทความท้ายเล่ม) เพื่อให้คณะกรรมการกลั่นกรองหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review-Double-blind) จำนวน 3 ท่าน ในสาขาที่เกี่ยวข้องพิจารณา

เจ้าของ

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข

อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

โทรศัพท์ 038-102369 ต่อ 150 , โทรสาร 038-393475

Homepage: <http://polsci-law.buu.ac.th/journal/>

ThaiJo: https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscilaw_journal

E-mail: polscilawjournal@gmail.com

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ขสสมศักดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อนุสรณ์ ลีมนานี
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต
ศาสตราจารย์ ดร.เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ
ข้าราชการบำนาญ
ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ จันทิก
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตรี ดร.ณัฐกริช เปาอินทร์
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ กุลสวัสดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ แดงอ่อน
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ธีระพงษ์ ฐิริปาณิก
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Journal of Politics, Administration and Law

ดร.ญารุศ อัครพัฒนานุกุล

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Professor Dr.Marco Brunazzo

Department of Sociology and Social Research, University of Trento, Italy

Adjunct Professor Dr.Markku Salomaa

Centre for East Asian Studies, University of Eastern Finland, Finland

Professor Filippo Lorenzon

School of Law, Dalian Maritime University, China

Dr.Zoumpoulia Amaxilati

Hillary Rodham Clinton School of Law, Swansea University, United Kingdom

Drs.Andy Fefta Wijaya

Faculty of Administrative Science, Brawijaya University, Malang, Indonesia

ผู้ประสานงานกองบรรณาธิการ

ดร.ณปภา จิรมงคลเลิศ

ดร.สุทธาทิพย์ จับใจเหมาะ

นางสาวธารทิพย์ ภาวะวิภาต

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Journal of Politics, Administration and Law

Faculty of Political Science and Law,

Burapha University

Objectives

1. To promote and disseminate academic works and viewpoints relating to political science, Public administration, law and related fields.
2. To be a source of scholarly discussion, research publication, and practical Viewpoints from local issues in Thailand and worldwide
3. To be a repository of research literature and information for every education level.

Journal of Politics, Administration and Law has a particular interest in the link between political science, public administration theory and practice, law and a wide range of relevant themes. The journal also provides a professional forum for reporting on new experiences, new thinking and new ways of working among students, scholars, practitioners, policy shapers and socio-political activists. The journal is published two issues a year (January – June and July - December)

The Editorial Board welcomes the submission of research articles, review and seminar reports from the field of political science, public administration, law and related fields for publication from both academic and professional authors. Manuscript in English is also welcome. The manuscript must be sent to the Editorial Board and the author should consult notes for contributors appeared at the back cover of each issue. All manuscripts submitted will be subject to rigorous double-blind reviewing.

Journal of Politics, Administration and Law

Editorial Advisor

Asst. Prof. Dr. Samrit Yossomsakdi

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Editorial in Chief

Assoc. Prof. Acting Sub Lt.Dr. Ekkawit Maneethorn

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Editorial Board

Prof. Emeritus Dr. Anusorn Limmanee

Faculty of Political Science, ChulalongKorn University

Prof. Dr. Supachai Yavapapas

Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University

Prof. Dr. Ruengwit Ketsuwan

Retired Government Official

Prof. Dr. Kriengkrai Charoenthanavat

Faculty of Law, ChulalongKorn University

Assoc. Prof. Dr. Thirawat Chuntuk

Faculty of Management Science, Silpakorn University

Assoc. Prof. Dr. Piyakorn Whangmahaporn

Graduate College of Management, Sripatum University

Asst. Prof. Second Lt. Dr. Nuttakrit Powintara

Graduate School of Public Administration, National Institute of Development

Administration (NIDA)

Asst. Prof. Dr. Teera Kulsawat

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Asst. Prof. Dr. Ratchanee Tangon

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Dr. Teeraphong Puripanik

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Dr. Yared Akarapattananukul

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Prof. Dr. Macro Brunazzo

Jean Monet Chair in European Studies University of Trento

Adjunct Professor Dr. Markku Salomaa

Centre for East Asian Studies, University of Eastern Finland, Finland

Professor Filippo Lorenzon

School of Law, Dalian Maritime University, China

Dr. Zoumpoulia Amaxilati

Hillary Rodham Clinton School of Law, Swansea University, United Kingdom

Drs. Andy Fefta Wijaya

Faculty of Administrative Science, Brawijaya University, Malang, Indonesia

Coordinator

Dr. Napapha Jiramongkollert

Dr. Suttatip Jupjaimok

Miss Tharntip Pawavipat

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ เดียววิศเรศ	ศาลปกครอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ประทีป ทับอัครตานนท์	ศาลจังหวัดปทุมธานี กระทรวงยุติธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.จิระ ประทีป	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ จันทิก	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ธีบุญศิริ	กระทรวงยุติธรรม
พลตำรวจตรี ดร.พรชัย ขันดี	กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง
ดร.เจน สุขศรีทอง	กรมยุทธศึกษาทหารบก
ดร.ปาพจน์ นุบผาวลัย	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.ไวพจน์ กุลาชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย มงคลเกียรติศรี	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตพนธ์ ชุมเกตุ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ เอ็มศิรินันท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนนิกานต์ รอดมรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ คุณปลื้ม	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันวิจิต บุญโปร่ง	มหาวิทยาลัยรังสิต
ดร.พิมพ์กมล กองโกก	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.ปริญญา สิริอัครตะกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.สนิทธาเดช จินตนา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ดร.ธงชัย ทองมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.เสริมสิทธิ์ สร้อยสอศศรี	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.รัชนี แดงอ่อน	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรมย์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ กุลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน	มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต รัชตพิบูลภพ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.พิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.จิตาพร พิศลยบุตร โต๊ะวิเศษกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ธีระพงษ์ ภูริปาณิก	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.โชติศา ขาวสนิท	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.สรชัย ศรีนิศานต์สกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.กานติมา พงษ์นัยรัตน์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.เมทินา อีสริยานนท์	มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กำหนดเวลา ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

การติดต่อ รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131
โทรศัพท์ 038-393475 , 038-102369 ต่อ 115 โทรสาร ต่อ 102
Homepage: <http://polsci-law.buu.ac.th/journal/>
ThaiJo: https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscilaw_journal
E-mail: polscilawjournal@gmail.com

อัตราค่าสมาชิก โปรดยกเลิกสมัครหน้าสุดท้าย

อนึ่ง บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารฯ จะได้รับการอ่านและการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ กองบรรณาธิการขอสงวนลิขสิทธิ์ ในการบรรณาธิการ และลำดับการตีพิมพ์ก่อน-หลัง ทั้งนี้ ถ้อยคำ ข้อเขียน ข้อคิดเห็นและข้อสรุปในบทความและบทความทุกเรื่อง ถือเป็นผลงานวิชาการของผู้เขียน โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

บรรณาธิการแถลง

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2566) ได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา รวมถึงผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ตลอดจนสาขาที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยบทความวิจัย และบทความวิชาการ จำนวน 21 เรื่อง ซึ่งมีความหลากหลายในองค์ความรู้ ในฉบับนี้ขอนำเสนอ บทความแรก เรื่อง แนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้กรอบของกฎหมาย ตีความกรณีมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดย อาจารย์กาญจนา สุขามุรธ สำนักระเบียบการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการและยังส่งผลกระทบในวงกว้างอย่างรวดเร็ว ภาครัฐจำเป็นต้องมีมาตรการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และฟื้นฟูผู้ประกอบการอย่างเร่งด่วน มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลภายใต้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทุกเขตพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มีการปรับปรุงแผนบริหารหนี้สาธารณะ ประจำปีงบประมาณ 2564 ภายใต้กรอบของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงิน เพื่อแก้ปัญหา เยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. 2548 โครงการลงทุนตามแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมภายใต้พระราชกำหนด กู้เงินโควิด-19 รวมทั้งเตรียมความพร้อมจัดหาแหล่งเงินให้เพียงพอทั้งในภาวะปกติและสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้การดำเนินมาตรการของภาครัฐมีความต่อเนื่อง เพียงพอและทันการณ์ ซึ่งในการดำเนินงานตามกฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความจำเป็นต้องใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐนี้มิได้เพียงแต่เป็นการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมถึงจัดการข้อเรียกร้องของประชาชนภายใต้การใช้อำนาจและการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งไม่อาจอาศัยเพียงแค่มติกฎหมายที่มีความแน่นอนตายตัวเท่านั้น การที่รัฐให้อำนาจดุลพินิจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายด้านความยุติธรรม ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่า การใช้ดุลพินิจพิจารณาวินิจฉัยอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคลสถานการณ์ สถานที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจที่มีมาตรฐานแตกต่างกันไป จนกลายเป็นการเลือกปฏิบัติหรือหลายมาตรฐาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจให้อยู่ภายในกรอบขอบเขตของกฎหมาย ตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ภายใต้หลักความชอบด้วยเหตุผล ความเหมาะสมและหลักความได้สัดส่วนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้

กรอบของกฎหมายศึกษากรณี มาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและผู้ประกอบการต่อไป

บทความที่ 2 เรื่อง ทุณมนุษย์ ทุณทางสังคม กับประสิทธิผลองค์การของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 นายไพจิตร สกรินทร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ มงคลพิทักษ์สุข

ในแต่ละองค์การ สิ่งที่ต้องการคาดหวังที่จะได้รับจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรทุกคน ก็คือผลการปฏิบัติงานขององค์การที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ตามวัตถุประสงค์ที่องค์การได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งจะเป็นสิ่งบ่งชี้ว่า งานที่ทำนั้น ได้ผลดีเพียงใด บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ หรือที่เรียกว่า ประสิทธิภาพองค์การ (Organizational Effectiveness) คำว่า ผลการปฏิบัติงาน (Organizational Performance) และประสิทธิผลองค์การนั้น มีนักวิชาการให้ความเห็นไว้หลายท่าน นัยยะหนึ่งนั้นหมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การวัดผลการปฏิบัติงานของพนักงานแต่ละคนก็เพื่อบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน นั่นคือการเปรียบเทียบกับเป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือเทียบกับผลการปฏิบัติงานของตนเองและร่วมงานคนอื่น ๆ ดังนั้นผลการปฏิบัติงานจึงถือเป็นเรื่องเดียวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือเมื่อผลการปฏิบัติงานดีย่อมถือว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง แต่หากผลการปฏิบัติงานไม่ดี ถือว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่ำ ซึ่งผลการปฏิบัติงานก็คือผลลัพธ์ที่เกิดจากพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรที่แสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของบุคลากร โดยวัดผลการปฏิบัติงานจากการประเมินผลการปฏิบัติงานที่องค์กรได้กำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานไว้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ผลการปฏิบัติงานขององค์การของแต่ละองค์การขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์การ ปัจจัยภายในองค์กรที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่กล่าวถึงคือ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ พร้อมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ ของบุคคลภายในองค์กร จากความสำคัญของแนวคิดทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และประสิทธิผลองค์การข้างต้น ทำให้เกิดคำถามการวิจัยว่า ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และประสิทธิผลองค์การมีความสัมพันธ์กันระดับใดและอย่างไรและหากต้องการให้สถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 มีประสิทธิผลองค์การในระดับสูง จะต้องอาศัย อิทธิพลของทุนมนุษย์ และทุนทางสังคมในปัจจัยใดบ้าง เพราะจากผลการวิจัยส่วนพบว่า ปัจจัยทุนมนุษย์และทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานขององค์การ เพื่อผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ จะสามารถยืนยันองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาประสิทธิผลองค์การของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

บทความที่ 3 เรื่อง เปรียบเทียบประสิทธิภาพการได้รับบริการสื่อสารด้วยระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการกับนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช, ดร.อรรถพร หวังพูนทรัพย์, นายปฏิพัทธ์ ปลอดทอง และ ดร.พีพรรณ เตชะพัฒนสกุล การระบาดของโควิด-19 เมื่อปี พ.ศ. 2563 ที่วิถีปกติใหม่ (New Normal) ซึ่งจำเป็นต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ได้เปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตและการทำงานที่ผลักดันให้ต้องมีการพึ่งเทคโนโลยีมากกว่าเดิมเพื่อลดการพบปะ ทำให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานจากที่บ้าน หรือ Work From Home ส่งผลให้ไม่ว่าอยู่สถานที่ใดก็สามารถทำงานได้อย่างปกติ รวมถึงด้านการเรียนการสอนสามารถดำเนินการได้โดยผ่านระบบออนไลน์ ดังเช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ได้ใช้ระบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม ZOOM Meeting, Google Meet และ Microsoft Teams ในการจัดการเรียนการสอน การประสานงาน รวมไปถึงการประชุม และอบรมต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 อธิการบดีมีนโยบายให้มีการเรียนการสอนแบบผสม (Hybrid) ผ่านออนไลน์จากแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่ได้กล่าวข้างต้น กับการเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยร้อยละ 25 ของจำนวนนักศึกษา และคาดการณ์ว่าอาจดำเนินนโยบายนี้ไปตามหลักการใช้ชีวิตวิถีใหม่ หากแต่พบว่ายังมีปัญหาจากการใช้ระบบออนไลน์ การดำเนินเอกสารต่าง ๆ ยังคงใช้รูปแบบเดิมที่ไม่ใช่เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ความรวดเร็วในการตอบสนอง กรณีเร่งด่วน บุคลากรสายสนับสนุนกับนักศึกษาอาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องที่นักศึกษากำลังติดต่อ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง รวมถึงอาจทำให้ความต้องการของผู้รับบริการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้การรับบริการด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษา จากบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพการได้รับบริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาแนวทางปฏิบัติของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการต่อการบริการในด้านต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงการให้บริการต่อไป

บทความที่ 4 เรื่อง ระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐ: ศึกษากรณีการระบาดของไวรัสโควิด-19 ในจังหวัดชลบุรี โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร, ดร.ธานี ขามชัย, นางลัดดาวัล พองค์, นายรังสรรค์ ไชยคำ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยเอกหญิง ดร.พัทธ์ชนก วิถีธรรมศักดิ์ รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาอันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชนไทย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงระบบบริการที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากหน่วยงานภาครัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งจัดทำยุทธศาสตร์ชาติสำหรับเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องและบูรณาการกันนำมาสู่การประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2569 มุ่งเน้นการสร้างเสริม

ให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี เชื่อมโยงถึงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข ประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์สำคัญด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้มีความเป็นเลิศ การบริการเป็นเลิศ บุคลากรมีความเป็นเลิศ และการบริหารจัดการเป็นเลิศ ด้วยตระหนักถึงภัยคุกคามทางสุขภาพที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วรุนแรง และเป็นการระบาดทั่วโลก (Pandemic) สร้างความวิตกกังวล ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศไทย ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วโลก รวมทั้งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางการส่งต่อผู้ป่วยในเขตสุขภาพที่ 6 และเป็นพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2563 เกิดการระบาดเพิ่มมากขึ้นในจังหวัดชลบุรีพบผู้ติดเชื้อ 87 คน อำเภอบางละมุง 39 คน อำเภอเมือง 27 คน อำเภอสัตหีบ 6 คน อำเภอพานทอง 5 คน อำเภอสัตหีบ 4 คน อำเภอพนัสนิคม อำเภอหนองใหญ่ และอำเภอบ้านบึงแห่งละ 1 คน เสียชีวิต 2 คน ภายหลังการระบาดและเข้าสู่สภาวะปกติยอดรวมผู้ติดเชื้อล่าสุดวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 พบผู้ติดเชื้อสะสม 4,752,700 คน เสียชีวิตสะสม 34,492 คน ภาคตะวันออกมีผู้ติดเชื้อสะสม 816,389 คน เสียชีวิตสะสม 5,430 คน เฉพาะจังหวัดชลบุรีติดเชื้อสะสม 239,345 คน เสียชีวิตสะสม 1435 คน ถึงแม้สถานการณ์จะดีขึ้นแต่ยังพบว่ามีผู้ติดเชื้ออย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาที่มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับโรงพยาบาลรัฐในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจึงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอธิบายว่า “ปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานด้านระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐในสภาวะที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นอย่างไร” คำตอบที่ได้นี้จะนำเสนอต่อผู้บริหารพิจารณากำหนดนโยบาย หรือแผนการปฏิบัติราชการอย่างเหมาะสม นำไปสู่การแก้ไขปัญหา และช่วยให้กับประชาชนมีความปลอดภัย สามารถก้าวผ่านวิกฤตการณ์สู่สภาวะความปกติใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทความที่ 5 เรื่อง ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี โดย นายสิทธิชัย โพธิ์ทอง, ดร.โชติสา ขาวสนิท, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ต้นศิริคงคล และ ดร.สรชัย ศรีนิทานต์สกุล ความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบันที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น ประเทศไทยต้องปรับตัวให้สามารถก้าวทันโลก โดยเฉพาะการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะฝีมือให้มีคุณภาพ และความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) นั้น เพื่อให้ก้าวทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต ดังนั้น แรงงานของจังหวัดชลบุรี จึงควรได้รับการพัฒนาฝีมือเพื่อสร้างโอกาสที่มากขึ้นในการจ้างงาน และเพื่อพูนความสามารถและทักษะในการทำงาน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาคที่สังกัดกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน คือ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ภาค 3 จังหวัดชลบุรี สถาบันนี้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาฝีมือแรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยได้จัดการอบรมให้แก่แรงงานกลุ่มต่าง ๆ ตามความสนใจ และประสบการณ์ทำงาน ทั้งรูปแบบการฝึกอบรม ณ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี การฝึกอบรมใน

รูปแบบออนไลน์ และการฝึกอบรมแบบผสมผสาน ซึ่งประกอบด้วย หลักสูตรเตรียมเข้าทำงาน หลักสูตรยกระดับฝีมือ และหลักสูตรการฝึกอาชีพเสริม เพื่อให้ความรู้ ทักษะทางวิชาชีพและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพในการทำงาน ทั้งนี้ การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ ได้แบ่งออกเป็นแบบระยะสั้นและระยะยาว ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะการฝึกอบรมอาชีพในระยะสั้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมในสายทักษะอาชีพ เพื่อสร้างทักษะตามประเภทและชนิดของแรงงาน ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการด้านอาชีพของประชาชน โดยมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องไปกับตลาดแรงงานได้ง่าย และยังตอบสนองต่อความต้องการด้านอาชีพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้โดยเร็วและเหมาะสมที่สุด กรมส่งเสริมอาชีพ สำนักงานพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ โครงการที่จัดฝึกอบรม ได้แก่ โครงการยกระดับผลิตภาพและพัฒนากำลังคนเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันภาคอุตสาหกรรม (เชื่อมสากล) โครงการพัฒนาทักษะแรงงานด้านท่องเที่ยวและบริการ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ/ผลิตภาพ โครงการพัฒนาวิสาหกิจสู่ความเป็นมืออาชีพ โครงการพัฒนาทักษะแรงงานเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โครงการยกระดับเพื่อเพิ่มศักยภาพฝีมือและสมรรถนะแรงงาน โครงการฝึกอบรมแรงงานกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ โครงการฝึกอบรมแรงงานผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ โดยโครงการที่มีผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมมากที่สุดคือ โครงการพัฒนาทักษะแรงงานเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ทุกโครงการมีการกำหนดมาตรฐาน โดยกรมส่งเสริมอาชีพมีข้อกำหนดมาตรฐานคุณภาพการพัฒนาฝีมือแรงงานในห้าด้านอันได้แก่ ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม ด้านวิธีการฝึกอบรม ด้านวิทยากรหรือครูฝึก ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์ กรอบทั้งห้านี้ผู้ศึกษาได้นำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรตามในการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจ และความต้องการในการพัฒนาฝีมือแรงงานในด้านต่าง ๆ ของประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการพัฒนาฝีมือแรงงานของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และตรงกับความต้องการของประชาชนด้วยเช่นกัน

บทความที่ 6 เรื่อง ความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ โดย **นายกนกศักดิ์ พ่วงลาภ** ในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวม ประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของรัฐ แต่ในขณะเดียวกันในการกระทำอันเดียวกันนั้นเอง อาจมีบุคคลบางกลุ่มหรือบางคนได้รับภาระหรือความเดือดร้อนมากกว่าคนอื่น ๆ เป็นพิเศษ ซึ่งรัฐควรต้องเยียวยาแก้ไขให้แก่บุคคลที่รับภาระเป็นพิเศษนั้นให้กลับมามีความเสมอภาคเท่า ๆ กับคนอื่น หลักนี้เรียกว่า “ความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ” หลักนี้ปรากฏอยู่ในหลักกฎหมายปกครองฝรั่งเศส ซึ่งเกิดขึ้นจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรและคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐ ประกอบกัน และต่อมา ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนิยมนำมาใช้ในการอธิบายและให้เหตุผลเกี่ยวกับความรับผิดชอบของรัฐ โดยปราศจากความผิด รวมทั้งในประเทศไทยก็ได้รับหลักกฎหมายนี้มาปรับใช้ด้วย ถึงแม้จะมีได้กล่าวโดยตรงแต่ก็มีคำพิพากษาที่อาศัยเหตุผลตามแนวทางของหลัก “ความเสมอ

ภาคในการรับภาระสาธารณะ” โดยนัย ดังนั้น เพื่อความชัดเจนในการใช้และการตีความ จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายบัญญัติรองรับหลักดังกล่าวนี้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งอาจทำให้การใช้และการตีความกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครองครอบคลุมการกระทำต่างๆ มากยิ่งขึ้น และการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจะมีขอบเขตที่กว้างและชัดเจนขึ้นด้วย

บทความที่ 7 เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดย นายเกษิ นิติชนนันต์ และ ดร.ชัตติยา ด้วงสำราญ คุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ คือ จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้น เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งต้องเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาเต็มที่ รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเองมีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หน้าที่หลักของการศึกษาคือ พัฒนาคุณภาพของบุคคล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดคือ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียน จึงต้องคิดให้ไกลอย่างสร้างสรรค์ ไม่ให้คิดตาม หากผู้บริหารตระหนักถึงกระแสของสังคม และทิศทางที่ควรจะดำเนินไป ก็จะสามารถใช้กลยุทธ์การบริหารงานที่เน้นคุณภาพของงานวิชาการ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ มีทักษะขั้นสูงและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่จะทำให้เขาเป็นผู้สร้างงานที่สร้างสรรค์และมีผลิตภาพ (Creative and Productive People) คือคิดเป็น และผลิตได้ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ผู้ตามกระแสของสังคม จากความสำคัญดังกล่าวของการบริหารงานวิชาการ หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำก็สามารถที่จะบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียน นักเรียน ให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพราะเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานวิชาการให้เป็นไปตามเป้าหมายการศึกษาของชาติ เนื่องจากเป็นผู้ที่จะต้องนำนโยบายมาปฏิบัติโดยตรง จากปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรครูฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน ตลอดจนผู้ที่สนใจ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร รวมทั้งจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

บทความที่ 8 การจัดการความมั่นคงทางทะเลของประเทศอินโดนีเซีย ยุคหลังประธานาธิบดี ซูฮาร์โต: การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ โดย Hidayat Rahman, Anutrat Anantanatorn and Vichien Tansirikongkhon บทความแสดงให้เห็นนโยบายและยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศอินโดนีเซีย หลังสิ้นสุดยุคประธานาธิบดี ซูฮาร์โต ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนานโยบายทางทะเลที่พึงพาได้และสอดคล้องกับความสำเร็จด้านความมั่นคงทางน้ำของประเทศอินโดนีเซีย บทความยังวิเคราะห์แนวทางที่รัฐบาลใช้บริหารจัดการความมั่นคงทางทะเล รวมถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับเครื่องมือในระดับองค์กรระหว่างประเทศ บทความยังศึกษาถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทางทะเล ผู้เขียนใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาทำความเข้าใจความมั่นคงทางทะเลของอินโดนีเซียจากสภาพความเป็นจริง ผ่านผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญ เช่น กองทัพเรืออินโดนีเซียและมหาวิทยาลัยป้องกันประเทศ ซึ่งเป็นเวลาว่าง 20 ปีหลังจากสิ้นสุดการปกครองของประธานาธิบดีซูฮาร์โต และการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาประเทศทางบกเป็นหลักโดยละเลยความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ทางทะเล ประเด็นสำคัญคือ การที่ประธานาธิบดีในแต่ละยุคสมัยจัดลำดับความสำคัญการพัฒนาประเทศและพัฒนา นโยบายของชาติผ่านการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับกระทรวงและองค์กรที่เกี่ยวข้อง กฎหมายและบทบัญญัติที่สอดคล้องกับท้องทะเลและความมั่นคงทางทะเลต้องให้ความสำคัญสูงสุดในการวิเคราะห์ งานวิจัยฉบับนี้ยังแสดงให้เห็น นโยบายของชาติที่นำไปสู่ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทะเลในยุคหลังการบริหารงานของประธานาธิบดีซูฮาร์โต งานวิจัยได้วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกส่วนงานความมั่นคง กฎหมายทุกฉบับ การนำไปสู่การบังคับใช้ข้อบังคับต่างๆ การศึกษาเชิงเพ่งเล็งไปที่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ 6 ข้อ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของ แวน มิเตอร์ และ แวน ฮอร์น ในการวิเคราะห์จำนวนนโยบายและยุทธศาสตร์ที่นำไปใช้ งานวิจัยชี้ให้เห็น 13 องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามทางทะเลของอินโดนีเซีย ทั้งนี้ ด้วยการขาดนโยบายความมั่นคงทางทะเลที่เป็นทางการ รัฐบาลอินโดนีเซียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องยกระดับความพยายามในการรักษาความมั่นคงทางทะเล ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่หลากหลายด้วยความท้าทายในการบริหารจัดการพื้นที่ทางทะเลอันกว้างใหญ่ภายใต้อำนาจทางกฎหมายของอินโดนีเซีย และเป็นเรื่องสำคัญที่จะกำหนดนโยบายในระดับกระทรวงที่จะปกป้องและสร้างความมั่นใจในการรักษาทรัพยากรและเครื่องมือที่ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ เพื่อทำความเข้าใจจุดยืนของรัฐบาลในเรื่องการสร้างการรับรู้ด้านความมั่นคงทางทะเล จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงกฎหมายและข้อบังคับที่สอดคล้องกับบริบททางทะเลของประธานาธิบดีอีก 5 คน ที่ดำรงตำแหน่งต่อจากประธานาธิบดีซูฮาร์โตอีกด้วย ได้แก่ บี.เจ.ฮาร์บีบี, อับดุลเราะฮ์มัน วาฮิด, เมกาวัต ซูการ์โน บุตรี, ซูซีโล บัมบัง ยูโดโยโน และ โจโก วิโดโด อันเนื่องด้วยประธานาธิบดีแต่ละท่าน ก็มีการกำหนดนโยบายทางทะเลและนโยบายความมั่นคงทางทะเลที่ต่างกัน ซึ่งบทความฉบับนี้ได้รวบรวม วิเคราะห์ และสรุปไว้เรียบร้อยแล้ว

บทความที่ 9 เรื่อง รูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย โดย นายสันหพัฒน์ ตันติชนาทรัพย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจตน์สฤณี อังศุกาญจนกุล และ ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.อนันต์ รัสมิ จากการที่ตลาดรถยนต์มือสอง มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอและมี แนวโน้มเติบโตต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น กลยุทธ์ทางการตลาดก็จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการ ธุรกิจเหล่านี้สามารถดำเนินธุรกิจให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้อย่างได้ผลและยังต้องเผชิญ กับการแข่งขันอย่างรุนแรง และสิ่งที่จะสามารถดึงดูดผู้บริโภคได้นั้น คือการสร้างเชื่อมั่นให้กับ ผู้บริโภค ผู้ประกอบการธุรกิจเดินที่รถมือสองควรสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับผู้บริโภคมากขึ้น โดยทางเลือกที่สร้างขึ้นนั้นควรมีความสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล ควรชี้แนะให้ผู้บริโภค ได้ตระหนักถึงข้อดีและข้อเสียของการเลือกใช้รถยนต์มือสอง เช่น ข้อดีของผู้บริโภคที่มีความจำเป็น ต้องการใช้รถยนต์ทันที ขณะที่รถยนต์คันแรกไม่สามารถส่งมอบได้ เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภค ค่อยข้างสูง แต่เดินที่รถมือสองสามารถมอบรถได้ทันที หรือข้อดีในด้านราคา ถึงแม้ว่าผู้บริโภคจะได้รับ นโยบายการสนับสนุนจากรัฐบาลแต่เป็นแค่ช่วงสั้น ๆ ซึ่งยังมีผู้บริโภคอีกจำนวนมากที่ต้องการใช้รถแต่ ยังไม่มีความพร้อมที่จะใช้นโยบายที่ภาครัฐให้การสนับสนุน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบ งานวิจัยของสวลี วงศ์ไชยา และพิชญาดา พันพา (2561) ได้ศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์ธุรกิจและคุณลักษณะ ของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ พบว่า ความมั่นใจในตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญที่สุด ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน จังหวัดอุบลราชธานีมีความเชื่อมั่นในตัวเองระดับมาก กล่าวที่จะลองในสิ่งใหม่ ๆ กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหา เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี สามารถควบคุมสถานการณ์ ได้อย่างเป็นของตัวเอง อีกทั้งยังสามารถพัฒนาและ ปรับปรุงธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องก็จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และงานวิจัยของ จักรวาล วงศ์มณี (2561) ได้ศึกษา สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ พบว่า การดำเนินธุรกิจในอนาคต จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมากมาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม โครงสร้างของประชากร ความเป็นชุมชนเมือง ระบบเทคโนโลยีและชีวิตดิจิทัล สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และนโยบายทางการเมือง อีกทั้งการแข่งขันทางธุรกิจ พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นธุรกิจ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมและปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งที่สำคัญคือ จะต้อง มีข้อมูล มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความยืดหยุ่น และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม จึงจะสามารถ นำมาปรับกับการดำเนินธุรกิจของตนเองให้เหมาะสมกับบริบทของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมจึงจะสามารถแข่งขันได้ในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ให้ประสบความสำเร็จและได้รับ ผลกำไรอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จากสถานการณ์และข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา รูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย ด้วยการศึกษาระดับความสำเร็จของ

ธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือ สภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การบริหารจัดการคุณภาพองค์กร และคุณภาพการให้บริการ ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง และศึกษารูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทยสำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้กับผู้ประกอบการในอนาคต

บทความที่ 10 เรื่อง การศึกษาการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ โดย นางสาวภาสินี คุ่มคง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร นโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการสร้างเสริมความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงสร้างรูปธรรมในการพัฒนาและแก้ปัญหาทางประกอบอาชีพ การได้รับการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ของสังคม นโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ มักมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้คนจำนวนมาก ความสามารถในการเข้าถึงและขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายสาธารณะของกลุ่มคนต่าง ๆ ในทำนองเดียวกัน มิตินโยบายการพัฒนาเมือง มีความยากในการทำความเข้าใจนโยบายพัฒนาเมืองประการหนึ่งนั้น นโยบายแบบเชื่อมโยงกันบ้าง และบางกรณีก็ขัดแย้งกัน นั้นเป็นเพราะความซับซ้อนของปัญหาของเมืองและสังคมเมือง เมืองพัทยา จัดทำเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองพัทยาสู่ "เมืองท่องเที่ยวโฉมใหม่" ภายใต้ นโยบาย NEO PATTAYA ภายใต้กรอบแนวทางการพัฒนาออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. นโยบายด้านเศรษฐกิจ 2. นโยบายด้านสังคม 3. นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม 4. นโยบายด้านวัฒนธรรม 5. นโยบายด้านบริหาร โดยมีเป้าหมายกรอบเวลาการดำเนินโครงการ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) และขณะนั้นนโยบายได้ดำเนินการมาจนใกล้จะครบกำหนดเวลา ผู้วิจัยสนใจในนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) นี้เพราะนโยบายที่สำคัญที่จะผลักดันให้เมืองพัทยาคืบหน้าไปสู่เมืองท่องเที่ยวที่ทันสมัย จึงต้องใช้เวลา ทรัพยากรจำนวนมากในการปรับปรุงโครงสร้าง ดังนั้นทำให้เล็งเห็นสิ่งที่จะต้องการศึกษาให้ทราบความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ว่าอยู่ในระดับใด และเป็นอย่างไร

บทความที่ 11 เรื่อง การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดงบัง อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กันดา วิลาชัย, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญรัตน์ ไชยคราม และ อาจารย์ขวัญตา เบ็ญจะจันทร์ การศึกษาเรื่อง การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดงบัง อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาและสำรวจตำแหน่งที่ตั้งจุดสนใจ คราวเรือน และสร้างฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนดงบัง 2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการและเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน และ 3) เพื่อพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนดงบัง ด้วยการสร้างแผนที่ออนไลน์ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและการ

วิจัยจากเอกสารและการลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม ร่วมกับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ปราชญ์ชุมชน ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง และประชากรในชุมชนดงบัง จำนวน 110 คน ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่พื้นที่ของชุมชนดงบังเป็นที่ราบสลับกับป่าโปร่ง มีน้ำขังตลอดปีแต่ไม่เพียงพอกับการใช้ในการเกษตรทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง สภาพสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนา ส่วนการตั้งถิ่นฐานและครัวเรือนจะมีลักษณะเกาะกลุ่มกัน สภาพการบริหารจัดการและเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน พบว่า ชุมชนดงบังมีทุนทางวัฒนธรรมจำนวนมาก นอกเหนือไปจากลิ้มและ ภูเขาที่ปรากฏ ณ วัดโพธารามและวัดป่าเลไลย์ และการพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนดงบัง ด้วยการสร้างแผนที่ออนไลน์ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งที่ตั้งแหล่งทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ วัด แหล่งโบราณคดี ครัวเรือนที่ทอผ้า ทำการเกษตร แปรรูปอาหาร และงานหัตถกรรม

บทความที่ 12 เรื่อง อิทธิพลของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา โดย ดร.วรธรรม พงษ์สีชมพู

มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งภาคตะวันออก โดยปัจจุบันได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ได้มีแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาองค์กร ประจำปีงบประมาณ 2564-2567 จำนวนทั้งสิ้น 3 แพลตฟอร์ม โดยในแพลตฟอร์มที่ 3 เป็นการพัฒนาลู่องค์กรประสิทธิภาพสูงเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้การที่จะพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงจึงจำเป็นต้องพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของบุคลากรให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งถือเป็นปัจจัยด้านบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยจึงควรเร่งพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์ เพื่อส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยก้าวไปสู่องค์กรประสิทธิภาพสูง จากการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร ประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงานของพนักงาน โดยเป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงาน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งใช้หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลวิจัยจะทำให้ได้ทราบถึงอิทธิพลของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงาน ทั้งอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพาหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารของ

มหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์และ
นำมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นองค์กรประสิทธิภาพสูงต่อไป

**บทความที่ 13 เรื่อง ทักษะและประสบการณ์ของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นวายในเขต
กรุงเทพมหานครที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์** โดย นางสาว
อรุณศักดิ์ ผักแว่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตพนธ์ ชุมเกตุ พฤติกรรมนิยมมูลเหตุของคนไทยนั้นมีแนวโน้มเพิ่ม
สูงขึ้นเรื่อย ๆ จากผลสำรวจ ภาพรวมเกี่ยวกับพฤติกรรมคนไทยสายมูเตลู สังเกตได้ว่าผู้บริโภค เจนเอเรชั่น
วาย ซึ่งเป็นกลุ่มคนช่วงวัยทำงาน เกิดในพุทธศักราช 2523 ถึง 2540 มีช่วงอายุระหว่าง 26 ถึง 43 ปี ให้ความสนใจในเรื่องมูเตลูมากที่สุด ผลสำรวจจากกรมสุขภาพจิตเมื่อปี 2565 พบว่า เจนเอเรชั่นวายเป็นกลุ่มที่มีความ
เครียดสูง เป็นเพราะเจนเอเรชั่นนี้ต้องการรักษาความสมดุลในชีวิตทั้งความสำเร็จในหน้าที่การงานและ
ความสุขส่วนตัว นำมาซึ่งการกดดันตนเอง ส่งผลให้เกิดภาวะเครียด จึงต้องพึ่งพาบุญเตลูเพื่อสร้างความสบาย
ใจและแก้ปัญหาในชีวิตให้แก่ตนเอง ส่งผลให้เจนเอเรชั่นวายจึงเป็นเจนเอเรชั่นที่ให้ความสนใจในเรื่องมูเตลู
มากที่สุด จะเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่องโชคลาง หรือความต้องการที่พึ่งพิงทางจิตใจเพื่อสร้างความมั่นใจของ
ผู้บริโภค สามารถเป็นโอกาสที่ทำให้ธุรกิจหรือแบรนด์นำเอามาปรับใช้ในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อ
เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจเล็กหรือใหญ่นอกจากจะช่วยในด้านจิตวิทยา ทำให้ผู้คน
รู้สึกสบายใจมากขึ้นก็สามารถนำมาแง่มุมแห่งความศรัทธามาสร้างจุดเด่นหรือเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของ
แบรนด์นั้นๆ ทำให้ผู้บริโภคมีความสนใจในการศึกษาทักษะและประสบการณ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพ
มหานครที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่
ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้ใน
การตัดสินใจเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์นำไปใช้ในการวาง
กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

**บทความที่ 14 เรื่อง แนวทางการพัฒนาอาชีพด้วยแบบจำลองโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากเส้นใย
กัญชงกรณีศึกษา เขตเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี** โดย อาจารย์อุษา สถิตม้น, ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ทรงธรรม เจริญจันทร์, ดร.รชตธีรารักษ์ พชรมนต์ชัย และ อาจารย์ชนาพร บุญเกิด การวิจัยครั้งนี้มี
วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกัญชง
2) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลอาชีพที่เกี่ยวข้องจากโครงสร้างโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์เส้นใยกัญชง 3) เพื่อเสนอแนะ
แนวทางการสร้างอาชีพให้กับชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ ใช้การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิง
ปริมาณศึกษาจากผู้อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางพระจำนวน 389 ตัวอย่างเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม
แบบ 5 ตัวเลือก และการวิจัยเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่กลุ่มตัวแทนหน่วยงานเทศบาล กลุ่มผู้นำ
ชุมชน และกลุ่มตัวแทนจากชุมชนกลุ่มละ 3 ตัวอย่างด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์
ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณาร่วมกับการวิเคราะห์เชิงพรรณา ผลการวิจัยพบว่าประเด็นหัวข้อที่ได้รับคะแนน

ความคิดเห็นมากที่สุดคือการที่ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการขายผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันชูผ่านระบบออนไลน์ได้ ที่ระดับคะแนน 3.87 (เห็นด้วย) รองลงมาคือชุมชนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต (ถัก ทอ เย็บ) เส้นใยกันชูได้ที่ระดับคะแนน 3.84 (เห็นด้วย) และลำดับที่สามคือชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการผลิต (ถัก ทอ เย็บ) ได้ที่ระดับคะแนน 3.80 (เห็นด้วย) โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือการให้ความรู้ด้านการผลิต การจัดจำหน่ายผ่านร้านค้าในพื้นที่และระบบออนไลน์ และการสร้างรายได้ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนด้านงบประมาณและเครือข่ายจากโซ่คุณค่าควรสนับสนุนด้านวัตถุดิบ ผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ว่า กิจกรรมของโซ่คุณค่าที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างอาชีพแก่ชุมชนคือการผลิต การจัดจำหน่าย และการสร้างมูลค่าจากเครือข่าย ดังนั้นการวางแผนนโยบาย การสนับสนุน และการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนจึงควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ได้รับ การยอมรับเหล่านี้เพราะชุมชนให้การยอมรับว่าสามารถนำไปพัฒนาอาชีพให้กับชุมชนได้

บทความที่ 15 เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อการเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดย อาจารย์วิวัฒน์วงศ์ บุญหนู, อาจารย์ณัฐพร ผ่องอรัญ, อาจารย์นันทา โสภภาพ, อาจารย์นิธิภักดิ์ กทิสาสตร์ และ อาจารย์นันทนา งามตามพงศ์ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อการเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้วยแบบจำลอง VAR โดยใช้ ราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และดัชนีราคาผู้บริโภค และดัชนีราคาหลักทรัพย์ 8 กลุ่มอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลรายเดือนแบบอนุกรมเวลา ตั้งแต่เดือน มกราคม 2561 ถึงเดือนธันวาคม 2565 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระยะเวลา ทิศทาง และการเป็นส่วนประกอบความแปรปรวนของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาหลักทรัพย์ 8 กลุ่มอุตสาหกรรม ผลการศึกษาบ่งชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาหลักทรัพย์ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาหลักทรัพย์ในอดีตเป็นสำคัญ ราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และดัชนีราคาผู้บริโภค ตามลำดับ ดังนั้นเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความผันผวนที่อาจจะเกิดขึ้น นักลงทุนควรพิจารณาการเปลี่ยนแปลง ราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และดัชนีราคาผู้บริโภค มาประกอบการตัดสินใจลงทุน นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในฐานะผู้ดูแลตลาดทุนของประเทศไทย ควรดำเนินนโยบายให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีการป้องกันความเสี่ยงจากการผันผวนของปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคร่วมด้วย เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนก่อให้เกิดการพัฒนาตลาดทุนไทยเป็นไปอย่างยั่งยืน

บทความที่ 16 เรื่อง การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนด้วยการลดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมด้วยการบริหารจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management): กรณีศึกษาธุรกิจในการอุตสาหกรรมอาหาร โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภากร ภิญโญฉัตรจินดา, นางสาวกนกอร เนตรชู, ดร.สุรชัย ปาละพรพิสุทธิ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์เนรัญชลา กำไลทอง, ดร.วิภาวรรณ จันทรประชุม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภาวรรณ ทองเนียม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้ำฝน เสนางคนิกร, อาจารย์อุทัย แก้วกลม และผู้ช่วยศาสตราจารย์นิธิพ ทองวาสนาส่ง Green Supply Chain มีความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถนำมาใช้ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอนาคต อาจส่งผลผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์กร เนื่องจากกฎระเบียบและมาตรการต่าง ๆ ในการรักษาสິงแวดล้อมจะมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นและจะถูกนำไปใช้กับคู่ค้าต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนั้น ผู้ประกอบการในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดและปรับตัวให้ทันเพื่อให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ในโลกอนาคต จากสถานการณ์ดังกล่าวได้มีบริษัทชั้นนำในประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อความยั่งยืน หรือแนวคิด Green Supply Chain มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ดังเช่น บริษัท อำพลฟู้ดส์ โพรเซสซิง จำกัด ที่ได้ให้ความสำคัญของแนวคิด Green Supply Chain และมีการปรับกระบวนการผลิต ต่อยอดผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิด APF Green Supply Chain และบริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) กำหนดกลยุทธ์สู่ความยั่งยืน ภายใต้ 3 เสาหลัก ได้แก่ People Planet และ Profit โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการรักษาสมดุลของผลกระทบในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมทั้งต่อบริษัทและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม เพื่อสุขอนามัยที่ดีของผู้บริโภค คู่ค้าธุรกิจ และชุมชน ตลอดจนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการขับเคลื่อนการทำงานอย่างสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก ในบทความนี้จึงเป็นการทบทวนวรรณกรรมและนำมาอธิบายสรุปถึงแนวคิดพื้นฐานของการจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management) ปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงผลักดันการจัดการ Green Supply Chain แนวทางการปฏิบัติที่ดีเลิศสำหรับการบริหารแบบ Green Supply Chain และตัวอย่างองค์กรที่บริหารโดย Green Supply Chain Management รวมถึงผู้เขียนได้หยิบยกการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนด้วยการลดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิด APF Green Supply Chain: กรณี บริษัท อำพลฟู้ดส์ โพรเซสซิง จำกัด และบริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) หวังว่าบทความนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็นภาพของการจัดการ Green Supply Chain และการนำแนวคิดดังกล่าวเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานจริง เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาได้เห็นภาพการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

บทความที่ 17 เรื่อง การพัฒนากฎหมายกองทุนการประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง โดย ปวีศา ผลกล้า และจิตาภา พรยิ่ง บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายกองทุนการประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง เกี่ยวกับเงื่อนไขการค้ำประกันกู้ยืมเงินกองทุนของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากกฎหมาย หนังสือ บทความวิชาการและเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (3) รัฐให้การส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ และมาตรา 13 ให้จัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ โดยเป็นเงินทุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ส่วนหนึ่ง ส่วนประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 ข้อ 3 (4) กำหนดให้ผู้สูงอายุขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพต้องมีคุณสมบัติ และมีบุคคลที่น่าเชื่อถือตามที่ผู้อำนวยการกำหนดค้ำประกัน สำหรับประกาศในข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคล จากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 ข้อ 5 กำหนดว่าต้องมีผู้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินโดยมีคุณสมบัติเข้าเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ จึงทำให้ผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินได้รับเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวเป็นเงื่อนไขและอุปสรรค ต่อการกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ส่วนระยะเวลาการคืนเงินกองทุนผู้สูงอายุ ตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ 2549 ข้อ 5 (3) ให้ผู้สูงอายุกู้ยืมเพื่อเป็นทุนการประกอบอาชีพเป็นรายบุคคลคนละไม่เกิน 30,000 บาท และให้ผ่อนชำระคืนภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 เรื่องการค้ำประกันใน ข้อ 3 (4) และ แก้ไขเพิ่มเติม ระยะเวลาการคืนเงินกองทุนผู้สูงอายุ ข้อ 5 (3) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

บทความที่ 18 เรื่อง อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร แรงจูงใจภายใน และประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) โดย เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, สิริพร ทิตะลำพูน, โกสินทร์ เตชะนิยม, อาจารย์ ฤทธิชัย, ดร.อภิชาติ กิตติศักดิ์นาวิน, ดร.ศรวิภา กฤดาธิการ และ ดร.กรภาส์ ปักษานนท์ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในความอยู่รอดและการเติบโตขององค์กรในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์

เพราะการสร้างสรรค์นวัตกรรมเริ่มต้นจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล รัฐบาลไทยมีนโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน หรือประเทศไทย 4.0 ที่เน้นนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ สอดรับและส่งเสริมนโยบายประเทศไทย 4.0 กลไกการทำงานของภาครัฐหรือระบบราชการต้องปรับเปลี่ยน มาสู่ระบบราชการ 4.0 ต้องมีการปฏิรูประบบราชการและข้าราชการเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2566) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของระบบราชการ 4.0 คือ การสร้างนวัตกรรม (Innovation) การสานพลังระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม (Collaboration) การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitization/ Digitalization) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิด (mindset) ให้ตนเองมีความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ (Public Entrepreneurship) เพิ่มทักษะให้มีสมรรถนะที่จำเป็น และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน อันจะช่วยให้สามารถแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change leader) เพื่อสร้างคุณค่า (public value) และประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จในการพัฒนาประเทศและรัฐบาลได้มีนโยบายขับเคลื่อนประเทศด้วยยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ที่มีการขับเคลื่อนโครงสร้างเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม โดยมีฐานคิดหลักและการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เน้นภาคบริการดังนั้นระบบราชการไทยจึงต้องมีการพลิกโฉมและปฏิรูปเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการเป็นประเทศไทย 4.0 ต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรมภาครัฐในการยกระดับไปสู่ “ระบบราชการ 4.0” นอกจากนี้พบว่าประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์หรือไม่อย่างไร เพราะผลการวิจัยจักเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และตอบสนองต่อความสำเร็จตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

บทความที่ 19 เรื่อง ความพร้อมทางด้านกฎหมายของประเทศไทยในการเป็นภาคีอนุสัญญาขององค์การยูเนสโก ว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 โดย นางสาวตรีชฎา อุ่นเรือน การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาความพร้อมทางกฎหมายภายในประเทศไทยสำหรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 โดยตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางการแสดงออกทางวัฒนธรรม รวมถึงศึกษาเจตนารมณ์ หลักการ มาตรการและกลไกของอนุสัญญาฯ ที่จะมีผลต่อการเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ตลอดจนปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมเป็นภาคีและอนุวัติพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ของความร่วมมือและการ

แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรมกับภาพรวม และผลกระทบทางวัฒนธรรม สังคม กฎหมาย เศรษฐกิจ การเมือง และอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นกับสังคมไทยในอนาคต ตลอดจนความเป็นไปได้และแนวทางการนำไปปรับใช้กับบริบทของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม โดยที่ประเทศไทยได้แสดงเจตจำนงทางการเมืองในเชิงนโยบายที่จะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ผ่านการรับรอง อนุสัญญาฯ ดังกล่าว เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2548 การศึกษาพบว่าประเทศไทยมีความพร้อมทางกฎหมายที่จะรองรับการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก อนุสัญญาฯ ไม่ได้มีสภาพ บังคับอย่างเข้มงวด ในทางตรงกันข้าม อนุสัญญาฯ มีความยืดหยุ่นและให้สิทธิอธิปไตยแห่งตน (Sovereign right) แก่รัฐภาคีค่อนข้างสูง สะท้อนให้เห็นถึง ความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีการพิจารณาเพื่ออำนวยการกฎหมายภายในประเทศเพื่อให้ประเทศไทยสามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดการคุ้มครองและการส่งเสริม ความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1. การปรับปรุง กฎหมายที่กำหนดค่านิยมที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและครอบคลุม เช่น ความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม และสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม 2. การปรับปรุงหรืออำนวยการกฎหมาย ภายในประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องสำคัญ ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม ขยายความครอบคลุมให้รวมถึง ประเด็นความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับการค้า 3. ด้านการค้าและ ทรัพย์สินทางปัญญา การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการเกิดผู้ประกอบการรายใหม่และรายย่อยที่เป็น ผู้ผลิตสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม รวมถึงผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ 4. ด้านสื่อสารมวลชนและสภาพแวดล้อมดิจิทัล ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการผลิตสื่อแบบเดิม และสมัยใหม่ โดยลดข้อจำกัดและการผูกขาดในการผลิตสื่อ 5. ด้านสิทธิและความเสมอภาค ปรับปรุงกลไก ทางกฎหมายให้สามารถจัดการ เลือกปฏิบัติหรือลดผลกระทบจากการกระทำความผิดให้น้อยที่สุด และ 6. ข้อเสนอให้ประเทศไทยอาจพิจารณาการจัดทำกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายดังกล่าวต้องมีความครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องที่ กล่าวมาแล้ว

บทความที่ 20 เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ปัจจัยการเสริมแรงจิตใจ และความมุ่งมั่นให้ นักกีฬาเป็นเลิศของผู้ปกครอง กรณีศึกษา สนามฝึกซ้อมกีฬาเบดมินตันในเขตกรุงเทพมหานคร โดย อาภรณ์ คุระเอียด และปกรณ์ ปรีชาภรณ์ ประเทศไทยมีแผนการปฏิรูปด้านบริหารจัดการการกีฬาเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาการกีฬาเพื่อ ความเป็นเลิศเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นด้านการสร้างและการพัฒนานักกีฬาของชาติให้ประสบความสำเร็จใน การแข่งขันทุกระดับเพื่อสร้างชื่อเสียงเกียรติยศและเกียรติภูมิของประเทศชาติให้ทัดเทียมกับนานาชาติ

สามารถสร้างความภาคภูมิใจและเป็นเครื่องมือในการรวมจิตใจซึ่งจะเป็นการสร้างความรักความสามัคคีของคนในชาติโดยการสร้างความสำนึกในความเป็นชาติให้เกิดขึ้นสิทธิประโยชน์ของนักกีฬาทีมชาติสร้างผลงานในโอลิมปิกเกมส์เอเชียนเกมส์และซีเกมส์สามารถเสนอขอรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ สำหรับการแข่งขันกีฬาระดับสากลระดับโลกอยู่นอกเหนือการสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักกีฬาแบดมินตันชาย-หญิงเดี่ยวรุ่นอายุ 9, 11, 13 ปี ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน ที่มีการฝึกซ้อม ณ สนามฝึกซ้อมกีฬาแบดมินตัน เขตกรุงเทพมหานครจำนวน 10 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ระดับค่าเฉลี่ยของปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมากที่สุด รองลงมาค่าเฉลี่ยของความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตันระดับมากและรองลงมาค่าเฉลี่ยของภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ระดับมาก และภาวะผู้นำของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก กับปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตันในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมากกับความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตันในทางบวกในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และบทความสุดท้ายของฉบับนี้ บทความที่ 21 เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคด้านความล่าช้าในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดย รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. ประทีป ทับอรรถนันทน์ ผู้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 28 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่ใน (1) การไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม (3) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตร ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว (4) ไต่สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. (5) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น จึงเห็นได้ว่าภารกิจสำคัญของคณะกรรมการ ป.ป.ช. คือการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นและสำนวนการไต่สวนเพื่อชี้มูลความผิดของผู้กระทำผิด

ฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม โดยผู้วิจัยได้นำกฎหมายสาธารณรัฐเกาหลีใต้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร เมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พบว่า มีแต่สาธารณรัฐเกาหลีใต้เท่านั้นที่ใช้ระบบคณะกรรมการในทำนองเดียวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่มิได้ให้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเช่นเดียวกับประเทศไทย ส่วนสาธารณรัฐสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักรใช้ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไปที่ต้องผ่านการพิจารณาของพนักงานอัยการมาใช้ และทั้งสี่ประเทศไม่มีปัญหาเรื่องการค้างค้ำการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ดังนั้น หากประเทศไทยต้องการให้มีระบบคณะกรรมการในการพิจารณาสำนวนในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริงและในชั้นไต่สวนเพื่อชี้มูลความผิด จึงควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ในส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นและการไต่สวนเพื่อชี้มูลโดยเฉพาะ และให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นคณะกรรมการที่ยังมีอำนาจในส่วนอื่นตามมาตรา 28(1)(3)(4) และ(5) และให้มีอำนาจในการควบคุม กำกับ ดูแลนโยบายและการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในลักษณะเป็นคณะกรรมการบริหารสูงสุดเท่านั้น

และในวาระดิถีปีใหม่ พุทธศักราช 2567ที่กำลังจะมาถึง กองบรรณาธิการขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ท่านผู้อ่านและครอบครัว ประสบแต่ความสุขความเจริญ ตลอดปีและตลอดไป

ขอบพระคุณอย่างสูง

รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร

บรรณาธิการ

สารบัญ

1 – 19

บทที่ 1

แนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้กรอบของกฎหมาย
ศึกษากรณี มาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

**The Guidelines of the Government Officials Discretion within the Framework of Law:
The Case Study of the Entrepreneurs Assistance Measures in the Epidemic Situation of
the Coronavirus Disease 2019**

กาญจนา สุขามุรุษ (Kanjana Sukhaboon)

20 – 39

บทที่ 2

ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม กับประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค
1-9

**Human Capital Social Capital and Organizational Effectiveness of Police Stations under
Provincial Police Headquarters Region 1-9**

ไพจิตร สการันต์ (Paijit Sakarunt)

อุษณี มงคลพิทักษ์สุข (Usanee Mongkolpitaksuk)

40 – 53

บทที่ 3

เปรียบเทียบประสิทธิภาพการได้รับบริการสื่อสารด้วยระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุน
วิชาการกับนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
หาดใหญ่

**Comparison of the Efficiency of Non-Academic Staff's Online Communication Services with
Respect to Undergraduate Level Case study: Prince of Songkla University, Hatyai Campus**

บรรพต วิรุณราช (Banpot Wiroomratch)

อรรถพร หวังพูนทรัพย์ (Attaporn Wangpoonsarp)

ปัทมพัทธ์ ปลอดทอง (Patiphat Plodthong)

รพีพรรณ เตชะพัฒนัสกุล (Raepeepun Tachapatanasakul)

บทที่ 4

ระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐ*: ศึกษากรณีการระบาดของไวรัสโควิด-19 ในจังหวัด
ชลบุรี

**Health Service System of Government Hospital: A Case Study in Outbreak of COVID -
19 Virus in Chonburi Province**

อนูรัตน์ อนันตนาธร (Anurat Anantanatorn)

ธานี ขามชัย (Thanee Khamchai)

ลัดดาวัล ฟองค์ (Laddawan Vonk)

รังสันต์ ไชยคำ (Rangsarn Chaikham)

พัทธ์ชนก วิถีธรรมศักดิ์ (Patchanok Wittheethamasak)

บทที่ 5

ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี

The Trainees' Satisfaction Towards Department of Skill Development 3, Chonburi

สิทธิชัย โพธิ์ทอง (Sittichai Photong)

โชติศา ขาวสนิท (Shotisa Cousnit)

วิเชียร ต้นศิริกงคณ (Vichien Tansirikongkhon)

สรชัย ศรีนิสานต์สกุล (Sorachai Srinisarnsakul)

บทที่ 6

ความรับผิดของฝ่ายปกครองเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ

Administrative Liability Relating on Inequality of Public Berden

กนกศักดิ์ พ่วงลาภ (Kanoksak Puanglarp)

117 – 133

บทที่ 7

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม

The Leadership of School Administrators Affecting Academic Administration of Private Schools in Nakhon Pathom Province

กษิ นิติชนนันต์ (Kaasii Nitidhananunt)

ขัตติยา ดั่งสำราญ (Khattiya Duangsamran)

134 - 158

บทที่ 8

การจัดการความมั่นคงทางทะเลของประเทศอินโดนีเซีย ยุคหลังประธานาธิบดีซูฮาร์โต: การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์

Maritime Security Management in Practice in Indonesia Post President Suharto Era: An Analysis of Existing Policies and Strategies

Hidayat Rahman

อนุรัตน์ อนันทนาธร (Anutrat Anantanatorn)

วิเชียร ต้นศิริกงกล (Vichien Tansirikongkhon)

159 - 177

บทที่ 9

รูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย

Successful Model of Used Car Business in Thailand

สันหพัฒน์ ตันติธนาทรัพย์ (Sanhaphat Tuntithanasap)

เจตน์สฤณภูมิ อังสุกาญจนกุล (Jetsalid Angsukanjanakul)

อนันต์ รัศมี (Ananta Rusmee)

178 - 194

บทที่ 10

การศึกษาการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563 - 2565) ไปปฏิบัติ

A Study of the Implementation of Neo Pattaya Development Policy (2020-2022)

ภาสินี คุ่มคง (Pasinee Kumkong)

อนูรัตน์ อนันตนาทร (Anutrat Anantanatorn)

194 - 206

บทที่ 11

การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม*

Cultural Capital Integration for Community Management and Development through Community Participation: A Case Study of Dong Bang Community, Na Dun District, Maha Sarakham Province

กัณตา วิลาชัย (Kanta Vilachai)

ธัญญรัตน์ ไชยคราม (Thanyarat Chaiyakarm)

ขวัญตา เบ็ญจะขันธุ์ (Khwanta Benchakhan)

207 - 227

บทที่ 12

อิทธิพลของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา

Effects of Organizational Communication Behavior on Communication Efficiency and Burapha University Lecturers' Work Effectiveness

วรธรรม พงษ์สีชมพู (Woratham Phongsichomphu)

บทที่ 13

ทัศนคติและประสบการณ์ของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร
ที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์

**Attitudes and Experiences of Generation Y Consumers in Bangkok Affecting Faith-Based
Product and Service Purchases through Online Channel**

อรุณศักดิ์ ผดุง (Onsupak Phatwang)

จิตพนธ์ ชุมเกตุ (Jittapon Chumkate)

บทที่ 14

แนวทางการพัฒนาอาชีพด้วยแบบจำลองโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกัญชงกรณีศึกษา เขต
เทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี

**Guidelines for Career Development by Value-chain Model of Hemp Fiber Product: A
Case Study of Bang Phra Subdistrict Municipality in Chonburi Province**

อุษา สติชัยมัน (Usa Sathitmon)

ทรงธรรม เจริญจันทร์ (Songtham Charoenchan)

รัชตธำรงค์ พชรมนต์ชัย (Rachatathamrongk Pacharamonchai)³

ชนาพร บุญเกิด (Chanaporn Boonkurd)

บทที่ 15

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อการเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Relationship between Economic Factors and the Stock Price Index Movement in the Stock Exchange of Thailand

วิวัฒน์วงศ์ บุญหนุน (Wiwatwong Bunnun)

ณัฐพร ผ่องอรัญญา (Nathaporn Phong-a-ran)

นัทชา โสภภาพร (Natcha Sopaporn)

นิธิภักดิ์ กทิสาสตร์ (Nithiphak Katisart)

นันทนา งามตามพงศ์ (Nantana Ngamtampong)

บทที่ 16

การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนด้วยการลดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมด้วยการบริหารจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management): กรณีศึกษาธุรกิจในอุตสาหกรรมอาหาร

Sustainable Business Operation by Reducing the Effect toward its Community and Environment under the Concept of Green Supply Chain Management: Case of Business Related to the Food Industry

สุภาพร ภิญโญจักรจินดา (Supaporn Pinyochatchinda)

กนกอร เนตรชู (Kanokaon Netchu)

สุรพันธ์ ปาละพรพิสุทธิ์ (Surathan Parapornpisut)

เนรัญชลา กำไลทอง (Neranchala Kamlaithong)

วิภาวรรณ จันทร์ประทุม (Ananta Rusmee)

วิภาวรรณ ทองเนียม (Ananta Rusmee)

น้ำฝน เสนางคนิก (Ananta Rusmee)

อุทัย แก้วกลม (Ananta Rusmee)

นิธินพ ทองวาสนาส่ง (Ananta Rusmee)

บทที่ 17

การพัฒนากฎหมายกองทุนการประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง

Legal Development in Elderly Occupational Fund and Self-Reliance

ปวีศา ผลกล้า (Pawarisa Ponkla)

จิตาภา พรยิ่ง (Jidapa Pornying)

บทที่ 18

อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร แรงจูงใจภายใน และ
ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

**The Influence of Perceived Organizational Support for Creativity, Intrinsic Motivation,
Creative Self-Efficacy, and Creative Self-Efficacy Affecting to Individual Creativity of
the Public Sector Development Commission (OPDC) Civil Servant**

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน (Chalermchai Kittisaknawin)

สิริพร ทิเตล่ำพูน (Siriporn Thitalampoon)

โกสินทร์ เตชะนิยม (Kosin Techaniyom)

อาจารย์ ฤทธิชัย (Ajaree Rittichai)

อภิชาติ กิตติศักดิ์นาวิน (Apichat Kittisaknawin)

ศรวิชา กฤดาธิการ (Sorawicha Kittathikarn)

กรรภาส ปักขานนท์ (Kornphapha Paksanondha)

334 - 351

บทที่ 19

ความพร้อมทางด้านกฎหมายของประเทศไทยในการเป็นภาคีอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ 2005

Legal Considerations for Thailand in Becoming a Party of The 2005 UNESCO

Convention on the Protection and Promotion of The Diversity of Cultural Expressions

ตรีชฎา อุ่นเรือน (Treechada Aunruen)

352 - 368

บทที่ 20

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ปัจจัยการเสริมแรงจิตใจ และความมุ่งมั่นให้นักกีฬาเป็นเลิศของผู้ปกครอง กรณีศึกษา สนามฝึกซ้อมกีฬาแบดมินตันในเขตกรุงเทพมหานคร

The Relationship Between Leadership Motivation Enhancing Factors

and Determination for Athletes to be Excellent of Parents of Badminton Players Case

Study: Badminton Training Field in Bangkok

อาภรณ์ กุระเอียด (Arphorn Kuraeiad)

ปกรณ์ ปรีชากรณ์ (Pakorn Prechaporn)

369 - 390

บทที่ 21

ปัญหาและอุปสรรคด้านความล่าช้าในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

Problems and Obstacles Related to Delays in the Implementation of the National Anti-Corruption Commission

ประทีป ทับอัตรานนท์ (Pratheep Tabatanon)

**แนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้กรอบของกฎหมาย
ศึกษากรณี มาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาด
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019**

**The Guidelines of the Government Officials Discretion within the Framework
of Law: The Case Study of the Entrepreneurs Assistance Measures in the
Epidemic Situation of the Coronavirus Disease 2019**

กาญจนา สุขาบูน (Kanjana Sukhaboon)

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Lecturer at Department of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya

Rajabhat University

E-mail: k_sukhaboon@hotmail.com

Received: 1 September 2023

Revised: 21 December 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษามาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ (2) ศึกษาปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ และ (3) เสนอแนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้กรอบของกฎหมายตามมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยการวิจัยเอกสารเป็นหลัก ทั้งนี้ รัฐบาลได้ออกมาตรการเพื่อการบริหารจัดการด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจและสังคม ประกาศเคอร์ฟิว ภายใต้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จากสถานการณ์แพร่ระบาดเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการและกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ได้รับความกระทบทุกภาคส่วน รัฐบาลได้กำหนดมาตรการเยียวยา เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนออกมาเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ มาตรการพักค่าน้ำค่าน้ำเสียและขยายระยะเวลาชำระหนี้ โครงการเราชนะ โครงการ ม.33 เรารักกัน มาตรการกำหนดอัตราค่าจ้างปรับตาม พ.ร.บ. การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เป็นต้น

ผลการศึกษาวិจัยพบว่า การปรับใช้มาตรการต่าง ๆ ยังคงประสบปัญหา เนื่องจากพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายรักษาความมั่นคงของรัฐแต่ถูกหยิบยกมาใช้บังคับกับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อที่เป็นภัยด้านสาธารณสุข ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งยังมีบทบัญญัติกเว้นอำนาจการพิจารณาคดีของศาลปกครอง ส่งผลให้ศาลไม่สามารถเข้าควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายบริหารได้ รวมถึงปัญหาการไม่ใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเนื่องมาจากขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ดุลพินิจ ความล่าช้าในการใช้อำนาจดุลพินิจเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ ทั้ง ๆ ที่มีกฎหมายได้กำหนดให้อำนาจไว้

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางให้รัฐได้ทบทวนมาตรการ เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ เชื้อที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เสนอการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอื่นที่จะนำมาใช้เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ แยกระบบกลไกการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขออกจากระบบสถานการณ์ฉุกเฉินที่เป็นเรื่องความมั่นคงของชาติให้ชัดเจนและยกระดับความสำคัญการบรรเทาผลกระทบต่อประชาชนและภาคธุรกิจให้มากขึ้น รวมทั้งต้องมีการวางแผนรองรับในระยะยาว เพื่อกำหนดมาตรการเยียวยาให้ครอบคลุมธุรกิจต่าง ๆ ที่ต้องปิดกิจการอันเนื่องมาจากมาตรการปิดเมือง

คำสำคัญ: ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่, ผู้ประกอบการ, การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

The purpose of this research was (1) to study the Entrepreneurs Assistance Measures.; (2) to study the problem of the Government Officials Discretion.; and (3) to offer the guidelines for the Government Officials Discretion within framework of law according to the Entrepreneurs Assistance Measures in the Epidemic Situation of the Coronavirus Disease 2019. This is documentary research. From this situation, the government has issued the measures for public health management, economy and society. A curfew has been announced under the Royal Decree on Public Administration in Emergency Situations B.E. 2548. From the spread of the virus, the entrepreneurs and various business groups are affected in all sectors. The government has imposed remedial measures in order to alleviate suffering from time to time continuously such as; the low-interest credit measures, the suspending on principal debt with reduce interest rates and extending the repayment period measures, the Rao-Chana Project, the section 33: We Love Each Other project and the measures of determine fine rates according to the Government Procurement and Supplies Management Act, B.E. 2560, etc.

The research results found that the implements in various measures to remedy the situation still encounter the problem of adoption. Due to conduct of the Emergency Decree on Public Administration in

Emergency Situations B.E. 2548, which is the law on maintaining state security but used to apply with the epidemic of communicable diseases situation, which is the public health threat. This Law was not set up to solve the problems of contagious diseases. These was not only cause to effect in unclear law enforcement of the authorities, but also contained the provisions excluding the jurisdiction of the Administrative Court. As a result, the Administrative Court was unable to control and inspect the exercise of the executive's discretion. For including problems, the authorities were not using the discretion due to lack of knowledge and understanding in discretion. Furthermore, as the reason at delay in exercising discretionary powers for assisting entrepreneurs despite that empowered by law.

The researcher has recommendations that the Government should be reviewed the measures if there are infectious disease outbreak situation that will occur in the future.; Propose to amend the other laws that will be applied when the epidemic situation of a communicable disease occurs.; Separate the public health emergency management mechanism from the normal national security emergency system in clearly.; Raise the importance of mitigating impacts that damage on people and businesses. Besides this, the Government should plan for long-term support in order to formulate remedial measures to cover various businesses that must be closed their business due to the lockdown measures.

Keywords: Government Officials Discretion, The Entrepreneurs, The Epidemic of the Coronavirus Disease 2019

บทนำ

การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำนิติกรรมทางปกครอง ซึ่งการใช้ดุลพินิจถือเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีทางเลือกในการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใด เพื่อให้สามารถปรับใช้กฎหมาย และเลือกใช้มาตรการทางกฎหมายได้อย่างยืดหยุ่น เหมาะสม สอดคล้องกับข้อเท็จจริงเป็นการเฉพาะตามแต่ละรายกรณี เพื่อเป็นการลดความแข็งกระด้างของกฎหมาย อันจะเป็นการสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทั้งนี้ การใช้อำนาจดุลพินิจทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกระทำการต่าง ๆ จะต้องดำเนินไปอย่างมีอิสระปราศจากการแทรกแซงใด ๆ มีความเป็นกลาง โปร่งใสเป็นธรรม มิได้กระทำการตามอำเภอใจ การใช้อำนาจดุลพินิจจึงต้องเป็นไปโดยชอบภายใต้กรอบของกฎหมายที่เหมาะสมและยุติธรรม ทั้งนี้ เมื่อช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 ได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบผู้ติดเชื้อที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นับเป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) ซึ่งส่งผลกระทบไปทั่วโลก โดยองค์การอนามัยโลก ได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็น Pandemic เมื่อวันที่ 11 มีนาคม

2563 หลายประเทศต้องปิดพรมแดนและปิดประเทศ จนเกิดภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจโลก ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจหนักที่สุด จากการจำกัดกิจกรรมเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2544) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจและความเกี่ยวเนื่องถึงผลกระทบไว้ว่า หมายรวมถึงกิจกรรมหรือการผลิตต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่มีอันมีค่าและมีอย่างจำกัด เพื่อนำมาตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยมีพื้นที่และเครือข่ายทางสังคม มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและแจกจ่ายบริการตามอุปสงค์และอุปทานระหว่างผู้มีส่วนด้วยกัน และเศรษฐกิจปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่น รายได้ การผลิต เงินออม การจำหน่ายและการบริโภคใช้สอยของชุมชน ซึ่งเมื่อมีอุปบัติภัยเกิดขึ้นทำให้กิจกรรมต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในขณะที่ พัทรี โพธิ์หัง (2550) กล่าวถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลกระทบที่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมในพื้นที่ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขยายผลโดยผ่านกระบวนการทำการของตัววิญญู การหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจในวงแคบและกว้างออกไป สำหรับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 Coibion, Gorodnichenko and Weber (2020) ศึกษาฐานข้อมูลของ Nielsen Homescan ซึ่งได้จากการสำรวจครัวเรือนในสหรัฐอเมริกา และพบว่าการแพร่ระบาดของโรคไวรัสส่งผลกระทบต่ออัตราการว่างงานในประเทศสหรัฐอเมริกาสูงกว่าตัวเลขทางการของการยื่นขอความช่วยเหลือผู้ว่างงาน เนื่องจากแรงงานที่ตกงานส่วนหนึ่งไม่ถูกนับว่าอยู่ในตลาดแรงงานเนื่องจากยังมิได้หางานใหม่ในช่วงดังกล่าว ดังนั้น สถิติอัตราการว่างงานจะเพิ่มขึ้นแค่เพียงร้อยละ 2 แม้ว่าในความเป็นจริงแรงงานกว่าร้อยละ 7 จะถูกให้ออกจากตลาดแรงงาน

สถานการณ์การแพร่ระบาดได้ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการและยังส่งผลกระทบในวงกว้างอย่างรวดเร็ว ภาครัฐจำเป็นต้องมีมาตรการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และฟื้นฟูผู้ประกอบการอย่างเร่งด่วน มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลภายใต้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทุกเขตพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มีการปรับปรุงแผนบริหารหนี้สาธารณะ ประจำปีงบประมาณ 2564 ภายใต้กรอบของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงิน เพื่อแก้ปัญหา เยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. 2548 โครงการลงทุนตามแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมภายใต้พระราชกำหนด กู้เงินโควิด-19 รวมทั้งเตรียมความพร้อมจัดหาแหล่งเงินให้เพียงพอทั้งในภาวะปกติและสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้การดำเนินการตามมาตรการของภาครัฐมีความต่อเนื่อง เพียงพอและทันการณ์ (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2564) ซึ่งในการดำเนินงานตามกฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความจำเป็นต้องใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐนี้มีได้เพียงแต่เป็นการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตาม

แนวนโยบายของรัฐทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมถึงจัดการข้อเรียกร้องของประชาชนภายใต้การใช้อำนาจและการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งไม่อาจอาศัยเพียงแค่กฎหมายที่มีความแน่นอนตายตัวเท่านั้น การที่รัฐให้อำนาจดุลพินิจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายด้านความยุติธรรม ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่า การใช้ดุลพินิจพิจารณาวินิจฉัยอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคลสถานการณ์ สถานที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจที่มีมาตรฐานแตกต่างกันไป จนกลายเป็นการเลือกปฏิบัติหรือหลายมาตรฐาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจให้อยู่ภายในกรอบขอบเขตของกฎหมาย ตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ภายใต้หลักความชอบด้วยเหตุผลความเหมาะสมและหลักความได้สัดส่วนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้กรอบของกฎหมายศึกษากรณี มาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและผู้ประกอบการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้กรอบของกฎหมายตามมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้กรอบของกฎหมายตามมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ขอบเขตการวิจัย

มุ่งศึกษาปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ภายใต้กรอบของกฎหมายตามมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนวรรณกรรม

ดุลพินิจตามความหมายของกฎหมายปกครอง หมายถึง อำนาจตัดสินใจอย่างอิสระที่จะเลือกกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจ ดุลพินิจเป็นอำนาจที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจสามารถเลือกตัดสินใจกระทำการอย่างใดหรือ งดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างอิสระ ซึ่งการใช้ดุลพินิจนั้นอาจผูกพันกับแนวปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์ภายในของฝ่ายปกครองที่ได้

กำหนดขึ้นเองภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือผูกพันกับหลักการในการวินิจฉัยในงานด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบขอบเขตงาน หรือในอำนาจของตนเอง เหตุที่กฎหมายจะต้องกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจดุลพินิจ เนื่องจากเป็นข้อจำกัดของฝ่ายนิติบัญญัติที่ไม่อาจตรากฎหมายให้มีเนื้อหาสาระครอบคลุมข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ในทุกเรื่องทุกกรณี จึงจำเป็นต้องบัญญัติให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจดุลพินิจในการปฏิบัติงานนั้น ๆ เพื่อให้ได้รับการปฏิบัติอย่างรวดเร็ว เกิดประโยชน์กับผู้มาใช้บริการในภาครัฐสูงสุด

1. การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่

การใช้ดุลพินิจโดยชอบด้วยกฎหมายของนักกฎหมาย หรือ ในระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกระดับ คือ การใช้อำนาจตัดสินใจอย่างอิสระที่จะเลือก กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีเหตุผลอันสมควรภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย ขอบเขตที่เวลากำหนดอย่างเป็นกลาง โปร่งใส ไม่บิดเบือนวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ขณะเดียวกันจะต้องสงวนรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของส่วนรวมด้วย นอกจากนี้การใช้ดุลพินิจจะต้องไม่ฝ่าฝืนระเบียบภายในของฝ่ายปกครองที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติ

ขั้นตอนการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองมี 3 ขั้นตอน คือ การวินิจฉัยข้อเท็จจริง การปรับบทกฎหมาย และการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัยข้อเท็จจริง กล่าวคือ ฝ่ายปกครองจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการมาขอรับการใช้บริการจากภาครัฐ การพิจารณาคดี การนำพยานหลักฐาน และต้องพิจารณาว่าพยานหลักฐานที่มีอยู่เพียงพอต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่าได้เกิดขึ้นหรือมีอยู่จริงหรือไม่ ขั้นตอนนี้คือหลักการพิจารณาทางปกครอง ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องแสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องและให้โอกาสคู่กรณีได้ทราบข้อเท็จจริงและมีโอกาสแสดงพยานหลักฐานของตน ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจที่กฎหมายเฉพาะกำหนดแล้ว

ขั้นตอนที่ 2 การปรับบทกฎหมาย (ดุลพินิจในส่วนองค์ประกอบของกฎหมาย) กล่าวคือ บางกรณีกฎหมายจะบัญญัติข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบโดยใช้ถ้อยคำที่มีความชัดเจนแน่นอน แต่บางกรณีกฎหมายบัญญัติถ้อยคำที่มีความหมายกว้าง ๆ และไม่มีคำจำกัดความไว้หรือไม่อาจกำหนดความหมายได้แน่นอน เช่น คำว่า "สิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ" ตามมาตรา 11/1 วรรคสอง เพิ่มโดย พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 คำว่า "ความจำเป็นโดยเหตุหนึ่งเหตุใดที่สำคัญ" ตามมาตรา 75 วรรคหนึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 เป็นต้น เจ้าหน้าที่จะต้องปรับบทกฎหมายให้เข้ากับข้อเท็จจริงที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอันเป็นดุลพินิจของฝ่ายปกครองนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจ (ดุลพินิจในส่วนผลของกฎหมาย) กล่าวคือ ต้องพิจารณาว่า กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองกระทำการได้เพียงประการเดียวหรือหลายประการหากกฎหมายให้อำนาจดุลพินิจ

ฝ่ายปกครองจะกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีทางเลือกตัดสินใจได้หลายทาง ซึ่งดุลพินิจที่บัญญัติอยู่ในกฎหมาย แบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

ประการแรก ดุลพินิจตัดสินใจ หรือดุลพินิจจะกระทำการหรือไม่ เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจ แต่ไม่ได้กำหนดผลของกฎหมาย สังเกตได้จากถ้อยคำในกฎหมายมักใช้คำว่า "มีอำนาจ" "มีสิทธิ" "อาจ...ก็ได้"

ประการที่สอง ดุลพินิจเลือกกระทำ ฝ่ายปกครองมีอำนาจดุลพินิจเลือกมาตรการใดมาตรการหนึ่งในหลายมาตรการ ซึ่งเป็นกรณีที่เมื่อข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งเข้าองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนด กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่สามารถเลือกมาตรการใดมาตรการหนึ่งที่เหมาะสมกับข้อเท็จจริง หรือภายในขอบเขตของกฎหมายกำหนดได้ โดยแยกได้ 2 กรณี คือ

1. ดุลพินิจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในหลายประการตามที่กฎหมายกำหนด เช่น พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 มาตรา 36 กำหนดให้ในกรณีที่พนักงานตรวจความปลอดภัยตรวจพบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน อาคาร สถานที่ เครื่องจักรของนายจ้างไม่ปลอดภัย พนักงานตรวจความปลอดภัยมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้นั้นหยุดกระทำการแก้ไข ปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้องได้ เป็นต้น

2. ดุลพินิจเลือกกระทำได้เอง ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดโดยกฎหมาย ไม่ได้กำหนดทางเลือกไว้ เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 41 วรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ควบคุมดูแลที่หรือทางสาธารณะ เพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชนทั่วไป ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ควบคุมดูแลที่หรือทางสาธารณะ คือ เพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชนทั่วไป โดยมีได้กำหนดทางเลือกไว้เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถกำหนดทางเลือกได้เองแต่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชนทั่วไป

1.1 หลักการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่

การใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายทั่วไป กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจนั้นต้องผูกพันตาม "หลักความเสมอภาค" หรือ "หลักความได้สัดส่วน" หรือที่เรียกว่าความสมควรแก่เหตุ" ซึ่ง "หลักความได้สัดส่วน" (Principle of Proportionality) หลักการพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ อำนาจกับผู้อยู่ใต้อำนาจ ประกอบด้วยหลักการย่อย 3 หลักการ

1) หลักความเหมาะสม (Principle of Suitability) คือ การค้นหาวัตถุประสงค์ของการกระทำทางปกครอง เป็นหลักการที่บังคับให้องค์กรฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาเลือกออกคำสั่งที่สามารถดำเนินการให้บรรลุความมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมาย ซึ่งให้อำนาจได้กำหนดไว้เท่านั้น คำสั่งทางปกครองใด ๆ ก็ตามที่ในความเป็นจริงแล้วไม่อาจทำให้บรรลุความมุ่งหมาย ตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมาย ซึ่งให้อำนาจได้กำหนดไว้ได้ ย่อมเป็นคำสั่งที่ไม่เหมาะสม

2) หลักแห่งความจำเป็น (Principle of Necessity) เป็นหลักการที่ฝ่ายปกครองต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการที่อาจทำให้บรรลุผลที่ต้องการได้ มาตรการใดมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากน้อยอย่างไร ฝ่ายปกครองต้องเลือกมาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด แต่มาตรการที่ให้ประโยชน์แก่ประชาชน ฝ่ายปกครองต้องเลือกมาตรการที่มีผลทำให้รัฐเสียประโยชน์น้อยที่สุด

3) หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of Proportionality the Narrow Sense) เป็นหลักการมุ่งพิจารณาที่ภาวะสมดุลระหว่างความเสียหายที่เอกชนจะได้รับกับประโยชน์อันสังคมจะพึงได้รับการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง หลักการนี้ประสงค์ให้ ฝ่ายปกครองออกคำสั่งทางปกครองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และในขณะเดียวกันต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐน้อยที่สุด และห้ามฝ่ายปกครองออกคำสั่งทางปกครองที่เมื่อปฏิบัติตามคำสั่งนั้นแล้วจะเกิดประโยชน์น้อยมาก ไม่คุ้มกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

1.2 การใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด

การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอาจเกิดความผิดพลาดได้ในหลายกรณี คือ

1) การไม่ใช้ดุลพินิจ เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่ใช้ดุลพินิจ ทั้ง ๆ ที่ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น มีผู้ชุมนุมประท้วงปิดถนนทำให้บุคคลทั่วไปไม่อาจสัญจรไปมาได้ องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอาจต้องตัดสินใจดำเนินการให้มีการสลายการชุมนุม เป็นต้น

2) การใช้ดุลพินิจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ เช่น กฎหมายกำหนดให้เก็บค่าธรรมเนียมระหว่าง 200 - 500 บาท แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเก็บค่าธรรมเนียม 1,000 บาท เป็นต้น

3) การใช้ดุลพินิจอย่างบิดเบือน ซึ่งอาจเกิดจากเจ้าหน้าที่ละเลยไม่สนใจวัตถุประสงค์ของการที่กฎหมายมอบดุลพินิจให้ตน การใช้ดุลพินิจโดยไม่นำพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาพิจารณา ชั่งน้ำหนักก่อนตัดสินใจ การใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ เป็นต้น

4) การใช้ดุลพินิจ โดยไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่น การใช้ดุลพินิจขัดหลักความเสมอภาค

5) การใช้ดุลพินิจขัดกับหลักกฎหมายทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงหลักการอันเป็นพื้นฐานของหลักนิติรัฐ

โดยสรุป ดุลพินิจของฝ่ายปกครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อให้ฝ่ายปกครองได้มีทางเลือกในการตัดสินใจกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดเพื่อปรับใช้กฎหมายให้สอดคล้องเหมาะสมกับข้อเท็จจริง หรืออำนาจหน้าที่ การใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองต้องเป็นไปอย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ มีความเป็นกลาง โปร่งใส เป็นธรรม และมีเหตุผลในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม

2. อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ

การใช้ "อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ" นั้น เป็นกรณีที่อยู่ภายใต้การควบคุมและการตรวจสอบทั้งจากฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยในการวิจัยนี้จะอธิบายถึงการควบคุมใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นกลไกการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายภายในฝ่ายบริหาร ซึ่งในทางทฤษฎีสามารถแบ่งอำนาจตามกฎหมายได้เป็นสองลักษณะ คือ "อำนาจผูกพัน" และ "อำนาจดุลพินิจ" สรุปโดยสังเขป ดังนี้ (วรพจน์ วิสสุตพิชญ์ 2532, หน้า 37-38)

"อำนาจผูกพัน" หมายถึง อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกผูกพันอยู่กับเงื่อนไขตามกฎหมายที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดบังคับไว้เป็นการล่วงหน้าในลักษณะที่ว่า หากมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นตามเงื่อนไขที่กำหนดแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องดำเนินการหรือสั่งการตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น จะตัดสินใจเพื่อเลือกที่จะกระทำการใดเป็นอย่างอื่นไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐจึงถูกผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างเคร่งครัดไม่มีอำนาจที่จะเลือกกระทำการอย่างอื่นได้ และอาจกล่าวได้ว่าอำนาจผูกพันนั้นแท้ที่จริงแล้ว คือ "หน้าที่" นั่นเอง แต่เหตุที่ยังคงเรียกว่าเป็นอำนาจเนื่องจากการกระทำที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่นี้กฎหมายยอมรับว่ามีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้

"อำนาจดุลพินิจ" เมื่อกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐโดยไม่ได้กำหนดองค์ประกอบหรือเงื่อนไขการใช้อำนาจไว้อย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือคณะบุคคล (พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 5) ที่มีอำนาจหรือได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจตามกฎหมายจะมีอำนาจดุลพินิจในกรณีที่ตัวบทกฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้กฎหมายได้อย่างยืดหยุ่นและสอดคล้องกับข้อเท็จจริงเป็นการเฉพาะเรื่องเฉพาะราย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นแก่เฉพาะเรื่องเฉพาะรายนั้น ๆ บนฐานของข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและการใช้เหตุผลประกอบการพิจารณาตัดสินใจอย่างเหมาะสม ด้วยความโปร่งใส มีความเป็นธรรม และความเป็นกลางโดยปราศจากส่วนได้เสียในเรื่องที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย (พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 5 มาตรา 13 มาตรา 16 และมาตรา 37)

นอกจากนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจ ซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ตามอำเภอใจอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีผลให้เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งเป็นช่องทางในการทุจริต ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการใช้อำนาจดุลพินิจไว้ โดยสามารถแยกองค์ประกอบได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้ (สมยศ เชื้อไทย 2530, หน้า 50-51)

"องค์ประกอบส่วนเหตุ" คือ ส่วนที่กำหนดเงื่อนไขทางข้อเท็จจริงในการใช้กฎหมาย โดยเป็นขั้นตอนการตีความกฎหมายและปรับข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อกฎหมาย กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐจะต้อง

ตรวจสอบพยานหลักฐาน เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่าเข้าลักษณะที่กำหนดเงื่อนไขในการใช้อำนาจตามกฎหมายแล้ว จึงนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาปรับใช้ให้เข้ากับตัวบทกฎหมายในเรื่องนั้น

"องค์ประกอบส่วนผล" คือ ส่วนที่กำหนดมาตรการให้เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการ โดยเป็นขั้นตอนการตัดสินใจวินิจฉัยกำหนดผลทางกฎหมายหรือมาตรการทางกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีอำนาจได้ทราบข้อเท็จจริงที่ปรากฏซึ่งเป็น "องค์ประกอบส่วนเหตุ" แล้ว จึงจะเลือกว่าตัดสินใจแบบใดที่ตนเห็นว่าเหมาะสมตามกฎหมายได้กำหนดไว้ 2 ลักษณะ คือ (1) กฎหมายกำหนดทางเลือกไว้ให้แล้ว หรือ (2) กฎหมายเปิดกว้างให้ใช้ดุลพินิจได้ตามความเหมาะสม ตามขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญ และเป็นไปโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ (โกสิน พลกุล 2546, หน้า 18-19)

โดยสรุปการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นไปเพื่อการบรรลุผลสำเร็จในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมายซึ่งเป็นโอกาสกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงซึ่งเป็น "องค์ประกอบส่วนเหตุ" และใช้อำนาจดุลพินิจตามกฎหมายซึ่งเป็น "องค์ประกอบส่วนผล" ให้ถูกต้องและเหมาะสม ด้วยความเป็นกลาง และโดยปราศจากอคติ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งชอบด้วยกฎหมายและเป็นธรรมตามความเหมาะสมแก่กรณี

3. มาตรการป้องกันและควบคุมสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร มาตั้งแต่เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งมีการกำหนดมาตรการในการป้องกันและควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าว โดยมีกฎหมายฉบับสำคัญ คือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 22) และต่อมาได้ขยายระยะเวลาการบังคับใช้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวออกไป เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง จนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ทั้งนี้ ได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดและข้อปฏิบัติขึ้นเพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ ได้อาศัยอำนาจตามตรา 6 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 ประกาศชื่อของโรคนี้ว่า "โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19" โดยประกาศกำหนดให้เป็นโรคติดต่ออันตราย ลำดับที่ 14 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2563 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพียงเพื่อบริหารจัดการและรองรับกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดต่อในวงแคบหรือมีปริมาณผู้ติดเชื้อเป็นกลุ่มก้อนจำนวนไม่มาก ภายใต้หน้าที่และอำนาจของกระทรวงสาธารณสุขเพียงหน่วยงานเดียวเท่านั้น จึงมิได้มีการ ระบุระบบและ

กลไกที่รองรับหรือครอบคลุมไปถึงกรณีที่เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขกรณีการแพร่ระบาดไปทั่วโลกซึ่งต้องมีการบูรณาการร่วมกันในหลายหน่วยงาน

4. นโยบายการบริหารหนี้สาธารณะ

ภูมิพิชญ์ ยาสีทธิ์ และคณะ (2563) กล่าวว่า กระทรวงการคลังได้เสนอมาตรการในการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อบรรเทาผลกระทบดังกล่าวต่อระบบเศรษฐกิจ และป้องกันมิให้สถานการณ์รุนแรงเข้าขั้นวิกฤตจึงต้องสูญเสียทรัพยากรทางเศรษฐกิจและการเงินที่มากเกินไป อันจะเป็นภาระให้กับประเทศไทยต่อไปในอนาคต ตลอดจนวางรากฐานเพื่อให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจหลังจากที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น โดยเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2563 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ เรื่อง มาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ระยะที่ 3 ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ โดยการเสนอร่างพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 เนื่องจากรัฐบาลมีความประสงค์ที่จะบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนและควบคุมการชะลอตัวของภาวะเศรษฐกิจ แต่ด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขเวลาการงบประมาณรัฐบาลจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดกู้เงินดังกล่าว โดยมีกรอบวงเงินกู้ไม่เกิน 1,000,000 ล้านบาท เพื่อเป็นงบประมาณเพิ่มเติมในการรองรับการช่วยเหลือ เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

5. มาตรการสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจ และสังคมของรัฐบาล

จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2563 ได้ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม เศรษฐกิจทั่วโลกหยุดชะงัก จากการปิดเส้นทางขนส่งระหว่างประเทศ ได้สร้างความเสียหายเป็นวงกว้างทั้งการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภายในประเทศ และต่างประเทศ รัฐบาลจึงต้องทำหน้าที่ในการบริหารกิจการบ้านเมือง เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการ การเงินการคลังมั่นคง และดำรงธรรมาภิบาล อีกทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลด้านผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยสำรวจผลกระทบ รับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดทำมาตรการช่วยเหลือ และเยียวยาเป็นไปอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สอดคล้องกับการบริหารราชการ ซึ่งรัฐบาลได้ออกมาตรการสำหรับการดูแล และเยียวยาประชาชน ดังนี้

กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกมาตรการป้องกัน สกัดกั้น ชะลอ และสร้างความรับรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน ผ่านการประเมินสถานการณ์รายวัน ติดตามความคืบหน้าของสถานการณ์ และคำแนะนำทางการแพทย์ของผู้เชี่ยวชาญ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนด้านสังคม ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ การครองชีพ ทรัพยากรของรัฐ ด้านการสาธารณสุข และการป้องกันการตื่นตระหนกเกินกว่าเหตุ (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) ทั้งนี้ รัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์

จุลฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อใช้อำนาจในการกำหนดมาตรการ และข้อบังคับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปิดสถานที่เสี่ยง การห้ามเข้าออกสถานที่บางแห่ง ห้ามหรือจำกัดการเข้าออกราชอาณาจักรและการเคลื่อนย้ายกลับต่างจังหวัด การควบคุมการใช้ยานพาหนะ เส้นทางจราจร การควบคุมราคาสินค้า และเวชภัณฑ์ตามคำแนะนำทางการแพทย์ และสาธารณสุขในการป้องกัน ยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค เพื่อดูแลรักษาสุขภาพอนามัย และชีวิตของประชาชน โดยจัดสรรทรัพยากร เวชภัณฑ์ และการให้บริการทางการแพทย์ให้ทั่วถึงเพียงพอแก่ประชาชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2563)

นอกจากนี้รัฐบาลยังดำเนินมาตรการกำกับดูแลกระจายหน้ากาอนามัยอย่างทั่วถึง อีกทั้งสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้ารับการตรวจคัดกรองได้ฟรีตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558

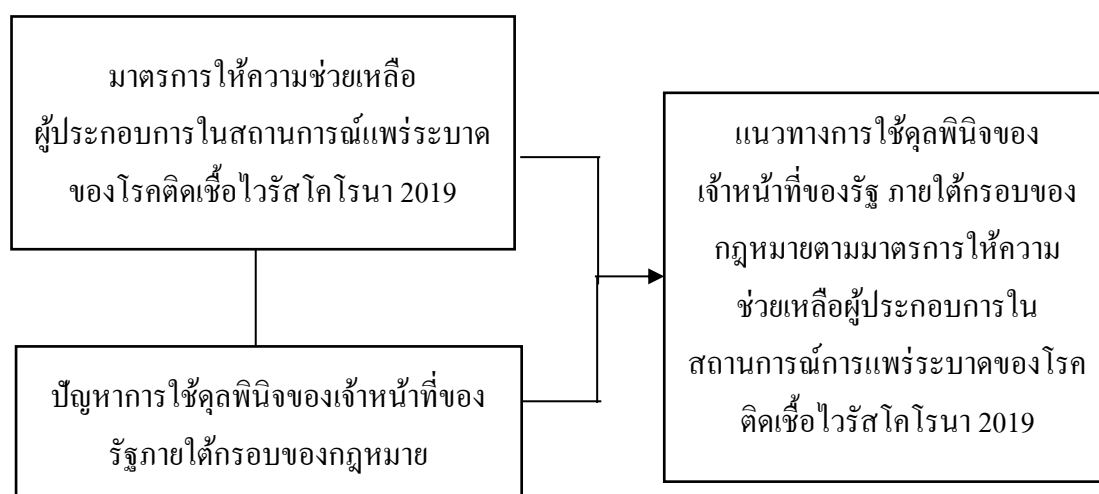
มาตรการสาธารณสุขของรัฐบาลได้ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ และสังคม โดยภาคอุตสาหกรรม และผู้ประกอบการประสบปัญหาขาดแคลนรายได้ มีการเลิกจ้างงานจำนวนมาก (สำนักงานผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2563) และประสบปัญหาภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น กระทรวงการคลังจึงได้ออกมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยแบ่งประเภทมาตรการดูแล และเยียวยาออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ผู้ประกอบการ และประชาชน ดังนี้

ตารางที่ 1 มาตรการการดูแล และเยียวยา

มาตรการ	ผู้ประกอบการ	ประชาชน
มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรง และทางอ้อม	✓	
มาตรการพักต้นเงินลดดอกเบี้ย และขยายระยะเวลาชำระหนี้แก่ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ	✓	
มาตรการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย	✓	✓
มาตรการสินเชื่อเพื่อส่งเสริมการจ้างงานของสำนักงานประกันสังคม	✓	
มาตรการด้านสภาพคล่องให้แก่ผู้ประกอบการในประเทศ	✓	
มาตรการภาษีเพื่อลดภาระดอกเบี้ยจ่ายของผู้ประกอบการ	✓	
มาตรการส่งเสริมประสิทธิภาพของการจ้างงาน	✓	
มาตรการเร่งคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ประกอบการภายในประเทศ	✓	
มาตรการบรรเทาภาระการจ่ายค่าน้ำค่าไฟ	✓	✓

มาตรการ	ผู้ประกอบการ	ประชาชน
มาตรการลดเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมของนายจ้าง และ ลูกจ้าง	✓	✓
มาตรการบรรเทาภาระค่าธรรมเนียม ค่าเช่า ค่าตอบแทนในการให้บริการของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ	✓	✓
โครงการเราชนะ : มุ่งสนับสนุนวงเงินช่วยเหลือเพื่อบรรเทาภาระค่าครองชีพ	✓	✓
โครงการ ม.33 เรารักกัน	✓	
มาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตาม พ.ร.บ. การจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560	✓	

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และเอกสารราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. มาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจทั่วโลกหยุดชะงัก รัฐบาลได้ออกมาตรการสาธารณสุข เศรษฐกิจ และสังคม ภายใต้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มีการประกาศเคอร์ฟิว การระบาดได้ขยายเริ่มลุกลามไปในวงกว้างมากขึ้น มีการประกาศหยุดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้กลุ่มธุรกิจต่างได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า รัฐบาลได้ออกมาตรการเยียวยา เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง อาทิ มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ มาตรการพักต้นเงินลดดอกเบี้ยและขยายระยะเวลาชำระหนี้ โครงการเราชนะ โครงการ ม.33 เรารักกัน มาตรการกำหนดอัตราค่าปรับตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เป็นต้น แม้จะมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มกำลังซื้อให้ประชาชนก็เป็นเฉพาะบางกลุ่ม มาตรการแจกจ่ายเงินอย่างเช่น โครงการ “เราชนะ” ด้วยการแจกเงินเยียวยาคนละ 3,500 บาท เป็นเวลา 2 เดือน ลดค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นเวลา 2 เดือน และโครงการคนละครึ่งอีกจำนวน 1.34 ล้านสิทธิ์ ส่วนมาตรการทางภาษีรัฐบาลได้เลื่อนการชำระภาษีนิติบุคคลออกไปสามเดือน และหนึ่งเดือนสำหรับภาษีประเภทอื่น ซึ่งนับเป็นระยะเวลาที่สั้นมาก และยังคงเป็นปัญหาเนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถสร้างสวัสดิการ และดำเนินการช่วยเหลือประชาชนได้อย่างครอบคลุม จากการศึกษาวิจัยของอังจรา แสนบุตรดี และบุญกา ปันทุรอมพร (2563) เรื่องปัจจัยมาตรการดำเนินงานของรัฐบาลไทยในสถานการณ์ COVID - 19 ที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญต่อมาตรการเยียวยาของรัฐบาลไทยในระดับปานกลาง ในเรื่องของโครงการเราชนะ และโครงการ ม.33 เรารักกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กนกวรรณ พวงประยงค์ (2564) กล่าวว่า iva คนวัยทำงานกับความต้องการการช่วยเหลือในช่วงการแพร่ระบาดของ โควิด 19 พบว่า มาตรการเยียวยาควรเป็นมาตรการช่วยเหลือทุกคนแบบถ้วนหน้ามากกว่ามาตรการช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบตามความจำเป็น

2. ปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้กรอบของกฎหมายตามมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการพิจารณา วินิจฉัยและตัดสินใจบนฐานของข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายโดยใช้เหตุผลประกอบได้ตามที่เห็นสมควร อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่อาจเกิดความผิดพลาดได้ในหลายกรณี ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใช้ดุลพินิจ ทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้น องค์การหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อคลี่คลาย ขจัดปัญหาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เช่น มีผู้ยื่นหนังสือขอร้องเรียนถึงหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหา แต่เจ้าหน้าที่

ของหน่วยงานไม่กล้าใช้อำนาจดุลพินิจในการตัดสินใจแต่กลับส่งเรื่องต่อไปยังหน่วยงานราชการต้นสังกัด อันเนื่องด้วยสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกลัวความผิดในการวินิจฉัย และความกลัวที่จะต้องรับผิดชอบผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจดุลพินิจ

2.2 ปัญหาการใช้ดุลพินิจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ ไม่มีมาตรฐานแนวปฏิบัติอย่างเดียวกัน อันเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ ซ้ำยังเป็นการเปิดช่องให้เกิดการทุจริตหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

2.3 ปัญหาการใช้ดุลพินิจอย่างบิดเบือน ซึ่งอาจเกิดจากเจ้าหน้าที่ละเลยไม่สนใจวัตถุประสงค์ของการที่กฎหมายได้มอบอำนาจดุลพินิจให้ตน การใช้ดุลพินิจโดยไม่นำพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาพิจารณาซึ่งน้ำหนักก่อนตัดสินใจ รวมทั้งการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ เป็นต้น

2.4 ปัญหาการใช้ดุลพินิจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันเป็นการใช้ดุลพินิจขัดกับหลักความเสมอภาค รวมทั้งการใช้ดุลพินิจขัดกับหลักกฎหมายทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงหลักพื้นฐานของหลักนิติรัฐ

2.5 ปัญหาความคลุมเครือ ขาดความชัดเจนของหนังสือสั่งการที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจ คำสั่งที่ไม่มีการชักซ้อมความเข้าใจระหว่างหน่วยงาน ก่อให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน จนกลายเป็นการใช้ดุลพินิจอย่างแคบขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ส่งผลให้ประชาชนเกิดการเสียโอกาส จนเกิดคดีฟ้องร้องกันหลายคดี

2.6 ปัญหาขีดจำกัดความสามารถของเจ้าหน้าที่ ข้อยกจำกัดด้านนโยบายของหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชาภายในองค์กรมีผลต่อการใช้ดุลพินิจ

กรณีตัวอย่างการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตามหนังสือ เรื่องด่วนที่สุด ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2564 ที่ กค (กวจ) 0405.2/ว 693 ของคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ กรณียุติกลาง เรื่องมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจากผลกระทบการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และแนวทางกำหนดอัตราค่าปรับเป็นร้อยละ 0 โดยอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือเป็นไปตามหนังสือฉบับดังกล่าว ข้อเท็จจริงปรากฏว่า แม้จะมีการอธิบายอย่างครบถ้วนถึงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือเป็นรายข้อ แต่ปรากฏว่ามีหน่วยงานอีกหลายแห่งยังคงไม่กล้าใช้อำนาจดุลพินิจในการพิจารณาค่าปรับให้เป็นศูนย์เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน จึงก่อให้เกิดการส่งข้อร้องเรียน ได้แย้งถึงหน่วยงานภาครัฐที่เป็นคู่สัญญา จนกระทั่งคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ กรณียุติกลางต้องมีหนังสือด่วนที่สุดตามมาอีกหลายฉบับในอันที่จะพยายามสร้างความเข้าใจและนำมาตราการดังกล่าวไปใช้อย่างถูกต้องตรงกัน ตามเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ

จนกระทั่งต้องมีการจัดทำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือคู่สัญญาออกมาอีกหลายต่อหลายครั้ง

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการด้วยกัน อันได้แก่ ปัญหาของการไม่ใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ดุลพินิจ รวมทั้งปัญหาความล่าช้าในการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ ทั้ง ๆ ที่มีกฎหมายได้กำหนดให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขไว้อย่างชัดเจน ปัญหาดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ เกิดการฟ้องร้องเป็นคดีทางปกครองและทางแพ่งตามมาจำนวนมาก จนต้องมีคำสั่งของกรมบัญชีกลาง เพื่อสั่งการให้มีการดำเนินการตามมาอีกหลายฉบับ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ใช้ดุลพินิจโดยเป็นการอนุโลม แต่ยังคงมีหลายหน่วยงานที่ไม่เข้าใจ จึงต้องมีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนต่อมาอีกหลายคณะ จนได้มีประกาศล่าสุดให้ใช้คำสั่งโดยอนุโลม เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการ

จากการศึกษาของ กรรณก จิรสติพรพงศ์ (2564) เกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล กรณีศึกษาสถานการณ์ COVID-19 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของรัฐบาลในสถานการณ์โควิด 19 มากที่สุด โดยเฉพาะหลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วมของรัฐบาล รองลงมาเป็นหลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม และหลักนิติธรรม ซึ่งทัศนคติของประชาชนข้างต้นเกิดจาก การรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาลในมาตรการสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจ และสังคมน้อยในทุก ๆ มาตรการ โดยเห็นว่ามาตรการของรัฐบาลไม่ได้ช่วยบรรเทาปัญหาในระยะยาว ไม่ส่งเสริมด้านสาธารณสุข และคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ ขาดความรับผิดชอบในการบริหารราชการ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ต่างมิได้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา และปรับปรุงภารกิจทางราชการ ได้ทันต่อสถานการณ์ รวมถึงไม่สามารถจัดสรรงบประมาณรายจ่ายได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด การออกกฎหมายของรัฐบาลไม่ได้คุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของประชาชน หรือส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ ไม่สอดคล้องกับหลักการบริหารราชการในความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

3. แนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้กรอบของกฎหมายตามมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การใช้อำนาจดุลพินิจ จึงต้องเป็นไปโดยชอบภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างเหมาะสมและยุติธรรมอันจะเป็นการอำนวยความสะดวกเฉพาะคดี แต่อย่างไรก็ตามการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐนี้มิได้เพียงแต่เป็นการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวนโยบายของรัฐทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการข้อเรียกร้อง

ของประชาชนภายใต้การใช้อำนาจและการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรืออาจมีผลกระทบน้อยที่สุด โดยมีแนวทาง ดังนี้

3.1 การฝึกอบรม "การซักซ้อมความเข้าใจ" ให้กับ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพินิจและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ในองค์กรหน่วยงาน ให้มีความรู้ ความเข้าใจในหัวข้อต่าง ๆ และเข้าใจตรงกัน รวมทั้งร่วมกันแสดง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการใช้ดุลพินิจด้วยความชอบธรรมอันจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

3.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเข้าร่วมในการระดมความเห็น กำหนดทิศทางที่จะเกิดประโยชน์กับทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทั้งสองฝ่าย

3.3 การใช้ภาษา ถ้อยคำ ในการออกเอกสาร ควรเป็นภาษาที่เข้าใจได้โดยง่าย กระชับ ชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้เกิดการตีความที่มีความซับซ้อนอีกขึ้นในการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งในการใช้ถ้อยคำสำนวนที่มีความชัดเจน เข้าใจโดยง่าย ย่อมส่งผลต่อการใช้ดุลพินิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยุติธรรมให้กับทุกฝ่าย

3.4 การนำพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงของรัฐ มาใช้บังคับกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อที่เป็นภัยด้านสาธารณสุข ซึ่งมีได้ถูกออกแบบมาเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ย่อมส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนและแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งยังเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติยกเว้นอำนาจในการพิจารณาดีของศาลปกครอง ซึ่งส่งผลให้ศาลปกครองไม่สามารถเข้าควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายบริหารได้

ข้อเสนอแนะ

เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะในการที่รัฐจะได้ทบทวนมาตรการเมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1. ควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอื่น ที่จะนำมาใช้เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ อาทิ พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้เหมาะสม และครอบคลุมมีประสิทธิภาพ และทันต่อสถานการณ์

2. แยกระบบกลไกการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขออกจากระบบสถานการณ์ฉุกเฉินปกติที่เป็นเรื่องความมั่นคงของชาติให้ชัดเจน

3. ขกระดับความสำคัญต่อการบรรเทาผลกระทบประชาชนและกลุ่มธุรกิจ ที่ได้รับความเสียหายให้สูงมากขึ้น ต้องมีการวางแผนรองรับในระยะยาว มาตรการเยียวยาที่ยังคงครอบคลุมในธุรกิจที่เกี่ยวข้องในการปิดกิจการจากมาตรการปิดเมือง

รายการอ้างอิง

- กนกวรรณ พวงประยงค์. (2564). สถานการณ์ผลกระทบความต้องการช่วยเหลือการปรับตัวของคนวัยทำงานในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19: การศึกษาเชิงประจักษ์ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสุทธิปริทัศน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 35(1).
- กรกนก จิรสติพรพงศ์. (2564). ทศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล กรณีศึกษาสถานการณ์ COVID-19. *วารสารธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 40(3), 93-113.
- จิตภา ัญญรัตน์วานิช. (2565). การปรับตัวของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 8(3), 296-310.
- ทำเนียบรัฐบาล. (2564). *ชี้แจงประเด็นข้อวิจารณ์มาตรการเยียวยาของรัฐแก้ปัญหาไม่ตรงจุด และข้อเรียกร้องให้ช่วยเหลือผู้ประกอบการร้านอาหารที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19. วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2566, เข้าถึงได้จาก* https://www.thaigov.go.th/news/contents/ministry_details/41585
- นุสรรา เทิงวิเศษ. (2564). *ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ต่อธุรกิจขนส่งสินค้าในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก. วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2566, เข้าถึงได้จาก* <https://maesot.kpru.ac.th/wp-content/uploads/2021/03>
- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. (2539, 27 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 113 ตอนที่ 60 ก.
- พระราชบัญญัติหนี้สาธารณะ 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (2548, 31 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 112 ตอนที่ 12 ก.
- พัชร โพธิ์หัง. (2550). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครที่ส่งผลต่อชุมชนตำบลคอนหัวพ่อ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ภูมิพิชญ์ ยาลิทธิ และคณะ. (2563). *พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563. กลุ่มงานบริหารวิชาการ 2. สำนักวิชาการ.*
- โกสิน พลกุล. (2546). *หลักกฎหมายปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2544). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2564). *การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินพ.ศ.2548 (ฉบับที่ 22)*. ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนด.

- วรพจน์ วิสสุตพิชญ์. (2532). การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ. วารสารกฎหมายปกครอง เล่มที่ 8. 37-38.
- สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2564). กรม.อนุมัติปรับแผนบริหารหนี้สาธารณะปีงบ 2564 เพิ่มวงเงิน 7.4 หมื่นลบ. วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.infoquest.co.th/2021/67470>
- อจันรา แสนบุตรดี และบุณฑิรา ปันทุรอำพร. (2563). ปัจจัยมาตรการดำเนินงานของรัฐบาลไทยในสถานการณ์ COVID-19 ที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/twin-9/6214154051.pdf>
- Coibion, O., Gorodnichenko, Y., & Weber, M. (2020). *Labor Markets During the COVID-19 Crisis: A Preliminary View*. NBER Working Paper. No. 27017.
- Milieu Insight. (2021). *ความคิดเห็นและพฤติกรรมของคนไทยหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ระลอกใหม่ในประเทศไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://mili.eu/th/insights-th/th-covid19-thailand-y2021>.

ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม กับประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการ ตำรวจภูธรภาค 1-9

Human Capital Social Capital and Organizational Effectiveness of Police Stations under Provincial Police Headquarters Region 1-9

ไพจิตร สการ์รันต์ (Paijit Sakarunt)¹

อุษณี มงคลพิทักษ์สุข (Usanee Mongkolpitaksuk)²

¹นักศึกษาลัทธิศาสตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

Graduate Student of the Doctor of Public Administration, Faculty of Arts, Krirk University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกริก

Asst. Prof., Doctor of Public Administration Program, Faculty of Arts, Krirk University

E-mail: dam252511@gmail.com

Received: 16 March 2023

Revised: 21 December 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมกับประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนมนุษย์ต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางสังคมต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 และ 4) เพื่อศึกษาอิทธิพลโดยรวมของทุนมนุษย์และทุนทางสังคมต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ประชากร ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรภาค 1-9 จำนวน 1,394 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรภาค 1-9 จำนวน 301 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตำรวจตอบกลับมาจำนวนทั้ง ทั้งสิ้น 1,450 คน จากสถานีตำรวจ 290 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนา และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดยเทคนิคการวิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้างผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการ

ตำรวจภูธรภาค 1-9 อยู่ในระดับมาก 2) ทุมนมนุษย์มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.776, p < .01$) 3) ทุมนทางสังคมมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.214, p < .01$) 4) ทุมนมนุษย์ร่วมกับทุนทางสังคมมีอำนาจการทำนายประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ร่วมกันในระดับสูง ($R^2 = 0.881$) โดยที่ค่าดัชนีความสอดคล้อง กลมกลืนของตัวแบบเป็นไปตามเกณฑ์กำหนด ($\chi^2 = 820.427$; $df = 195$; $p\text{-value} = 0.067$; $\chi^2/df = 4.207$; $RMSEA = 0.217$; $90\% \text{ CI on RMSEA} = 0.104$; $CFI = 0.945$; $NNFI (TLI) = 0.958$; $SRMR = 0.047$)

คำสำคัญ: ทุมนมนุษย์, ทุนทางสังคม, ประสิทธิผลองค์การ

Abstract

The objectives of this study were; 1) to study the levels of human capital, social capital and organizational effectiveness of police stations under provincial police headquarters region 1-9., 2) to study the influence of human capital on organizational effectiveness of police stations under provincial police headquarters region 1-9., 3) to study the influence of social capital on organizational effectiveness of police stations under provincial police headquarters region 1-9. and 4) to study the influence of human capital and social capital on organizational effectiveness of police stations under provincial police headquarters region 1-9. The populations were 1,394 police stations. The samples were 301 police stations selected by multi-stage sampling technique. The respondents including 1,450 police officers from 290 police stations. The research instruments were 5 rating scales questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics and the inferential statistics. Structural Equation Modeling was applied as the analysis data method. The research result revealed that: 1) Human capital, social capital and organizational effectiveness of police stations under provincial police headquarters region 1-9 were at a high level. 2) Human capital had influenced statistically significant on organizational effectiveness of police stations under provincial police headquarters region 1-9. ($\gamma = 0.776, p < .01$) 3) Social capital had influenced statistically significant on organizational effectiveness of police stations under provincial police headquarters region 1-9 ($\gamma = 0.214, p < .01$) 4) Organizational effectiveness of police stations under provincial police headquarters region 1-9 was strongly influenced by human capital and social capital. ($R^2 = 0.881$) In full model test, it described that the complete measurement fulfils the minimum required values of Goodness of-Fit (GoF) model which were

mentioned respectively as follow: ($\chi^2 = 820.427$; $df = 195$; $p\text{-value} = 0.067$; $\chi^2/df = 4.207$; $RMSEA = 0.217$; $90\% \text{ CI on RMSEA} = 0.104$; $CFI = 0.945$; $NNFI (TLI) = 0.958$; $SRMR = 0.047$)

Keywords: Human capital, Social capital, Organizational effectiveness

บทนำ

ตามที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ประกาศใช้เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ของส่วนราชการให้มีความสอดคล้องและบูรณาการการทำงานระหว่างกัน อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในฐานะส่วนราชการในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ ดูแลควบคุมและกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ซึ่งปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ได้เห็นชอบการกำหนดหน่วยเจ้าภาพเป้าหมายในระดับต่างๆ ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมอบหมาย ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานเจ้าภาพ รับผิดชอบเป้าหมายแผนย่อยด้านการรักษาความสงบภายในประเทศ : เป้าหมาย คือ ประชาชนมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และมีตัวชี้วัด “ระดับความมั่นคงปลอดภัยภายในประเทศและศักยภาพตำรวจระดับสากล (World Internal Security and Police Index (WISPI)) ดีขึ้น” ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนการปฏิบัติงาน ประสานและบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาที่กำหนดไว้ให้บรรลุผลสำเร็จ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2564, หน้า 2-3)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้นำเป้าหมายและแนวทางตามยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562-2565) นโยบายประเทศไทย 4.0 นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับสถานการณ์และแนวโน้มสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ เช่น ปัญหาด้านชายแดน การก่ออาชญากรรมทั้งในรูปแบบปกติและอาชญากรรมทางไซเบอร์ ความรุนแรงในสังคมและครอบครัว การหลบหนีเข้าเมือง การโยกย้ายถิ่นฐานของประชาชน การเคลื่อนย้ายแรงงานและแรงงานต่างด้าว การค้า

มนุษย์ ยาเสพติด และการทุจริตคอร์รัปชัน รวมทั้งปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและความสามัคคีของคนในชาติ การเข้าสู่สังคมสูงวัย ตลอดจน ปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ภัยพิบัติและโรคอุบัติใหม่ โดยเฉพาะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม มากำหนดเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นแผนระดับที่ 3 โดยมีกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายและตัวชี้วัดที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและอำนวยความสะดวกทางอาญา ยุทธศาสตร์ที่ 3 การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ทันสมัยไปสู่ระบบราชการไทย 4.0 ทั้งนี้ เพื่อให้มีการถ่ายทอดเป้าหมาย ตัวชี้วัดไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมวางระบบการติดตามประเมินผลที่ชัดเจนรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การวัดผลการปฏิบัติงานและการดำเนินงานในภาพรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2564, หน้า 2-3)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรของตำรวจและการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจมักจะถูกตำหนิจากพี่น้องประชาชน สื่อมวลชนและไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากสังคมเท่าที่ควร (อกนิษฐ คำนพิทักษ์ศาสตร์ อติพร เกิดเรือง และประยุทธ์ สวัสดิ์เรียวกุล, 2564, หน้า 289-306) ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญขององค์กรตำรวจที่บังคับบัญชาคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติและเป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในแต่ละสถานีตำรวจ พบว่า ข้าราชการตำรวจบางส่วนขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนที่เข้ามาติดต่อราชการที่สถานีตำรวจ รวมถึงบุคลิกภาพที่มีการแสดงออกแบบเฉื่อยชาและไม่มีจิตบริการที่ดี จึงทำให้ประชาชนผิดหวังและเสื่อมศรัทธา อันเป็นเหตุให้กระทบต่อตัวข้าราชการตำรวจ โดยตรง และยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์องค์กรตำรวจจากปัญหาการขาดจิตสำนึก และปัญหาด้านบุคลิกภาพส่วนบุคคลดังกล่าว ข้าราชการตำรวจจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนในด้านขององค์ความรู้ ทักษะ ทศนคติ บุคลิกภาพสังคมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลเบื้องต้นของการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องพบปะใกล้ชิดกับประชาชน หากมีความบกพร่องในด้านใดด้านหนึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานได้ ดังเช่นในงานวิจัยของ ชนณรงค์ วันชา (2560) พบว่า ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์กรตำรวจและหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในตัวแปรต่างๆ เช่น ตัวแปรวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลองค์กรของสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศรีสกุล เจริญศรี, 2562) ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้และประสิทธิผลของหน่วยงานในสถานีตำรวจนครบาล (พงษ์เทพ จันทสุวรรณ และคณะ, 2554) ส่วนตัวแปรอื่น ๆ เช่นตัวแปรทุนทางสังคม พบว่า มีงานวิจัยของ นัยนา เกิดวิชัย (2554) ศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมของตำรวจไทย ส่วนตัวแปรทุนมนุษย์ พบว่า มีงานวิจัยของ

สกนธ์ คำสาคร(2562) ศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ของกองบัญชาการในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และในงานวิจัยของ พิษณุภา พิมพ์สิงห์ (2558) ยังพบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรมในการทำงาน ด้านการอบรมและด้านพัฒนาบุคลากร ด้านการบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร ด้านความผูกพันต่อองค์กร ทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทุนมนุษย์ในทางบวกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยังไม่พบว่ามีการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทุนมนุษย์ ปัจจัยทุนทางสังคมร่วมกับประสิทธิผลองค์กรของตำรวจ

ปัจจุบันต้องยอมรับว่าสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Asset) มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ สินทรัพย์บางอย่างอาจมีค่ายิ่งกว่าสินทรัพย์ที่จับต้องได้ เช่น ทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลที่สะสมไว้ในรูปของความรู้ ความสามารถ ความคิด ทักษะ ประสิทธิภาพ ทักษะที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน การฝึกอบรม เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรหรือสังคมนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ และความกระตือรือร้นอย่างแรงกล้าที่บุคคลเลือกที่จะนำความรู้ ทักษะ ความสามารถมาใช้ในการทำงาน รวมถึงความสามารถที่จะเรียนรู้ การสร้างสรรค์และนวัตกรรม ในสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มุ่งเข้าสู่สังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Society) ยิ่งทำให้สินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้ความสามารถกลายเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจมหาศาล วิธีการบริหารรูปแบบเดิมมุ่งไปที่สินทรัพย์ที่จับต้องได้ จึงต้องมีการเปลี่ยนกรอบแนวคิดใหม่ และวิธีการบริหารแบบใหม่ที่ทำให้สินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้เหล่านี้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น อีกทั้งนอกจากจะมีมูลค่าเพิ่มแล้ว ยังต้องนำมาซึ่งความรัก ความผูกพัน และความพึงพอใจให้แก่เจ้าของสินทรัพย์ หรือเจ้าของทุนมนุษย์เหล่านั้น ด้วยทุนมนุษย์คือ คุณลักษณะต่าง ๆ รวมถึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดมา พร้อมกับมนุษย์ผู้นั้นหรือใช้เวลาและเงินในการสร้างเสริม สะสม คงไว้ ทุนมนุษย์ถูกสะสมขึ้นมาหลายทาง เช่น ทางการศึกษา ประสิทธิภาพในการทำงาน การย้ายถิ่นฐาน ประสิทธิภาพชีวิต การรักษาสุขภาพ รวมทั้งการค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ สาเหตุที่นักเศรษฐศาสตร์ใช้คำว่า “ทุน” เนื่องจากต้องมีเรื่องของเวลา ความพยายาม เงิน ในการเสริมสร้างทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นการลงทุนเช่นเดียวกับการลงทุนปกติ เพื่อให้ได้คืนมาทีหลัง และการได้คืนมาไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในรูปของการคืนทุนเป็นรูปตัวเงินอย่างเดียว เงินเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น คนที่มีทุนมนุษย์มาก จะมีความสามารถและมีแนวโน้มที่จะมีรายได้มากกว่าคนที่มีทุนมนุษย์น้อย ดังนั้นการพัฒนาข้าราชการตำรวจให้มีความรู้ มีประสิทธิภาพและความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพราะข้าราชการตำรวจที่มีทุนมนุษย์สูงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงาน และส่งผลให้องค์กรให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น เช่น ในงานวิจัยของ พิษณุภา พิมพ์สิงห์ (2558) พบว่า ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตน และการพัฒนาองค์กร ยังเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร ขณะที่ทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นสิ่งที่เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำที่อยู่บนฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ สายใยความผูกพัน และวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม ผ่านระบบความสัมพันธ์ในองค์กรประกอบหลัก ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม

และองค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคมและที่สำคัญคือทุนทางสังคมยังถูกใช้มากยิ่งขึ้นคุณค่ามากและไม่มีหมดสิ้นไป (Depreciation) นับได้ว่าเป็นคุณลักษณะพิเศษของทุนทางสังคม (Ostrom, 2000) ซึ่งเป็นทุนที่พิจารณาได้ทั้งในระดับปัจเจกที่เกี่ยวกับความไว้วางใจระหว่างเครือญาติและในระดับโครงสร้างที่เป็นความสัมพันธ์กับตัวบุคคลที่หลากหลาย นับว่าเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน(Exchange Relations) พัฒนาไปเป็นชมรม หน่วยงาน/ องค์กร (Ritzer and Goodman, 2003, pp. 193-209) ตัวอย่างของทุนทางสังคมที่เด่นชัดในเรื่องขององค์กรทางสังคม คือทุนทางสังคม จะช่วยปรับปรุงสังคมให้มีประสิทธิภาพนั้น คือการส่งเสริมเกื้อหนุนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร (Putnam, 2000) มีงานวิจัยพบว่า องค์ประกอบของทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กันกับผลการปฏิบัติงาน ดังเช่นในงานวิจัยของ ชนณรงค์ วันชา (2560) พบว่า ปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

ในแต่ละองค์กร สิ่งที่ต้องการคาดหวังที่จะได้รับจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรทุกคนก็คือผลการปฏิบัติงานขององค์กรที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งจะเป็นสิ่งบ่งชี้ว่า งานที่ทำนั้นได้ผลดีเพียงใด บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ หรือที่เรียกว่าประสิทธิผลองค์กร (Organizational Effectiveness) คำว่า ผลการปฏิบัติงาน (Organizational Performance) และประสิทธิผลองค์กรนั้น มีนักวิชาการให้ความเห็นไว้หลายท่าน นัยยะหนึ่งนั้นหมายถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การวัดผลการปฏิบัติงานของพนักงานแต่ละคนก็เพื่อบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน นั่นคือการเปรียบเทียบกับเป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือเทียบกับผลการปฏิบัติงานของตนเองและร่วมงานคนอื่น ๆ ดังนั้นผลการปฏิบัติงานจึงถือเป็นเรื่องเดียวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือเมื่อผลการปฏิบัติงานดีย่อมถือว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง แต่หากผลการปฏิบัติงานไม่ดีถือว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่ำ ซึ่งผลการปฏิบัติงาน ก็คือผลลัพธ์ที่เกิดจากพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรที่แสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของบุคลากร โดยวัดผลการปฏิบัติงานจากการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต้องการได้กำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานไว้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ผลการปฏิบัติงานขององค์กรของแต่ละองค์กรขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กรที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่กล่าวถึงคือ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ พร้อมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ ของบุคคลภายในองค์กร (Bovee et al., 1993)

จากความสำคัญของแนวคิดทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และประสิทธิผลองค์กรข้างต้น ทำให้เกิดคำถามการวิจัยว่า ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และประสิทธิผลองค์กรมีความสัมพันธ์กันระดับใดและอย่างไร และหากต้องการให้สถานีดารวจ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 มีประสิทธิผลองค์กรในระดับสูงจะต้องอาศัย อิทธิพลของทุนมนุษย์และทุนทางสังคมในปัจจัยใดบ้าง เพราะจากผลการวิจัยของ Felicio,

Couto and Caiado (2014); Wiklund and Shepherd (2005); Gimeno et al. (1997) และ Hatch and Zweig (2000) ล้วนพบว่า ปัจจัยทุนมนุษย์และทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ จะสามารถยืนยันองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาประสิทธิภาพองค์กรของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม กับประสิทธิผลองค์กรของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนมนุษย์ ต่อประสิทธิผลองค์กรของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางสังคมต่อประสิทธิผลองค์กรของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลโดยรวมของทุนมนุษย์ และทุนทางสังคมต่อประสิทธิผลองค์กรของสถานีตำรวจ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

ทบทวนวรรณกรรม

ทุนมนุษย์

ทุนมนุษย์ (Human Capital) เป็นการการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และความสามารถของคน ซึ่งมีคุณค่าในการสร้าง ศักยภาพให้กับตนเอง ความรู้ ทักษะ และความสามารถ รวมถึงทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างมูลค่าให้แก่องค์กร (Bateman and Snell, 2009; Youndt and Snell, 2004) ทุนมนุษย์แบ่งออกเป็นหลายระดับ ทุนมนุษย์ระดับบุคคล ประกอบไปด้วย ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) ด้านคุณลักษณะ (Attributes) และความสามารถในด้านรู้คิด (Cognitive Ability) (Snell and Dean, 1992; Kooreman and Wunderink, 1996; Davenport, 1999 และ Felicio, Couto and Caiado, 2014) ในการวิจัยในครั้งนี้ แนวคิดทุนมนุษย์ใช้แนวคิดของ Felicio, Couto and Caiado (2014) ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ประสบการณ์ (Experience) 3) ศักยภาพทางอาชีพ (Professional proficiency) และ 4) ความสามารถด้านสติปัญญา (Cognitive ability)

ทุนทางสังคม

ทุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่บนรากฐานของความไว้วางใจกัน (Trust) บรรทัดฐาน (Norms) และเครือข่ายทางสังคม (Network) มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบต่างตอบแทน เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกัน และต้องมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับหลักศีลธรรมและความดีงามของสังคมรอบข้าง (Coleman, 1988; Putnam, 1993; Bryant and Norris, 2002) ทุนทางสังคมมีหลาย

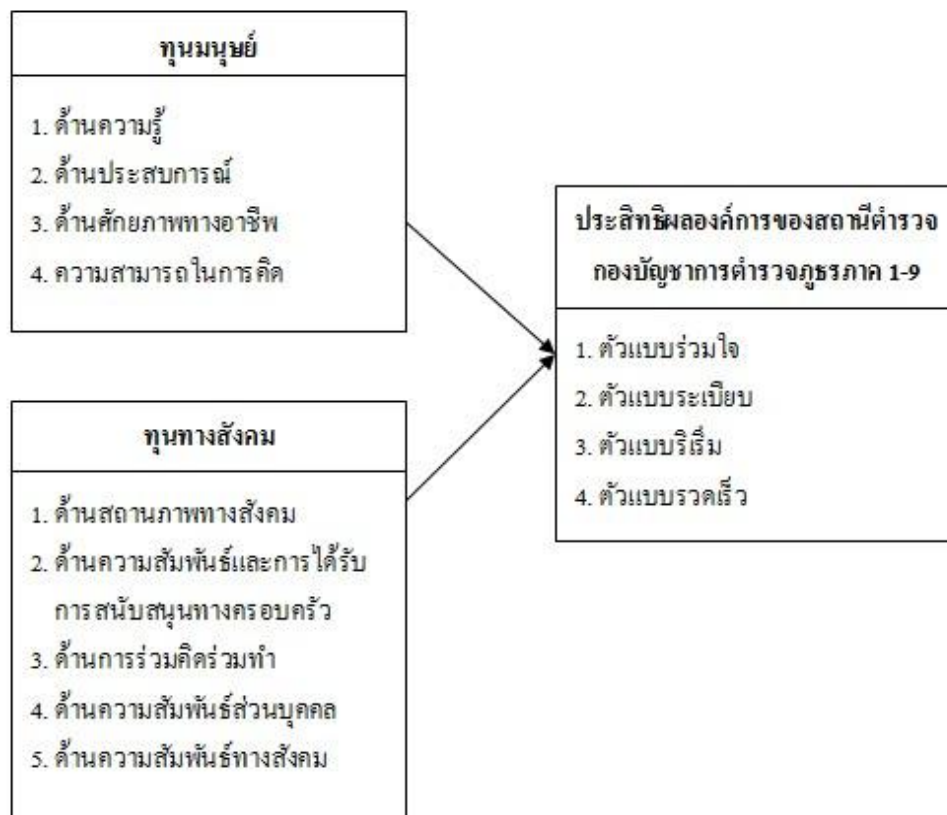
ระดับ มิติทุนทางสังคมระดับจุลภาค (Macro level) Bryant and Norris (2002) กล่าวว่า มิติที่ใช้ในการศึกษาทุนทางสังคมมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) การมีเครือข่ายทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ (Informal and Formal Networks) ความผูกพันกันทางพลเมือง (Civic Engagement) และกิจกรรมอาสาสมัคร (Voluntary Activities) การวิจัยในครั้งนี้ แนวคิดทุนทางสังคมใช้แนวคิดของ Felicio, Couto and Caiado (2014) ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) สถานภาพทางสังคม (Status) 2) ความสัมพันธ์และการได้รับการสนับสนุนทางครอบครัว (Interlinking and family support) 3) การร่วมคิดร่วมทำ (Complicity) 4) ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (Personal relations) และ 5) ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relations)

ประสิทธิผลองค์กร

ประสิทธิผลองค์กร ในความหมายหนึ่งคือ "ความสามารถขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่กำหนดไว้ (Goal attainment)" การวัดประสิทธิผลขององค์กรจึงพิจารณาจากผลลัพธ์สุดท้ายเนื่องจากการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ขององค์กร ล้วนมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความสำเร็จในเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ และอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการดำรงสถานภาพไว้ซึ่งความอยู่รอดและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม" สำหรับนิยามชุดหลัง พิจารณาองค์กรในฐานะระบบสังคม ที่มีปฏิสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ การดำรงอยู่ขององค์กรขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละแนวทางจะมุ่งให้ความสำคัญกับส่วนใดของระบบองค์กร แนวทางหนึ่งในการศึกษาประสิทธิผลองค์กรคือ แนวทางการแข่งขันด้านค่านิยม (The Competing Value Approach) (Quinn and Rohrbaugh, 1983) ได้บูรณาการมิติค่านิยม (Values dimension) 3 ชุด คือ โครงสร้าง (Structure) จุดเน้น (Focus) และวิธีการและผลลัพธ์ (Means and Ends) ที่มีความสัมพันธ์กันมาสร้างเป็นกรอบการประเมินประสิทธิผลองค์กรจากตัวแบบพื้นฐานสี่ตัวแบบ ได้แก่ ตัวแบบมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation Model) ตัวแบบระบบเปิด (Open System Model) ตัวแบบกระบวนการภายใน (Internal Process Model) และตัวแบบเป้าหมายเชิงเหตุผล (Rational Goal Model) ตัวแบบทั้งสี่สามารถสะท้อนค่านิยมของผู้บริหารที่มีต่อคุณค่ามิติหรือเกณฑ์ใดเป็นหลัก เนื่องจากตัวแบบที่ถูกเลือกจะเป็นสิ่งบ่งชี้เป้าหมายที่ผู้บริหารต้องการให้เกิดขึ้นในองค์กร ในการศึกษาในครั้งนี้แนวคิดประสิทธิผลองค์กร กำหนดตาม ตัวแบบประสิทธิผลองค์กร 4 ร ของ อุษณี มงคลพิทักษ์สุข (2560) ซึ่งประยุกต์มาจากตัวแบบการแข่งขันของค่านิยม (The Competing Values Approach) ของ Quinn and Rohrbaugh (1983) จำแนกการบรรลุประสิทธิผลองค์กรออกเป็น 4 ตัวแบบ ได้แก่ 1) ตัวแบบร่วมมือ 2) ตัวแบบระเบียบ 3) ตัวแบบริเริ่ม และ 4) ตัวแบบรวดเร็ว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ทวนมนุษย์มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9
2. ทวนทางสังคมมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9
3. ทวนมนุษย์และทวนทางสังคมมีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีตำรวจ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้แนวทางการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ออกแบบการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research Design) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ทำการศึกษากับ

กลุ่มตัวอย่างในระดับองค์การ และใช้หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นระดับองค์การ คือ สถานีดำรวจ

ประชากร ได้แก่ สถานีดำรวจภูธรภาค 1-9 จำนวน 1,394 แห่ง สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธร กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อคำนวณที่ระดับความเชื่อมั่น (Confidence Level) เท่ากับร้อยละ 95 และมีช่วงความเชื่อมั่น (Confidence Interval) เท่ากับร้อยละ 5 ด้วยโปรแกรม MACORR เท่ากับ 301 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตำรวจตอบกลับมารวมจำนวนทั้งสิ้น 1,450 คน จากสถานีดำรวจ 290 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ (Items) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ระหว่าง 0.744-0.970

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงกลุ่มเข้า (Convergent Validity) และความน่าเชื่อถือทางโครงสร้าง (Composite Reliability) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของแต่ละตัวแบบมาตรวัดทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและประสิทธิผลองค์กรของสถานีดำรวจ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละมาตรวัดมีค่ามากกว่า .70 (Diamantopoulos and Siguaw, 2000, p. 91) ค่าความน่าเชื่อถือทางโครงสร้าง (Composite Reliability: ρ_c) แต่ละตัวแบบมาตรวัดมีค่ามากกว่า 0.70 (Holmes-Smith, 2001) ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงกลุ่มเข้า (Convergent Validity) โดยการคำนวณหาค่า Average Variance Extracted (AVE: ρ_v) หรือค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัด โดยค่า AVE พบว่า มีค่ามากกว่า 0.50 (Diamantopoulos and Siguaw, 2000, pp. 90-91) สามารถสรุปได้ว่า ตัวแบบมาตรวัดทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและประสิทธิผลองค์กรของสถานีดำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 มีความเที่ยงตรงเชิงกลุ่มเข้า (Convergent Validity) และความน่าเชื่อถือทางโครงสร้าง (Composite Reliability)

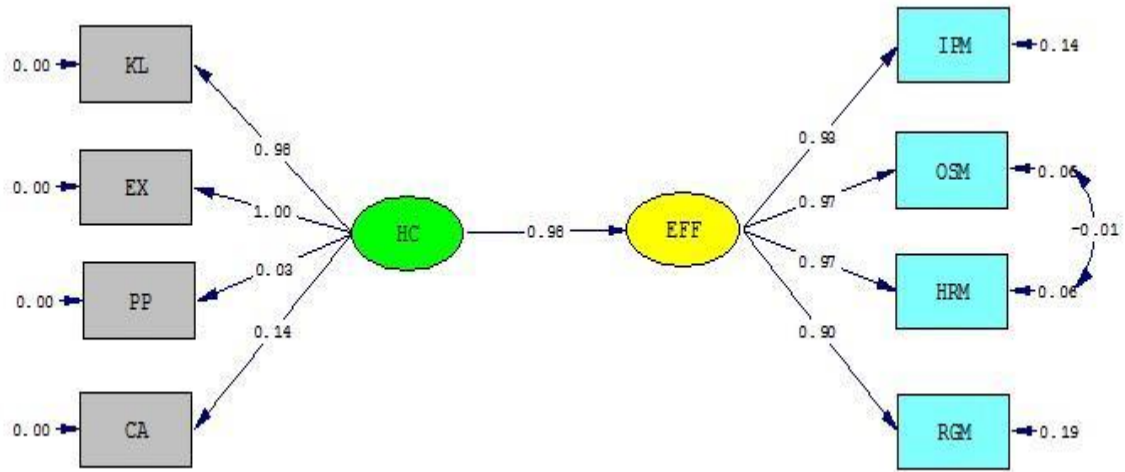
ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ระดับทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและประสิทธิผลองค์กรของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

ทุนมนุษย์ (HC)	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลผล
1. ด้านความรู้ (KL)	4.08	0.33	มาก
2. ด้านประสบการณ์ (EX)	3.94	0.40	มาก
3. ด้านศักยภาพทางอาชีพ (PP)	4.05	0.35	มาก
4. ด้านความสามารถด้านสติปัญญา (CA)	4.05	0.38	มาก
ทุนทางสังคม (SC)	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลผล
1. ด้านสถานภาพทางสังคม (ST)	4.08	0.36	มาก
2. ด้านปฏิสัมพันธ์และการได้รับการสนับสนุนทางครอบครัว (IF)	4.14	0.34	มาก
3. ด้านการร่วมคิดร่วมทำ (CP)	4.11	0.36	มาก
4. ด้านความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (PR)	4.16	0.33	มาก
5. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (SR)	4.07	0.37	มาก
ประสิทธิผลองค์กรของสถานีดำรงฯ (EFF)	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลผล
1. ตัวแบบร่วมใจ (IPM)	3.99	0.37	มาก
2. ตัวแบบระเบียบ (HRM)	4.02	0.36	มาก
3. ตัวแบบริเริ่ม (OSM)	4.02	0.35	มาก
4. ตัวแบบรวดเร็ว (RGM)	3.99	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ระดับทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและประสิทธิผลองค์กรของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

สมมติฐานข้อที่ 1 ทุมนมนุษย์มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานีดำรงกองบัญชาการ
ตำรวจภูธรภาค 1-9

ภาพที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางระหว่างทุนมนุษย์กับประสิทธิภาพของสถานีดำรงกองบัญชาการ
ตำรวจภูธรภาค 1-9

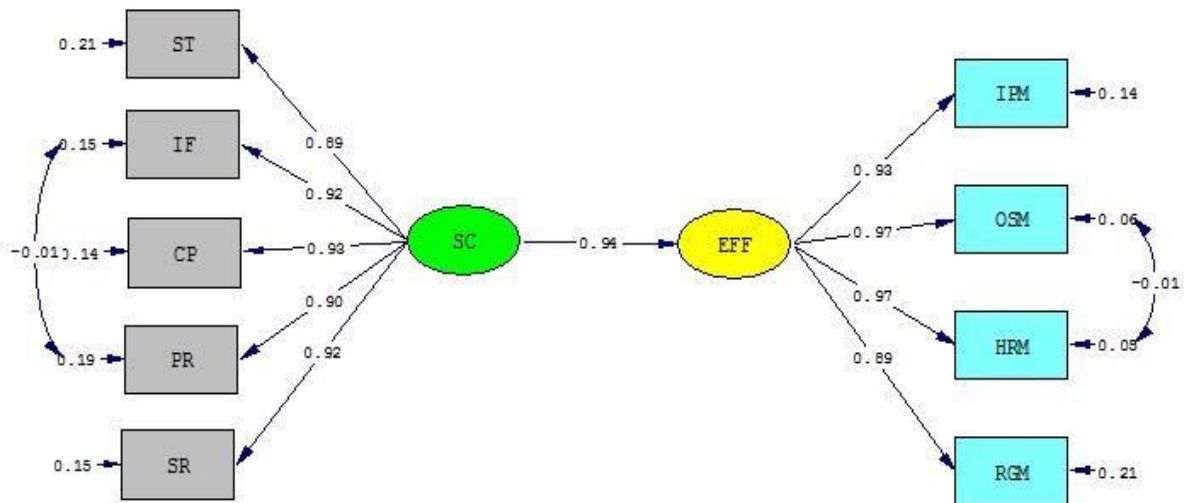
ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแบบสมการโครงสร้างระหว่างทุนมนุษย์ กับประสิทธิภาพ
ของกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

Predicted Variable	KSI (ξ) $\rightarrow$ ETA (η)	Gamma (γ)	t-values	R ²
EFF	HC $\rightarrow$ EFF	0.983**	5.840	0.966

** $p < .01$

จากภาพที่ 1 และตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ทุนมนุษย์ (HC) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของกองบัญชาการ (EFF) ของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.983$, $p < .01$) สอดคล้องกับสมมติฐาน และมีอำนาจการทำนายประสิทธิภาพของกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ในระดับสูง ($R^2 = 0.966$)

สมมติฐานข้อที่ 2 ทูทางสังคมมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

ภาพที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางระหว่างทุนทางสังคมกับประสิทธิผลองค์การของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

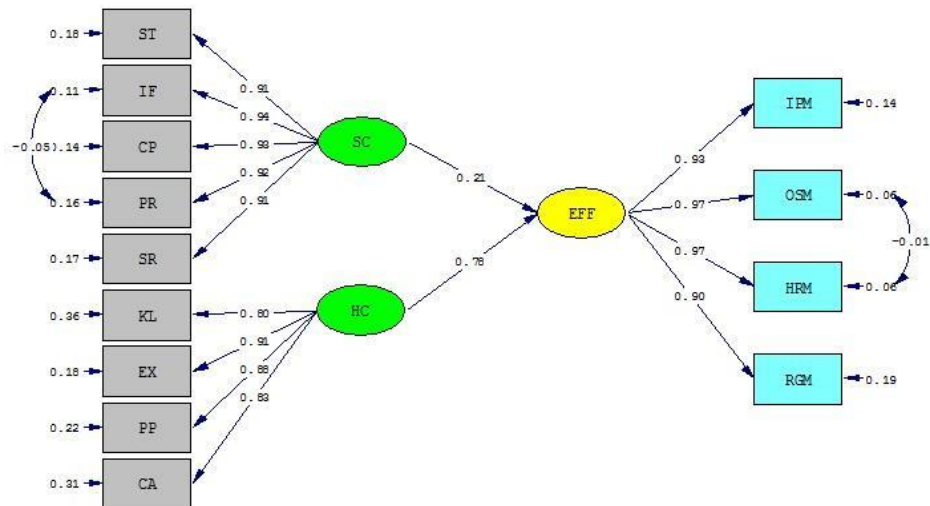
ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางระหว่างทุนทางสังคมกับประสิทธิผลองค์การของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

Predicted Variable	KSI (ξ) $\rightarrow$ ETA (η)	Gamma (γ)	t-values	R ²
EFF	SC $\rightarrow$ EFF	0.939**	12.442	0.881

** $p < .01$

จากภาพที่ 2 และตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ทุนทางสังคม (SC) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การ (EFF) ของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.939$, $p < .01$) สอดคล้องกับสมมติฐาน และมีอำนาจการทำนายประสิทธิผลองค์การ (EFF) ของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ในระดับสูง ($R^2 = 0.881$)

สมมติฐานข้อที่ 3 ทุนมนุษย์และทุนทางสังคมมีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิผลองค์กรของ
สถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

$$\chi^2 = 820.427; df = 195; p\text{-value} = 0.067; \chi^2/df = 4.207; RMSEA = 0.217;$$

$$90\% \text{ CI on RMSEA} = 0.104; CFI = 0.945; NNFI (TLI) = 0.958; SRMR = 0.047$$

ภาพที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางและค่าดัชนีความสอดคล้องของตัวแบบสมการโครงสร้างระหว่าง ทุน
มนุษย์ ทุนทางสังคม กับประสิทธิผลองค์กรของสถานีดำรงกองบัญชาการ ตำรวจภูธรภาค 1-9

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแบบสมการ โครงสร้างระหว่างทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมกับ
ประสิทธิผลองค์กรของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9

Predicted Variable	KSI (ξ) $\rightarrow$ ETA (η)	Gamma (γ)	t-values	R ²
EFF	SC $\rightarrow$ EFF	0.214**	3.702	0.945
	HC $\rightarrow$ EFF	0.776**	6.182	

** $p < .01$

จากภาพที่ 3 และตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ทุนมนุษย์ (HC) มีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิผล
องค์กร (EFF) ของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
($\gamma = 0.776, p < .01$) และทุนทางสังคม (SC) มีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิผลองค์กร (EFF) ของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.214, p < .01$)

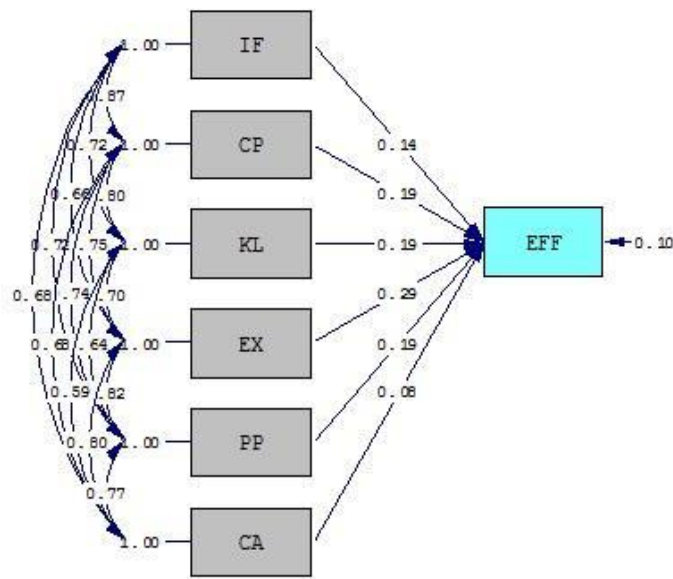
สอดคล้องกับสมมติฐาน และทุนมนุษย์ร่วมกับทุนทางสังคมมีอำนาจการทำนายประสิทธิภาพองค์การ (EFF) ของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 ร่วมกันในระดับสูง ($R^2 = 0.945$)

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Fit Index) พบว่า ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics: χ^2) เท่ากับ 820.427 และ p -value ของ χ^2 เท่ากับ 0.067 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square Statistics: χ^2 / df) เท่ากับ 4.207 ค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนยกกำลังสองในการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เท่ากับ 0.217 ค่า left boundary of 90% CI on RMSEA เท่ากับ 0.104 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 0.945 ค่าดัชนี NNFI (TLI) เท่ากับ 0.958 ค่าดัชนี SRMR เท่ากับ 0.047 สามารถสรุปผลได้ว่า ตัวแบบสมการโครงสร้างทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมกับประสิทธิภาพองค์การของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 มีความสอดคล้องรองรับกับข้อมูลที่จัดเก็บได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ทั้งระดับทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและประสิทธิภาพองค์การของของสถานีดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า บุคลากรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความรู้คือได้รับการฝึกฝนอบรม มีความรู้ ความสามารถและความสามารถเฉพาะทางเฉพาะด้านและสามารถใช้ความรู้ที่มีมาสร้างสรรค์นวัตกรรมและประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ มีประสบการณ์ที่หลากหลาย มีความสามารถในการนำความรู้ ประสบการณ์ ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะด้านการสื่อสารที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการประกอบอาชีพอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ มีศักยภาพทางอาชีพและมีความสามารถด้านสติปัญญา อีกทั้ง ยังมีด้านทุนทางสังคมมีสถานภาพความสัมพันธ์ส่วนตัว ทั้งทางครอบครัวและสังคมเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา เกิดวิชัย (2545) พบว่า ระดับทุนทางสังคมของตำรวจไทยอยู่ในระดับมาก คือมีเครือข่ายทางสังคม มีความรับผิดชอบ มีวัฒนธรรมองค์การ ได้รับการไว้วางใจ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลุब्นา นิยมเดชา (2565) ค้นพบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์การ และวิเชียร จันทะเนตร (2564) ยังค้นพบว่า ทุนทางสังคมส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Bovee et al. (1993) พบว่า ผลการปฏิบัติงานและประสิทธิผลขององค์กร ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลคือปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ พร้อมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลภายในองค์กรเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งผลการปฏิบัติงานก็คือผลลัพธ์ที่เกิดจากพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรที่แสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของบุคลากร โดยวัดผลการปฏิบัติงานจากการประเมินผลการปฏิบัติงานที่องค์กรได้กำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานไว้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การผลการปฏิบัติงานขององค์การของแต่ละองค์การ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยในครั้งนี้ ยังพบว่า ตัวแบบ (Model) ที่สามารถอธิบายประสิทธิผลองค์การของสถานีดำรวจฯ ได้อย่างชัดเจนจากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ พบว่า องค์ประกอบของทุนมนุษย์ทุกองค์ประกอบ ของทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ ทุนมนุษย์ ด้านความรู้ (KL) ด้านประสบการณ์ (EX) ด้านศักยภาพทางอาชีพ (PP) และด้านความสามารถในการคิด (CA) ร่วมกับองค์ประกอบของทุนทางสังคมอีกสององค์ประกอบ คือ ทุนทางสังคม ด้านความสัมพันธ์และการได้รับการสนับสนุนทางครอบครัว (IF) และด้านการร่วมคิดร่วมทำ (CP) สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลองค์การของสถานีดำรวจฯ ได้ในระดับสูงมาก (90.40%) อย่างมีนัยสำคัญ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ โมเดลองค์ประกอบทุนมนุษย์และองค์ประกอบทุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของของสถานีดำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค 1-9

แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจนอกจากจะมีต้นทุนมนุษย์ของตนเองสูง ซึ่งหมายถึงว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ สถิติปัญญา ประสบการณ์ ทั้งผู้ปฏิบัติ รวมทั้งหัวหน้า หัวหน้างาน หัวหน้าหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับ อีกทั้งยังสามารถคิดแก้ไขปัญหาได้อย่างคล่องตัวสำเร็จแล้ว ยังต้องได้รับความร่วมมือ ได้รับการสนับสนุน ให้กำลังใจ จากพ่อแม่ ครอบครัว บุตร ภริยาหรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นกำลังใจสำคัญ ซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคม จึงส่งผลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Felicio, Couto and Caiado (2014); Wiklund and Shepherd (2005); Gimeno et al. (1997); Hatch and Zweig (2000); Parviz Ahmad Valaizadah (2016); Song (2016); ลูบนา นิยมเดชา (2565) และ วิเชียร จันทะเนตร (2564) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อุษณีย์ มงคลพิทักษ์สุข (2560) ตามตัวแบบประสิทธิผลองค์การ แบบ 4 ร ตัวแบบร่วมใจและตัวแบบระเบียบ ซึ่งสะท้อนถึงตัวบุคคลากรคือเจ้าพนักงานตำรวจ ทั้งความรู้ ความสามารถ แนวคิดและค่านิยมที่จะมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์

ขององค์กรตำรวจเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์เป้าหมายของสถานีตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม รักษาความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชนและสังคม และตัวแบบริเริ่ม และตัวแบบรวดเร็ว ซึ่งสะท้อนถึงการบรรลุเป้าหมายขององค์กร คือการให้บริการประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขอมรับกับการเปลี่ยนแปลง ผลการปฏิบัติหน้าที่ที่สามารถตรวจสอบได้ ทำให้เกิดความพึงพอใจกับผู้มีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ในระดับนโยบาย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรปรับปรุงมุ่งเน้นหลักสูตรการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะและทักษะต่าง ๆ ที่สำคัญ ให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างสม่ำเสมอ ทั้งก่อนการบรรจุแต่งตั้งและในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่
2. ควรส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรตำรวจได้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ
3. ควรให้ความสำคัญดูแล เอาใจใส่แก่ ครอบครัว เจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีแก่สมาชิกภายในครอบครัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งดูแลบุตร ภรรยา ให้กินดีอยู่ดี ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น มอบทุนการศึกษาแก่บุตรเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่งเสริมสนับสนุน กลุ่มแม่บ้านตำรวจ เป็นต้น เพราะปัจจัยทุนทางสังคมอีกปัจจัยหนึ่งที่มีนัยยะสำคัญคือ ปัจจัยด้านการร่วมคิดร่วมทำและความสัมพันธ์และการได้รับการสนับสนุนทางครอบครัว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม เป็นตัวแปรร่วม ตัวแปรแทรกซ้อน หรือตัวแปรส่งผ่าน เช่น แนวคิดภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทุนทางปัญญา ทุนทางจิตวิทยาด้วนบวก ร่วมกับแนวคิด ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลองค์กรของของสถานีตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9
2. ควรมีการศึกษาปัจจัย ๆ เช่น แนวคิดวัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ แนวคิดธรรมาภิบาล หรือแนวคิดสมัยใหม่อื่นที่ส่งผลประสิทธิภาพผลองค์กรของของสถานีตำรวจ ทั้งนี้อาจได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปพัฒนาองค์กรตำรวจได้

รายการอ้างอิง

ชนณรงค์ วันชา. (2560). รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพผู้ยามตำรวจชุมชน(โคบัง) ในการป้องกัน

อาชญากรรมของตำรวจภูธรภาค 4. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(1), 211-224.

นัยนา เกิดวิชัย. (2554). *การพัฒนาทุนทางสังคมของตำรวจไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- พงษ์เทพ จันทสุวรรณ เอกรัตน์ ดวงปัญญา ชาญณรงค์ เสวตาภรณ์ และอนงนาฏ ภูมิภักดี. (2554). ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์การ องค์การแห่งการเรียนรู้และประสิทธิภาพของหน่วยงานใน สถานีดำรวจนครบาล: การวิเคราะห์เส้นทาง. *วารสารร่วมพฤษภ*, 30(1), 89-116.
- พิชญญา พิมพ์สิงห์. (2558). การศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรสาย วิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ*, 10(1), 45-54.
- ลพนา นิยมเดชา. (2565). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทุนมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ องค์การบริษัทเอก-ชัย ดิสทริบิวชั่น จำกัด สาขาสามกอง จังหวัดภูเก็ต. *HRM NPST National Conference 2022*, 391-404.
- วิเชียร จันทะเนตร. (2563). ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมองค์การ กับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกริก.
- ศรีสกุล เจริญศรี. (2562). ธรรมชาติของวัฒนธรรมองค์การ กับประสิทธิภาพองค์การ ของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สกนธ์ คำสาคร. (2562). การพัฒนาทุนมนุษย์ของกองบัญชาการในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการ ตำรวจ แห่งชาติ. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 8(1), 72-84.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2564). แนวทางการปฏิบัติงานตามนโยบายการบริหารราชการสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.royalthaipolice.go.th/>
- อกนิษฐ ด่านพิทักษ์ศาสน์ อติพร เกิดเรือง และประยุทธ์ สวัสดิ์เรียวกุล. (2564). แนวทางการพัฒนา ข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ต ยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการ แห่งแปซิฟิก*, 7(1), 298-306.
- อุษณีย์ มงคลพิทักษ์สุข. (2560). วัฒนธรรมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารร่วมพฤษภ*, 35(2), 141-162.
- Bateman, S. T., & Snell, A. S. (2009). *Management: Leading & collaborating in a competitive world*. Boston, Mass: McGraw-Hill/Irwin.
- Bovee, C. L., et al. (1993). *Management*. New York: McGraw-Hill.
- Bryant, Cindy-Ann & Norris, Cindy-Ann. (2002). *Measurement of social capital: The Canadian experience*. Prepared as a country report for the OECD – UK ONS International Conference on Social Capital Measurement in London, 25-27 September 2002.

- Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Davenport, T. O. (1999). *Human capital: What it is and why people invest it*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Diamantopoulos, A., & Siguaw, J. A. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Felicio, J. A., Couto, E., & Caiado, J. (2014). Human capital, social capital and organizational performance. *Management Decision*, 52(2), 350-364.
- Gimeno, J., Folta, T., Cooper, A., & Woo, C. (1997). Survival of the fittest? Entrepreneurial human capital and the persistence of underperforming firms. *Administrative Science Quarterly*, 42, 750-783.
- Hatch, J., & Zweig, J. (2000). What is the stuff of an entrepreneur?. *Ivey Business Journal*, 65(2), 68-72.
- Holmes-Smith, P. (2001). *Introduction to structural equation modeling using LISREL*. Perth: ACSPRI-Winter Training Program.
- Kooreman, P., & Wunderink, S. (1996). *The economic of household behavior*. New York: Martins Press.
- Ostrom, E. (2000). Collective action and the evolution of social norms. *Journal of Economic Perspectives*, 14(3), 137-158.
- Parviz Ahmad Valalizadah. (2019). *Social capital, human capital and performance of traditional clusters of MSEsA: Case study of Herat City, Afghanistan*. Retrieved November 12, 2022, from [https://www.semanticscholar.org/paper/Social-Capital-%2C-Human-Capital-and-Performance-of-%3A-VALIZADAH/](https://www.semanticscholar.org/paper/Social-Capital-%2C-Human-Capital-and-Performance-of-%3A-VALIZADAH/.). 2016
- Putnam, R. D. (1993). The prosperous community: Social capital and public life. *The American Prospect*, 4(13), 35-42.
- Quinn, R. E., & Rohrbaugh, J. (1983). A spatial model of effectiveness criteria: Towards a competing values approach to organizational analysis. *Management Science*, 29(3), 363-377.
- Ritzer, G., & Goodman, D. J. (2003). *Sociological theory*. New York: McGraw-Hill.
- Snell, S. A., & Dean, J. W. (1992). Integrated manufacturing and human resource management: A human capital perspective. *Academy of Management Journal*, 35(3), 467-504.
- Song, Jung Hyun. (2016). *The effect of social capital on organizational performance in different cultures: A cross-national comparison of the United States and South Korea*. Florida International University. FIU Electronic Theses and Dissertations. 2613. Retrieved November 12, 2022, from <http://digitalcommons.fiu.edu/etd/2613>

- Wiklund, J., & Shepherd, D. (2005). Entrepreneurial orientation and small business performance: A configurationally approach. *Journal of Business Venturing*, 20(1), 71–90.
- Youndt, M. A., & Snell, S. A. (2004). Human resource configurations, intellectual capital, and organizational performance. *Journal of Managerial Issues*, 16, 337-360.

เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการสื่อสารด้วยระบบออนไลน์ของบุคลากร
สายสนับสนุนวิชาการกับนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี กรณีศึกษา:

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Comparison of the Efficiency of Non-Academic Staff's Online Communication

Services with Respect to Undergraduate Level Case study:

Prince of Songkla University, Hatyai Campus

บรรพต วิรุณราช (Banpot Wiroonratch)¹

อรรถพร หวังพูนทรัพย์ (Attaporn Wangpoonsarp)²

ปฏิพัทธ์ ปลอดทอง (Patiphat Plodthong)³

รพีพรรณ เตชะพัฒนัสกุล (Raepeepun Tachapatanasakul)⁴

^{1,2,3} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University

⁴ นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

E-mail: banpot@gmail.com¹, attaporn.w@psu.ac.th², patiphat.plo@gmail.com³,

raepeepun.publiclaw@gmail.com⁴

Received: 25 May 2023

Revised: 28 August 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในด้านการบริการต่าง ๆ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรมีจำนวน 20,353 คน โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโรยามาเน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 393 คน วิเคราะห์ข้อมูลสถิติ การทดสอบค่าที (t-test) ด้วยการวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบรวมกลุ่ม (Independent Sample t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพที่กลุ่มตัวอย่างได้รับการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์จากบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ

อยู่ในระดับมาก และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศแตกต่างกัน การใช้บริการผ่านระบบออนไลน์ ไม่แตกต่างกัน และระดับชั้นปีที่ 1 ได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าระดับชั้นปีที่ 3 ส่วนปีอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และการวิจัยครั้งนี้ มีผลต่อการปรับปรุงการบริการนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการให้บริการสื่อสารออนไลน์, สายสนับสนุนวิชาการ, ระดับปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Abstract

The goal of this study was to examine the efficiency of the system of various online communication services offered by non-academic staff at the Prince of Songkla University's Hat Yai Campus. The study was quantitative research. The population was 20,353 undergraduates. Taro Yamane's formula was used for random sampling. The sample size was 393 students. For the analysis of statistical data, t-tests, independent sample t-tests, and F-tests were used. The sample group thought that the efficiency of online communication services was very high. From the hypothesis testing, it was found that undergraduates of different genders had no difference in receiving online services. The first-year students perceived that they received more efficient services than the third-year students. In other years, students found no differences in the online services they received. This research is beneficial for improving student services to be more efficient.

Keywords: Efficiency of online communication services, Non-academic staff, Undergraduate level, Prince of Songkla University

บทนำ

การระบาดของโควิด-19 เมื่อปี พ.ศ. 2563 ที่วิถีปกติใหม่ (New Normal) ซึ่งจำเป็นต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ได้เปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตและการทำงานที่ผลักดันให้ต้องมีการพึ่งเทคโนโลยีมากกว่าเดิมเพื่อลดการพบปะ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) ทำให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานจากที่บ้าน หรือ Work From Home ส่งผลให้ไม่ว่าอยู่สถานที่ใดก็สามารถทำงานได้อย่างปกติ รวมถึงด้านการเรียนการสอนสามารถดำเนินการได้โดยผ่านระบบออนไลน์ ดังเช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ได้ใช้ระบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม ZOOM Meeting, Google Meet และ Microsoft Teams (นิวัติ แก้วประดับ, 2563) ในการจัดการเรียนการสอน การประสานงาน รวมไปถึงการประชุม และอบรมต่าง ๆ

แต่อย่างไรก็ตามตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 อธิการบดีมีนโยบายให้มีการเรียนการสอนแบบผสม (Hybrid) ผ่านออนไลน์จากแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่ได้กล่าวข้างต้น กับการเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยร้อยละ 25 ของจำนวนนักศึกษา (จุฬาราช ศตสุข, 2564) และคาดการณ์ว่าอาจดำเนินนโยบายนี้ไปตามหลักการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (ไฟโรจน์ เสาแก้ว, 2564) หากแต่พบว่ายังมีปัญหาจากการใช้ระบบออนไลน์ การดำเนินเอกสารต่าง ๆ ยังคงใช้รูปแบบเดิมที่ไม่ใช่เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ความรวดเร็วในการตอบสนองกรณีเร่งด่วน บุคลากรสายสนับสนุนกับนักศึกษาอาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องที่นักศึกษากำลังติดต่อ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง รวมถึงอาจทำให้ความต้องการของผู้รับบริการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เป็นต้น (Cook, Heath, & Thompson, 2000)

ดังนั้น เพื่อให้การรับบริการด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษา จากบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาแนวทางปฏิบัติของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการต่อการบริการในด้านต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงการให้บริการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในการบริการด้านต่าง ๆ

บททวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการให้บริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในด้านการบริการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการศึกษา กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นหัวข้อ ดังนี้

แนวคิดบุคลากรสายสนับสนุน

บุคลากรสายสนับสนุน อันได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานและลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สามารถแก้ไขปัญหา พัฒนาแนวทางการปฏิบัติงาน ขับเคลื่อนหน่วยงานและองค์กร และยังสามารถวางแผนการปฏิบัติงานให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่อาจจะเกิดขึ้น โดยที่การปฏิบัติงานจะเป็นไปตามขอบเขต ลักษณะบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของงานตามโครงสร้างขององค์กร รวมถึงการแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542) ตามสัดส่วนงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สามารถแบ่งกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนเป็น 32 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 7,806 คน (กองนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผน สำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2564) กรอบการประเมินบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการตามแนวคิดของ Smith (1983) กล่าวว่า การประเมิน

ควรเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยผลักดันพนักงาน-เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเห็นถึงเส้นทางก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามวิชาชีพ

แนวคิดคุณภาพการบริการ

คุณภาพการบริการคือความสามารถของการตอบสนองการบริการ คุณภาพการบริการเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างความแตกต่าง ผู้ให้บริการจำเป็นต้องเสนอคุณภาพการบริการของตนให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการ (ภาวิณี ทองแย้ม, 2560) และประเด็นสำคัญของคุณภาพบริการได้ถูกกล่าวถึงในงานของ Parasuraman, Zeithaml, and Berry (1985) ประกอบด้วย คุณภาพการบริการ, ความเข้าใจหรือรับรู้คุณภาพการบริการและการประเมินคุณภาพ

แนวคิดระบบการสื่อสารออนไลน์

ส่วนประกอบของการสื่อสารประกอบด้วย ผู้ส่งสาร, เนื้อหา, ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร โดยรูปแบบการสื่อสารนั้นแบ่งเป็นการสื่อสารแบบทางเดียวและแบบสองทาง (อภิญญพัทธ์ กุณยารังสิทธิ, 2563) สำหรับการสื่อสารออนไลน์นั้นเป็นการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเนื้อหาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารผ่านเครื่องมือดิจิทัลได้แก่ อีเมล, เว็บไซต์, แชทบอท, โปรแกรมประชุมออนไลน์และ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, Line เป็นต้น ประเด็นการสื่อสารออนไลน์มีความสำคัญมากในปัจจุบัน โซพิซา เถลิงเกียรติ และชยาพล ชมชัยยา (2566) ได้ศึกษา ช่องทางการรับรู้ของคนไทยต่อการจัดแสดง Soft Power ของรัฐบาล ในการประชุม APEC 2022 พบว่า YouTube เป็นสื่อออนไลน์ที่สร้างการรับรู้ Soft Power ได้เป็นอันดับ 1 ดีกว่าสื่อทีวีซึ่งเป็นสื่อดั้งเดิมในอันดับ 2

แนวคิดประสิทธิภาพ

ดิน ปรัชญพฤทธิ และไกรยุทธ ชีรตยาสินันท์ (2537) ได้แบ่งมุมมองประสิทธิภาพออกเป็นต้นทุนค่าใช้จ่าย, ด้านกระบวนการบริหารจัดการ และด้านผลลัพธ์

จิตรกัญญา ปิมปา (2563) ได้วิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการให้บริการกองพัฒนานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ระดับประสิทธิภาพการให้บริการกองพัฒนานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการกองพัฒนานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 377 คน จำแนกตามสถานภาพและทำการตอบแบบสอบถาม จากผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการให้บริการกองพัฒนานักศึกษา โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปยังต่ำสุด เป็นไปดังนี้ ด้านกิจกรรมนักศึกษาและกิจการศิษย์เก่า ด้านวินัยนักศึกษา ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านกีฬาและส่งเสริมสุขภาพ และด้านทุนการศึกษา 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการ กองพัฒนานักศึกษาพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลของนักศึกษาต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการของกองพัฒนานักศึกษาแตกต่างกัน สำหรับการบริการผ่านระบบออนไลน์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้แก่

บรรพต วิรุณราช อรรถพร หวังพูนทรัพย์ ปฏิพัทธ์ ปลอดทอง และรพีพรรณ เตชะพัฒนสกุล

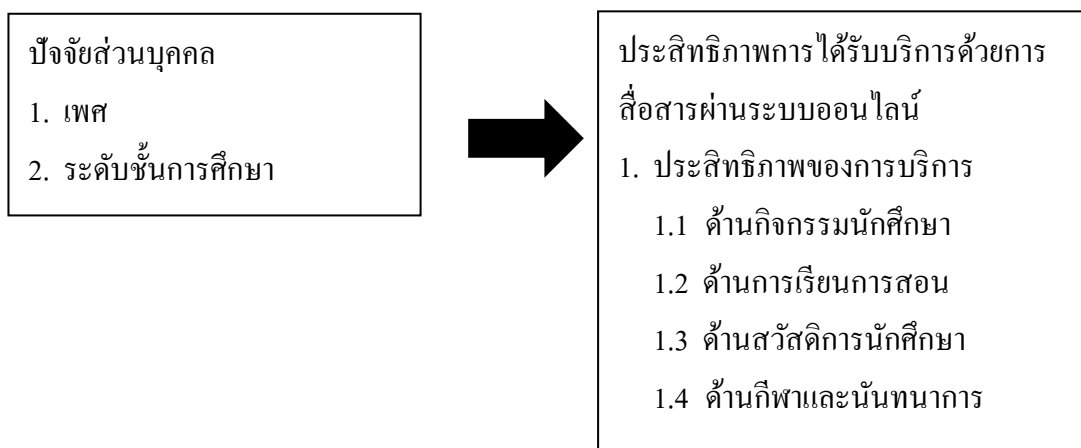
ด้านกิจกรรมนักศึกษา ด้านการเรียนการสอน ด้านสวัสดิการนักศึกษา และด้านกีฬาและนันทนาการ (งานกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2565)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ประสิทธิภาพในการได้รับบริการ ผ่านระบบออนไลน์จากบุคลากรสายสนับสนุนจะแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และการจัดการ (นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ วิทยาการจัดการ) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ (แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ การแพทย์แผนไทย เกษตรศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ สัตวแพทย์) และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรมเกษตร วิทยาลัยนานาชาติ) สำหรับจำนวนนักศึกษาประจำปี พ.ศ. 2564 มีจำนวน 20,353 คน

กลุ่มตัวอย่าง

คำนวณเพื่อหากลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างถึงใน นิพนธ์ เรืองหิรัญนิช, วรณิ เนียมหอม และสันติ ศรีสวนแดง, 2560) จากประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ คือ 393 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistics Packages for the Social Science: SPSS) มาใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลการวิจัยของข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้ โดยที่เครื่องมือสำหรับการรวบรวมข้อมูลวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา กลุ่มสาขาที่กำลังศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดระดับ (Rating Scale) ด้านประสิทธิภาพของข้อคำถามในการกิจด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านกิจกรรมนักศึกษา ด้านการเรียนการสอน ด้านสวัสดิการ และด้านกีฬาและ กิจกรรมนันทนาการ โดยแต่ละด้านจะมีจำนวนทั้งหมด 4 ข้อ ซึ่งจะแบ่งระดับความสำคัญเป็น 5 ระดับ (Vagias, 2006 อ้างถึงใน พัทธรินทร์ ธนทรัพย์บุรุษโชติ และศศิธร สำราญจิต, 2559) และดำเนินการจัดทำคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรง และค่าความเชื่อมั่นผ่านเกณฑ์คุณภาพ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแบ่งค่าระดับเป็น 5 ส่วน (Vagias, 2006 อ้างถึงใน พัทธรินทร์ ธนทรัพย์บุรุษโชติ และศศิธร สำราญจิต, 2559)

1-1.80	คือ	น้อยที่สุด
1.81-2.60	คือ	น้อย
2.61-3.40	คือ	ปานกลาง
3.41-4.20	คือ	มาก
4.21-5.00	คือ	มากที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ ปัจจัยส่วนบุคคลและประสิทธิภาพการได้รับบริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของบุคลากร สายสนับสนุนวิชาการ ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ประสิทธิภาพในการได้รับบริการช่วงโควิด-19 ผ่านระบบออนไลน์จะแตกต่างกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการให้บริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	90	22.9
	หญิง	303	77.1
ระดับชั้นการศึกษา	ชั้นปีที่ 1	61	15.5
	ชั้นปีที่ 2	148	37.7
	ชั้นปีที่ 3	136	34.6
	ชั้นปีที่ 4	48	12.2

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 77.1 กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 2 สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 37.7 และศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 45.5

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการให้บริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของประสิทธิภาพการได้รับบริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ

ประสิทธิภาพการได้รับบริการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การ แปลผล
1. ด้านกิจกรรมนักศึกษา	4.023	0.678	มาก
1.1 การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ประจำปี และการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์	4.024	0.722	มาก
1.2 การจัดกิจกรรมพิธีไหว้ครูประจำปี กิจกรรมถวาย พวงมาลาวันมหิดล และวันสถาปนามหาวิทยาลัย	4.021	0.722	มาก
2. ด้านการเรียนการสอน	3.982	0.726	มาก
2.1 การยื่นคำร้องขอต่าง ๆ เช่นคำร้องขอแก้ตัวสอบ คำร้องขอลงทะเบียนรายวิชาจำกัดจำนวน คำร้อง ลงทะเบียนกรณีพิเศษ คำร้องขอลงทะเบียนหน่วยกิตเกิน/ น้อยกว่ากำหนด เป็นต้น	3.974	0.775	มาก
2.2 การจัดระบบการเตรียมการเรียนการสอนและการ ให้ปรึกษาเรื่องเกี่ยวกับการเรียน	3.990	0.828	มาก
3. ด้านสวัสดิการนักศึกษา	3.942	0.749	มาก
3.1 การบริการเกี่ยวกับด้านยานพาหนะ เช่น รถบัส รอบมหาวิทยาลัย สถานที่จอดยานพาหนะ	3.822	0.851	มาก
3.2 หอพักนักศึกษาและพื้นที่สาธารณะของ มหาวิทยาลัย (Co-Working Space)	4.053	0.773	มาก
3.3 การรักษาพยาบาล บริการสุขภาพและประกันภัย อุบัติเหตุ	3.949	0.845	มาก
4. ด้านกีฬาและนันทนาการ	3.954	0.730	มาก
4.1 อาคารยิมเนเซียมหรืออาคารกีฬาและนันทนาการ (Sport Complex)	3.931	0.765	มาก
4.2 อาคารศูนย์บริหารร่างกาย (Fitness Center) และ สระว่ายน้ำ	3.977	0.752	มาก

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพในการได้รับการบริการด้วยการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในแต่ละประเด็นจะเป็นไปดังนี้

1. ด้านกิจกรรมนักศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการได้รับการบริการ การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ประจำปีและการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มากที่สุด ($\bar{X} = 4.042$)
2. ด้านการเรียนการสอนพบว่าประสิทธิภาพการได้รับการบริการการจัดระบบการเตรียมการเรียนการสอนและการให้ปรึกษาเรื่องเกี่ยวกับการเรียนมากที่สุด ($\bar{X} = 3.990$)
3. ด้านสวัสดิการนักศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการได้รับการบริการหอพักนักศึกษาและพื้นที่สาธารณะของมหาวิทยาลัย (Co-Working Space) มากที่สุด ($\bar{X} = 4.053$)
4. ด้านกีฬาและนันทนาการพบว่าประสิทธิภาพการได้รับการบริการอาคารศูนย์บริหารร่างกาย (Fitness Center) และสระว่ายน้ำมากที่สุด ($\bar{X} = 3.977$)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

สมมติฐาน เพศแตกต่างกันประสิทธิภาพการได้รับการบริการผ่านระบบออนไลน์แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศต่อประสิทธิภาพของการได้รับการบริการ

ด้าน	เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	t-test	P-value
ประสิทธิภาพของการ ได้รับการบริการ	ชาย	90	3.965	0.705	-0.159	0.873
	หญิง	303	3.978	0.671		
1. ด้านกิจกรรมนักศึกษา	ชาย	90	3.983	0.750	-0.609	0.543
	หญิง	303	4.034	0.682		
2. ด้านการเรียนการสอน	ชาย	90	3.987	0.724	0.070	0.944
	หญิง	303	3.981	0.728		
3. ด้านสวัสดิการ นักศึกษา	ชาย	90	3.938	0.761	-0.051	0.960
	หญิง	303	3.943	0.746		
4. ด้านกีฬาและ นันทนาการ	ชาย	90	3.952	0.734	-0.029	0.977
	หญิง	303	3.955	0.730		

จากตารางที่ 3 พบว่า เพศแตกต่างกันการรับบริการทางระบบออนไลน์ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐาน ระดับชั้นที่กำลังศึกษาแตกต่างกันการรับบริการทางระบบออนไลน์แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาต่อประสิทธิภาพของการได้รับบริการของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-test	P-value
ประสิทธิภาพของการได้รับบริการ	ระหว่างกลุ่ม	2.532	3	0.844	1.845	0.138
	ภายในกลุ่ม	177.899	389	0.457		
	รวม	180.431	392			
1. ด้านกิจกรรมนักศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4.206	3	1.402	2.926	0.034*
	ภายในกลุ่ม	186.363	389	0.479		
	รวม	190.568	392			
2. ด้านการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	1.676	3	0.559	1.061	0.366
	ภายในกลุ่ม	204.479	389	0.527		
	รวม	206.555	392			
3. ด้านสวัสดิการนักศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3.450	3	1.150	2.067	0.104
	ภายในกลุ่ม	216.369	389	0.556		
	รวม	219.819	392			
4. ด้านกีฬาและนันทนาการ	ระหว่างกลุ่ม	2.293	3	0.764	1.439	0.231
	ภายในกลุ่ม	206.702	389	0.531		
	รวม	208.996	392			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับชั้นที่กำลังศึกษาแตกต่างกัน ได้รับการบริการทางระบบออนไลน์ ด้านกิจกรรมนักศึกษาแตกต่างกัน โดยที่ระดับชั้นแตกต่างกัน ดังปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยระหว่างคู่ด้วยวิธี LSD หัวข้อประสิทธิภาพของการได้รับบริการด้านกิจกรรมนักศึกษา

ประสิทธิภาพของการ ได้รับบริการ			ชั้นปีที่กำลังศึกษา			
			ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
		$\bar{X}$	4.185	4.049	3.895	4.098
ด้านกิจกรรมนักศึกษา	ชั้นปีที่ 1	4.185	-	0.195	0.007*	0.514
	ชั้นปีที่ 2	4.049		-	0.154	0.669
	ชั้นปีที่ 3	3.895			-	0.081
	ชั้นปีที่ 4	4.098				-
	(หรือมากกว่า)					

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น จากตารางพบว่า นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ได้รับการบริการมีประสิทธิภาพดีกว่าระดับชั้นปีที่ 3 ส่วนระดับอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ประสิทธิภาพการรับบริการผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่า นักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิง ได้รับการบริการผ่านระบบออนไลน์จากพนักงานฝ่ายสนับสนุนไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะในปัจจุบันมีกฎหมายและมีการรณรงค์เรื่องสิทธิของผู้ชายกับผู้หญิงเท่าเทียมกัน (อาจารย์ ถาวรมาศ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูณกร เขียวสง่า, อธิธิ คำมี, สุนันทา ทับทิมทอง และสุจิตรา ชูหน้า (2565) พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจในการได้รับการโรงอาหารมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สำหรับประสิทธิภาพการรับบริการผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่า ระดับชั้นปีที่ 1 ได้รับการบริการมากกว่าระดับชั้นปีที่ 3 ส่วนระดับอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่า ระดับชั้นปีที่ 1 เป็นนักศึกษาใหม่ จะทำให้รับบริการและอธิบายสิ่งต่าง ๆ มากกว่า ระดับชั้นปีที่ 3 เป็นเพราะชั้นปีที่ 2 ใกล้เคียงกับระดับชั้นปีที่ 1 การรับบริการยังคงดีอยู่ และชั้นปีที่ 4 เป็นปีที่ใกล้จบการสอบถามหรือต้องการรับบริการจึงจะมากกว่าปกติ ทำให้บางครั้งคำตอบไม่ถูกใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ กุลฉัตร กิมซ่าย (2563) ที่พบว่า นักศึกษาทุกชั้นปี มีความพึงพอใจต่อกระบวนการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีอยู่ในระดับมาก เท่ากันทุกชั้นปี อีกทั้ง การบริการผ่านระบบออนไลน์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต

หาดีใหญ่ ได้รับการบริการจากสื่อแตกต่างกันด้วย เพราะเครื่องมือออนไลน์แต่ละตัวมีประสิทธิภาพต่างกัน สอดคล้องกับ เบญญาภา เมฆาวราพร (2565, หน้า 40-55) พบว่า ช่องทางการรับข้อมูลและการสื่อสาร มีระดับการรับรู้ไม่เท่ากัน และเฟสบุ๊กขององค์กรจะสื่อสารได้ดีเป็นอันดับที่ 1

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ อาจจะกำหนดนโยบายกระตุ้นให้กับพนักงานฝ่ายสนับสนุนให้ความสนใจนักศึกษาทุกชั้นปีให้เท่าเทียมกัน และเปิดช่องทางให้นักศึกษามีช่องทางร้องเรียน โดยผู้บริการสามารถเปิดดูได้โดยไม่ต้องรอรายงาน อีกทั้งผู้บริหารควรออกนโยบายนำประเภทสื่อที่มีประสิทธิภาพการสื่อสารสูงสุดมาใช้

2. สำหรับผู้ปฏิบัติงานฝ่ายสนับสนุนและนักศึกษา ควรใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการติดต่อขอรับบริการ โดยสรุปจากประเภทสื่อที่นักศึกษาใช้ว่าประเภทใดได้รับการตอบรับดีมีประสิทธิภาพ นักศึกษาและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนก็ควรจะใช้ประเภทสื่อที่นั้นประจำ

รายการอ้างอิง

กองนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผน สำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2564). รายงานสรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

กุลฉัตร กิมซ้าย. (2563). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

งานกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2565). คำสั่งมอบหมายงาน. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จิตรกันยา ปิมปา. (2563). ประสิทธิภาพการให้บริการกองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 6(6), 213-226.

จุฬามาศ ศตสุข. (2564). นโยบายให้มีการเรียนแบบผสม (Hybrid) ผ่านออนไลน์จากแพลตฟอร์มต่าง ๆ. วันที่ค้นข้อมูล 24 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://reg.psu.ac.th/reg/News/regist-2-3-2564.pdf>

ฐนกร เจียวสง่า, อธิธิ คำมี, สุนันทา ทับทิมทอง และสุจิตรา ชูหน้า. (2565). ความพึงพอใจในการใช้บริการโรงอาหารของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนพิบูลสงคราม. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (หน้า 508-515). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ดิน ปรัชญพฤตย์ และไกรยุทธ ชีตยาสินันท์. (2537). *การประเมินการใช้เวลาของนักบริหารในราชการพลเรือน*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิพนธ์ เรืองหิรัญนิช, วรณี เนียมหอม และสันติ ศรีสวนแดง. (2560). คุณภาพการให้บริการของกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal*, 10(2), 2677-2689.

นิวัติ แก้วประดับ. (2563). *กองบริหารทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. วันที่ค้นข้อมูล 24 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก http://www.personnel.psu.ac.th/com/com_461.pdf

เบญญาภา เมฆาราวพร. (2565). ศึกษาแนวทางการพัฒนาความพึงพอใจ สื่อสังคมออนไลน์ ในการคุ้มครองผู้บริโภคในความเห็นของเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค. *วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์*, 1(2), 40-58.

พัชรนินทร์ ธนทรัพย์บุรุษิต และศศิธร สำราญจิต. (2559). การวิเคราะห์กระบวนการเก็บข้อมูลด้านวิจัยกรณีศึกษาฯ ทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *Mahidol R2R e-Journal*, 3(2), 56-69.

ไพโรจน์ เสาแก้ว. (2564). *15 พฤติกรรม “ชีวิตวิถีใหม่” อยู่ร่วมกับ โควิด-19*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

ภาวิณี ทองแย้ม. (2560). ความสำคัญของคุณภาพการบริการต่อความสำเร็จธุรกิจ. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 18(1), 219-232.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). *การบริหารบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โสพิษา เถิกเกียรติ และชยาพล ชมชัยยา. (2566). ช่องทางการรับรู้ของคนไทยต่อการจัดแสดง Soft Power ของรัฐบาล ในการประชุม APEC 2022, *วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์*, 2(1), 15-42.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *ETDA เหยุมูลค่า e-Commerce ไทย ปี 62 ภาคฟ่ง 4.02 ล้ำล้ำบาท*. วันที่ค้นข้อมูล 24 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก

<https://www.etda.or.th/th/https://www-etda-or-th/th/newsevents/pr/Value-of-e-Commerce-Survey-in-Thailand-2019.aspx>

อภิญญาพัทธ์ กุสิยารังสิทธิ. (2563). สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ของภาครัฐเพื่อป้องกันโรคระบาดโควิด-19 ของประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร*, 5(2), 77-86

อาจารย์ ถาวรมาศ. (2563). *สิทธิสตรีในไทย เปรียบเทียบกับยุโรป*. วันที่ค้นข้อมูล 24 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/869589>

Cook, C., Heath, F., & Thompson, R. L. (2000). A meta-analysis of response rates in web or internet-based surveys. *Educational and Psychological Measurement*, 60, 821-836.

- Parasuraman, A. P., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implication for future research (SERVQUAL). *Journal of Marketing*, 49(4), 41-50.
- Smith, A. (1983). A conceptual framework for staff evaluation. In *A. Smith, New Directions for Community Colleges (pp.3-18)*. San Francisco: Jossey-Bass.

ระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐ: ศึกษากรณีการระบาด
ของไวรัสโควิด-19 ในจังหวัดชลบุรี

Health Service System of Government Hospital: A Case Study
in Outbreak of COVID - 19 Virus in Chonburi Province

อนูรัตน์ อนันตนาทร (Anurat Anantanatorn)¹

ธานี ขามชัย (Thanee Khamchai)²

ลัดดาวัล ฟองค์ (Laddawan Vonk)³

รังสรรค์ ไชยคำ (Rangsan Chaikham)⁴

พัชชนก วิถีธรรมศักดิ์ (Patchanok Witheethamasak)⁵

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

Asst. Prof. Dr., Department of Public Administration, Faculty of Political Science and Law,
Burapha University

^{2,3,4} โรงพยาบาลมะเร็งชลบุรี ชลบุรี

Chonburi Cancer Hospital, Chonburi

⁵ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยเอกหญิง ดร., ประจำภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
บูรพา

Asst. Prof. Capt. Dr., Department of Adult Nursing, Faculty of Nursing, Burapha University

E-mail: the.masterkey@hotmail.com

Received: 19 May 2023

Revised: 4 December 2023

Accepted: 21 December 2023

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องประสบการณ์การพัฒนาระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐ: ศึกษากรณีการระบาดของไวรัสโควิด-19 ในจังหวัดชลบุรี สนับสนุนทุนวิจัยโดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานด้านระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐในสถานะที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และสภาวิชาชีพไทย จำนวน 23 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาข้อสรุปตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานของโรงพยาบาลรัฐ ได้แก่ 1) ด้านการป้องกันโรค: ประชาชนได้รับการรักษาไม่ต่อเนื่อง บุคลากรขาดทักษะการใช้เครื่องมือทางการแพทย์ ประชาชนขาดความตระหนักในการป้องกันโรค 2) ด้านการรักษา: การบริหารจัดการงบประมาณล่าช้า อาคารสถานที่มีความแออัด ขาดแคลนแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการติดเชื้อ และเทคโนโลยียังไม่สามารถสนับสนุนการรักษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ โรงพยาบาลรัฐควรพัฒนามาตรฐานการส่งต่อผู้ป่วยเข้ารับการรักษา ทักษะการใช้เครื่องมือทางการแพทย์สำหรับบุคลากร มาตรฐานการปฏิบัติงานเชิงรุก ศักยภาพการรักษาระดับโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชน รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างอาคารสถานที่ และระเบียบการบริหารจัดการงบประมาณ

คำสำคัญ: ระบบบริการสุขภาพ, โรงพยาบาลรัฐ, ไวรัสโควิด-19

Abstract

This qualitative study aimed to study problems and limitations in the operation of the government hospital's health service system during the outbreak of the COVID-19 virus. The research instruments were semi-structured interviews. Informant comprised 23 government agency executives under the Ministry of Interior and Ministry of Public Health with the Thai Red Cross Society. Data were collected using in-depth individual interviews and content analysis based on research objectives.

The study found that: Problems and limitations in the operation of government hospitals are 1) Disease prevention: People were receiving intermittent treatment, personnel lack skills in using medical equipment, and people lack awareness of disease prevention. 2) Treatment: Regulations and administrative plans effect delays in funding support, the building is crowded, the lack of doctors who specialize in infection, and technology is still unable to support effective treatment.

Suggestion: The government hospital should be developed the standards for the referral of patients to treatment, skills in using medical tools, proactive performance standards, and treatment potential

at the level of general hospitals and community hospitals. In addition, the structure of the premises and regulations on budget management should be improved.

Keywords: Health Service System, Government Hospital, Virus COVID-19

บทนำ

ในอดีตภัยคุกคามสุขภาพของประชาชนไทยเกิดจากการระบาดของเชื้อไวรัส ส่งผลให้เกิดความสูญเสีย และสร้างความทุกข์ทรมาน นำไปสู่การสูญเสียชีวิตของประชาชน เมื่อสมัยอยุธยาการระบาดของไข้ทรพิษส่งผลให้มีผู้ติดเชื้อมากถึง 80,000 คน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อหิวาตกโรคเป็นสาเหตุให้ประชาชนเสียชีวิตมากกว่า 30,000 คน ปี พ.ศ. 2473 มีประชาชนเสียชีวิตจากไข้มาลาเรียรวมทั้งสิ้น 40,348 คน (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และนภนาท อนุพงศ์พัฒน์, 2561) ปัจจุบันได้เกิดวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้ออีกครั้งจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ปรากฏการณ์ครั้งนี้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากนับตั้งแต่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ข้อมูลวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 แสดงให้เห็นว่าประชาชนทั่วโลกติดเชื้อมากถึง 31,223,650 คน เสียชีวิต 964,762 คน พบมากที่สุดในสหรัฐ 7,004,768 คน รองลงมาคืออินเดีย 5,485,612 คน บราซิล 4,544,629 คน รัสเซีย 1,103,399 คนและ โคลัมเบีย 765,076 คน หลายประเทศให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2563)

รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาอันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชนไทย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงระบบบริการที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการป้องกันและจัดโรคติดต่ออันตรายจากหน่วยงานภาครัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งจัดทำยุทธศาสตร์ชาติสำหรับเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องและบูรณาการกันนำมาสู่การประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2569 มุ่งเน้นการสร้างเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี (คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูป, 2560) เชื่อมโยงถึงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข ประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์สำคัญด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้มีความเป็นเลิศ การบริการเป็นเลิศ บุคลากรมีความเป็นเลิศ และการบริหารจัดการเป็นเลิศ (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2562)

ด้วยตระหนักถึงภัยคุกคามทางสุขภาพที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเป็นการระบาดทั่วโลก (Pandemic) สร้างความวิตกกังวล ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศไทย ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วโลก รวมทั้งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางการส่งต่อผู้ป่วยในเขตสุขภาพที่ 6 และเป็นพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2563 เกิดการระบาดเพิ่มมากขึ้นในจังหวัด

ชลบุรีพบผู้ติดเชื้อ 87 คน อำเภอบางละมุง 39 คน อำเภอเมือง 27 คน อำเภอศรีราชา 6 คน อำเภอพานทอง 5 คน อำเภอสัตหีบ 4 คน อำเภอพนัสนิคม อำเภอหนองใหญ่ และอำเภอบ้านบึงแห่งละ 1 คน เสียชีวิต 2 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี, 2563) ภายหลังการระบาดและเข้าสู่ภาวะปกติยอดรวมผู้ติดเชื้อล่าสุด วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 พบผู้ติดเชื้อสะสม 4,752,700 คน เสียชีวิตสะสม 34,492 คน ภาควิชาออก มีผู้ติดเชื้อสะสม 816,389 คน เสียชีวิตสะสม 5,430 คน เฉพาะจังหวัดชลบุรีติดเชื้อสะสม 239,345 คน เสียชีวิตสะสม 1435 คน ถึงแม้สถานการณ์จะดีขึ้นแต่ยังพบว่ามีผู้ติดเชื้ออย่างต่อเนื่อง (กรมควบคุมโรค, 2566) ดังนั้นเพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาที่มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับโรงพยาบาลรัฐในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจึงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอธิบายว่า “ปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานด้านระบบบริการ สุขภาพของโรงพยาบาลรัฐในสถานะที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นอย่างไร” คำตอบที่ได้นี้จะ นำเสนอต่อผู้บริหารพิจารณากำหนดนโยบาย หรือแผนการปฏิบัติราชการอย่างเหมาะสม นำไปสู่การแก้ไข ปัญหา และช่วยให้กับประชาชนมีความปลอดภัย สามารถก้าวผ่านวิกฤตการณ์สู่สถานะความปกติใหม่ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานด้านระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐใน สถานะที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบบริการสุขภาพ

ระบบบริการสุขภาพเป็นการบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่ให้โดยตรงต่อบุคคลเพื่อการ สร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การตรวจวินิจฉัยโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต รวมถึงการให้บริการทางการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ โดยสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ของเอกชน และของ สถานกึ่งรัฐไทย หน่วยบริการการประกอบโรคศิลปะสาขาต่างๆ และสถานบริการสาธารณสุขอื่นที่ คณะกรรมการกำหนดเพิ่มเติม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2545) ครอบคลุมเชื่อมโยงถึงการ ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ มุ่งหมายดูแลสุขภาพของบุคคลในเขตพื้นที่รับผิดชอบในลักษณะองค์รวม ตั้งแต่ แรก ต่อเนื่อง และผสมผสานครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมโรค การป้องกันโรค การตรวจ วินิจฉัยโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ เครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิที่ประกอบด้วยแพทย์เวช ศาสตร์ครอบครัว และคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ รวมทั้งเชื่อมโยงกับครอบครัว ชุมชน และบริการทาง การแพทย์ และสาธารณสุขระดับทุติยภูมิ และตติยภูมิ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562)

แนวคิดทฤษฎีการจัดการเชิงกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นชุดของการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในระยะยาว ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญได้แก่ การตรวจสอบสภาพแวดล้อมทั้งภายในและการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ มุ่งเน้นการประเมินปัจจัยด้านโอกาส อุปสรรค หรือข้อจำกัด คำนึงถึงจุดแข็ง และจุดอ่อนเป็นหลัก นำมาสู่การจัดทำกลยุทธ์หรือแผนระยะยาว การปฏิบัติตามกลยุทธ์ การประเมินผลและการควบคุม การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Wheelen & Hunger, 2015) ทั้งนี้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องถึงกันภายในองค์กรประกอบด้วยปัจจัยสำคัญด้านโครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบการปฏิบัติงาน รูปแบบการบริหาร บุคลากรหรือพนักงาน ทักษะ และค่านิยม (พรณี สวนเพลง, 2555) ส่วนการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีขอบเขตครอบคลุมกว้างไกลที่สุดยากที่องค์กรจะสามารถควบคุมได้ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญด้านสังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ กฎหมายและการเมือง (จินตนา บุญบงการ และณัฐพันธ์ เขจรนันท์, 2547)

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบว่า ในสถานการณ์ระบาดของไวรัสโควิด-19 กระทรวงสาธารณสุขต้องปรับบทบาทตนเองเน้นการเป็นผู้กำกับนโยบาย (กฤษฎา แสงดี และคณะ, 2561) สนับสนุนการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาระบบระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐ ครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมโรค การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข สนับสนุนให้ประชาชนได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง และมีสุขภาวะที่ดี ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบสุขภาพ (ธรรมรัตน์ มะโรหบุตร, 2561)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และคัดเลือกตัวแปรจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบบริการสุขภาพของ จิรายวัตร คมพยัคฆ์ และวนิดา ครุรงค์ฤทธิชัย (2554) รวมทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ 2) ด้านการป้องกันโรค 3) ด้านการควบคุมโรค 4) ด้านการรักษาพยาบาล 5) ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และ 6) ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข แนวคิดทฤษฎีการจัดการเชิงกลยุทธ์ของพรณี สวนเพลง (2555) รวมทั้งหมด 12 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านงบประมาณ 2) ด้านเครื่องมือ 3) ด้านโครงสร้างองค์กร 4) ด้านกลยุทธ์ 5) ด้านระบบการทำงาน 6) ด้านรูปแบบการบริหาร 7) ด้านทรัพยากรบุคคล 8) ด้านทักษะ 9) ด้านค่านิยมร่วม 10) ด้านกฎหมายและการเมือง 11) ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 12) ด้านเทคโนโลยี สามารถนำเสนอในรูปแบบกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการทำวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ด้วยการศึกษาข้อมูลเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ ผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐในจังหวัดชลบุรี ในช่วงที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 ประกอบด้วย ผู้บริหารจากสำนักงานจังหวัดชลบุรี สำนักงานที่ว่าการอำเภอสตึก สำนักงานที่ว่าการอำเภอบางละมุง สำนักงานที่ว่าการอำเภอศรีราชา ผู้บริหารกรมการแพทย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดชลบุรี สำนักงานสาธารณสุขอำเภอศรีราชา สำนักงานเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน 13 แห่ง ในจังหวัดชลบุรี รวมทั้งหมด 23 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นแนวคำถามให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดการดำเนินงานด้านระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐในสภาวะที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 ในจังหวัดชลบุรี การสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและสร้างแนวคำถามที่มีข้อคำถามเกี่ยวกับ ปัญหาและข้อจำกัดด้านระบบบริการ

สุขภาพ และด้านสภาพแวดล้อมการจัดการเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงพยาบาลรัฐ ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดการทำวิจัย นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมของถ้อยคำ จากนั้นนำกลับมาแก้ไขให้มีความสมบูรณ์และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการวิชาการและพิจารณาวิจัยในคนของโรงพยาบาลมะเร็งชลบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา คู่มือ เอกสารทางราชการ เอกสารทางวิชาการ บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทั้งภายในและต่างประเทศ ประกาศ ระเบียบข้อบังคับ และข้อมูลเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกและการบันทึกเสียง เพื่อให้ได้คำตอบที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งใช้เวลาประมาณ 90 นาที เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในครั้งแรกผู้วิจัยจะขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ในครั้งต่อไปโดยแจ้งให้ทราบว่า ภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลหากมีข้อสงสัย หรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติมจะขอสัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสมบูรณ์ จนไม่มีข้อมูลเพิ่มเติม หรือข้อมูลมีความอิ่มตัว (Data saturation) ถือเป็นการเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative data) คือ พรรณนาข้อมูลในปรากฏการณ์และวิเคราะห์ตีความ เพื่อสร้างข้อสรุปที่มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ทำการลดทอนข้อมูล (Data reduction) ค้นหาประเด็นที่มีความน่าสนใจ ปรับข้อมูลให้มีความเหมาะสม และสรุปเป็นผลการวิจัยที่มีความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาบันทึกความถี่ของข้อมูลที่ซ้ำกัน และให้ความหมายหรือตีความ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) ผู้วิจัยเริ่มทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาทำการวิจัย นำกรอบแนวคิดมาช่วยสร้างข้อสรุปหรือนำเสนอเนื้อหาที่เชื่อมโยง และหาข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำข้อมูลไปตรวจสอบความครบถ้วนร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ 3 ท่าน จัดทำเป็นรายงานการวิจัย และนำเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการวิจัย ก่อนนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระบบบริการสุขภาพทั้ง 6 ด้าน และการจัดการเชิงกลยุทธ์ 12 ด้าน พบว่าโรงพยาบาลรัฐในจังหวัดชลบุรีมีปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานในสถานะที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 จำแนกได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันโรค และด้านการรักษาพยาบาล ซึ่งควรที่จะได้รับการพัฒนาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาและข้อจำกัดทั้งหมด 6 ด้าน

ได้แก่ งบประมาณ โครงสร้าง ทักษะ ทรัพยากรบุคคล สังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี นำเสนอในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐ

ระบบ บริการสุขภาพ	ปัญหาและข้อจำกัด	แนวทางการพัฒนา ระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐ
การป้องกันโรค	ด้านโครงสร้างองค์กร ประชาชนได้รับการรักษาไม่ต่อเนื่องจากการงดให้บริการของหน่วยงานที่มีความเสี่ยงต่อการฟุ้งกระจายของเชื้อโรค	พัฒนามาตรฐานการส่งต่อผู้ป่วยติดเชื้อเข้ารับการรักษาสอดคล้องกับศักยภาพของโรงพยาบาลรัฐและสร้างความเชื่อมโยงทั่วทั้งจังหวัด
	ด้านทักษะ บุคลากรขาดทักษะในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับการป้องกันโรค	พัฒนาทักษะบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับการป้องกันโรค
	ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประชาชนยังขาดความตระหนักและไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานป้องกันโรค	พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานป้องกันโรคเชิงรุกในพื้นที่หรือสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19
การรักษา พยาบาล	ด้านงบประมาณ ระเบียบการใช้งบประมาณส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการสร้างห้องความดันลบรองรับผู้ป่วยเข้ารับการรักษา	ปรับปรุงระเบียบ ข้อกฎหมาย หรือแผนการบริหารจัดการงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
	ด้านโครงสร้างองค์กร อาคารสถานที่เป็นแบบเก่าและมีความแออัดเนื่องจากมีพื้นที่จำกัดสำหรับให้บริการในโรงพยาบาล	ปรับปรุงโครงสร้างอาคารสถานที่ของโรงพยาบาลรัฐให้สามารถรองรับผู้ป่วยติดเชื้อครอบคลุมพื้นที่ระดับจังหวัด
	ด้านทรัพยากรบุคคล ขาดแคลนแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญการรักษาผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโควิด-19	พัฒนาศักยภาพการรักษาผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ระดับโรงพยาบาลทั่วไปและ

ระบบ บริการสุขภาพ	ปัญหาและข้อจำกัด	แนวทางการพัฒนา ระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐ
	ในโรงพยาบาลทั่วไปและ โรงพยาบาลชุมชน	โรงพยาบาลชุมชนครอบคลุมพื้นที่ระดับ อำเภอ
	ด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยียังไม่สามารถสนับสนุน การรักษาและจัดส่งยาทางไปรษณีย์ อย่างมีประสิทธิภาพ	พัฒนาระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการรักษา และจัดส่งยาทางไปรษณีย์ในสถานการณ์ ระบาดของไวรัสโควิด-19

จากข้อมูลตามตารางที่ 1 สามารถอธิบายปัญหา ข้อจำกัด และแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐที่ตอบสนองต่อความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชนในสภาวะที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ดังนี้

1. ปัญหาและข้อจำกัดระบบบริการสุขภาพด้านการป้องกันโรค

โรงพยาบาลรัฐมีปัญหาและข้อจำกัดด้านโครงสร้างองค์การ เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ส่งผลให้ประชาชนได้รับการรักษาไม่ต่อเนื่องจากการงดให้บริการของหน่วยงานที่มีความเสี่ยงต่อการฟุ้งกระจายของเชื้อโรค โดยเฉพาะหน่วยบริการที่มีความเสี่ยงจากการทำหัตถการ มีการให้บริการที่ต้องสัมผัสหรืออยู่ใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อ การใช้เครื่องมือที่ก่อให้เกิดการฟุ้งกระจายของเชื้อโรค อาจส่งผลให้เกิดการติดเชื้อได้ง่าย หน่วยงานในโรงพยาบาลที่ประกาศงดให้บริการบางชั่วคราว เช่น หน่วยงานทันตกรรม มีการใช้เครื่องมือที่เกิดความเสี่ยงจากการฟุ้งกระจายของสารคัดหลั่งและเชื้อโรค การสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วย เช่น หน่วยงานทันตกรรมให้บริการชุดหินปูน ถอนฟัน มีการใช้เครื่องมือหรือดูดสารคัดหลั่ง งานแพทย์แผนไทย งานส่องกล้อง รวมทั้งแพทย์ที่มีการสัมผัสใกล้ชิด หรือใช้เครื่องมือเสี่ยงต่อการสัมผัสเชื้อโรค เมื่อต้องงดให้บริการส่งผลให้ประชาชนที่ต้องเข้ารับการตรวจรักษาขาดต่อเนื่อง ในช่วงเวลาอยู่ที่บ้านอาจทำให้อาการของโรคมีความรุนแรงมากขึ้น ผู้ป่วยเกิดความไม่สบาย และกระทบต่อคุณภาพชีวิต

โรงพยาบาลรัฐมีปัญหาและข้อจำกัดด้านทักษะ เนื่องจากบุคลากรขาดทักษะการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับการป้องกันโรค ในสถานการณ์ระบาดมีเครื่องมืออุปกรณ์ใหม่ไม่เคยใช้มาก่อน หรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประกอบกับบุคลากรขาดประสบการณ์รับมือกับโรคระบาด มีการหมุนเวียนอัตรากำลังร่วมปฏิบัติการกิจที่เร่งด่วน สถานการณ์ไม่เอื้อต่อการจัดฝึกอบรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันที่ถูกต้อง บุคลากรจึงเกิดการติดเชื้อภายหลังปฏิบัติการกิจ หรือการจัดเก็บอุปกรณ์ ระหว่างส่งขยะติดเชื้อเข้าสู่กระบวนการทำลายไม่ได้มาตรฐาน ติดเชื้อระหว่างการส่งต่อผู้ป่วย ติดเชื้อจากการดูแลในหออผู้ป่วยติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ การติดเชื้อในโรงพยาบาลสนาม และสถานกักกันโรคแห่งรัฐ ส่วนใหญ่มี

สาเหตุมาจากการถอดเก็บหรือเก็บนำส่งทำลายชุดป้องกันไม่ถูกต้องเกิดการสัมผัสเชื้อที่ติดมากับด้านนอกของชุดป้องกัน

โรงพยาบาลรัฐมีปัญหาและข้อจำกัดด้านสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนขาดความตระหนักและไม่ให้ความร่วมมือ ประกอบกับจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ประชาชนประกอบอาชีพและมีรายได้มาจากการท่องเที่ยว การค้า หรือการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ในช่วงที่เกิดการระบาด รัฐบาลได้ประกาศระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรค ต่อเนื่องเป็นเวลานาน ส่งผลกระทบการประกอบอาชีพ รายได้ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน จึงมีประชาชนหรือนักท่องเที่ยวบางกลุ่มฝ่าฝืนข้อระเบียบ สถานการณ์ระบาดที่เกิดขึ้นในจังหวัดชลบุรีจึงมีสาเหตุมาจากการลักลอบเปิดสถานบริการ หรือเดินทางไปในสถานที่ต้องห้าม เช่น บ่อนการพนัน สถานบันเทิง บาร์เบียร์ ร้านอาหาร หรือแหล่งชุมนุม ในบางจุดมีความเสี่ยงจากแรงงานต่างด้าวหรือชาวต่างชาติที่มากับเรือขนส่งสินค้าไม่มีการประสานตรวจคัดกรอง

2. ปัญหาและข้อจำกัดระบบบริการสุขภาพด้านการรักษาพยาบาล

โรงพยาบาลรัฐมีปัญหาและข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากระเบียบ ข้อกฎหมาย และแผนการบริหารจัดการส่งผลให้เกิดความล่าช้า การจัดสรรต้องเป็นไปตามแผนการปฏิบัติงาน ไม่มีงบประมาณเพียงพอสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการใช้งบประมาณจะมีขั้นตอนที่ยากซับซ้อนและต้องปฏิบัติตามข้อระเบียบที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ส่งผลให้การพิจารณาอนุมัติงบประมาณมีความล่าช้า ภาพรวมการนำงบประมาณไปใช้สำหรับปรับปรุงอาคารสถานที่ การสร้างห้องความดันลบ การปรับปรุงห้องพักในหอผู้ป่วย เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อจึงมีความล่าช้า เกิดปัญหาห้องความดันลบไม่เพียงพอต่อการรองรับผู้ป่วยติดเชื้อในจังหวัดชลบุรี และผู้ป่วยที่ส่งต่อในเขตสุขภาพที่ 6 โรงพยาบาลรัฐหลายแห่งจึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และการบริจาคของภาคธุรกิจ และภาคประชาชน สำหรับจัดซื้อเครื่องมือสำหรับผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโควิด-19

โรงพยาบาลรัฐมีปัญหาและข้อจำกัดด้านโครงสร้างองค์การ เนื่องจากยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการขยายหน่วยบริการ ส่งผลต่อการจัดรูปแบบการให้บริการเพื่อให้เกิดความสะดวก หรือการติดต่อประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างอาคารสถานที่เป็นแบบเก่า มีความแออัด และมีพื้นที่จำกัด ผู้ป่วยทั่วไป และผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 มีความต้องการจัดสรรพื้นที่รองรับการตรวจและรักษาแยกกันอย่างชัดเจน มีความปลอดภัย สะดวกสบาย มีระบบการตรวจคัดกรองรวดเร็ว มีความต้องการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างอาคารที่มีอยู่เดิมให้เป็นห้องพักสำหรับรองรับผู้ป่วยติดเชื้อไว้รักษา และผู้ป่วยที่รักษาตามปกติอย่างเหมาะสม เพิ่มความสะดวกสบาย ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยที่รักษาต่อเนื่อง สามารถรองรับผู้ป่วยที่ไม่สะดวกพักรักษาตัวที่บ้าน ผู้ป่วยกลุ่มเปราะบาง ซึ่งอาจจะต้องเข้ารับการรักษาเร่งด่วน หรือมีอาการแสดงให้เห็นว่าไม่ปลอดภัย

โรงพยาบาลรัฐมีปัญหาและข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล เนื่องจากขาดแคลนแพทย์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการติดเชื้อในโรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน เพื่อรักษาผู้ป่วยในพื้นที่ระดับอำเภอ การรักษาผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 โรงพยาบาลรัฐในจังหวัดชลบุรีจะใช้ข้อมูลจากการทบทวนมาตรฐานการรักษาตามประกาศของกรมการแพทย์เป็นแนวทางหลัก และปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง และความรุนแรงที่จำแนกเป็น สีเขียว สีเหลือง และสีแดง แพทย์จะพิจารณาร่วมกับข้อมูลการมีโรคประจำตัว กลุ่มอายุ เช่น ผู้ป่วยอายุน้อย หญิงตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ รวมทั้งกลุ่มเปราะบางที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือผู้ที่มีโรคประจำตัว ติดตามข้อมูลที่ประกาศและศึกษาแนวทางจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง บางครั้งแนวทางการรักษาใหม่ประกาศใช้ล่าช้าทีมแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัดจึงต้องศึกษาเอกสาร เพื่อกำหนดแนวทางรักษา และให้คำปรึกษากับโรงพยาบาลทั่วไป ตลอดจนโรงพยาบาลชุมชนภายในจังหวัด

โรงพยาบาลรัฐมีปัญหาและข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีที่ใช้ยังไม่สามารถสนับสนุนการเข้าถึงการรักษาและจัดส่งยาทางไปรษณีย์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนัดพบแพทย์ด้วยระบบคิว การติดตามดูแลหรือให้ข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้ป่วยดูแลตนเองที่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ป่วยได้รับการจัดส่งยาทางไปรษณีย์ล่าช้า ในสถานการณ์ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้ลดความแออัดภายในโรงพยาบาล ลดการให้บริการบางหน่วยงานที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อ สนับสนุนให้โรงพยาบาลภาครัฐพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงการรักษาได้อย่างต่อเนื่องด้วยการจัดส่งยาทางไปรษณีย์ ที่ผ่านมามีผู้ป่วยบางส่วนยังไม่สามารถให้บริการอย่างทั่วถึงเนื่องจากอยู่ในช่วงการพัฒนาระบบ ยังไม่สามารถเชื่อมต่อข้อมูลผู้ป่วยที่รับไว้รักษาในโรงพยาบาลเป็นเครือข่ายทั่วทั้งจังหวัด การบริหารจัดการเตียง ความต้องการเครื่องผลิตออกซิเจน และจำนวนผู้ป่วยหนักใส่ท่อช่วยหายใจ มีความต้องการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารกับผู้ป่วยในชุมชน การจัดส่งยาทางไปรษณีย์ และการติดตามผู้ที่รักษาด้วยวิธีกักตัวที่บ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบบริการสุขภาพด้านการป้องกันโรค

ผลการวิจัยพบข้อเสนอแนะว่าพัฒนาระบบบริการสุขภาพด้านการป้องกันโรคของโรงพยาบาลรัฐควรที่จะพัฒนาด้านโครงสร้างองค์การ ด้วยการพัฒนามาตรฐานการส่งต่อผู้ป่วยติดเชื้อเข้ารับการรักษาสอดคล้องกับศักยภาพของโรงพยาบาลรัฐและสร้างความเชื่อมโยงทั่วทั้งจังหวัด ประสานความร่วมมือระหว่างผู้บริหารโรงพยาบาล คณะกรรมการระดับจังหวัด คณะกรรมการระดับเขตสุขภาพ กำหนดแนวทางการเข้าถึงการตรวจยืนยันการติดเชื้อ และส่งต่อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลรัฐเชื่อมโยงทั้งระดับโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัด รวมทั้งสถานกักกันโรคตามลำดับสอดคล้องข้อสรุปจากผลการวิจัยพบว่า (ขวัญประชา เขียวไชยสกุลไทย และคณะ, 2561) ระบบบริการ

สุขภาพมีปัญหาการเชื่อมต่อระหว่างการดูแลผู้ป่วยระยะเฉียบพลันและการดูแลผู้ป่วยระยะกลาง ส่งผลให้ผู้รับบริการไม่สามารถเข้าถึงการดูแล (ชเรศ กรัษนัยรวิวงศ์, 2561) พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ และเขตสุขภาพที่ 6 ควรพัฒนาหน่วยบริการทุกแห่งให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการระบบบริการสุขภาพเชิงพื้นที่ที่เข้มแข็ง การบริการสุขภาพมีคุณภาพมาตรฐานมีความปลอดภัย (ฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง และคณะ, 2565) กำหนดนโยบายในระดับพื้นที่และระดับประเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านการบูรณาการการทำงานแบบเครือข่าย (Tartaglia et al., 2021) มีการจัดตั้งขึ้นหน่วยปฏิบัติการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน สอดคล้องกับผลงานวิจัยครั้งนี้พบว่า ในสถานการณ์ระบาดการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงชุดตรวจและตรวจยืนยันการติดเชื้อได้ด้วยตนเอง สามารถสนับสนุนให้ผู้ป่วยเข้าถึงการรักษาในโรงพยาบาลได้เร็วขึ้น สามารถส่งต่อได้อย่างปลอดภัย ลดความแออัด ลดค่าใช้จ่าย ลดการติดเชื้อจากการเดินทางมาตรวจที่โรงพยาบาล สามารถกำหนดมาตรฐานการส่งต่อผู้ป่วยระดับเขียว เหลือง แดง ตามสมรรถนะการของโรงพยาบาลรัฐระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ ประชาชนเข้าถึงการรักษาตามลำดับความเร่งด่วนอย่างเหมาะสม ครอบคลุมถึงผู้ป่วยในสถานกักกันโรค และผู้ป่วยดูแลตนเองที่บ้าน

พัฒนาด้านทักษะของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับการป้องกันโรค และกำหนดแนวทางการติดตามกำกับดูแลความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของบุคลากรสุขภาพอย่างทั่วถึงทั้งจังหวัด พร้อมทั้งกำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมความรู้การจัดฝึกอบรม และติดตามกำกับดูแลความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของบุคลากรสุขภาพ โดยเฉพาะบุคลากรแพทย์ พยาบาล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่เกิดการระบาดและดูแลอย่างทั่วถึงทั้งจังหวัด สอดคล้องข้อสรุปจากผลการวิจัยพบว่า (Tessema et al., 2021) ปัญหาหลักของระบบบริการสุขภาพคือการเตรียมความพร้อมตอบสนองความต้องการในสถานการณ์ระบาด (ธานี ขามชัย, 2560) การให้การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อการดำเนินงานด้านระบบบริการสุขภาพประชาชน (รุสดี บาเหะ, 2559) ควรพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ด้านทักษะด้านการประสานงานกับองค์กรภาครัฐในชุมชน (นงลักษณ์ พะไกองะ และคณะ, 2562) สนับสนุนการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ (ชเรศ กรัษนัยรวิวงศ์, 2561) เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน การตอบโต้ การบริหารจัดการโรคและภัยคุกคามทางสุขภาพแก่ประชาชน และการเสริมสร้างความมั่นคงของจังหวัดด้านสุขภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้พบปัญหาจากการเว้นระยะห่างทำให้ไม่สามารถจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในสถานการณ์การระบาดได้ ส่งผลให้บุคลากรเกิดการติดเชื้อภายหลังการปฏิบัติงาน มีสาเหตุมาจากการสัมผัสเชื้อโรคที่ติดมากับอุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อเนื่องจากขาดทักษะการป้องกัน การถอดเก็บ หรือแยกทำลายอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้แล้ว การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนาม การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ในห้องผู้ป่วยวิกฤต เช่น การเครื่องช่วยหายใจ อุปกรณ์การผ่าตัด และช่วยฟื้นคืนชีพ หากได้รับการเพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมทักษะ จะสามารถลดการติดเชื้อ และมีอัตราการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

พัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรมมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานป้องกันโรคเชิงรุกในพื้นที่หรือสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 กำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานที่มีความสอดคล้องกับจังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว สถานบันเทิง และพื้นที่อุตสาหกรรมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสร้างระบบความปลอดภัยทางสุขภาพและมีความสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎหมายควบคุมกับการประกอบอาชีพของประชาชน สอดคล้องข้อสรุปจากผลการวิจัยพบว่า (เพ็ญจันทร์ ลิทธิปริษาชาญ, 2557) ระบบและกลไกการทำงานควรเกิดจากระบบและกลไกการทำงานที่สำคัญในการดูแลสุขภาพชุมชน การประเมินความต้องการของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (ชาคริต ศึกษากิจ, 2559) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (เพชรสมร ไพรพะยอม และ ประจักษ์ บัวพันธ์, 2560) เสริมพลังชุมชนในการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา (Jin et al., 2021) ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเอาชนะความยากลำบากที่เกิดขึ้น (ฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง และคณะ, 2565) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นจักรกลสำคัญในการขับเคลื่อนการเฝ้าระวังและควบคุมโรคระดับหมู่บ้าน มีประสิทธิภาพทำงานด้านสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง มีการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายและได้รับความร่วมมือจากชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าผลจากการปฏิบัติงานโดยไม่ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานเชิงรุกอย่างเหมาะสมในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะในพื้นที่เศรษฐกิจ ได้แก่ อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง และอำเภอเมือง ขาดการประสานความร่วมมืออย่างชัดเจนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ส่งผลให้เกิดการระบาดในวงกว้างจากการลักลอบเปิดสถานบริการ แหล่งพนันผิดกฎหมาย การลักลอบเข้าเมือง บุคลากรต้องปฏิบัติงานหนักมากขึ้น ใช้งบประมาณมากขึ้น มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด หรือต้องประกาศปิดพื้นที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพ รายได้ทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศชาติ

2. การพัฒนาระบบบริการสุขภาพด้านการรักษาพยาบาล

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่าพัฒนาระบบบริการสุขภาพด้านการรักษาพยาบาลของโรงพยาบาลรัฐควรจะพัฒนาด้านงบประมาณโดยการพิจารณาปรับปรุงระเบียบ ข้อกฎหมาย หรือแผนการบริหารจัดการงบประมาณให้สามารถดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณ หรือแปลงงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ หรือการแก้ไขปัญหาโรคระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ปรับปรุงอาคารสถานที่ สร้างห้องความดันลบ และหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 เพิ่มศักยภาพการตอบสนองต่อความต้องการเข้าถึงการรักษาให้เพียงพอสำหรับผู้ป่วยหนักทั่วทั้งจังหวัด และสามารถสนับสนุนการรักษาของเขตสุขภาพที่ 6 สอดคล้องข้อสรุปจากผลการวิจัยพบว่า (พิทักษ์พงศ์ พายุหะ, 2561) ปัญหาของระบบบริการสุขภาพคือความไม่เพียงพอของงบประมาณสนับสนุนในการจัดหาครุภัณฑ์ ครุภัณฑ์งบประมาณในการจัดหาครุภัณฑ์ (รุสลิ บาหะ, 2559) ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนงบประมาณที่ใช้จ่ายค่าตอบแทน (โอภาส การย์กวินพงศ์, 2561) สนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ (สมศักดิ์ อรรถศิลป์, 2561) กำหนดแนวทางการบูรณาการงบประมาณเพื่อบริการด้านสวัสดิการสังคม (ชเรศ กรัษนัยรวิวงศ์, 2561) การจัดการ

สวัสดิการประโยชน์ที่เกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานแห่งรัฐ (ขวัญประชา เชียงไชยสกุลไทย และคณะ, 2561) สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการเงินสำหรับการดูแลผู้ป่วยและจัดสรรตามผลลัพธ์ของการให้บริการ สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่แสดงให้เห็นว่าปัญหาข้อระเบียบต่อการบริหารจัดการงบประมาณส่งผลให้โรงพยาบาลภาครัฐมีความล่าช้าเกี่ยวกับการเบิกจ่ายสำหรับปรับปรุงพื้นที่สร้างห้องพักรักษาผู้ป่วย หรือปรับปรุงจากห้องพักรักษาให้เป็นห้องผู้ป่วยติดเตียงทางเดินหายใจ เนื่องจากกระบวนการขออนุมัติใช้งบประมาณมีหลายขั้นตอน การปรับใช้งบประมาณมีระเบียบข้อบังคับเคร่งครัด ส่งผลให้โรงพยาบาลมีห้องแยกเตียงผู้ป่วยไม่เพียงพอรองรับผู้ป่วยไว้ในการรักษา ต้องส่งต่อไปโรงพยาบาลแม่ข่ายหรือโรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัด บุคลากรเกิดความอ่อนล้าและขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานจากภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น

พัฒนาด้านโครงสร้างด้วยการปรับปรุงโครงสร้างอาคารสถานที่ของโรงพยาบาลรัฐรองรับผู้ป่วยติดเตียงโควิด-19 ครอบคลุมพื้นที่ระดับจังหวัด ออกแบบการใช้พื้นที่ให้มีความเป็นสัดส่วนความปลอดภัยสามารถรองรับประชาชนและผู้ป่วยทั่วไป เข้ารับการตรวจรักษาได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถรองรับผู้ป่วยติดเตียงโควิด-19 ทุกอำเภอมีโรงพยาบาลที่ได้รับการปรับปรุงตามมาตรฐาน และครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด ปรับปรุงโรงพยาบาลชลบุรีให้เป็นโรงพยาบาลศูนย์การรักษานักป่วยติดเตียงระดับเขตสุขภาพ สามารถรองรับอุบัติเหตุ และให้การสนับสนุนโรงพยาบาลรัฐได้ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด และเชื่อมโยงกับโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 6 สอดคล้องข้อสรุปจากผลการวิจัยพบว่า (Tessema et al., 2021) ปัญหาการให้บริการสาธารณสุขของโรงพยาบาล ได้แก่ ขาดการเตรียมความพร้อมตอบสนองความต้องการในสถานการณ์ระบาด (พอพล อุทยานนท์, 2558) ความไม่สะดวกสบายในสถานที่ ควรปรับปรุงสถานที่ให้กว้างขวางและสะดวกสบายมากขึ้น (โอภาส การย์กวินพงศ์, 2561) พัฒนาห้องปฏิบัติการ และด้านโครงสร้าง กำหนดให้มีคณะกรรมการ หน่วยงานหลัก และหน่วยงานสนับสนุนขับเคลื่อนการทำงาน (ทินุชา ทันวงศ์ และคณะ, 2559) พัฒนาสถานที่ที่คับแคบ (ชเรศ กรัษนัยรวิวงศ์, 2561) พัฒนาระบบบริการสุขภาพให้มีคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย เช่นเดียวกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าโรงพยาบาลรัฐทั้งระดับโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัด มีพื้นที่แผนกผู้ป่วยนอกคับแคบเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้มารับบริการ แผนกผู้ป่วยในมีความแออัด มีห้องความดันลบแยกผู้ป่วยติดเตียงไม่เพียงพอ อาคารสถานที่ที่เป็นโครงสร้างแบบเก่าเริ่มชำรุดทรุดโทรม พื้นที่ที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพการให้บริการ โดยเฉพาะโรงพยาบาลศูนย์ระดับจังหวัดควรได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศด้านการบริการสำหรับผู้ป่วยวิกฤติ ศูนย์ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ การวิจัย นวัตกรรมด้านรักษา เป็นแหล่งฝึกอบรมแพทย์ เภสัชกร พยาบาล บุคลากรสุขภาพเฉพาะทางด้านการติดเตียง และให้คำปรึกษาต่อโรงพยาบาลในเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พัฒนาปัจจัยทรัพยากรบุคคลโดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพการรักษาผู้ป่วยติดเตียงไวรัสโควิด-19 ระดับโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชนครอบคลุมพื้นที่ระดับอำเภอ สนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะ

ด้านการรักษาสำหรับแพทย์ในระดับโรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัด สามารถเป็นแพทย์พี่เลี้ยงสำหรับให้คำปรึกษาด้านการรักษาผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโควิด-19 สำหรับแพทย์ระดับโรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน ครอบคลุมทุกอำเภอ สร้างเครือข่ายแพทย์เฉพาะทางโรคติดเชื้อภายในพื้นที่จังหวัดชลบุรี สอดคล้องข้อสรุปจากผลการวิจัยพบว่า (พอฟล อยุธยา, 2558) การให้บริการของโรงพยาบาลมีแพทย์และพยาบาลไม่เพียงพอ (ทีนุชา ทันวงศ์ และคณะ, 2559) การบริการรักษาพยาบาลสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรังควรเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอ (มณฑกา ชีรชัยสกุล, 2558) หน่วยงานเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกำหนดกรอบอัตรากำลังที่ชัดเจน (นริรัตน์ ผุดผ่อง และกานต์วินด์ ก่องกุลวัฒน์, 2559) วางแผนกำลังคนด้านสุขภาพอย่างจริงจังและเข้มแข็งทุกภาคส่วน ทำให้ระบบสุขภาพในภาพรวมของประเทศไทยมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น (ชาคริต ศีกษากิจ, 2559) ใช้มาตรการจูงใจแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์สาขาขาดแคลน สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าในสถานการณ์ระบาดส่งผลให้เกิดการขาดแคลนอัตราากำลัง โรงพยาบาลชลบุรีสามารถแก้ไขปัญหาได้โดย กำหนดให้มีคณะกรรมการโรคติดเชื้อ มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาแนวทางการรักษา อาศัยข้อมูลทั้งในประเทศ ต่างประเทศ และข้อมูลจริงจากการปฏิบัติงาน สามารถกำหนดแนวทางการรักษาผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม แพทย์และบุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายโดยเป็นพี่เลี้ยงถ่ายทอดแนวทางการรักษาให้กับแพทย์โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน สามารถรองรับผู้ป่วยไว้ดูแลรักษา ลดความแออัดในโรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัด มีอัตรากำลังแพทย์เพียงพอต่อการช่วยปฏิบัติงานโรงพยาบาลสนาม สถานกักกันโรคแห่งรัฐ และผู้ป่วยกักตัวที่บ้าน

รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีมุ่งเน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการตรวจรักษาทางไกล การสื่อสารข้อมูลสุขภาพดูแลต่อเนื่องที่บ้าน การบริการจัดส่งยาทางไปรษณีย์ และการนัดตรวจพบแพทย์ล่วงหน้า รวมทั้งช่องทางด่วนสำหรับให้ความช่วยเหลือหรือการรับทราบปัญหาสุขภาพ รวมทั้งการส่งเสริมความรู้สำหรับผู้ป่วยกลุ่มเปราะบาง หรือผู้ป่วยดูแลตนเองที่บ้าน สอดคล้องข้อสรุปจากผลการวิจัยพบว่า (ธานี ขามชัย, 2560) ปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานด้านระบบบริการสุขภาพประชาชนของโรงพยาบาลรัฐในเครือข่ายบริการสุขภาพจังหวัดชลบุรีได้แก่ การติดต่อสื่อสาร ควรกำหนดแนวทางการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ และคณะ, 2560) สนับสนุนเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาระบบสุขภาพ (ชาคริต ศีกษากิจ, 2559) พัฒนาก้าวทันเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย (ธเรศ กรัษนัยรวิวงศ์, 2561) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าในช่วงที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 การพัฒนาเทคโนโลยีสามารถสนับสนุนให้โรงพยาบาลรัฐมีความสะดวกในการจัดการประชุมทางไกล (Tele-conference) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลสำคัญ นำมาปรับใช้ในการดูแลผู้ป่วยด้วยการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของโทรศัพท์มือถือ ช่วยให้การสื่อสารได้ทันทีเสียงและเห็นภาพ ที่เป็นปัจจุบัน สามารถให้ข้อมูลความรู้กับผู้ป่วยได้เหมือนอยู่ใกล้กัน แพทย์สามารถทำการตรวจและพิจารณาการรักษาทางไกลได้ใน

รูปแบบที่เรียกว่าเทคโนโลยีโทรเวชกรรม (Telemedicine) สามารถพัฒนาเชื่อมต่อเป็นระบบจัดส่งยาทางไปรษณีย์ให้ผู้ป่วยที่บ้านได้โดยไม่ต้องเดินทางมาโรงพยาบาล ช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย และมีเวลาอยู่กับครอบครัวได้ตามปกติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาสมรรถนะด้านการรักษาสำหรับแพทย์ในระดับโรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัด สนับสนุนให้เป็นแพทย์พี่เลี้ยงสำหรับให้คำปรึกษาด้านการรักษาสำหรับแพทย์ระดับโรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน สามารถดูแลประชาชนในระดับอำเภอครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด
2. พัฒนามาตรฐานการส่งต่อผู้ป่วยติดเชื้อเข้ารับการรักษาสอดคล้องกับศักยภาพของโรงพยาบาลรัฐและประสานความร่วมมือระหว่างเอสเอ็มอีสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัด และสถานกักกันโรค
3. ปรับปรุงระเบียบ ข้อกฎหมาย หรือแผนการบริหารจัดการงบประมาณให้สามารถดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณ หรือแปลงงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ หรือการแก้ไขปัญหาโรคระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พัฒนาโครงสร้างอาคารสถานที่โรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัดและโรงพยาบาลรัฐระดับอำเภอ ให้สามารถรองรับประชาชน ผู้ป่วยทั่วไป และผู้ป่วยติดเชื้อเข้ารับการรักษาได้อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งจังหวัด และเชื่อมโยงกับโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 6
2. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการตรวจรักษาทางไกล การสื่อสารข้อมูลสุขภาพดูแลต่อเนื่องที่บ้าน การบริการจัดส่งยาทางไปรษณีย์ และการนัดตรวจพบแพทย์ล่วงหน้า รวมทั้งช่องทางด่วนสำหรับให้ความช่วยเหลือหรือการรับทราบปัญหาสุขภาพ
3. พัฒนาทักษะบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับการป้องกันโรค และกำหนดแนวทางการติดตามกำกับดูแลความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของบุคลากรสุขภาพอย่างทั่วถึงทั้งจังหวัด

รายการอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2566). สถานการณ์ผู้ป่วย COVID-19 ภายในประเทศไทย รายสัปดาห์. วันที่ค้นข้อมูล 2 ธันวาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard/?dashboard=province>
- กฤษฎา แสงวงดี และคณะ. (2561). การศึกษารูปแบบการจ้างงาน แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และพยาบาล ในภาครัฐของประเทศไทยในระยะ 15 ปีข้างหน้า. (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มูลนิธิเพื่อการพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2562). การสาธารณสุขไทย 2559-2560 Thai Health Profile 2016-2017. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด แสงจันทร์การพิมพ์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และนันทา อนุพงศ์พัฒน์. (2561). ปกิณกะคดี 100 ปี การสาธารณสุขไทย ในวาระ 100 ปี การสาธารณสุขไทย (พ.ศ. 2461-2561). กรุงเทพฯ: บริษัท หนังสือดีวัน จำกัด.
- ขวัญประชา เขียงไชยสกุลไทย, วริสา ทรัพย์ประดิษฐ์ และนำพร สามภักดิ์. (2561). แรงจูงใจที่ไม่ใช่เงินที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในสถานบริการสุขภาพภาครัฐของแพทย์ ใน 8 จังหวัดของประเทศไทย. (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ.
- คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูป. (2560). ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (2560-2579). วันที่ค้นข้อมูล 21 ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <http://www.plan.cmru.ac.th/documents/nation/01006.pdf>
- จินตนา บุญบงการ และณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2547). การจัดการเชิงกลยุทธ์ = Strategic management. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดเคชั่น.
- จริยาวัตร คมพยัคฆ์ และวนิดา ศุภวงศ์ฤทธิชัย. (2554). การพยาบาลอนามัยชุมชน แนวคิด หลักการและการปฏิบัติการ (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: จุฑทอง.
- จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ, วิมล แสงอุทัย, กมลชัย อมรเทพรักษ์ และสมนึก หงส์อิม. (2560). แนวทางการพัฒนาระบบสุขภาพอำเภอเพื่อการดูแลผู้ป่วยเบาหวานแบบองค์รวมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการของอำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 24(2), 78-89.
- ฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง และคณะ. (2565). การดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโควิด-19 ในชุมชนโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 16(2), 151-168.
- ชาคริต ศีกษากิจ. (2559). การเป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทาง เศรษฐกิจของประเทศ. วารสารรัฐาภิรักษ์, 58(2), 39-51.
- ทีนุชา ทันวงศ์, นิตยา เพ็ญศิริธนา และพรทิพย์ กิระพงษ์ (2559) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมารับบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคเรื้อรังในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เครือข่ายสุขภาพอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ, 9(31), 26-36.

- ธรรมรัตน์ มะโรบุตร. (2561). ยุทธศาสตร์นโยบายการเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) กับ
สถานการณ์ที่สะท้อนผลกระทบต่อระบบสุขภาพของประเทศไทย. *วารสารคุณภาพชีวิตกับ
กฎหมาย*, 14(2), 27-41.
- ธานี ขามชัย. (2560). การพัฒนาระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐเพื่อความมั่นคงทางสุขภาพของ
ประชาชน: ศึกษากรณีเครือข่ายบริการสุขภาพจังหวัดชลบุรี. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎี
บัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธเรศ ทรายนัยวิวงศ์. (2561). การพัฒนาระบบบริการด้านสุขภาพตามพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เขตสุขภาพที่ 6.
(รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- นงลักษณ์ พะไกองะ, เพ็ญภา หงษ์ทอง, พัชร เพชรทองหยก และกานต์วินต์ ก่องกุลวัฒน์. (2562). การ
จัดการกำลังคนด้านสุขภาพเพื่อขับเคลื่อนระบบบริการปฐมภูมิและระบบสุขภาพระดับอำเภอ
ของประเทศไทย. (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: สำนักงานวิจัยและพัฒนาากำลังคนด้านสุขภาพ
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- นาริรัตน์ ผุดผ่อง และกานต์วินต์ ก่องกุลวัฒน์. (2559). การทบทวนระบบธรรมาภิบาลในด้านการวางแผน
กำลังคนด้านสุขภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบสุขภาพของประเทศไทย. (รายงาน
ผลการวิจัย). นนทบุรี: สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ.
- พิทักษ์พงศ์ พายุหะ. (2561). การพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. การศึกษา
ส่วนบุคคลหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำด้านนโยบายและยุทธศาสตร์สุขภาพของกระทรวง
สาธารณสุข. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- พรณี สวนเพลง. (2555). ระบบสารสนเทศเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พอล อูยานนท์. (2558). การให้บริการและความต้องการบริการสาธารณสุขในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัด
ระยอง. *วารสารสิทธิปริทัศน์*, 29(91), 315-330.
- เพชรสม ไพระพะยอม, และประจักษ์ บัวพันธ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาระบบบริการสุขภาพระดับ
ตำบลของผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดหนองคาย. *วารสารวิจัย
สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(3), 11-22.
- เพ็ญจันทร์ สิทธิปริชาชาญ และปนัดดา ปริญญา. (2557). กระบวนการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน: 14
กรณีศึกษาในชุมชนพื้นที่ภาคกลาง. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 28(1), 1-15.
- มณฑกา ธีรชัยสกุล. (2558). ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดบริการเขตบริการสุขภาพด้านการแพทย์แผน
ไทยและการแพทย์ทางเลือกของสถานบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. (รายงาน
ผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานประเมินมาตรฐานและเทคโนโลยี กรมการแพทย์แผนไทยและ
การแพทย์ทางเลือก สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

รุสดี บาเหะ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการสร้างเสริมสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.(2563). เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง
ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 (New Security Concept in the Post COVID-19). วันที่ค้น
ข้อมูล 1 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก

https://www.sscthailand.org/uploads/ssc/research_202101121610415157435420.pdf

สมศักดิ์ อรรถศิลป์. (2561). แนวทางการจัดระบบบริการสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย.
(รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.(2545). พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. วันที่ค้น
ข้อมูล 1 พฤษภาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <http://nih.dmsc.moph.go.th/law/pdf/031.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2545. วันที่ค้นข้อมูล
1 พฤษภาคม 2566, เข้าถึงได้จาก

https://www.nakhonlocal.go.th/datacenter/doc_download/a_280519_132802.pdf

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี. (2563). รายงานสถานการณ์โควิด-19 จังหวัดชลบุรี. วันที่ค้นข้อมูล 10
พฤษภาคม 2563, เข้าถึงได้จาก

<https://www.facebook.com/ChonburiPr/photos/a.3053746871355780/3150467051683761/?type=3>

โอภาส การย์กวินพงศ์. (2561). แนวทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในด้านโรคติดต่ออุบัติใหม่
และโรคระบาดตามกรอบกฎหมายระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

Jin, H., Lu, L., Liu, J., & Cui, M. (2021). COVID-19 emergencies around the globe: China's experience in
controlling COVID-19 and lessons learned. *International Journal for Quality in Health Care*,
33(1), 1-9.

Tartaglia, R., La Regina, M., Tanzini, M., Pomare, C., Urwin, R., Ellis, L. A., & Braithwaite, J. (2021).
International survey of COVID-19 management strategies. *International Journal for Quality in
Health Care*, 33(1), 1-10.

Tessema, G. A., Kinfu, Y., Dachew, B. A., Tesema, A. G., Assefa, Y., Alene, K. A., & Tesfay, F. H.
(2021). The COVID-19 pandemic and healthcare systems in Africa: a scoping review of
preparedness, impact and response. *BMJ global health*, 6(12), e007179.

Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2015) *Strategic Management and Business Policy*. (14th ed.). New York: Pearson Education Inc.,.

ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี*

The Trainees' Satisfaction Towards Department of Skill Development 3, Chonburi

สิทธิชัย โพธิ์ทอง (Sittichai Photong)¹

โชติสา ขาวสนิท (Shotisa Cousnit)²

วิเชียร ต้นศิริกงคณ (Vichien Tansirikongkhon)³

สรชัย ศรีนิศานต์สกุล (Sorachai Srinisarnsakul)⁴

¹นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Master of Political Science Program Students, Faculty of Political Science and Law Burapha University

^{2,4}ดร. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Dr., Lecturer of Department of Political Science, Faculty of Political Science and Law,

Burapha University

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร., ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Asst. Prof. Pol.Capt. Dr., Lecturer of Department of Political Science,

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

E-mail: 63910082@go.buu.ac.th¹, shotisa@go.buu.ac.th², copcoon@hotmail.com³, saurachai@gmail.com

Received: 19 May 2023

Revised: 4 December 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ส่วนตัวต่อเดือน สถานภาพสมรส และประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม ด้านวิธีการฝึกอบรม ด้านวิทยากร หรือครูฝึก ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

* บทความนี้เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากงานนิพนธ์หัวข้อ “ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี”

ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติ t-test และ One-way ANOVA เพื่อทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจด้านวิทยากรฝึกอบรมมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับมาก ผลการศึกษาเปรียบเทียบโดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ที่มีอายุ สถานภาพสมรส และประสบการณ์ในการฝึกอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ระดับความพึงพอใจ, การฝึกอบรม, สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานที่ 3 ชลบุรี

Abstract

The research aimed to investigate and analyze trainees' satisfaction with Department of Skill Development 3, Chonburi, and compare these satisfaction levels based on various demographic factors such as gender, age, educational background, profession, monthly income, marital status, and previous training experience. This study focused on five critical areas: the training curriculum, method of training, the competence of trainers, venue and surroundings, and communication or public relations. Statistical methods used for data analysis included the calculation of frequency, percentage, mean, and standard deviation. To test the hypotheses, t-tests and One Way ANOVA were employed, maintaining a statistical significance level of 0.05, with pairwise comparisons made using LSD. The results indicated a high overall level of satisfaction among trainees towards the Department of Skill Development 3, Chonburi. Specifically, trainees expressed the highest satisfaction with the trainers, while the other aspects like training curriculum, method, public relations, and location and environment were also rated highly. Comparison of satisfaction levels revealed significant differences based on gender, educational background, profession, and monthly income, substantiating the proposed hypothesis with a statistical significance of 0.05. In contrast, when comparing satisfaction levels in relation to age, marital status, and previous training experience, no

significant differences were observed, leading to the rejection of the hypothesis for these variables with a statistical significance of 0.05.

Keywords : Satisfaction level, Training, Department of Skill Development 3 Chonburi

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบันที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น ประเทศไทยต้องปรับตัวให้สามารถก้าวทันโลก โดยเฉพาะการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะฝีมือให้มีคุณภาพและความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) นั้น มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงงาน โดยพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เตรียมพร้อมกำลังคนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งพัฒนาหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต โดยมุ่งสู่การสร้างกำลังคนที่มีสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยสนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยมีโอกาสพัฒนาทักษะอย่างเต็มศักยภาพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ อาทิ ทักษะดิจิทัล รวมถึงการผลิตกำลังคนให้ตรงตามความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายดังกล่าว หลายหน่วยงานได้จัดฝึกอบรมให้กับประชาชนทั่วไป รวมถึงกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญที่มีภารกิจหลักในการพัฒนาฝีมือแรงงานให้กับกำลังแรงงานของประเทศ ในการดำเนินงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้มีการกระจายภารกิจไปยังสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดทุกจังหวัด รวมถึงจังหวัดชลบุรี ซึ่งนอกจากจะเป็นเมืองที่มีพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น พัทยา แล้ว ยังมีการเติบโตทางเศรษฐกิจทางการค้าและอุตสาหกรรมสูง โดยเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าที่เชื่อมโยงพื้นที่เมือง พื้นที่เศรษฐกิจ การคมนาคมขนส่ง และโลจิสติกส์ ตามนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เพื่อให้ก้าวทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2564) ดังนั้น แรงงานของจังหวัดชลบุรีจึงควรได้รับการพัฒนาฝีมือเพื่อสร้างโอกาสที่มากขึ้นในการจ้างงาน และเพื่อพูนความสามารถและทักษะในการทำงาน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาคที่สังกัดกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน คือ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ภาค 3 จังหวัดชลบุรี สถาบันนี้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาฝีมือแรงงานในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยได้จัดการอบรมให้แก่แรงงานกลุ่มต่างๆ ตามความสนใจ และประสบการณ์ทำงาน ทั้งรูปแบบการฝึกอบรม ณ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี การฝึกอบรมในรูปแบบออนไลน์ และการฝึกอบรมแบบผสมผสาน ซึ่งประกอบด้วย หลักสูตรเตรียมเข้าทำงาน หลักสูตรยกระดับฝีมือ และหลักสูตร

การฝึกอาชีพเสริม เพื่อให้ความรู้ ทักษะทางวิชาชีพและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพในการทำงาน ทั้งนี้ การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ ได้แบ่งออกเป็นแบบระยะสั้นและระยะยาว ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะการฝึกอบรมอาชีพในระยะสั้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมในสายทักษะอาชีพ เพื่อสร้างทักษะตามประเภทและชนิดของแรงงาน ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการด้านอาชีพของประชาชน โดยมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องไปกับตลาดแรงงานได้ง่าย และยังตอบสนองต่อความต้องการด้านอาชีพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้โดยเร็วและเหมาะสมที่สุด กรมส่งเสริมอาชีพ สำนักงานพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร (2546) ทั้งนี้ โครงการที่จัดฝึกอบรม ได้แก่ โครงการยกระดับผลิตภาพและพัฒนากำลังคนเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันภาคอุตสาหกรรม (เชื่อมสากล) โครงการพัฒนาทักษะแรงงานด้านท่องเที่ยวและบริการ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ/ ผลิตภาพ โครงการพัฒนาวิสาหกิจสู่ความเป็นมืออาชีพ โครงการพัฒนาทักษะแรงงานเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โครงการยกระดับเพื่อเพิ่มศักยภาพฝีมือและสมรรถนะแรงงาน โครงการฝึกอบรมแรงงานกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ โครงการฝึกอบรมแรงงานผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ โดยโครงการที่มีผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมมากที่สุดคือ โครงการพัฒนาทักษะแรงงานเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ทุกโครงการมีการกำหนดมาตรฐาน โดย กรมส่งเสริมอาชีพมีข้อกำหนดมาตรฐานคุณภาพการพัฒนาฝีมือแรงงานในห้าด้าน อันได้แก่ ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม ด้านวิธีการฝึกอบรม ด้านวิทยากรหรือครูฝึก ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์ กรอบทั้งห้านี้ผู้ศึกษาได้นำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรตามในการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผลการศึกษจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจ และความต้องการในการพัฒนาฝีมือแรงงานในด้านต่าง ๆ ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการพัฒนาฝีมือแรงงานของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และตรงกับความต้องการของประชาชนด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือ แรงงาน 3 ชลบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบัน พัฒนาฝีมือ แรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือ ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ประจำปีงบประมาณ 2564 จำนวน 2,025 คน และผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีของยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน โดยผู้ศึกษาดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี โดยวิธีการจับสลาก บัญชีรายชื่อด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

สมมติฐาน

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน
4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน
5. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีรายได้แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน
6. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน
7. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีประสบการณ์ในการฝึกอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) มีเกณฑ์การให้คะแนน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ
3. ทดสอบสมมติฐาน ด้วย t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง ที่มีต่อระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี

4. ทดสอบสมมติฐาน ด้วย One-Way ANOVA: F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยค่า LSD

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ และการวัดความพึงพอใจ(วารุณี ภาชนนท์, 2551) แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของมาสโลว์นั้น นำเสนอว่า บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุดตราบที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมนั้นอีกต่อไป และถ้าความต้องการใดที่ยังไม่ตอบสนอง ก็จะยังคงมีอิทธิพลจูงใจต่อไป ความต้องการของคนซ้ำซ้อนกัน บางทีความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วยังไม่สิ้นสุดก็เกิดความต้องการด้านอื่นขึ้นอีก ความต้องการของบุคคลจะเรียงเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความสำคัญ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป ทั้งนี้ ลำดับความต้องการแบ่งเป็น 5 ลำดับ ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง ความต้องการทางสังคม ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ และความต้องการความสำเร็จในชีวิต

ในส่วนของการประเมินความพึงพอใจนั้น (สรวาณี แดงใสว, 2556) โดยทั่วไปแล้ว การประเมินความพึงพอใจมีสองด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจในการทำงาน และความพึงพอใจในการบริการ ซึ่งในด้านนี้เป็นความคิด ทศนคติที่ไม่สามารถมองเห็นได้ อยู่ในรูปของนามธรรม การที่จะวัดว่าผู้บริโภคมี่ความพึงพอใจหรือไม่นั้น สามารถวัดได้โดยให้พวกเขานั้นแสดงความคิดเห็น ความคิดเห็นเหล่านั้นต้องตรงกับสิ่งที่พวกเขารู้สึกจริง ถึงจะสามารถวัดเป็นความรู้สึกพึงพอใจได้

ทางด้านทิศทางของความพึงพอใจ (โสพิณ บัณกาญจน์โต, 2550) ความพึงพอใจเป็นทัศนคติหรือความรู้สึกดีที่ผู้รับบริการแสดงออกในทิศทางบวกเมื่อได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและจิตใจ และจะแสดงออกในทิศทางลบเมื่อเกิดความไม่พอใจ ซึ่งเกิดจากสิ่งเร้าที่เป็นตัวกระตุ้นภายใน ความพึงพอใจด้านบริการ คือ ความรู้สึกของอารมณ์ที่เป็นสุขที่ได้รับจากการบริการทั้งด้านการจัดการที่ดี ความสะอาด การบริการที่เสมอภาค ถูกต้อง รวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป ความพึงพอใจคือ ความรู้สึกต่อสิ่งที่พบอยู่ในรูปของนามธรรม สามารถวัดได้โดยการแสดงความคิดเห็น

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.50 คิดเป็นร้อยละ 48.50 อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.25 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 67.00 อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 64.25 รายได้ส่วนตัวต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 15,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.50 สถานภาพสมรส ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 54.25 ประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 57.50

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี สามารถอธิบายผลการศึกษได้ในรูปแบบตาราง ดังนี้

ลำดับที่	ระดับความพึงพอใจด้านต่างๆ	ค่าเฉลี่ย
1	ด้านวิชาการฝึกอบรม	$\bar{X} = 4.32, SD = 0.58$
2	ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม	$\bar{X} = 4.17, SD = 0.55$
3	ด้านวิธีการฝึกอบรม	$\bar{X} = 4.15, SD = 0.61$
4	ด้านการประชาสัมพันธ์	$\bar{X} = 4.05, SD = 0.67$
5	ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม	$\bar{X} = 3.98, SD = 0.71$

ด้านหลักสูตรการฝึกอบรมพบว่า

ลำดับที่	ระดับความพึงพอใจด้านหลักสูตรการฝึกอบรม	ค่าเฉลี่ย
1	การนำความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์	$\bar{X} = 4.25, SD = 0.64$
2	หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน	$\bar{X} = 4.20, SD = 0.63$
3	ระยะเวลาในการฝึกอบรม	$\bar{X} = 4.11, SD = 0.66$

ด้านวิธีการฝึกอบรม พบว่า

ลำดับที่	ระดับความพึงพอใจด้านวิธีการฝึกอบรม	ค่าเฉลี่ย
1	การเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีส่วนร่วมซักถามและแสดงความคิดเห็น	$\bar{X} = 4.27, SD = 0.66$
2	วิธีการฝึกอบรมมีความหลากหลาย สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน	$\bar{X} = 4.15, SD = 0.66$
3	สื่อการฝึก เครื่องมือ อุปกรณ์การฝึกปฏิบัติมีเพียงพอ พร้อมใช้งาน	$\bar{X} = 4.07, SD = 0.73$

ด้านวิทยากรหรือครูฝึก พบว่า

ลำดับที่	ระดับความพึงพอใจด้านวิธีการฝึกอบรม	ค่าเฉลี่ย
1	วิทยากรหรือครูฝึกมีความรู้ ความชำนาญ ตรงกับเนื้อหาในหลักสูตรการฝึกอบรม	$\bar{X} = 4.37, SD = 0.58$
2	วิทยากรหรือครูฝึกคอยให้คำปรึกษา แนะนำเอาใจใส่	$\bar{X} = 4.34, SD = 0.63$
3	วิทยากรหรือครูฝึกสามารถอธิบายเนื้อหาวิชา เข้าใจได้ง่าย	$\bar{X} = 4.27, SD = 0.65$

ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม พบว่า

ลำดับที่	ระดับความพึงพอใจด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย
1	โรงฝึกงาน มีแสงสว่างเพียงพอ มีระบบระบายอากาศ	$\bar{X} = 4.08, SD = 0.73$
2	โรงฝึกงาน หรือ ห้องปฏิบัติการ หรือ ห้องฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับหลักสูตรและจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม	$\bar{X} = 4.07, SD = 0.72$
3	ห้องน้ำสะอาดและเพียงพอต่อผู้รับการฝึกอบรม	$\bar{X} = 3.83, SD = 0.90$

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า

ลำดับที่	ระดับความพึงพอใจด้านการประชาสัมพันธ์	ค่าเฉลี่ย
1	ข้อมูลข่าวสารถูกต้อง/ ตรงตรง	$\bar{X} = 4.11, SD = 0.67$
2	สื่อประชาสัมพันธ์สื่อสารได้เข้าใจง่าย/ น่าสนใจ	$\bar{X} = 4.06, SD = 0.74$
3	การประชาสัมพันธ์ มีหลายช่องทาง สามารถ เข้าถึงได้ง่าย	$\bar{X} = 4.00, SD = 0.78$

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อธิบายผลดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ตามตัวแปรเพศ โดยใช้สถิติ t - Test เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีเพศ แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ตามตัวแปรอายุ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีอายุ แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 3 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ตามตัวแปรระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทางการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา ด้วยวิธี LSD พบว่า คู่ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งหมด 5 คู่ ดังนี้

คู่ที่ 1 ระหว่างระดับการศึกษาประถมศึกษา กับระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาประถมศึกษา มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น

คู่ที่ 2 ระหว่างระดับการศึกษาประถมศึกษา กับระดับการศึกษาปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาประถมศึกษา มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี

คู่ที่ 3 ระหว่างระดับการศึกษาประถมศึกษา กับระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาประถมศึกษา มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

คู่ที่ 4 ระหว่างระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. กับระดับการศึกษาปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี

คู่ที่ 5 ระหว่างระดับการศึกษาปวส./ ปวท. หรืออนุปริญญา กับระดับการศึกษาปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาปวส./ ปวท. หรืออนุปริญญา มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี

สมมติฐานข้อที่ 4 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ตามตัวแปรอาชีพ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีอาชีพ ต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทางการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธี LSD

พบว่า คู่ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งหมด 2 คู่ ดังนี้

คู่ที่ 1 ระหว่างอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน กับอาชีพรับจ้าง แสดงให้เห็นว่า อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ น้อยกว่า อาชีพรับจ้าง

คู่ที่ 2 ระหว่างอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน กับว่างงาน แสดงให้เห็นว่า อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ น้อยกว่า ว่างงาน

สมมติฐานข้อที่ 5 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือนแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ตามตัวแปรรายได้ส่วนตัวต่อเดือน โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือน แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทางด้านการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกตามรายได้ส่วนตัวต่อเดือน ด้วยวิธี LSD พบว่า คู่ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งหมด 4 คู่ ดังนี้

คู่ที่ 1 ระหว่างรายได้ส่วนตัวต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท กับรายได้ส่วนตัวต่อเดือน 15,001 – 30,000 บาท แสดงให้เห็นว่า รายได้ส่วนตัวต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า รายได้ส่วนตัวต่อเดือน 15,001 – 30,000 บาท

คู่ที่ 2 ระหว่างรายได้ส่วนตัวต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท กับรายได้ส่วนตัวต่อเดือน ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป แสดงให้เห็นว่า รายได้ส่วนตัวต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า รายได้ส่วนตัวต่อเดือน ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป

คู่ที่ 3 ระหว่างรายได้ส่วนตัวต่อเดือน 9,001 - 15,000 บาท กับรายได้ส่วนตัวต่อเดือน 15,001 – 30,000 บาท แสดงให้เห็นว่า รายได้ส่วนตัวต่อเดือน 9,001 - 15,000 บาท มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า รายได้ส่วนตัวต่อเดือน 15,001 – 30,000 บาท

คู่ที่ 4 ระหว่างรายได้ส่วนตัวต่อเดือน 9,001 - 15,000 บาท กับรายได้ส่วนตัวต่อเดือน ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป แสดงให้เห็นว่า รายได้ส่วนตัวต่อเดือน 9,001 - 15,000 บาท มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี อยู่ในระดับ มากกว่า รายได้ส่วนตัวต่อเดือน ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป

สมมติฐานข้อที่ 6 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ตามตัวแปรสถานภาพสมรส โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 7 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีประสบการณ์ในการฝึกอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ตามตัวแปรประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ โดยใช้สถิติ t - Test เพื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัย

ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ส่วนตัวต่อเดือนที่แตกต่างกันระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05	เป็นไปตามสมมติฐาน
ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ที่มีอายุ สถานภาพสมรส และประสบการณ์ในการฝึกอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการฝึกอบรม
ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรม จำนวน 84 คน และได้เสนอปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการฝึกอบรม จำนวน 57 คน จากผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 400 คน ดังนี้

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 53.57 เสนอว่าควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ปรับปรุงหลักสูตรเป็นระดับจากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นสูง ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความหลากหลายสามารถเลือกเข้ารับการฝึกได้ตามความต้องการเพิ่มจำนวนรุ่นในหลักสูตรที่ผู้สมัครสนใจเป็นจำนวนมาก เพิ่มจำนวนรุ่นในวันเสาร์-อาทิตย์ ให้มากยิ่งขึ้น เพิ่มระยะเวลาการฝึกอบรมในภาคปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น ลดระยะเวลาการฝึกอบรมจาก 30 ชั่วโมง เป็น 18 หรือ 12 ชั่วโมง รองลงมาคือด้านวิธีการฝึกอบรม ควรปรับปรุงวิธีการฝึกอบรมให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับ สถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น เพิ่มการฝึกอบรมในรูปแบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีส่วนร่วม ซักถามและแสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น

ทางด้านจำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ฝึกคิดเป็นร้อยละ 50.87 พบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการฝึกอบรม ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ จุดบริการน้ำดื่มมีไม่เพียงพอ ห้องน้ำไม่สะอาดและไม่เพียงพอต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม ห้องฝึกอบรมมีขนาดเล็กเกินไป ไม่เหมาะสมกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม รองลงมาคือ ด้านวิธีการฝึกอบรม พบว่า สถานการณ์โควิด ปรับรูปแบบการสอนเป็นแบบออนไลน์ เรียนไม่ค่อยทัน วิธีการฝึกอบรมแบบออนไลน์ บางหัวข้อสอนเร็วเกินไป ทำให้ทำเรียนไม่ทัน สื่อการฝึก เครื่องมือ อุปกรณ์การฝึก มีขนาดเล็กไม่สอดคล้องกับการฝึกอบรม และ สื่อการฝึก เครื่องมือ อุปกรณ์การฝึกปฏิบัติไม่เพียงพอ ไม่พร้อมใช้งาน

การสรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ส่วนตัวต่อเดือน สถานภาพสมรส และประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ ใน 5 ด้าน ได้แก่หลักสูตรการฝึกอบรม ด้านวิธีการฝึกอบรม ด้านวิทยากรหรือครูฝึก ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ คือผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามได้เต็มจำนวนร้อยละร้อย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติ t-Test และ One-way ANOVA เพื่อทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD

การสรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำนวน 400 คน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย พบว่า โดยทั่วไปกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 64.25 มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือนระหว่าง 15,001 – 30,000 บาท จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 มีสถานภาพสมรสโสด จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.25 และมีประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 57.50

2. ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี

ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิทยากรฝึกอบรม ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม ด้านวิธีการฝึกอบรม ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ การนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน และกิจกรรมในการฝึกอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา

2.2 ด้านวิธีการฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีส่วนร่วมซักถามและแสดงความคิดเห็น วิธีการฝึกอบรมมีความหลากหลาย สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน และสื่อการฝึก เครื่องมือ อุปกรณ์การฝึก สอดคล้องกับหัวข้อการฝึกอบรม

2.3 ด้านวิทยากรหรือครูฝึก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ วิทยากรหรือครูฝึกมีความรู้ ความชำนาญ ตรงกับเนื้อหาในหลักสูตรการฝึกอบรม วิทยากรหรือครูฝึกคอยให้คำปรึกษา แนะนำเอาใจใส่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากรหรือครูฝึกสามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี มีรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2.4 ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ โรงฝึกงานมีแสงสว่างเพียงพอมีระบบ

ระบายอากาศและกำจัดฝุ่นควัน กลิ่น ของเสีย โรงฝึกงาน หรือ ห้องปฏิบัติการ หรือ ห้องฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับหลักสูตรและจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการจัดการความปลอดภัยในการฝึกอบรม เส้นแบ่ง ป้ายความปลอดภัยต่าง ๆ

2.5 ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารถูกต้อง/ เทียงตรง สื่อประชาสัมพันธ์สื่อสารได้เข้าใจง่าย/ น่าสนใจ และการตอบข้อซักถาม/ การให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรที่เปิดฝึกอบรม

3. การทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกได้ดังนี้

3.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

3.2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน

3.3 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

3.4 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

3.5 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีรายได้แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ต่างกัน

3.6 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน

3.7 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีประสบการณ์ในการฝึกอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิทยากรหรือครูฝึก มีความรู้ ความชำนาญ ตรงกับเนื้อหาในหลักสูตรการฝึกอบรม สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี มีรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม อธิบายเนื้อหาวิชา เข้าใจได้ง่าย คอยให้คำปรึกษา แนะนำเอาใจใส่ผู้เข้ารับการ

ฝึกอบรม และสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในระหว่างการฝึกอบรม นอกจากนี้หลักสูตรการฝึกอบรมมีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีความหลากหลายสามารถเลือกเข้ารับการฝึกได้ตามความต้องการ ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับหัวข้อและเนื้อหาวิชา กิจกรรมในการฝึกอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งวิธีการฝึกอบรมมีความหลากหลาย เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมและหัวข้อการฝึกอบรม สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน สื่อการฝึก เครื่องมือ อุปกรณ์การฝึกปฏิบัติมีเพียงพอ พร้อมใช้งาน สอดคล้องกับหัวข้อการฝึกอบรม และเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีส่วนร่วม ชักถามและแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรา จูมมาลี (2562) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต มหาวิทยาลัยมหาสารคามพบว่า ภาพรวมความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถนำผลมาอภิปรายแต่ละด้านได้ ดังนี้

ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่สอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน หลักสูตรมีความหลากหลายสามารถเลือกเข้ารับการฝึกได้ตามความต้องการ ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับหัวข้อและเนื้อหาวิชา รวมถึงมีกิจกรรมในการฝึกอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คัมภีร์ พิศดาร (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตองดอกไม้: กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและวิชาที่เปิดสอน ด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ด้านสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะธิดา สีหะวัฒนกุล, รุ่งฤทัย ราพึงจิต, วิไล สุทธิจิตรทิวา และชนัญชิตา สุจิตจุล (2562) ศึกษาแนวทางการประชาสัมพันธ์และการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ ระยะสั้น ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจด้านความชัดเจนของเนื้อหาสาระและทักษะในการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านวิธีการฝึกอบรม ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่สาม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิธีการฝึกอบรมมีความหลากหลาย เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมและหัวข้อการฝึกอบรม สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน สื่อการฝึก เครื่องมือ อุปกรณ์การฝึกปฏิบัติมีเพียงพอ พร้อมใช้งาน สอดคล้องกับหัวข้อการฝึกอบรม และเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีส่วนร่วม ชักถามและแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรา จูมมาลี (2562) ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชา และผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ความพึงพอใจด้านการ

จัดการเรียนการสอนอยู่ระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะธิดา สีหะวัฒนกุล, รุ่งฤทัย ราพึงจิต, วิไล สุทธิจิตรทิวา และชนัญชิตา สุจิตจุล (2562) ศึกษาแนวทางการประชาสัมพันธ์และการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ ระยะสั้น ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจด้านความชัดเจนของวิธีการหรือขั้นตอนของแต่ละแผนการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านวิทยากรหรือครูฝึก ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับแรก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอบรมวิทยากรหรือครูฝึกในสาขาที่สอนเป็นประจำ ทำให้วิทยากรหรือครูฝึกมีความรู้ ความชำนาญ ตรงกับเนื้อหาในหลักสูตรการฝึกอบรม สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี มีรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม อธิบายเนื้อหาวิชา เข้าใจได้ง่าย คอยให้คำปรึกษา แนะนำเอาใจใส่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในระหว่างการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญะวีร์ ลินสวัสดิ์ (2564) ศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ปีการศึกษา 2564 ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอนและการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ พิศดาร (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตองดอกไม้: กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าความพอใจด้านผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะธิดา สีหะวัฒนกุล, รุ่งฤทัย ราพึงจิต, วิไล สุทธิจิตรทิวา และชนัญชิตา สุจิตจุล (2562) ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการประชาสัมพันธ์และการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ ระยะสั้น ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจด้านการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด และไม่สอดคล้องกับวิจัยของถาวร ภูษา (2562) ศึกษารายงานความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจด้านวิทยากรอยู่ในระดับมาก ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงฝึกงาน หรือ ห้องปฏิบัติการ หรือ ห้องฝึกปฏิบัติ เหมาะสมกับหลักสูตรและจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม โรงฝึกงาน มีแสงสว่างเพียงพอ มีระบบระบายอากาศและกำจัดฝุ่นควัน กลิ่นของเสีย แต่ห้องน้ำไม่ค่อยสะอาดในการฝึกอบรมช่วงวันหยุด เนื่องจากไม่มีแม่บ้านทำความสะอาดในวันดังกล่าว ห้องน้ำไม่เพียงพอต่อผู้รับการฝึกอบรมเนื่องจากการชำระและยังไม่ได้ซ่อมแซมในบางโรงฝึกงาน ห้องปฏิบัติการและห้องฝึกปฏิบัติ จุดบริการน้ำดื่มมีปริมาณไม่เพียงพอ และการจัดการความปลอดภัยในการฝึกอบรม แส่นแบ่ง ป้ายความปลอดภัยต่าง ๆ มีน้อยเกินไป ชำรุด และไม่ได้รับการซ่อมแซม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมธิกา พ่วงแสง (2560) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก 5 ด้านคือ ด้านหลักสูตร/เนื้อหา ด้านวิทยากรและการถ่ายทอดความรู้ ด้านจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ด้านความเหมาะสมด้านสถานที่และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ และไม่

สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภาคย์ กาแว่น (2560) ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการประชาสัมพันธ์ ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่สี่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสื่อประชาสัมพันธ์สื่อสารได้เข้าใจง่าย/ น่าสนใจ ข้อมูลข่าวสารถูกต้อง/ แท้จริง แต่การประชาสัมพันธ์รับสมัคร ก่อนการฝึกอบรมมีระยะเวลาไม่เหมาะสมในบางหลักสูตร เนื่องจากบางโครงการมีระยะเวลาในการดำเนินการที่สั้น ช่องทางการประชาสัมพันธ์มีน้อยเกินไป และการตอบข้อซักถาม/ การให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรที่เปิดฝึกอบรมมีน้อยเกินไป เนื่องจากเจ้าหน้าที่หนึ่งคนมีหลายโครงการและหลายหลักสูตรที่ต้องควบคุมกำกับดูแล จึงไม่สามารถตอบข้อซักถามได้ทันทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, สิริกร กาญจนสุนทร และมาตริณี รัชต์दानนท์ชัย (2560) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอาชีพระยะสั้น เทศบาลนครปากเกร็ด ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 5 ด้านคือ ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านคุณภาพของงานบริการ ด้านการประชาสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ส่วนตัวต่อเดือน สถานภาพสมรส และประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ ซึ่งนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

เพศของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อระดับความพึงพอใจที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากหลักสูตรการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นช่างอุตสาหกรรมที่ต้องดำเนินการตามมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ วิธีการฝึกอบรมอาจมีความยากลำบาก และเหมาะสมกับผู้ชายมากกว่า ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับความพึงพอใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี คำเอก และอุไรวรรณ ไอยสุวรรณ (2560) ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมฝึกอบรมการใช้แอปพลิเคชันบนมือถือเว็บไซต์ในโครงการการเพิ่มประสิทธิภาพและลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของระบบการผลิตข้าวในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้เทคนิคเกษตรแม่นยำสูง ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำแนกตามเพศ มีความพึงพอใจ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอิสรา จูมมาลี (2562) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำแนกตามเพศ มีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อายุของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อระดับความพึงพอใจที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากหลักสูตรการฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครเข้ารับการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับช่วงอายุและสอดคล้องกับโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษณายวีร์ สีนสวัสดิ์ (2564) ศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตร

บัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี ปีการศึกษา 2564 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยจำแนกตามอายุมีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ พิศดาร (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตองดอกไม้ : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้าอบรมจำแนกตามอายุ มีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อระดับความพึงพอใจที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระดับการศึกษาทำให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจในเนื้อหาที่ฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับความพึงพอใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญะวีร์ สีนสวัสดิ์ (2564) ศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี ปีการศึกษา 2564 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยจำแนกตามระดับการศึกษามีความพึงพอใจ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภาคย์ กาแว่น (2560) ศึกษาความพึงพอใจของผู้สมัครเข้ารับการอบรมต่อโรงเรียนสอนขับรถที่กรมการขนส่งทางบกรับรองในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้ารับการอบรมจำแนกตามระดับการศึกษา มีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อาชีพของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อระดับความพึงพอใจที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาชีพของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นปัจจัยทำให้รายได้ไม่เท่ากัน ผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อยอาจเกิดความคาดหวังต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือมีอาชีพเสริม ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับความพึงพอใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ พิศดาร (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตองดอกไม้ : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้าอบรมจำแนกตามอาชีพมีความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภาคย์ กาแว่น (2560) ศึกษาความพึงพอใจของผู้สมัครเข้ารับการอบรมต่อโรงเรียนสอนขับรถที่กรมการขนส่งทางบกรับรองในจังหวัดชลบุรี พบว่าผู้เข้ารับการอบรมจำแนกตามอาชีพ มีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

รายได้ส่วนตัวต่อเดือนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อระดับความพึงพอใจที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือนน้อยอาจเกิดความคาดหวังต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือมีอาชีพเสริม ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับความพึงพอใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ พิศดาร (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตองดอกไม้ : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

ผู้เข้าอบรมจำแนกตามรายได้ส่วนตัวต่อเดือนมีความพึงพอใจ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา บุญเที่ยง (2562) ศึกษาความพร้อมในการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม และความพึงพอใจในการฝึกอบรมที่มีผลต่อ แรงจูงใจในการนำการฝึกอบรมไปพัฒนาในการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ในโซนถนน รัชดาภิเษก ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำแนกตามรายได้ส่วนตัวต่อเดือน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สถานภาพสมรสของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อระดับความพึงพอใจที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ไม่ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีสถานภาพการสมรสแบบใด ต่างได้รับการบริการที่เหมือนกันแบบเดียวกันจึงทำให้ระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ พิศดาร (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตองดอกไม้ : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้าอบรมจำแนกตามสถานภาพสมรสมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประสบการณ์ในการฝึกอาชีพของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อระดับความพึงพอใจที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากไม่ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมมาแล้วหรือไม่ วิทยากรหรือครูฝึกจะปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้เข้ากับกลุ่มผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธิกา พ่วงแสง (2560) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำแนกตามประสบการณ์การทำวิจัยมีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่อง ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อมูลรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ชลบุรี ดังนี้

1. ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมควรจัดให้มีความพร้อมตามเกณฑ์การประกันคุณภาพ การพัฒนาฝีมือแรงงาน 2018 และเหมาะสมกับหลักสูตรที่ฝึกอบรม หากมีส่วนใดไม่มีความพร้อมก็ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขให้มีสภาพพร้อมใช้งาน
2. ด้านการประชาสัมพันธ์ควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงและเป็นปัจจุบัน โดยเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน

ราชการ บริษัทเอกชน เครือข่าย และควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อตอบข้อซักถาม ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรที่เปิดฝึกอบรม

3. ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม ควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ปรับปรุงหลักสูตรเป็นระดับ จากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นสูง ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความหลากหลายสามารถเลือกเข้ารับการฝึกได้ตามความต้องการ

4. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจ แตกต่างกัน ควรจัดสัดส่วนของหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีความเหมาะสมกับเพศอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม ผู้ประสานการฝึกอบรมควรดูแลจุดบริการน้ำดื่มให้มีสภาพพร้อมบริการ กำชับแม่บ้านให้ทำความสะอาดห้องน้ำโดยเพิ่มความถี่ในการทำทำความสะอาด จัดห้องฝึกอบรมให้เหมาะสมกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจ แตกต่างกัน ผู้ประสานการฝึกอบรมควรสำรวจข้อมูลระดับการศึกษาแยกเป็นกลุ่มให้ชัดเจนและนำเสนอให้วิทยากรหรือครูฝึกทราบ เพื่อปรับวิธีการฝึกอบรมให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาระดับความพึงพอใจในกลุ่มงานอื่น ๆ เช่น กลุ่มงานประเมินและรับรองความรู้ความสามารถ กลุ่มงานมาตรฐานฝีมือแรงงาน กลุ่มงานแผนงานและประเมินผล และฝ่ายบริหารทั่วไป เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารประกอบการตัดสินใจ การปรับปรุงการให้บริการของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 3 ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในทุกสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และหน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการให้บริการทุกหน่วยงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

3. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการอื่น นอกเหนือจากการใช้การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความละเอียดมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอาชีพ สำนักงานพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร. (2546). *สรุปผลการปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ 2546*. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมอาชีพ.
- คัมภีร์ พิศดาร. (2561). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมหลักสูตรวิชาชีพ วิชาแกะสลักและงานใบตองดอกไม้ ภูมิศึกษาศูนย์ฝึกออาชีพ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์* ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, คณะเทคโนโลยีศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, สิริกร กาญจนสุนทร และมาตริณี รักย์ตานนท์ชัย. (2560). ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกออาชีพระยะสั้น เทศบาลนครปากเกร็ด. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน* (หน้า 2132 - 2139). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ชาติร์ คำเอก และอุไรวรรณ ไอยสุวรรณ. (2560). ความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมฝึกอบรมการใช้แอปพลิเคชันบนมือถือเว็บไซต์ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพและลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของระบบการผลิตข้าวในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้เทคนิคเกษตรแม่นยำสูง. เพชรบุรี: คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.
- ถาวร ภูษา. (2562). *รายงานความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นริศรา บุญเที่ยง. (2562). *ศึกษาความพร้อมในการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม และความพึงพอใจในการฝึกอบรมที่มีผลต่อ แรงจูงใจในการนำการฝึกอบรมไปพัฒนาในการทำงานของพัฒนาในการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ในโซนถนน รัชดาภิเษก. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ* มหาบัณฑิต, สาขาบริหารธุรกิจ, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปิยะธิดา สีหะวัฒนกุล, รุ่งฤทัย ราพึงจิต, วิไล สุทธิจิตรทิวา และชญชิตา สุจิตจุล. (2562). *การศึกษา* แนวทางการประชาสัมพันธ์และการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ ระยะสั้น. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, คณะเทคโนโลยีศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- พิชญายวีร์ ลินสวัสดิ์. (2564). *ความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อการบริหารหลักสูตรพยาบาล* ศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ปีการศึกษา 2564. วิทยานิพนธ์พยาบาล ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, สถาบันพระบรมราชชนก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี.

- เมทิกา พ่วงแสง. (2560). ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชมงคลพระนคร
- วารุณี ภาชนนท์. (2551). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ศรานิ แดงไสว. (2556). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสินเชื่อ ธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการการตลาด, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), (2564). โครงการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ จังหวัดชลบุรี. วันที่ค้นข้อมูล 2 เมษายน 2565, เข้าถึงได้จาก <https://abcd-esrith-indoors.hub.argis.com/>
- โสพิณ ปันกาญจน์โต. (2550). การศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนบ้านเหล่ากุ่มสว่างตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โสภาคย์ กาแว่น. (2560). ความพึงพอใจของสมัครเข้ารับการอบรมต่อโรงเรียนสอนขับรถที่กรมการขนส่งรับรองในจังหวัดชลบุรี. วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อิสรา จุมมาลี. (2562). ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชา และผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยศรีเตียน, 27(2), 31-45.

ความรับผิดของฝ่ายปกครองเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ

Administrative Liability Relating on Inequality of Public Burden

กนกศักดิ์ พ่วงลาภ (Kanoksak Puanglarp)

อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการสูงสุด

Expert Public Prosecutor, Office of the Attorney General

E-mail: kpuanglarp@gmail.com

Received: 29 April 2023

Revised: 22 December 2023

Accepted: 22 December 2023

บทคัดย่อ

ในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวม ประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของรัฐ แต่ในขณะเดียวกันในการกระทำอันเดียวกันนั้นเอง อาจมีบุคคลบางกลุ่มหรือบางคนได้รับการหรือความเดือดร้อนมากกว่าคนอื่น ๆ เป็นพิเศษ ซึ่งรัฐควรต้องเยียวยาแก้ไขให้แก่บุคคลที่รับภาระเป็นพิเศษนั้น ให้กลับมามีความเสมอภาคเท่า ๆ กับคนอื่น หลักนี้เรียกว่า “ความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ” หลักนี้ปรากฏอยู่ในหลักกฎหมายปกครองฝรั่งเศส ซึ่งเกิดขึ้นจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรและคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐ ประกอบกัน และต่อมา ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนิยมนำมาใช้ในการอธิบายและให้เหตุผลเกี่ยวกับความรับผิดของรัฐโดยปราศจากความผิด รวมทั้งในประเทศไทยก็ได้รับหลักกฎหมายนี้มาปรับใช้ด้วย ถึงแม้จะมีได้กล่าวโดยตรงแต่ก็มีคำพิพากษาที่อาศัยเหตุผลตามแนวทางของหลัก “ความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ” โดยนัย ดังนั้น เพื่อความชัดเจนในการใช้และการตีความ จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายบัญญัติรองรับหลักดังกล่าวนี้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งอาจทำให้การใช้และการตีความกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่นของฝ่ายปกครองครอบคลุมการกระทำต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจะมีขอบเขตที่กว้างและชัดเจนขึ้นด้วย

คำสำคัญ: ความรับผิดของฝ่ายปกครอง, ความไม่เสมอภาค, การรับภาระสาธารณะ

Abstract

Public service of the State is operating for the benefit of people. The most people get benefited according to the operational objectives of the state. But at the same time, some people who have been burdened or suffered more than others specially which the State should have to remedy for the person who bears that special burden to return to equality with others. This principle is known as "equality in the burden of the public services" It appears in French administrative law in a written law and a decision of Council of State. Later, countries around the world popularly brought to explain and justify state liability without fault. Including in Thailand, this law has been applied as well. Even if not said, but there are judgments based on the implicit. Therefore, for clarity in use of this principle, the provisions of this law should be amended to support this principle as a written law. Written law can make the use of administrative liability more comprehensive remedy.

Keywords: Administrative liability, Inequality, Public burdens

บทนำ

การจัดทำบริการสาธารณะของรัฐนั้น แม้จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะโดยส่วนรวม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ แต่บางครั้งการจัดทำบริการสาธารณะก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนได้ และอาจเกิดกรณีที่ฝ่ายปกครองอาจจะต้องรับผิดชอบแม้ไม่ได้กระทำความผิดหรือกระทำการอันละเมิดต่อกฎหมาย และไม่ใช้กรณีความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ การวินิจฉัยเรื่องความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดนี้ต้องจะใช้กฎหมายปกครองเป็นหลัก และแม้กฎหมายปกครองจะมีจุดเกาะเกี่ยวกับกฎหมายแพ่ง แต่กฎหมายปกครองได้มีการวิวัฒนาการไปในแบบเฉพาะตัวมาระยะเวลาหนึ่งแล้วและมีหลักของตนเองต่างหากจากกฎหมายแพ่ง เช่น เรื่อง “ความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองประเภทที่ตามกฎหมายไทยเรียกว่า “ความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครอง” ตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) เป็นต้น อย่างไรก็ตามการศึกษาประเด็นนี้ พบว่ามีรากฐานความคิดจากกฎหมายต่างประเทศ คือ ประเทศฝรั่งเศส สมควรนำมาเปรียบเทียบกับแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองในประเทศไทย ซึ่งเห็นว่าศาลปกครองในประเทศไทยในระยะเวลาประมาณช่วงปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน มีการนำเอาหลักกฎหมายปกครองของต่างประเทศเกี่ยวกับ “ความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ” มาปรับใช้ในการวินิจฉัยคดีบ้างแล้ว บางกรณี แม้ในคำวินิจฉัย

มิได้กล่าวโดยตรงถึงการนำหลักกฎหมายต่างประเทศมาใช้ แต่ได้นำเหตุผลเช่นเดียวกันโดยอาศัยตรรกะเดียวกันนั้นมาอธิบายและปรับใช้กับคดี ซึ่งถือว่าเป็นการนำมาใช้โดยนัย

ความเสมอภาคนั้น ถูกนำมาใช้ในการอธิบายและให้เหตุผลทางกฎหมายอย่างหลากหลาย และแบ่งประเภทได้หลายประเภท นำมาใช้อธิบายสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลและใช้ในการอธิบายถึงหน้าที่ของรัฐทั้งในกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน ซึ่งในกฎหมายมหาชนนั้นอาจแบ่งประเภทของความเสมอภาคได้หลายประเภท เช่น ความเสมอภาคตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ความเสมอภาคในการเข้ารับราชการหรือดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในราชการ ความเสมอภาคในเกียรติยศ ความเสมอภาคในการเสนอออกกฎหมาย และความเสมอภาคในการเสียภาษี และในส่วนของข้อยกเว้นของหลักความเสมอภาคนี้คงมีเฉพาะเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น (บรรศักดิ์ อวรรณโณ, 2564)

แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองในประเทศไทยประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ ที่ได้รับอิทธิพลจากระบบความคิดและแนวคำวินิจฉัยจากทฤษฎีกฎหมายปกครองของประเทศฝรั่งเศสในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักความเสมอภาค ที่ศาลปกครองนำมาเป็นแนวในการวินิจฉัย คือ หลักในเรื่องความรับผิดชอบอย่างอื่นของฝ่ายปกครอง ซึ่งตามกฎหมายไทยความรับผิดชอบอย่างอื่นของฝ่ายปกครองปรากฏตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แต่กฎหมายก็ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงต้องอาศัยการตีความและศึกษาจากแนวคำวินิจฉัย ซึ่งเมื่อศึกษาประกอบกันแล้ว ในปัจจุบันยอมรับตรงกันว่า “ความรับผิดชอบอย่างอื่น” ของฝ่ายปกครองมีลักษณะเป็นความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด กล่าวคือ ไม่ได้เกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำโดยผิดกฎหมาย แต่เป็นการกระทำตามที่กฎหมายให้อำนาจโดยชอบเพียงแต่การกระทำนั้นทำให้เอกชนได้รับความเสียหายหรือถูกระทบสิทธิ

ในเบื้องต้น เมื่อพิจารณาโครงสร้างของหลักการที่เกี่ยวข้อง คือ หลัก “ความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด” ซึ่งอยู่ภายใต้ทฤษฎี “ความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” ซึ่งแบ่งแยกตามโครงสร้างของกฎหมายปกครองของประเทศฝรั่งเศส สามารถแบ่งความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองภายใต้หลักความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ความรับผิดชอบที่เกิดจากความเสียหายอันเนื่องมาจากการโยธาสาธารณะ
2. ความรับผิดชอบที่เกิดจากการออกกฎหมายและการเข้าร่วมเป็นภาคีข้อตกลงระหว่างประเทศ
3. ความรับผิดชอบที่เกิดจากนิติกรรมทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย (Jean-Pierre THERON, แปลโดย ปาลีรัตน์ ศรีวรรณพฤษ, 2558)

หลักดังกล่าวนี้ หากกล่าวโดยโครงสร้างเต็มรูปแบบที่เกิดขึ้นตามคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐในประเทศฝรั่งเศสนั้นมีความซับซ้อนมาก ดังนั้นในเบื้องต้น ควรพิจารณาแยกส่วน เฉพาะหลักและทฤษฎีที่ยืนอยู่เบื้องหลังก่อนและขอให้พิจารณาเพียงประเด็นเดียวว่า หลัก “ความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด” ซึ่งอยู่ภายใต้ทฤษฎี “ความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) เพียงลักษณะเดียว และในบทความนี้กล่าวถึงความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระ

สาธารณะเพียงเรื่องเดียวเช่นกัน โดยไม่แยกเป็น 3 ลักษณะอย่างที่แบ่งอยู่ในประเทศฝรั่งเศส เพราะแนวคำวินิจฉัยของศาลในประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่ได้จัดหมวดหมู่จำนวนมากในแบบที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการวินิจฉัยและการตีความเกี่ยวกับความผิดอย่างอื่นของฝ่ายปกครอง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) โดยเปรียบเทียบหลักกฎหมายปกครอง กฎหมายลายลักษณ์อักษรของประเทศฝรั่งเศส และแนวคำวินิจฉัยคดีปกครองของของสภาแห่งรัฐของประเทศฝรั่งเศส เกี่ยวกับหลักในเรื่อง “ความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด” ซึ่งอยู่ภายใต้ทฤษฎี “ความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) เพื่อนำมาปรับใช้หรือแสวงหาแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมกับประเทศไทย

ความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครองในประเทศไทย

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติว่า

“มาตรา 9 ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร”

บทบัญญัติดังกล่าว เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่นของฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นความรับผิดโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครอง ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

บทบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ บทบัญญัติที่ศาลนำมาวินิจฉัยความรับผิดอย่างอื่นของฝ่ายปกครอง ซึ่งในบทความนี้จะนำมาเทียบกับ หลัก “ความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด” ซึ่งอยู่ภายใต้ทฤษฎี “ความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) ในกฎหมายปกครองของประเทศฝรั่งเศส และการทำความเข้าใจเรื่องผิดอย่างอื่นของฝ่ายปกครองตามกฎหมายไทยอย่างเป็นรูปธรรมนั้น ควรพิจารณาตามแนวคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่มีออกมาในระยะไม่เกินสิบปีมานี้ ตามตัวอย่าง คำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับหลักความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) มีดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.71/2560 เป็นคำพิพากษาที่น่าพิจารณาในประเด็นเรื่อง ความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครอง คดีดังกล่าวมีข้อเท็จจริงคือ หน่วยงานของรัฐได้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ แล้วได้ถ่ายโอนโครงการนี้ให้หน่วยงานของรัฐอีกหน่วยงานหนึ่งรับไปดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ การรับโอนเป็นการใช้อำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลรักษาใช้ประโยชน์ และเป็นภารกิจของหน่วยงานที่รับโอนมาตามกฎหมาย แต่ปรากฏว่าการขุดดินเพื่อก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเป็นเหตุให้น้ำท่วมที่ดินของเอกชน จนได้รับความเสียหายไม่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้ตามความประสงค์หรือการใช้ประโยชน์ด้อยลงไป ดังนี้แล้วหน่วยงานของรัฐที่รับโอนอ่างเก็บน้ำหรือรับโอนภารกิจหน้าที่ในการดูแลอ่างเก็บน้ำนั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เอกชนเจ้าของที่ดินซึ่งได้รับความเสียหาย ในฐานะที่เป็นความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครอง จะเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบโดยที่ไม่ได้มีความผิด เพราะมิได้เกิดจากการกระทำละเมิด โดยใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร แต่เป็นการกระทำที่มีอำนาจตามกฎหมาย และกระทำภายในขอบเขตอำนาจที่กฎหมายให้กระทำได้เพียงแต่ว่าผลที่เกิดขึ้นไปกระทบสิทธิของประชาชน

ตัวอย่างที่ 2

คดีหมายเลขแดงที่ อ.29/2557 กรณีหน่วยงานของรัฐก่อสร้างด่านซังน้ำหนักถาวรบริเวณหน้าที่ดินของเอกชน ด่านซังน้ำหนักดังกล่าวประกอบด้วยอาคารที่ทำการที่พักเจ้าหน้าที่ เป็นตู้คอนเทนเนอร์ 3 ตู้ แต่ละตู้มีความยาว 9 เมตร เว้นช่องระหว่างตู้ 3 เมตร รวมความยาว 33 เมตร ตั้งอยู่ด้านหน้าที่ดินของเอกชน สิ่งก่อสร้างดังกล่าวบังหน้าที่ดินของเอกชนอยู่บ้าง แต่มิได้ทำให้การเดินทางเข้าออกที่ดินของเอกชนรายดังกล่าวมีอุปสรรคเพราะยังมีทางให้ผ่านออกสู่ถนนได้ และสิ่งก่อสร้างของหน่วยงานรัฐ (ด่านซังน้ำหนัก) ไม่ได้รูกล้ำไปในที่ดินของเอกชนเพียงอาจไม่ได้รับความสะดวกเหมือนแต่ก่อน แต่ไม่ถึงกับกระทบกระเทือนการใช้สิทธิในอสังหาริมทรัพย์ให้ได้รับความลำบาก การที่เอกชนอ้างว่าการก่อสร้างของหน่วยงานของรัฐทำให้ราคาที่ดินของตนเองลดลงต่ำกว่าเดิมนั้น เมื่อพิจารณาเทียบกับสัดส่วนผลกระทบ เอกชนกับประโยชน์สาธารณะแล้วประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นจากการสร้างด่านซังน้ำหนักโดยแท้จริง และเป็นการจัดทำบริการสาธารณะที่จำเป็น ในขณะที่เอกชนเพียงไม่ได้รับความสะดวกในการเข้าออกที่ดิน เช่นเดิมการก่อสร้างด่านซังน้ำหนักดังกล่าวมิได้ผิดกฎหมายและมีใช่เป็นการใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจึงไม่เป็นการทำละเมิด แต่การก่อสร้างด่านซังน้ำหนักเป็นการจัดทำบริการสาธารณะอย่างหนึ่ง แม้มิได้เป็นละเมิด แต่ผู้เป็นเจ้าของที่ดิน ควรได้รับการชดเชยการรับภาระดังกล่าว เป็นความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครอง ฝ่ายปกครองต้องชดเชยความไม่สะดวกหรือความเดือดร้อนเป็นพิเศษแก่ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเอกชนเจ้าของที่ดิน โดยการชดเชยค่าทดแทนการรับภาระอันเกิดจากการก่อสร้างด่านซังน้ำหนักถาวรหน้าที่ดินของผู้ฟ้องคดี

ตัวอย่างที่ 3

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.263/2562 มีข้อเท็จจริงโดยย่อว่า หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการปริมาณน้ำในเขื่อน ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 การบริหารจัดการน้ำในเขื่อนนั้น รวมถึงการระบายน้ำจากเขื่อนเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะตามมาตรา 6 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวงฯ เนื่องจากหน่วยงานรัฐคาดการณ์ว่าจะมีฝนตกหนักต่อเนื่องและจะมีพายุไต้ฝุ่นเคลื่อนเข้ามาในพื้นที่รับน้ำ จึงมีการเร่งระบายน้ำทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองมีระดับน้ำสูงขึ้น แต่จำเป็นต้องทำเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับตัวเขื่อนมิให้ต้องรับน้ำมากเกินไป ความสามารถของเขื่อนการกระทำดังกล่าวไม่เป็นการที่ฝ่ายปกครองกระทำละเมิดเพราะเป็นการกระทำในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและไม่ปรากฏว่ามีการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้การผันน้ำสู่แม่น้ำลำคลองต่างๆ จะทำให้น้ำท่วมพื้นที่เกษตรกรรม และบ้านเรือนของเอกชน แต่มิได้เป็นละเมิด ถือว่าเป็นความรับผิดชอบอย่างอื่นของฝ่ายปกครองที่ฝ่ายปกครองต้องเยียวยาความเสียหาย เพราะปัจเจกบุคคลไม่ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษที่มากกว่าปกติ

ตัวอย่างที่ 4

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดงที่ อ. 89/2560 ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีคำสั่งอนุมัติตามหนังสือสำนักฝนหลวงและการบินเกษตร ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2550 ให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดใช้เครื่องเฮลิคอปเตอร์ จำนวน 9 เครื่อง ประจำฐานบิน 9 ฐาน ออกปฏิบัติงานตามแผนการใช้อากาศยานเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 โดยในส่วนฐานบินที่ 8 จังหวัดชุมพร ได้จัดเครื่องเฮลิคอปเตอร์ แบบ Bell 206 หมายเลขเกษตร 1612 ออกปฏิบัติงาน โดยเครื่องเฮลิคอปเตอร์ลำดังกล่าว กองการบินเกษตร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดซื้อเมื่อปี พ.ศ. 2523 ต่อมา ในปี พ.ศ. 2535 ได้โอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักฝนหลวงและการบินเกษตร ผู้ฟ้องคดีทั้งสองซึ่งได้รับมอบหมายให้ใช้เครื่องเฮลิคอปเตอร์ลำดังกล่าวได้ออกเดินทางในวันที่ 7 กันยายน 2550 โดยผู้ฟ้องคดีที่ 1 ในฐานะนักบินพร้อมด้วย ช่างเครื่องบิน และผู้ฟ้องคดีที่ 2 ผู้ฟ้องคดีที่ 3 และผู้ฟ้องคดีที่ 4 ได้นำเครื่องเฮลิคอปเตอร์ลำดังกล่าวขึ้นบินตรวจสอบสภาพป่าไม้ ขณะปฏิบัติการกิจอยู่เหนือบริเวณเขื่อนเก็บน้ำอำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ความสูงประมาณ 700 ฟุต เครื่องยนต์เกิดดับ ทำให้เครื่องเฮลิคอปเตอร์ตกลงมากระแทกพื้นและกระดอนขึ้นและตกลงอย่างแรง ทำให้เครื่องเฮลิคอปเตอร์ได้รับความเสียหาย และผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้รับบาดเจ็บโดยถูกนำส่งไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลค่ายธนะรัชต์ อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คดีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการดับของเครื่องยนต์เกิดจากการแตกหักของอะไหล่ภายในเครื่องบินซึ่งอะไหล่เครื่องบินนั้นอาจมีความผิดปกติ ซึ่งเกิดการล้าตัวและเสื่อมสภาพ ไม่สามารถสังเกตได้จากภายนอก แต่ทั้งนี้ การซ่อมบำรุงนั้นหน่วยงานส่งไปซ่อมบำรุงตามปกติ โดยจะใช้อะไหล่แท้ที่ผลิตจาก

โรงงาน ซึ่งหน่วยงานได้มีการบำรุงรักษาเครื่องปั้นดังกล่าวตามปกติ มิได้มีความประมาทเลินเล่อในการบำรุงรักษา หน่วยงานผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้มีการกระทำใดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและมิได้มีการกระทำละเมิด

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า นอกจากหน่วยงานทางปกครองจะต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งการกระทำละเมิดจากการกระทำทางปกครองเช่นเดียวกับเอกชนทั่วไปแล้ว ในการดำเนินกิจการทางปกครองตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดแม้ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งหน่วยงานทางปกครองใช้อำนาจรัฐไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบดังกล่าวได้ เนื่องจากการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อาจมีผลกระทบก่อให้เกิดความเสียหายต่อเอกชน จึงต้องรับผิดชอบต่อผลทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดจากการดำเนินการดังกล่าว หน่วยงานทางปกครองจึงมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าว แม้จะไม่ได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือที่เรียกว่าความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด

ตัวอย่างคำวินิจฉัยทั้ง 4 ตัวอย่างนี้ มีคำวินิจฉัยไปในแนวทางเดียวกัน คือ ฝ่ายปกครองต้องรับผิดชอบในบางกรณีแม้จะมิได้กระทำผิดกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ เป็นการรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด ทั้ง 3 กรณี ที่ในกฎหมายไทยเรียกว่า ความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ใน พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 9 ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร”

คำพิพากษาทั้ง 4 เรื่องดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นแนวคำพิพากษาล่าสุดที่วินิจฉัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครอง ที่มีคำวินิจฉัยเดินไปในแนวทางเดียวกันและสามารถนำมาวิเคราะห์เทียบกับคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐในประเทศฝรั่งเศส ดังจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

โครงสร้างของหลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดในประเทศฝรั่งเศส

ในระบบกฎหมายปกครองของประเทศฝรั่งเศสนั้น ความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครอง (responsabilité sans faute) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบสำหรับความเสี่ยงภัย (responsabilité pour risque) ซึ่งแบ่งเป็นลักษณะย่อย คือ ความรับผิดชอบสำหรับความเสี่ยงพิเศษ ความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลที่เข้าร่วมจัดทำบริการสาธารณะ ความรับผิดชอบจากอุบัติเหตุในงานโยธาสาธารณะ และความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมของกลุ่มบุคคล

2. ความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ (responsabilité pour rupture de l'égalité devant les charges publiques) แบ่งเป็นลักษณะย่อย คือ ความรับผิดชอบจากเหตุเค็ดรื้อนราคาจากงานโยธาสาธารณะ และความรับผิดชอบจากตรากฎหมายหรือการทำสนธิสัญญา (ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ, 2558, ออนไลน์)

โครงสร้างหลักกฎหมายปกครองฝรั่งเศสดังกล่าวเป็นโครงสร้างโดยรวมของความรับผิดชอบปราศจากความผิดของฝ่ายปกครอง แต่สำหรับบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะเรื่อง ความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ (responsabilité pour rupture de l'égalité devant les charges publiques) ดังมีรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายปกครองฝรั่งเศส

ในการทำภารกิจให้บริการสาธารณะของรัฐนั้น ในบางกรณีการให้บริการสาธารณะของรัฐโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยปกติจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป แต่ในการกระทำอันเดียวกันนั้นอาจมีบุคคลบางส่วนหรือบางกลุ่มที่ได้รับผลกระทบที่รัฐได้ก่อให้เกิดภาระหนักหน่วงหรือก่อให้เกิดความเสียหายเป็นพิเศษแก่เขาที่มากกว่าคนอื่น ซึ่งการจัดทำบริการสาธารณะนั้นก็เป็นการทำตามหน้าที่และไม่ปรากฏความผิดพลาดในการกระทำ แต่ได้ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการรับภาระสาธารณะแก่ประชาชนบางคนหรือบางกลุ่ม ดังนั้น ผู้ที่ได้รับภาระสาธารณะเกินสมควรกว่าบุคคลทั่วไปหรือได้รับภาระสาธารณะเป็นพิเศษนั้นควรจะได้รับชดเชยหรือชดใช้จากรัฐ เพื่อให้เขากลับมามีความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะเท่ากับคนอื่นๆ

ในประเทศฝรั่งเศส หลักความรับผิดชอบปราศจากความผิดของฝ่ายปกครองซึ่งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะนั้น ได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร ปรากฏใน รัฐบัญญัติ 28 Pluviôse an VIII ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 1800 ซึ่งมาตรา 4 วรรค 3 บัญญัติให้สภาจังหวัดมีอำนาจเกี่ยวกับการชี้ขาดกรณีที่เกิดความยุ่งยากที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้รับทำงานโยธาสาธารณะและฝ่ายปกครอง และได้ให้คำนิยามของคดีปกครองเกี่ยวกับงานโยธาสาธารณะไว้ว่ามี 3 ประการ คือ 1. สัญญาที่เกี่ยวกับงานโยธาสาธารณะ 2. งานบริการสาธารณะที่มีการครอบครองสาธารณะสมบัติของแผ่นดินเป็นการชั่วคราว 3. ความรับผิดชอบอันเนื่องมาจากความเสียหายที่มีผลมาจากงานโยธาสาธารณะ (ปาลีรัฐ ศิริวรรณพฤษ, 2555)

ตัวอย่างความเสียหายที่ได้รับการชดเชย เช่น ความเสียหายจากน้ำที่ปล่อยจากเขื่อน ความเสียหายจากการสูญพันธุ์ของปลาอันเป็นผลมาจากการสูบน้ำ ความเสียหายจากฝุ่น ควันจากการก่อสร้างท่าเรือ ความเสียหายจากกรณีที่เด็กไปเล่นกันเองแล้วได้รับบาดเจ็บในพื้นที่ก่อสร้าง ความเสียหายของร้านค้าอันเนื่องมาจากการก่อสร้างรถไฟฟ้า ความเสียหายในกรณีสูญเสียการมองเห็นทิวทัศน์และการได้สัมผัสแสงแดดอันเนื่องมาจากการก่อสร้างคลองส่งน้ำ เป็นต้น ความเสียหายเหล่านี้ฝ่ายปกครองต้องรับผิดชอบแม้ไม่มี

ความผิดเลย (ปาลีรัฐ ศรีวรรณพฤษ, 2555) ซึ่งเห็นได้ว่าในบางเรื่องอาจพิจารณาได้ว่าเป็นความเสียหายที่เป็นเพียงแค่ “การเสียโอกาส” ยังถือว่าได้รับความเสียหายและได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เช่น การเสียโอกาสในการมองเห็นทิวทัศน์ และสูญเสียโอกาสในการสัมผัสแสงแดด ซึ่งนับว่าเป็นการชดเชยค่าเสียหายในขอบเขตที่กว้างมาก ไม่ค่อยปรากฏในคำวินิจฉัยในคดีปกครองของประเทศอื่น ๆ อาจถือได้ว่าหลักความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครองในประเทศฝรั่งเศสมีขอบเขตกว้างมาก และชัดเจน เพราะมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรรองรับ ตามรัฐบัญญัติ 28 Pluviôse an VIII ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 1800 ดังกล่าวข้างต้นแล้ว

ต่อมาในปี ค.ศ. 1923 หลักความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) ปรากฏในประเทศฝรั่งเศส โดยมีคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐ ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ. 1923 คดี Couiteas ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ของคำวินิจฉัยให้รัฐรับผิดชอบปราศจากความผิดจากการที่ฝ่ายปกครองปฏิเสธที่จะบังคับตามคำพิพากษาด้วยการใช้กำลังทหารขับไล่ชนพื้นเมืองดั้งเดิมจำนวนประมาณ 8,000 คน ออกจากที่ดินของชุมชน พื้นที่ 38,000 เฮกตาร์ ในคำวินิจฉัยนั้น สภาแห่งรัฐกล่าวว่า รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะบังคับตามคำพิพากษา แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถปฏิเสธการบังคับคดีโดยการใช้กำลังทหารเข้าบังคับ หากเห็นว่าการใช้วิธีนั้นจะก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในบ้านเมือง การปฏิเสธการใช้กำลังทหารจึงเป็นไปเพื่อป้องกันความไม่สงบที่อาจจะเกิดแก่บ้านเมือง จึงเป็นการกระทำที่ชอบแล้ว แต่เมื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องชดเชยแม้ไม่มีการกระทำที่เป็นความผิด (ภัสวรรณ อุซุงศ์อมร, 2564)

คดี C.E.20 Mars 1974, Navarra สภาแห่งรัฐได้มีคำวินิจฉัย ในกรณีการที่ฝ่ายปกครองปฏิเสธที่จะดำเนินการฟ้องร้องให้เอกชนรื้อถอนอาคารซึ่งก่อสร้างโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยผังเมือง ว่าแม้การปฏิเสธดังกล่าวของฝ่ายปกครองจะชอบด้วยกฎหมาย แต่หากก่อให้เกิดความเสียหายเป็นพิเศษซึ่งไม่เป็นไปตามปกติแก่เจ้าของอาคารที่อยู่ข้างเคียง ฝ่ายปกครองจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น (ณรงค์ฤทธิ์ เพชรฤทธิ์, 2554, ออนไลน์) เกี่ยวกับเรื่องที่กฎหมายมอบอำนาจให้ฝ่ายปกครองบังคับการตามกฎหมายนั้น โดยส่วนมากในวิธีการบัญญัติกฎหมายลักษณะนี้ กฎหมายฉบับนั้น ๆ จะให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมาควบคุมกัน การให้ดุลพินิจนั้นจะทำให้ฝ่ายปกครองเลือกตัดสินใจได้ว่ากรณีใดจะบังคับการตามกฎหมายหรือกรณีใดจะไม่บังคับการตามกฎหมาย แล้วแต่ความเหมาะสมในแต่ละกรณี ส่วนเหตุผลว่าการใช้ดุลพินิจจะชอบหรือไม่ชอบนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ดังนั้นโดยปกติ หากฝ่ายปกครองเลือกที่จะไม่บังคับการตามกฎหมายไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอย่างไรก็ตาม ถ้าการไม่บังคับการตามกฎหมายนั้นไปกระทบสิทธิบุคคลอื่นในลักษณะที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนเป็นพิเศษ ถือว่า เขาสูญเสียความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะได้เช่นกัน รัฐก็ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลนั้น

ความจริงในแนวคำวินิจฉัยของประเทศฝรั่งเศส ทฤษฎีการสูญเสียความเสมอภาคของเอกชนต่อการแบกรับภาระสาธารณะดูเหมือนจะใช้ในขอบเขตที่กว้างต่อในประเทศไทยปัจจุบัน และใช้ในขอบเขตที่

กว้างกว่ามานานมากแล้ว ด้วยปรากฏในปี คริสต์ศักราช 1931 ได้มีคำพิพากษาของศาลแห่งรัฐ ให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบในกรณีที่ดินไม้ที่ปลูกอยู่ในสถานที่สาธารณะภายใต้ความดูแลและครอบครองของรัฐ ไปบดบังบ้านของเอกชนทำให้สูญเสียวิวทิวทัศน์ที่ดี และรบกวนไม้ทอดไปยังบ้านของเอกชน ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครองที่มีขอบเขตกว้างออกไปมากทีเดียว ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้หากใช้กฎหมายแพ่งมาวินิจฉัย ผลจะออกมาในทางตรงกันข้าม แสดงว่าหลักกฎหมายปกครองที่มาจากทฤษฎีการสูญเสียความเสมอภาคของเอกชนต่อการแบกรับภาระสาธารณะนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ที่ไม่มีในกฎหมายแพ่ง คิดเป็นเวลาแล้วมีหลักกฎหมายปกครองเรื่องความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะนี้ได้ วัฒนาการขึ้นอย่างเป็นเอกเทศแยกออกจากกฎหมายแพ่ง ภายหลังประมวลกฎหมายนโปเลียน ที่ตราขึ้นใน ค.ศ. 1804 (ชนกร วรปรัชญากุล, ม.ป.ป.) ราว ๆ กว่าหนึ่งศตวรรษ และหลักนี้ได้รับการรับรองโดยสภาแห่งรัฐฝรั่งเศสในคดีเกี่ยวกับการสูญเสียสิทธิที่จะได้เห็นวิวทิวทัศน์และสัมผัสกับแสงแดด ในปี ค.ศ. 1931 ซึ่งเป็นเวลาห่างจากที่มีคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 เป็นเวลาถึง 142 ปี แต่อย่างไรก็ตามทั้งคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองและบางส่วนของเหตุผลที่อ้างในคำวินิจฉัย ต่างๆย่อมมีส่วนหนึ่งที่ได้รับมาจากแนวคิดของ มอง-ฌัก รูสโซ ในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติบางอย่างที่แม้แต่รัฐก็ไม่อาจจะพรากไปได้ (เรย์มอน แวกส์, 2564)

ตามคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐในปี ค.ศ. 1931 นั้น ให้ความสำคัญกับแสงแดดที่ส่องไปยังอาคารของเอกชน ประหนึ่งเป็นของมีค่า ซึ่งเข้าใจได้ว่าในยุโรปซึ่งเป็นเมืองหนาวนั้น แสงแดดเป็นของมีค่าจริงในปารีส หนึ่งปีมีแสงแดดเฉลี่ยเพียง 1,661.6 ชั่วโมง โดยเฉพาะในหน้าหนาว คือ เดือนมกราคม จำนวนชั่วโมงที่มีแดดเฉลี่ยเพียง 62.5 ชั่วโมง ในหนึ่งเดือน (วิกิพีเดีย, 2564) การที่ฝ่ายปกครองก่อสร้างสิ่งก่อสร้างที่บังแดดที่จะส่องไปยังบ้านของประชาชนนั้นย่อมทำให้ประชาชนเดือดร้อนมากกว่าปกติ ควรอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐที่จะชดเชยค่าสินไหม

หลักความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) อาจจะทำให้คำจำกัดความในภาษาอังกฤษ โดยพจนานุกรมกฎหมายภาษาอังกฤษในภาพรวม เพื่อให้เห็นความหมายรอบด้าน และค้นหว่าในระบบคอมมอนลอว์เข้าใจความหมายของความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะในความหมายอย่างไร ซึ่งค้นหาคำความหมายได้ว่า

“the principles of public affairs and public property, fairness, responsibility and equality before the law”

หรือ “ the equality of citizens before charge level by the state” ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานทั่วไปของรัฐธรรมนูญ (basic principle of constitutional values) (Linguee Dictionary, 2023)

หรืออีกความหมายหนึ่งในพจนานุกรมศัพท์กฎหมายเล่มหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าความรับผิดชอบฝ่ายปกครองในลักษณะนี้อาจเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดเหมือนในกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด คือ การให้ความหมายหลักความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะนี้ว่า “Strict liability in administrative law has also

been justified on the basic of the principle of equality before public burdens” (reverso dictionary, 2023) ซึ่งความจริงความรับผิดโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครองนั้น ก็อาจจะคล้าย ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ในกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด และมุมมองของคอมมอนลอว์นั้น ในระบบคอมมอนลอว์ ไม่มีกฎหมายปกครองแยกต่างหากออกจากกฎหมายแพ่ง ย่อมจัดความรับผิดของฝ่ายปกครองอยู่ในความผิดทางละเมิดอย่างหนึ่ง และเมื่อต้องพิจารณาความรับผิดโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครองก็เลยจัดให้อยู่ในความรับผิดโดยเคร่งครัดที่อยู่ในกฎหมายละเมิด ก็เป็นตรรกะที่สอดคล้องกับระบบคอมมอนลอว์ ที่เป็นอีกลักษณะหนึ่ง ที่ทำให้เห็นว่า ระบบข้อกล่าวหาที่ตั้งขึ้นนั้น ถ้าเป็นระบบกฎหมายที่ต่างกัน ย่อมมีข้อกล่าวหาต่างกันได้เป็นธรรมดา แต่โดยเนื้อหานั้นใกล้เคียงกันมาก อย่างไรก็ตามการนำไปเทียบกับความรับผิดโดยเคร่งครัดในกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น อาจทำให้ประชาชนที่มีใช้นักกฎหมายเข้าใจหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครองได้ดีขึ้น แม้จะไม่ตรงกันเสียทีเดียวแต่นับว่าใกล้เคียงมาก

ในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 ในข้อ 1 “มนุษย์ทุกคนเกิดมาและดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระและเสมอภาคกัน ในสิทธิ การแบ่งแยกทางสังคมจะกระทำได้อีกแต่เพื่อประโยชน์ร่วมกัน” และในข้อ 6 ในบางส่วนของถ้อยคำประกาศในข้อ 6 ถ้อยคำส่วนหนึ่งกล่าวว่า “พลเมืองทุกคนย่อมเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมาย” และข้อยกเว้นของหลักความเสมอภาคมีเฉพาะเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2564) ซึ่งสังเกตเห็นว่า ความหมายของความเสมอภาคในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองในครั้งนั้นยังไม่ได้กว้างและมีความหมายครอบคลุมถึง “ความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) ดังเช่นในปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า สภาแห่งรัฐมีบทบาทมากในการตีความขยายขอบเขตของความเสมอภาคไปในแดนของกฎหมายมหาชน อย่างเช่นในคำวินิจฉัยในปี ค.ศ. 1931 ที่วินิจฉัยให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ดินไม้ที่ปลูกอยู่ในสถานที่สาธารณะภายใต้ความดูแลและครอบครองของรัฐ ไปบดบังบ้านของเอกชนทำให้สูญเสียวิวทิวทัศน์ที่ดี และรบกวนไม้ทอดไปยังบ้านของเอกชน ด้วยหลักความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ ซึ่งน่าจะเป็นคำอธิบายความรับผิดที่ใหม่มากสำหรับวงการนิติศาสตร์ในยุคสมัยนั้น และหลักความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะนั้นรวมถึงความเสมอภาคในเรื่องการเสียภาษีด้วย (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2543)

อย่างไรก็ตามแม้หลักการดังกล่าวของฝรั่งเศส อยู่ในเขตแดนของกฎหมายมหาชน หรือกฎหมายปกครอง แต่ก็มีร่องรอยของกฎหมายแพ่งอยู่บ้าง และแน่นอนว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยรับอิทธิพลจากกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสอยู่แล้วตั้งแต่ต้นที่ร่างประมวลกฎหมาย ร่องรอยที่กล่าวนั้นปัจจุบันก็ยังปรากฏอยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1352 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า ท่านว่า ถ้าเจ้าของที่ดินได้รับค่าทดแทนตามสมควรแล้ว ต้องยอมให้ผู้อื่นวางท่อน้ำ ท่อระบายน้ำ สายไฟฟ้า หรือสิ่งอื่นซึ่งคล้ายกันผ่านที่ดินของตน เพื่อประโยชน์แก่ที่ดินติดต่อกัน ซึ่งถ้าไม่ยอมให้ผ่านก็ไม่มีทางจะวางได้ หรือถ้าจะวางได้ก็เปลืองเงินมากเกินไป เจ้าของที่ดินอาจให้ยกเอาประโยชน์ของตนขึ้นพิจารณาด้วย

กรณีเป็นเช่นเดียวกับการที่คนเดินถนนถูกไฟฟ้าดูดอันเนื่องมาจากเสาไฟฟ้าโค่นน้ำท่วม ฝ่ายปกครองอาจต้องรับผิดชอบแม้ไม่มีความผิดเพราะเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักกฎหมายฝรั่งเศสและกฎหมายแพ่งของไทยในเรื่องผู้ครอบครองอันตรายก็มีบัญญัติไว้ (ป.พ.พ. มาตรา 437) รากฐานก็คงมาจากกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสเช่นเดียวกัน ความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครองอาจคลุมถึงการรับผิดชอบในกรณีไฟฟ้ารั่วนี้ด้วย แม้ฝ่ายปกครองควรจะมิได้กระทำการใดที่ผิดเลย จุดเกาะเกี่ยวประการเดียวคือฝ่ายปกครองครอบครองไฟฟ้าอยู่ในขณะเกิดเหตุแต่ก็เป็นจุดเกาะเกี่ยวอันเดียวกับที่กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดต้องการนั่นเอง

ความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครอง มีความซับซ้อนในการวินิจฉัย ส่วนหนึ่งก็เพราะเป็นความรับผิด โดยที่หน่วยงานมิได้มีความผิดพลาดในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ แต่เป็นเพราะเอกชนหรือประชาชนบางคนได้สูญเสียประโยชน์บางอย่างเนื่องมาจากการแบกรับภาระสาธารณะที่มากกว่าคนอื่น แม้รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมิได้มีความผิดพลาดในการกระทำ เพราะได้กระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อเกิดความเสียหายเกิดขึ้น เท่ากับว่าเอกชนรายที่เสียหายได้สูญเสียความเสมอภาคเมื่อเทียบกับพลเมืองคนอื่น ๆ เพียงเพราะเขาได้เสียภัยและรับภาระสาธารณะของรัฐมากกว่าคนอื่น ๆ ดังนั้นจึงเกิดมีทฤษฎีการรับภาระ สาธารณะของเอกชนซึ่งควรได้รับการเยียวยาจากรัฐนั้น ได้รับการรับรองในประเทศฝรั่งเศสขึ้นโดยสภาแห่งรัฐ และเป็นรากฐานของการพิจารณาความรับผิดของรัฐและฝ่ายปกครองที่เกี่ยวกับการปักเสาไฟฟ้าหรือวางท่อส่งสาธารณูปโภค ของรัฐในที่ดินของเอกชนและการเวนคืนที่ดินเอกชนเพื่อประโยชน์แก่รัฐ ซึ่งตามกฎหมายไทยมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเวนคืน การปักเสาไฟฟ้า การวางท่อส่งสาธารณูปโภคในกฎหมายแพ่งและกฎหมายเฉพาะ แต่ในขอบเขตของกฎหมายปกครองยังต้องอาศัยแนววินิจฉัยว่าเป็นความรับผิดโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครอง แต่คำพิพากษาส่วนใหญ่มิได้อ้างว่าเพื่อทำให้เกิดความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ เพียงกล่าวโดยรวมว่า ฝ่ายปกครองจะต้องรับผิดชอบปราศจากความผิดถ้าเอกชนได้รับ “ความเสียหายเป็นพิเศษ”

จากการศึกษาคำพิพากษาศาลปกครองในประเทศไทยที่ผ่านมา ดูเหมือนว่าความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครองที่ศาลยอมรับตามทฤษฎีความเสมอภาคของพลเมือง ในการรับภาระสาธารณะตามกฎหมายฝรั่งเศส (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) นั้น ศาลจะนำมาปรับใช้กับการกระทำที่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน ดังตัวอย่าง ในคดีหมายเลขแดงที่ อ.29/2557 อยู่บ้าง แต่ยังไม่ได้อธิบายในมุมมองว่าการกระทำของฝ่ายปกครองนี้ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการรับภาระสาธารณะอย่างไร เพราะความจริงแล้วความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครองในแนวคิดและหลักการในกฎหมายปกครองฝรั่งเศสมีความหมายกว้างมากและมีพื้นฐานหลักการมาจากความเสมอภาคและครอบคลุมมาถึงความรับผิดของฝ่ายปกครองในลักษณะนี้ด้วย ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าคำอธิบายเรื่องความรับผิดชอบอื่นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดโยงกับหลักความเสมอภาคอย่างเหนียวแน่น อธิบายโดยใช้เหตุผลอย่างอื่นประกอบได้แต่อย่างน้อยต้องยึดโยงกับหลักความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะด้วย

เมื่อวิเคราะห์ข้อเท็จจริงในคดี อ.29/2557 นั้น หน่วยงานของรัฐก่อสร้างด่านซ่งน้ำหนักถาวร บริเวณหน้าที่ดินของเอกชน ด่านซ่งน้ำหนักดังกล่าวประกอบด้วยอาคารที่ทำการที่พักเจ้าหน้าที่ เป็นตู้คอนเทนเนอร์ 3 ตู้ แต่ละตู้มีความยาว 9 เมตร เว้นช่องระหว่างตู้ 3 เมตร รวมความยาว 33 เมตร ตั้งอยู่หน้าที่ดินของเอกชน สิ่งก่อสร้างดังกล่าวบังหน้าที่ดินของเอกชนอยู่บ้าง แต่มิได้ทำให้การเดินทางเข้าออกที่ดินของเอกชนรายดังกล่าวมีอุปสรรคเพราะยังมีทางให้ผ่านออกสู่ถนนได้ และสิ่งก่อสร้างของหน่วยงานรัฐ (ด่านซ่งน้ำหนัก) ไม่ได้รื้อกลับไปในที่ดินของเอกชน เพียงอาจไม่ได้รับความสะดวกเหมือนแต่ก่อน แต่ไม่ถึงกับกระทบกระเทือนการใช้สิทธิในอสังหาริมทรัพย์ให้ได้รับความลำบาก กล่าวคือยังมีทางเข้าออกได้ แต่การที่เอกชนอ้างว่าการก่อสร้างของหน่วยงานของรัฐทำให้ราคาที่ดินของตนเองลดลงต่ำกว่าเดิมนั้น เมื่อพิจารณาเทียบกับสัดส่วนผลกระทบเอกชนกับประโยชน์สาธารณะแล้วประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นจากการสร้างด่านซ่งน้ำหนักโดยแท้จริงและเป็นการจัดทำบริการสาธารณะที่จำเป็น ในขณะที่เอกชนเพียงไม่ได้รับความสะดวกในการเข้าออกที่ดินเช่นเดิมการก่อสร้างด่านซ่งน้ำหนักดังกล่าวมิได้ผิดกฎหมายและมิใช่เป็นการใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจึงไม่เป็นการทำละเมิด แต่การก่อสร้างด่านซ่งน้ำหนักเป็นการจัดทำบริการสาธารณะอย่างหนึ่ง แม้มิได้เป็นละเมิด แต่ผู้เป็นเจ้าของที่ดินควรได้รับการชดเชยการรับภาระดังกล่าวเพราะในฐานะเอกชนที่อาจต้องรับภาระสาธารณะบ้างแต่เขาต้องรับภาระสาธารณะมากกว่าเอกชนคนอื่นๆ ดังนั้น ควรที่ฝ่ายปกครองจะต้องชดเชยความไม่สะดวกและการรับภาระที่หนักกว่าคนอื่นแก่ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเอกชนเจ้าของที่ดิน โดยการชดเชยค่าทดแทนการรับภาระอันเกิดจากการก่อสร้างด่านซ่งน้ำหนักถาวรหน้าที่ดินของผู้ฟ้องคดี ตามข้อเท็จจริง ความสวยงามของที่ดินที่มองในมุมมองของนักค้าที่ดินนั้น อาจกล่าวได้ว่าที่ดินแปลงนี้เสียมูลค่าในด้านความสวยงามไปเพราะถูกบดบังทัศนียภาพจากสิ่งก่อสร้างของรัฐ ซึ่งมีขนาดใหญ่พอสมควร กล่าวคือ มีตู้คอนเทนเนอร์ถึง 3 ตู้ รวมกันแล้วมีความสูงสิ่งก่อสร้างที่บดบังทัศนียภาพถึง 33 เมตร การบดบังทัศนียภาพกรณีดังกล่าวจะทำให้ที่ดินดังกล่าวเสียโอกาสในการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างที่ต้องการความสวยงามของทัศนียภาพ เช่น โรงแรม คอนโดมิเนียม หรือห้างสรรพสินค้า เป็นต้น และที่ดินอาจมีราคาต่ำลงหรือราคาที่ไม่เพิ่มมูลค่าตามกาลเวลาอย่างที่ดินปกติทั่วไป ดังนั้นผู้เป็นเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบและได้รับความเดือดร้อนเป็นพิเศษกว่าเอกชนคนอื่นๆ นั้นได้สูญเสียความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ เพราะต้องรับภาระมากกว่าคนอื่นๆ ซึ่งรัฐควรต้องเยียวยาแก้ไขให้แก่บุคคลที่รับภาระเป็นพิเศษนั้น ให้กลับมามีความเสมอภาคเท่าๆ กับคนอื่น เอกชนผู้ได้รับผลกระทบเป็นพิเศษจึงควรต้องได้รับการชดเชยค่าเสียโอกาสและค่าชดเชยราคาที่ดินที่ลดต่ำลงหรือชดเชยให้ในกรณีราคาที่ไม่เพิ่มมูลค่าตามกาลเวลาในอัตราที่เพิ่มมูลค่าอย่างที่ดินปกติทั่วไป

คำพิพากษาดังกล่าว ได้ระบุชัดเจนว่าเป็นการชดเชยค่าทดแทนการรับภาระอันเกิดจากการก่อสร้างสอดคล้องกับทฤษฎีความเสมอภาคของพลเมืองต่อการรับภาระสาธารณะ (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) ในกฎหมายฝรั่งเศส ซึ่งทฤษฎีนี้มีแนวคิดพื้นฐานว่าภาระของสาธารณะนั้นบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ควรต้องรับภาระเพียงผู้เดียวแต่โดยลำพัง ควรให้พลเมืองคนอื่นๆ ร่วมแบกรับภาระนั้นด้วย

ดังนั้นการที่รัฐจ่ายค่าชดเชยการรับภาระเกินปกติให้แก่เอกชนที่รับภาระมากกว่าคนอื่นด้วยเงินของรัฐซึ่งมาจากภาษีของพลเมืองทุกคนจึงเป็นความชอบธรรม การจ่ายชดเชยเป็นการเฉลี่ยภาระนั้น ให้เสมอภาคแก่พลเมืองทุกคนในรัฐ หลักความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะนี้ เป็นลักษณะเฉพาะตัวและเป็นเอกลักษณ์ของกฎหมายมหาชนและกฎหมายปกครอง (เดชา มหาเสนา, ม.ป.ป.) ที่ไม่มีปรากฏในแนวคิดทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมุ่งบังคับกันระหว่างเอกชนกับเอกชน

ความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครองอาจมีกรณีที่กว้างกว่าความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปັกเสาหรือวางสาย วางท่อสาธารณูปโภค และความรับผิดชอบที่กว้างกว่านี้เองทำให้แก้ไขปัญหาลักษณะความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองให้ครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งรัฐควรเยียวยาเพราะเอกชนได้รับผลกระทบเกินกว่าปกติ เช่น ผลกระทบจากการระบายน้ำของหน่วยงานรัฐเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ที่ปรากฏตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.263/2562 และเมื่อวิเคราะห์ตามข้อเท็จจริง ตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.263/2562 นั้น หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ในการบริหารจัดการปริมาณน้ำในเขื่อน ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 การบริหารจัดการน้ำในเขื่อนนั้น รวมถึงการระบายน้ำจากเขื่อนเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะตามมาตรา 6 และมาตรา 7 แห่ง พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ฯ เนื่องจากหน่วยงานรัฐคาดการณ์ว่าจะมีฝนตกหนักต่อเนื่องและมีพายุไต้ฝุ่นเคลื่อนเข้ามาในพื้นที่รับน้ำ การเร่งระบายน้ำทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองมีระดับน้ำสูงขึ้น แต่มีความจำเป็นต้องทำเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับตัวเขื่อนมิให้ต้องรับน้ำมากเกินไปเกินความสามารถของเขื่อน การกระทำดังกล่าวไม่เป็นการที่ฝ่ายปกครองละเมิด เพราะเป็นการกระทำในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและตามหลักการบริหารจัดการน้ำของหน่วยงานราชการ แม้การผันน้ำสู่แม่น้ำลำคลองต่าง ๆ จะทำให้น้ำท่วมพื้นที่เกษตรกรรม และบ้านเรือนของเอกชน แต่มิได้เป็นละเมิด ถือว่าเป็นความรับผิดชอบอื่นของฝ่ายปกครองที่ฝ่ายปกครองต้องเยียวยาความเสียหาย เพราะทำให้เอกชนคนหนึ่งรับภาระความเสียหายจากการรับภาระสาธารณะมากกว่าเอกชนคนอื่น ๆ ในรัฐ เป็นการรับภาระพิเศษที่มากกว่าปกติ ดังนั้น รัฐต้องชดเชยการรับที่มากกว่าเอกชนคนอื่น ๆ ด้วยการจ่ายค่าชดเชยจากเงินภาษีของประชาชน เป็นการแบ่งเฉลี่ยการรับภาระสาธารณะให้แก่ประชาชนทุกคนได้มีส่วนรับภาระทั่วทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นสิ่งที่ชอบธรรมเพราะกิจการบริการสาธารณะนั้น สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ เมื่อมีใครได้รับผลกระทบจากบริการสาธารณะเป็นพิเศษ คนในสังคมทุกคนก็ควรช่วยแบ่งเบาภาระนั้นจากภาษีที่ทุกคนจ่ายไป จะสังเกตเห็นว่าคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.263/2562 ใช้แนวคำวินิจฉัยที่คล้ายกับรากฐานความคิดทฤษฎีและตามหลักกฎหมายฝรั่งเศส เรื่องการสูญเสียความเสมอภาคของเอกชนต่อการรับภาระสาธารณะ ดังกล่าวข้างต้นแล้วโดยนัย

คดีเกี่ยวกับการจัดการน้ำในลักษณะนี้ หากย้อนไปในยุคที่ยังไม่มีกฎหมายปกครอง หรือยังไม่มีศาลปกครอง ผลของคำวินิจฉัยจะแตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง เพราะหากในครั้งก่อนที่จะมีกฎหมายปกครอง จะต้องใช้หลักกฎหมายแพ่ง อย่างเช่น มาตรา 1340 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า “เจ้าของที่ดินจำต้องรับน้ำซึ่งไหลตามธรรมชาติจากที่ดินสูงมาในที่ดินของตน” หากใช้หลักตามกฎหมายแพ่ง

ดังกล่าวนี้มาวินิจฉัย ฝ่ายปกครองจะไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่อย่างใด เพราะแม้ว่าฝ่ายปกครองจะมีได้บริหารจัดการน้ำเลย น้ำที่มีปริมาณมากย่อมไหลจากที่สูงสู่ที่ต่ำ คือ ไหลจากเขื่อนไปท่วมพื้นที่ด้านล่างที่ต่ำกว่าอยู่แล้วฝ่ายปกครองจึงไม่ต้องรับผิดชอบด้วยประการใดๆตามกฎหมายแพ่ง ดังนั้น ตามที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นข้อพิสูจน์ว่า หลักกฎหมายปกครองนั้นได้มีการวิวัฒนาการมาไกลจากกฎหมายแพ่งมากแล้ว และมีหลักเป็นของตนเอง และหลักที่นำมาวินิจฉัยในกรณีนี้ ซึ่งจะให้ผลของคำวินิจฉัยแตกต่างออกไป ทำให้ผลออกมาตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.263/2562 นี้ คือ หลักความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ ดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว แม้จะไม่ได้กล่าวถึงหลักนี้โดยตรง เป็นเพียงโดยนัยของเหตุผลอันเดียวกันก็ตาม

หลักการเบื้องต้น ในการใช้และการตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย นั้น มีข้อพิจารณาว่า มีพื้นฐานมาจากกฎหมายเอกชน (private law) และสอดคล้องกับสภากฎหมายของประเทศไทยที่ตั้งใจจะใช้ระบบกฎหมายในสภากฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ดังนั้น การปรับใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริง ในขั้นแรกต้องใช้และตีความตามตัวอักษร แต่หากข้อเท็จจริงนั้นไม่เป็นไปตามที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงจะใช้และตีความให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (วิกรม รัชชูปวงชน , ภาณุ ธิริบรรพพิพัฒน์, วิมาน กฤติพลวิมาน, 2563) แต่เมื่อพิจารณาแล้ว การตีความในกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดนั้นถึงจะตีความตามเจตนารมณ์อย่างไร หากปราศจากหลักเรื่อง “หลักความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” แล้ว ยังมีอาจตีความให้ประชาชนที่เดือดร้อนเสียหายเป็นพิเศษได้รับการชดใช้ค่าเสียหายได้หากฝ่ายปกครองกระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น “หลักความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) นี้ จึงเป็นหลักที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งเกิดจากการวิวัฒนาการของกฎหมายปกครองอย่างแท้จริง และช่วยแก้ไขปัญหาดัง ๆ ในเรื่องความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะความรับผิดชอบเกี่ยวกับการโยธาสาธารณะในประเทศฝรั่งเศส เป็นการกำหนดความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองในกฎหมายปกครองฝรั่งเศสที่ชัดเจนมาก (ปาลีรัฐศรีวรรณพฤษ, 2555)

ทฤษฎีหรือหลักในเรื่องการสูญเสียความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดว่าการจัดทำบริการสาธารณะย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น หากมีเอกชนคนใดคนหนึ่งได้รับความเสียหายหรือผลกระทบซึ่งเกิดจากการจัดทำบริการสาธารณะดังกล่าว ถือว่าเกิดความไม่เป็นธรรมที่จะปล่อยให้เอกชนผู้ได้รับความเสียหายนั้นต้องแบกรับภาระอยู่โดยลำพัง ดังนั้น จึงควรเฉลี่ยให้ประชาชนทุกคนร่วมรับภาระนั้น โดยเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่มาของการมีหลัก “ความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด” ซึ่งอยู่ภายใต้ทฤษฎี “ความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ” ซึ่งสามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ความรับผิดชอบที่เกิดจากความเสียหายอันเนื่องมาจากการโยธาสาธารณะ
2. ความรับผิดชอบที่เกิดจากการออกกฎหมายและการเข้าร่วมเป็นภาคีข้อตกลงระหว่างประเทศ

3. ความรับผิดชอบที่เกิดจากนิติกรรมทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย (Jean-Pierre THERON, แปลโดย ปาลีรัตน์ ศรีวรรณพฤษ, 2558)

จากการวิเคราะห์คำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ชัดว่า การพิจารณาความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครองจะไม่สามารถให้เหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผลหากปราศจากทฤษฎีความเสมอภาคของพลเมืองในการรับภาระสาธารณะ (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) ดังที่กล่าวมาข้างต้นตามคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐ แต่ในบริบทของประเทศไทยอาจจะไม่จำเป็นต้องแบ่งแยกย่อยประเภทของความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดหลากหลายประเภทย่อย ๆ อย่างในแบบของประเทศฝรั่งเศสก็ได้ เพราะแท้จริงองค์ความรู้นี้คือหมวดเดียว คือ หมวดที่ว่าด้วยความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ และตราบใดที่ยังไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแยกความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครองออกไปเป็นสัดส่วนต่างหากจากมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แล้ว แนวทางของนักกฎหมายคงมีเพียงรับรู้ว่าการรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดมีอยู่หมวดหมู่หนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากการสูญเสียความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ และเพียงรับรู้ว่าการรับผิดชอบอย่างอื่นของฝ่ายปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) มีเหตุผลอื่นอยู่เบื้องหลังและจำเป็นหรือควรต้องอ้างถึงหลักความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะมาอธิบายประกอบด้วยเสมอเมื่อมีการพิจารณาถึงความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองในคดีประเภทนี้ก็เป็นเพียงพอ เพราะการให้เหตุผลเท่านั้นที่มีความสำคัญมากกว่าเรื่องการจัดหมวดหมู่ ถึงแม้จะไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายใด ๆ ในประเด็นนี้ก็ตาม เพียงนักกฎหมายอ้างหลักเหตุผลที่เป็นที่ยอมรับของสากลก็ถือว่าก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่งแล้ว

บทสรุป

ในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นนั้น ประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของรัฐ แต่ในขณะเดียวกันในการกระทำอันเดียวกันนั้นเอง ก็อาจจะมีบุคคลบางกลุ่มหรือบางคนได้รับการหรือความเดือดร้อนมากกว่าคนอื่น ๆ เป็นพิเศษ ซึ่งรัฐควรต้องเยียวยาแก้ไขให้แก่บุคคลที่รับภาระเป็นพิเศษนั้นให้กลับมามีความเสมอภาคเท่ากับคนอื่น ด้วยการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจากเงินภาษีของประชาชน เป็นการเฉลี่ยการรับภาระให้แก่ประชาชนทุกคนเท่า ๆ กัน หลักนี้เรียกว่า “ความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะ”

ในแนวคำวินิจฉัยของประเทศฝรั่งเศส ทฤษฎีความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด และหลักความเสมอภาคของพลเมืองต่อการแบกรับภาระสาธารณะ (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) จะใช้ในขอบเขตที่กว้างกว่าในประเทศไทยปัจจุบัน และได้ใช้ในขอบเขตที่กว้างกว่ามานานแล้ว ด้วยปรากฏว่า ในปีคริสต์ศักราช 1931 ได้มีคำพิพากษาของสภาแห่งรัฐ ให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบในกรณีที่ดินไม้ที่ปลูกอยู่ในสถานที่สาธารณะภายใต้ความดูแลและครอบครองของรัฐ ไปบดบังบ้านของเอกชนทำให้สูญเสียวิวทิวทัศน์ที่ดี และรบกวนไม้ทอดไปยังบ้านของเอกชน ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบอย่างอื่นของ

ฝ่ายปกครองที่มีขอบเขตกว้างออกไปมากทีเดียว แต่อย่างไรก็ตามบริบทของสังคมไทยอาจจะทำให้เกิดความแตกต่างจากที่กล่าวมาในฝรั่งเศส เพราะแสงแดดในเมืองร้อนของประเทศไทยไม่ได้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากอย่างในประเทศฝรั่งเศส และตามข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ในคดีต่าง ๆ ที่ผ่านมายังไม่เคยปรากฏในคำวินิจฉัยของประเทศไทยที่ให้ฝ่ายปกครองชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุก่อสร้างอาคารโดยมีร่วมนำไปบังแดดที่ส่งไปยังอาคารหรือสถานที่ของเอกชน จะมีก็แต่กรณีบังลมหรือบดบังทัศนียภาพ ซึ่งหมายความว่า การตีความ “การรับภาระสาธารณะ” ย่อมจะต้องถูกปรับให้เหมาะสมกับบริบททางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศด้วย รวมทั้งของประเทศไทยก็จะต้องมีลักษณะเฉพาะของประเทศไทยในระดับหนึ่ง ไม่อาจตามแนวของประเทศฝรั่งเศสได้ทุกประการ แต่แนวคิดที่สำคัญของหลักหรือทฤษฎีนี้ยังเป็นลักษณะเดียวกันที่ใช้ร่วมกันได้และควรนำมาใช้อธิบายความรับผิดโดยปราศจากความผิดของฝ่ายปกครอง เพราะในปัจจุบันยังไม่มีหลักหรือทฤษฎีใดอธิบายได้เหมาะสมเท่ากับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายปกครองของฝรั่งเศสในประเด็นนี้

อย่างไรก็ตามแม้หลักการดังกล่าวของฝรั่งเศส อยู่ในเขตแดนของกฎหมายมหาชน หรือกฎหมายปกครอง แต่ก็มีร่องรอยของกฎหมายแพ่งอยู่บ้าง และแน่นอนว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยรับอิทธิพลจากกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสแล้วตั้งแต่ต้นที่ร่างประมวลกฎหมาย ร่องรอยที่กล่าวนั้นปัจจุบันก็ยังปรากฏอยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1352 ที่ว่าถ้าเจ้าของที่ดินได้รับค่าทดแทนตามสมควรแล้วต้องยอมให้ผู้อื่นวางท่อน้ำ ท่อระบายน้ำ สายไฟฟ้า หรือสิ่งอื่นซึ่งคล้ายกันผ่านที่ดินของตนเพื่อประโยชน์แก่ที่ดินติดต่อดังกล่าวไม่ยอมให้ผ่านก็ไม่มีทางจะวางได้ หรือถ้าจะวางได้ก็เปลืองเงินมากเกินควร แต่เมื่อมีเหตุผลพิเศษ ถ้าจะต้องวางท่อสายไฟฟ้าหรือสิ่งอื่นซึ่งคล้ายกัน โดยวางเหนือพื้นดิน กฎหมายมาตรานี้เปิดโอกาสให้เจ้าของที่ดินอาจเรียกให้ซื้อที่ดินของตนบางส่วนตามควรที่จะใช้ในการนั้น โดยราคาคุ้มค่าที่ดินและค่าทดแทนความเสียหาย ซึ่งอาจมีเพราะการขายนั้นด้วย กรณีเป็นเช่นเดียวกับการที่คนเดินถนนถูกไฟฟ้าดูดอันเนื่องมาจากเสาไฟฟ้าโดนน้ำท่วม ฝ่ายปกครองอาจต้องรับผิดแม้ไม่มีความผิด เพราะเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักกฎหมายแพ่งของไทยในเรื่องผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลหรือครอบครองทรัพย์สินเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ โดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น ก็มีบัญญัติไว้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 เห็นได้ว่ารากฐานนั้นได้รับมาจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสเช่นเดียวกันซึ่งเป็นประมวลที่ทันสมัยที่สุดในยุคนั้น ได้รวมแนวคิดและปรัชญาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งเข้ารวมไว้ในประมวลกฎหมาย และดังที่กล่าวแล้ว ความรับผิดอย่างอื่นของฝ่ายปกครองอาจคลุมถึงการรับผิดในกรณีไฟฟ้ารั่วนี้ด้วย แม้ฝ่ายปกครองจะมีได้กระทำการใดที่ผิดเลย จุดเกาะเกี่ยวประการเดียวคือฝ่ายปกครอง คือ ครอบครองไฟฟ้าอยู่ในขณะเกิดเหตุและเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะ ซึ่งก็เป็นจุดเกาะเกี่ยวอันเดียวกับที่กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดต้องการนั่นเอง เห็นได้ชัดว่าทั้งระบบกฎหมายปกครองและกฎหมายแพ่งจะสอดคล้องกันดี ถ้าหากใช้ทฤษฎีและหลักความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะของฝรั่งเศส

ดังนั้น เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสแล้วก็มีเหตุผลเพียงพอที่ประเทศไทยจะรับหลักการในเรื่องทฤษฎีการสูญเสียความเสมอภาคของเอกชนในการรับภาระสาธารณะอันเป็นหลักทฤษฎีเบื้องต้นและพื้นฐานในกฎหมายปกครองฝรั่งเศสมาด้วย เพราะมีรากฐานที่สอดคล้องกลมกลืนกันทั้งระบบกฎหมายอันจะทำให้เหตุผลและคำอธิบายความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองโดยปราศจากความผิดนั้นมีความสมเหตุสมผลมากขึ้น ถึงแม้ว่าการอธิบายเรื่องละเมิดในกฎหมายแพ่งกับหลักเรื่องการรับภาระสาธารณะในกฎหมายปกครองนั้นมีความแตกต่าง จากแนวคำวินิจฉัยดังกล่าวของสภาแห่งรัฐของประเทศฝรั่งเศส หากประชาชนคนหนึ่งปลูกบ้านเรือนอยู่ก่อนแล้วรัฐมาสร้างสิ่งก่อสร้างในที่ของรัฐแต่สิ่งก่อสร้างนั้นบังแดดที่ส่งไปยังบ้านของประชาชน หรือบังทัศนียภาพ อาจไม่เข้าข่ายละเมิดตามกฎหมายแพ่ง เพราะหลักเรื่องละเมิดยังอธิบายสิทธิหน้าที่ในกรณีนี้ไม่ได้ว่าเหตุใดรัฐต้องชดเชยค่าเสียหายด้วยเพียงแต่การสร้างสิ่งก่อสร้างที่บังแดด แต่หลักเรื่องการสูญเสียความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะอธิบายได้ดีกว่าการอธิบายว่าเพราะเอกชนคนนี้รับภาระมากกว่าคนอื่น ๆ ความจริงเรื่องการเวนคืนและการใช้ราคาทรัพย์สินที่ถูกเวนคืนก็ใช้หลักนี้เช่นกัน เพียงแต่ที่ผ่านมานักกฎหมายในประเทศไทยไม่ได้มีคำอธิบายหรือหลักคิดในมุมมองของความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะดังกล่าวข้างต้น แต่ในเมื่อพบคำอธิบายที่ดีกว่าแล้ว นักกฎหมายไทยก็ควรใช้คำอธิบายที่ดีกว่า และการรับเอาหลักในเรื่องความเสมอภาคของพลเมืองต่อการแบกรับภาระสาธารณะ (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) มาใช้จะเป็นผลดีเพราะนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1931 ก็ได้มีตัวอย่างและคำอธิบายในคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐในประเทศฝรั่งเศสในคดีต่างๆ และในแง่มุมต่างๆ ให้เทียบเคียงได้มากเพียงพอแล้ว ส่วนในเวลาข้างหน้าจะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายรองรับหลักนี้ไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความประสงค์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การรับเอาหลักในเรื่องความเสมอภาคของพลเมืองต่อการแบกรับภาระสาธารณะ (l'égalité des citoyens devant les charges publiques) มาใช้จะเป็นผลดี ซึ่งที่ผ่านมานักกฎหมายคดีปกครองของไทยได้มีคำวินิจฉัยโดยให้เหตุผลเกี่ยวกับการที่ฝ่ายปกครองจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแม้ปราศจากความผิดหากประชาชนได้รับความเสียหายเป็นพิเศษซึ่งสอดคล้องกับหลักดังกล่าว ในกฎหมายปกครองของประเทศฝรั่งเศสแล้ว ซึ่งเป็นการรับมาโดยนัย แต่หากจะให้เป็นผลดียิ่งขึ้น ควรแก้ไขกฎหมายโดยวางหลักไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน กล่าวคือ อาจจะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยเพิ่มถ้อยคำในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 9 ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร”

โดยอาจจะแก้ไขเพิ่มเติม โดยเพิ่มถ้อยคำใน (3) ตอนท้ายว่า

“ความรับผิดอย่างอื่นของฝ่ายปกครอง ให้ความหมายรวมถึงการกระทำใด ๆ ที่ทำให้บุคคลสูญเสียความเสมอภาคในการรับภาระสาธารณะหรือได้รับการกระทบสิทธิเป็นพิเศษด้วย”

หากได้เพิ่มเติมถ้อยคำดังกล่าวแล้วอาจทำให้การใช้และการตีความกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่นของฝ่ายปกครองครอบคลุมการกระทำต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจะมีขอบเขตที่กว้างและชัดเจนขึ้นด้วย

โดยมีเงื่อนไขในการฟ้องคดี คือ ฝ่ายปกครองจะรับผิดชอบในความไม่เสมอภาคของประชาชนในการรับภาระสาธารณะก็ต่อเมื่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีลักษณะร้ายแรงกว่าปกติและมีลักษณะพิเศษเพื่อการคลังของรัฐจะไม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนนี้มากเกินไป

รายการอ้างอิง

เดชา มหาเสนา. (ม.ป.ป.). การนำหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิดมาใช้ในการพิจารณาคดีปกครอง.

วันที่ค้นข้อมูล 25 เมษายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://so01.tic-thaijo.org>

ณรงค์ฤทธิ์ เพชรฤทธิ์. (2554). ความรับผิดของรัฐโดยปราศจากความผิด. วันที่ค้นข้อมูล 27 เมษายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.public-law.net>

ชนกร วรปรัชญากุล. (ม.ป.ป.). การร่างประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสในสมัยนโปเลียน โบนาปาร์ต. วันที่ค้นข้อมูล 25 เมษายน 2566, เข้าถึงได้จาก <http://senate.go.th>

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2564). กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาลีรัฐ ศรีวรรณพฤกษ์. (2555). คดีปกครองเกี่ยวกับงานโยธาสาธารณะ. วันที่ค้นข้อมูล 26 เมษายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.public-law.net>

ภัสววรรณ อุซุงศ์อมร. (2564). การปรับใช้หลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญไปสู่หลักความเสมอภาคของบุคคลในการรับภาระของรัฐโดยศาลปกครองไทย. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 13(2), 338-350.

เรย์มอน แวกส์. (2564). ปรัชญากฎหมาย: ความรู้แบบพหุ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นู๊คสเลป.

วิกรณ์ รักษ์ปวงชน, ภัฏฐิญา สิริบริวารพิพัฒน์ และวิมาน กฤติพลวิมาน.(2563). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับใช้งานและประกอบการศึกษา. นนทบุรี: ไอดีซี.

วิกิพีเดีย. (2564). ภูมิอากาศ ปารีส. วันที่ค้นข้อมูล 26 เมษายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://th.m.wikipedia.org>

ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ. (2558). เขตอำนาจศาลในคดีความรับผิดของฝ่ายปกครอง: เปรียบเทียบระบบกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป. วันที่ค้นข้อมูล 21 ธันวาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.krisdika.go.th/web/bureau-of-administrative-law/law2>

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). ความเสมอภาค. *วารสารนิติศาสตร์*, 30(2), 160-183.

dictionary reverso. (2023). *l'égalité des citoyens devant les charges publiques*. Retrieved April 27, 2023, from <https://dictionary.reverso.net>

Jean-Pierre THERON. ความรับผิดโดยปราศจากความผิดของบุคคลตามกฎหมายมหาชนฝรั่งเศส. แปลโดย ปาลีรัตน์ ศรีวรรณพฤษ. *วารสารวิชาการศาลปกครอง*, 15(2), 5.

Linguee Dictionary. (2023). *l'égalité des citoyens devant les charges publiques*. Retrieved April 27, 2023, from <https://www.linguee.com>

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม

**The Leadership of School Administrators Affecting Academic Administration
of Private Schools in Nakhon Pathom Province**

กษิ นิติชนนันต์ (Kaasii Nitidhananunt)¹

ขัตติยา ค้างสำราญ (Khattiya Duangsamran)²

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Student, Master of Education, Education Administration Program, Faculty of Education,

Mahamakut Buddhist University

²อาจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Dr., Thesis Advisor, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

E-mail: k.dhananunt@gmail.com

Received: 20 June 2023

Revised: 13 August 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ผู้จัดการโรงเรียนหรือผู้แทน 2) ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้แทน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ 3) หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการหรือผู้แทน และ 4) ครูผู้สอน รวมผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) วิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านทักษะจำเป็น ด้านองค์ความรู้ และ ด้านภาระหน้าที่ ตามลำดับ

2. การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การวางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ตามลำดับ

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทักษะจำเป็น และด้านองค์ความรู้ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถทำนายการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 52.9 สามารถเขียนแสดงความสัมพันธ์การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ ($\hat{Y}_{tot}$) = .478* + .508**(X₃) + .323** (X₁) ความสัมพันธ์การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z = .502**(X_3) + .274**(X_1)$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชน

Abstract

This research aimed to 1) study on leadership of private school administrators in Nakhon Pathom province; 2) study the academic administration of private schools in Nakhon Pathom province; and 3) study on the impacts of school administrators' leadership on the academic administration of private schools in Nakhon Pathom province. Group of samples who provided the information consisted of 1) school administrators or representatives such as school director, or deputy director of academic administration department; 2) school managers or representatives; 3) head of the academic administration or representatives; and, 4) teachers. Total informants were from 320 samples. Questionnaire was the research tool. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, average, standard deviation, and Stepwise multiple regression analysis. Statistical analysis was conducted using ready-program.

Results

1. Overall, leadership of private school administrators in Nakhon Pathom province was in high level. While considering on each aspect, all were also in high level. The average scores ranked from high to low were necessary skills, knowledge and responsibilities, respectively.

2. Overall, the academic administration of private schools in Nakhon Pathom province was in high level in all aspect. The average scores ranked from high to low were academic planning, internal quality assurance system development and education standard, research for the education quality development in school, measurement, assessment, and grades comparison transferring, learning process development, courses development by schools and management of teaching and learning in school, respectively.

3. Leadership of the school administrators on the aspect of necessary skills and knowledge affected the academic administration of private schools in Nakhon Pathom province at statistical significance level of .01. The overall academic administration of private schools in Nakhon Pathom province (Y_{tot}) could be predicted at 52.9 percent. The multiple regression analysis relationship could be written in form of raw scores as follows: ($\hat{Y}_{tot}$) = .478* + .508**(X_3) + .323** (X_1). The multiple regression analysis relationship could be written in form of standard scores as follows: $Z = .502^{**}(X_3) + .274^{**}(X_1)$

Keywords: Leadership, School administrators, Academic administration of private schools

บทนำ

คุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ คือ จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้น เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งต้องเป็นจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาเต็มที่ รู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเองมีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หน้าที่หลักของการศึกษาคือ พัฒนาคุณภาพของบุคคล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดคือ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักการศึกษา จึงต้องคิดให้ไกลอย่างสร้างสรรค์ ไม่ให้คิดตาม หากผู้บริหารตระหนักถึงกระแสของสังคม และทิศทางที่ควรจะดำเนินไป ก็จะสามารถใช้กลยุทธ์การบริหารงานที่เน้นคุณภาพของงานวิชาการ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ มีทักษะขั้นสูงและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่จะทำให้เขาเป็นผู้สร้างงานที่สร้างสรรค์และมีผลิตภาพ (Creative and Productive People) คือคิดเป็น และผลิตได้ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ผู้ตามกระแสของสังคม จากความสำคัญของการศึกษาและสภาพการณ์ที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ชัดเจนว่า เป้าหมายที่แท้จริงของการการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียนที่จบจากสถาบันการศึกษา ซึ่งสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ กระบวนการบริหารการจัดการศึกษา โดยเฉพาะงานด้านบริหาร วิชาการ ความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะด้านอาชีวศึกษาหรือด้านอื่นใน

แต่ระดับนั้น จะมีหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาที่ใช้ร่วมกันโดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลาง ดังนั้น ขอบข่ายของงานวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดการบริการการสอน และการจัดการวัดและประเมินผล รวมทั้งการติดตามผล (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2559) ที่กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถาบันการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานในมหาวิทยาลัย สถานศึกษาชั้นสูงอื่น ๆ หรือการบริหารงานในโรงเรียนก็ตาม เราอาจกล่าวได้ว่า มาตรฐานและคุณภาพของสถาบันการศึกษาทุกระดับที่กล่าวมานั้น อาจพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นประการสำคัญผลงานด้านวิชาการจะเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถาบันศึกษานั้น ๆ ว่ามีอยู่มากหรือน้อยเพียงใด

ปัญหาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดนครปฐม ยังมีจุดอ่อนและอุปสรรคที่จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้มีความเข้มแข็งขึ้น ในการบริหารงานวิชาการ คือ การบริหารจัดการศึกษา คุณภาพการจัดการศึกษาซึ่งสถานศึกษามีศักยภาพทุก ๆ ด้านไม่เท่ากัน ผลการประเมินคุณภาพ O-NET และ NT ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศขาดความครอบคลุม ซึ่งอุปสรรคในการจัดการศึกษาที่เป็นผลกระทบของโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการสื่อสาร คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ล้วนส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนเอกชน ดังนั้น การบริหารวิชาการถือเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด ในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า จำเป็นต้องมีระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพของการศึกษาจะดีหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล คุณภาพของครูผู้สอน และกระบวนการบริการวิชาการ ซึ่งการบริหารวิชาการจึงนับเป็นงานสำคัญ เป็นภารกิจหลักของบุคลากรทุกฝ่ายที่ต้องร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม, 2563)

ปัญหาด้านการบริหารวิชาการเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะทำให้เกิดผลเสีย ต่อการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง ผลการประเมินตรวจสอบรายงานผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ปีการศึกษา 2560 - 2563 พบว่าภาวะผู้นำของสถานศึกษาเป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลทำให้การประเมินคุณภาพการศึกษา ไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นเพราะผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2561) และปัจจัยอื่น ๆ เช่น คุณลักษณะของตัวนักเรียน วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งรวมถึงโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐมทั้ง 45 โรงเรียน ที่อยู่ในการดูแลปกครองของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม ที่มีการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาให้เป็นตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดจุดเน้น ในด้านวิชาการในเรื่อง 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะต้องสูงขึ้นทั้งกลุ่มสาระวิชาหลัก 2) นักเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาที่ 1 - 3 จะต้องอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น 3) นักเรียนมีคุณธรรมนำความรู้ มีจิตสำนึกการรักชาติ และ 4) มุ่งพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นเลิศ เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน จึงต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการงานวิชาการของโรงเรียน พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำมีการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม และเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้ ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ และเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้อย่างดี

จากความสำคัญดังกล่าวของการบริหารงานวิชาการ หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำก็สามารถที่จะบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียน นักเรียน ให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพราะเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานวิชาการให้เป็นไปตามเป้าหมายการศึกษาของชาติ เนื่องจากเป็นผู้ที่จะต้องนำนโยบายมาปฏิบัติโดยตรง จากปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรครูฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน ตลอดจนผู้ที่สนใจ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร รวมทั้งจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่น โดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่นเป็นผู้ให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือเพื่อกิจการงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ความเป็นผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ศิลปะในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเต็มใจ

ความเป็นผู้นำบางครั้งเรียกว่า ประมุขศิลป์ ซึ่งหมายถึง ศิลปะในการนำต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ประกอบเข้าด้วยกัน ตามแนวคิดดั้งเดิมถือว่าภาวะความเป็นผู้นำเกิดจากคุณสมบัติส่วนตัว แต่แนวคิดในปัจจุบันถือว่าความเป็นผู้นำเกิดจากคุณสมบัติหรือพฤติกรรมความรู้ ความสามารถส่วนตัวของผู้นำแต่ละคน พฤติกรรมของผู้นำแต่ละคนแตกต่างกันไปตามสไตล์ของแต่ละคน (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2556) ซึ่งภาวะผู้นำนั้นได้รับความสนใจและมีการศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการ หรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน สภาวะการณ์ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพล สามารถสร้างความเชื่อถือศรัทธา จูงใจให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามในชุมชน หน่วยงาน หรือสังคมนั้น

กลิคแมน (Glickman, 1990) ได้เสนอองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นองค์ประกอบที่มีรากฐานมาจากการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นบทบาทโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่มีประสิทธิผล มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านความรู้ (Knowledge) เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อใช้ในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย คือ ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล การสอนที่มีประสิทธิผล ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับปรัชญาในการจัดการศึกษา การพัฒนาทางการบริหาร การบริหารการเปลี่ยนแปลง ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร 2. ด้านภาระหน้าที่ (Tasks) เป็นภาระหน้าที่ที่สัมพันธ์กับด้านความรู้ มีองค์ประกอบย่อย คือ การนิเทศและประเมินผลการสอน การพัฒนาบุคลากรและทีมงาน การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การพัฒนากระบวนการกลุ่ม การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยในชั้นเรียน การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 3. ด้านทักษะ (Skills) เป็นการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน จำแนกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) ประกอบด้วย ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะการนิเทศ ทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่ม และด้านทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) ประกอบด้วย ทักษะการกำหนดเป้าหมายหรือการกำหนดควิสัยทัศน์ ทักษะการประเมินผลและการวางแผน ทักษะการสังเกต และทักษะการวิจัยและประเมินผล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ ผู้วิจัยนำตัวแปรต้นมาจากคุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่มีประสิทธิผลของกลิคแมน (Glickman, 1990) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่มีประสิทธิผลว่ามีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านภาระหน้าที่ (Tasks) และ 3) ด้านทักษะ (Skills)

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จึงหมายถึง พฤติกรรมการทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในการชี้นำ หรือโน้มน้าวจูงใจข้าราชการครู และ

บุคลากรทางการศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการร่วมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ 3 ด้าน คือ 1) ด้านองค์ความรู้ 2) ด้านภาระหน้าที่ และ 3) ด้านทักษะจำเป็น

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน จากการศึกษาขอบข่ายงานวิชาการด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยได้คัดเลือกขอบข่ายของงานวิชาการในแต่ละด้าน โดยการพิจารณาจากความถี่ในการปฏิบัติงานตามขอบข่ายของงานวิชาการ จากผลการศึกษาของนักวิชาการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2560 และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกขอบข่ายงานวิชาการ คือ มีค่าความถี่เท่ากับ 5 ขึ้นไป ดังนี้ 1. การวางแผนงานด้านวิชาการ 2. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 4. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5. การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 7. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้การบริหารงานวิชาการ จึงหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยสนองความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่ได้วางไว้ ประกอบด้วย ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม 2) การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม และ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Research) ใช้โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 40 โรงเรียน เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้จัดการโรงเรียนหรือผู้แทน ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้แทน หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการหรือผู้แทน และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 320 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยทำการค้นคว้าจากหนังสือ รายงาน ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากเอกสารมาเป็นข้อมูลในการสร้างกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัยแบบสอบถาม สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ทดลอง และปรับปรุงเครื่องมือ แล้วนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยวิธีตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดลองใช้เพื่อหา

ความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ แปรผลการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปสถิติพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านทักษะจำเป็น ด้านองค์ความรู้ และด้านภาระหน้าที่ตามลำดับ โดยมีผลการวิเคราะห์รายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านทักษะจำเป็น พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านทักษะจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในด้านการวิจัยและประเมินผล เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนางาน รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการวางแผนและประเมินผลการจัดการศึกษา และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะที่ดีในการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

1.2 ด้านองค์ความรู้ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านองค์ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และข้อที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาแจ้งข่าวสารหรือเผยแพร่บทความ ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพให้ครูได้ทราบอยู่เสมอ

1.3 ด้านภาระหน้าที่ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านภาระหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและนำหลักสูตรไปใช้ รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติในครั้งต่อไป และข้อที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองรับทราบถึงความก้าวหน้าของสถานศึกษา พัฒนาการด้านการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การวางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ตามลำดับ โดยมีผลการวิเคราะห์รายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการวางแผนการพัฒนางานด้านวิชาการ รองลงมาคือ ดำเนินการวางแผนการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนตามที่กระทรวงกำหนด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ดำเนินการวางแผน และส่งเสริมให้มีการใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2.2 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม รองลงมาคือ จัดทำแผนของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/ แผนยุทธศาสตร์) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โรงเรียนนำผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไปใช้ประโยชน์

2.3 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ส่งเสริมการพัฒนาครูและนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ รองลงมาคือ เผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานของนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.4 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ส่งเสริมครูจัดทำแผนการวัดประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สารการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาอย่างชัดเจน

2.5 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา รองลงมา คือ จัดการเรียนการสอน โดศผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้

2.6 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ดำเนินการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุง หลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลส่งหน่วยงานต้นสังกัด รองลงมา คือ หลักสูตรสถานศึกษาผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2.7 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ โดยบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รองลงมา คือ ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกสถานศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทักษะจำเป็น และด้านองค์ความรู้ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถทำนายการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 52.9

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในบริบทของการบริหารสถานศึกษานั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดความอยู่รอด และความเจริญเติบโตขององค์กร โดยภาวะผู้นำจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการโน้มน้าวอิทธิพลกับกลุ่มคน ซึ่งจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่นได้ โดยสามารถใช้คนอื่นทำบางอย่างตามเป้าหมายและแนวทางที่ตนวางแผนหรือคาดคะเนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดของสัทมา รณิษฐ์ (2560) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อคน

หรือผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะพยายามทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับอิทธิพล และโน้มน้าวทางใจ เพื่อจะให้คนปฏิบัติตาม ทั้งนี้ศักยภาพของผู้นำนั้นมีผลต่อผู้ร่วมงานในด้านความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจ และความอบอุ่นในการร่วมงาน ซึ่งผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะดำเนินงานขององค์กร เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การบริหาร งานบุคคล การประสานงาน การอำนวยความสะดวกและการสั่งการ การประเมินผลงาน เพื่อไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดคือสูญเสีย้อยที่สุด ผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศการทำงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจให้กับผู้ตามซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน โดยใช้แนวคิดและปรัชญาทางการบริหารต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว ซึ่งมีอยู่ในตำราวิชาการบริหาร เช่น การบริหารโดยเน้นวัตถุประสงค์ (MBO) การพัฒนาองค์กร (OD) การจูงใจ (motivation) การควบคุมคุณภาพ (OC) การบริหารคุณภาพทั้งองค์กร (TQM)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านทักษะจำเป็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับความรู้ที่จำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการนำความรู้ไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำ และทักษะทางเทคนิค ซึ่งทักษะภาวะผู้นำ (Leadership skills) ประกอบด้วยทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านบุคคล ทักษะการนิเทศ และทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม ส่วนทักษะทางเทคนิค (Technical skills) ประกอบด้วย ทักษะการตั้งเป้าหมาย ทักษะการประเมินผลและการวางแผน ทักษะการสังเกตและทักษะการวิจัยและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัดสร จันทรงาม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านภาระหน้าที่ แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาระหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษามีความหลากหลายทั้งการนิเทศและประเมินผลการสอน การพัฒนาบุคลากรและทีมงาน การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การพัฒนากระบวนการกลุ่ม การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยในชั้นเรียน การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน โดยภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผลการสอน คือ การนิเทศในห้องเรียนเพื่อช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งหนทางที่สามารถช่วยเหลือครูปรับปรุงการสอนได้ดี ซึ่งการนิเทศและการประเมินผลการสอน เป็นภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติได้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่จริงใจกับครูและปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าไว้วางใจ ส่วนการพัฒนาทีมงาน เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการ

ปรับปรุงการสอนของครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีความหมาย เนื่องจากการศึกษาเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจึงต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่หาแนวทางในการจัดการศึกษาไปพร้อมกับการได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องของครูด้วย จากสภาพของการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้บทบาทของผู้นำทางวิชาการกลายเป็นบทบาทที่สำคัญมากขึ้น เนื่องจากประสิทธิผลของการศึกษาเป็นประเด็นที่ซับซ้อน ดังนั้นผู้นำทางวิชาการจึงต้องมีภาระหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตร โดยการทำงานร่วมกับครู เพื่อจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ของนักเรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีผลต่อขวัญกำลังใจที่ดีของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้น การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากผู้บริหารและทีมงานในโรงเรียน เพื่อแยกแยะระหว่างปัจจัยที่สร้างสรรค์บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องหากลยุทธ์เพื่อใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยที่สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และพิชิตปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางบรรยากาศในการเรียนรู้ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารโรงเรียน และครูในโรงเรียน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนนั้นเป็นหัวใจของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นความสัมพันธ์ที่มีประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีบทบาทในการนำชุมชน ชุมชนสามารถเป็นผู้สนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนได้หลายทาง การที่ผู้ปกครองสนใจการศึกษาของนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยการเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนในการตัดสินใจการกระทำของโรงเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำบทบาทของผู้นำ โรงเรียนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนโดยใช้เอกสารการเยี่ยมบ้าน การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัฐภูณันท์ สุวานเจริญ (2560) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำฝ่ายบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำฝ่ายบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ด้านภาระงานอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม มีการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาให้เป็นตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดจุดเน้น ในเรื่องของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะต้องสูงขึ้นทั้งกลุ่มสาระวิชาหลัก นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 - 3 ต้องอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น มีคุณธรรมนำความรู้ มีจิตสำนึกการรักษาดิน มุ่งพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งทุกเรื่องล้วนเกี่ยวข้องกับการงานวิชาการ เพราะงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญที่โรงเรียนให้

ความสำคัญเป็นลำดับแรกที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นผู้นำในการปฏิรูปการเรียนรู้ นำโรงเรียนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งปัญญา จัดการเอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนมีเสรีในการคิดพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครู การทำงานเป็นทีม พัฒนาผลการเรียนให้ได้มาตรฐานตามหลักสูตร พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเพื่อเอื้อต่อการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยเหลือในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนอย่างต่อเนื่อง (กรมวิชาการ, 2556; อ้างถึงใน จรูณี แก้วเอื่อน, 2557) การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนจึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทำให้ดีที่สุด นำไปสู่คุณภาพที่คาดหวัง ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมและควบคุมงานวิชาการ โดยผู้บริหารควรจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความคิดเห็นหรือคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ควรจะกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปให้กับทุกคน สอดคล้องกับ เสริมสุข โชติช่วงฉัตรชัย (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนในสหวิทยาเขตศรีนครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการศึกษพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสหวิทยาเขตศรีนครินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนงานวิชาการ เพราะงานวิชาการในสถานศึกษาถือเป็นงานหลัก (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2557) ผู้บริหารต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวางแผนงานด้านวิชาการมีความเป็นกระบวนการ โดยมีขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายของการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การสำรวจปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ศึกษานโยบายและเป้าหมายขององค์กร เพื่อให้การกำหนดแนวปฏิบัติเกิดผลตรงตามเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สถิติ หลักฐาน และสภาพปัจจุบันของงานวิชาการ เพื่อนำเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนงานวิชาการ จากนั้นจึงจัดทำแผนงานวิชาการ เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติงานวิชาการให้ครอบคลุมและชัดเจน กิจกรรมที่ปฏิบัติ ได้แก่ กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของงานหรือคุณภาพงานกำหนดทางเลือกหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน รวมทั้งพิจารณาทรัพยากรต่าง ๆ ที่ต้องการเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติกิจกรรม ขึ้นต่อไปคือ การดำเนินงานตามแผน เป็นการนำแผนงานวิชาการที่จัดทำขึ้นไปสู่การปฏิบัติ และขั้นตอนสุดท้าย คือ ประเมินและปรับปรุงแผน เป็นการตรวจสอบว่าการดำเนินงานตามแผนวิชาการสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมที่ปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในการประเมินแผนเป็นข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิชาการ เพื่อปรับปรุงแผนปีต่อไปให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเลาะ แวอุเซ็ง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการ

บริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา แต่ก็อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดให้ผู้สอนได้สอนตรงตามวิชาเอก และความถนัดจัดกิจกรรม ประสบการณ์ที่หลากหลายมีความหมายกับผู้เรียนให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสธียา ม่วงจาบ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนวัดเขารักษ์ ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานด้านวิชาการ โรงเรียนวัดเขารักษ์ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย ทักษะจำเป็น และองค์ความรู้ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งด้านทักษะที่จำเป็นและองค์ความรู้สามารถทำให้การบริหารงานวิชาการเกิดประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งทักษะจำเป็นนั้น ต้องมีการนำความรู้ไปสู่การพัฒนาพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำ และทักษะทางเทคนิค, ทักษะภาวะผู้นำ (Leadership skills) ประกอบด้วย ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านบุคคล ทักษะการนิเทศ และทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม ส่วนทักษะทางเทคนิค (Technical skills) ประกอบด้วย ทักษะการตั้งเป้าหมาย ทักษะการประเมินผลและการวางแผน ทักษะการสังเกตและทักษะการวิจัยและประเมินผล และ ด้านองค์ความรู้ เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อใช้เป็นฐานในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนที่มีประสิทธิผล ที่สนับสนุนโดยการวิจัย 2) การสอนที่มีประสิทธิผลจะบอกให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบถึงวิธีการที่ทำให้ การสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย 3) ปรัชญาและความเชื่อในการจัดการศึกษา ปรัชญาและความเชื่อในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนที่เกิดจากการนำองค์ประกอบด้านความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล และการสอนที่มีประสิทธิผลบรรจุลงในปรัชญาและความเชื่อในการจัดการศึกษา 4) พัฒนาการทางการบริหาร ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางการบริหารโรงเรียนในด้านพฤติกรรม การบริหาร นโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน การจัดให้มีความสมดุลระหว่างการจัดการและทักษะทางวิชาการการพัฒนาและการดำเนินงานตามแผน เป็นความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการ ทางการบริหารโรงเรียนในด้านพฤติกรรม การบริหาร นโยบายพฤติกรรมของผู้บริหาร การบริหารงาน นโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน 5) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการรู้ความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากในขณะที่บุคคลทั่วไปไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะต้องมุ่งมั่นในการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตลอดจนความเชื่อและความเข้าใจในการที่จะ

เปลี่ยนแปลง ต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการเปลี่ยนแปลง

6) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร คือความรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนในการที่จะพัฒนาหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของการพัฒนา และ

7) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือการนำระเบียบวิธีวิจัยมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการ จากสื่อและอุปกรณ์ที่มีอยู่ตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในครอบครัว ในสถานศึกษาและในชุมชนที่ผู้เรียนพบในชีวิตประจำวัน แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีหลาย แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสนา การสร้างความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ สลทินทิพย์ อัมปาน (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยนาทสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยนาทสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ทักษะจำเป็น และองค์ความรู้ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ และนำไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ภาระหน้าที่ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ควรให้ความสำคัญกับกำหนดภาระที่ให้มีความสัมพันธ์กับความรู้เพื่อให้การบริหารในสถานศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งจะผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม
2. ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้การบริหารงานวิชาการเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- จรูญี แก้วเอื้อน. (2557). เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับบริหารมืออาชีพ. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- ณัฐนันท์ ฐานเจริญ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัทธพร จันทรงาม. (2563). ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- นิเลาะ แวอูเซ็ง. (2562). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนราธิวาส. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545. (2542, 14 สิงหาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก.
- สลินทิพย์ อัมปาน. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สัมมา รณิษฐ์. (2560). หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2543). กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม. (2562). การคัดเลือกวิทยันวัตกรรมหรือแนวปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการศึกษา ศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม 2562. นครปฐม: ศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม.

- เสริมสุข โชติช่วงนัทรชัย. (2557). การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนในสหวิทยาเขตศรีนครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- โตธิยา ม่วงจาบ. (2563). แนวทางการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนวัดเขารักษ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนุศักดิ์ สมิตสันต์. (2560). การบริหารวิชาการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Glickman, C. D. (2009). *Supervision and Instructional Leadership: A Development Approach* (8th ed.). Boston: Allyn and Bacon, Inc.

การจัดการความมั่นคงทางทะเลของประเทศอินโดนีเซีย
ยุคหลังประธานาธิบดีซูฮาร์โต: การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์

Maritime Security Management in Practice in Indonesia

Post President Suharto Era: An Analysis of Existing Policies and Strategies

Hidayat Rahman¹

อนูรัตน์ อนันตนาทร (Anutrat Anantanatorn)²

วิเชียร ตันศิริกงคด (Vichien Tansirikongkhon)³

¹นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง

Ph.D., Program in Strategy and Security

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Asst. Prof. Dr., Faculty of Political Science and Law, Burapha University

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร., ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Asst. Prof. Pol.Capt. Dr., Lecturer of Department of Political Science,

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

E-mail: hidayat.navat@gmail.com

Received: 12 July 2023

Revised: 1 September 2023

Accepted: 22 December 2023

บทคัดย่อ

บทความแสดงให้เห็นนโยบายและยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศอินโดนีเซียหลังสิ้นสุดยุคประธานาธิบดี ซูฮาร์โต ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนานโยบายทางทะเลที่พึงพาได้และสอดคล้องกับความต้องการด้านความมั่นคงทางน้ำของประเทศอินโดนีเซีย บทความยังวิเคราะห์แนวทางที่รัฐบาลใช้บริหารจัดการความมั่นคงทางทะเล รวมถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับเครื่องมือในระดับองค์กรระหว่างประเทศ บทความยังศึกษาถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทางทะเล ผู้เขียนใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาทำความเข้าใจความมั่นคงทางทะเลของอินโดนีเซียจากสภาพความเป็นจริงผ่านผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญ เช่น กองทัพเรืออินโดนีเซียและมหาวิทยาลัยป้องกันประเทศ ซึ่งเป็นเวลาว่าง 20 ปี หลังจากสิ้นสุดการปกครองของประธานาธิบดีซูฮาร์โต และการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนา

ประเทศทางบกเป็นหลักโดยละเลยความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ทางทะเล ประเด็นสำคัญคือการที่ประธานาธิบดีในแต่ละยุคสมัยจัดลำดับความสำคัญการพัฒนาประเทศและพัฒนานโยบายของชาติผ่านการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับกระทรวงและองค์กรที่เกี่ยวข้อง กฎหมายและบทบัญญัติที่สอดคล้องกับท้องทะเลและความมั่นคงทางทะเลต้องให้ความสำคัญสูงสุดในการวิเคราะห์ งานวิจัยฉบับนี้ยังแสดงให้เห็นนโยบายของชาติที่นำไปสู่ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทะเลในยุคหลังการบริหารงานของประธานาธิบดีซูฮาร์โต งานวิจัยได้วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกส่วนงานความมั่นคง กฎหมายทุกฉบับการนำไปสู่การบังคับใช้ข้อบังคับต่างๆ การศึกษาเชิงเพ่งเล็งไปที่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ 6 ข้อซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของ แวน มิเตอร์ และ แวน ฮอร์น ในการวิเคราะห์จำนวนนโยบายและยุทธศาสตร์ที่นำไปใช้ งานวิจัยชี้ให้เห็น 13 องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามทางทะเลของอินโดนีเซีย ทั้งนี้ ด้วยการขาดนโยบายความมั่นคงทางทะเลที่เป็นทางการ รัฐบาลอินโดนีเซียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องยกระดับความพยายามในการรักษาความมั่นคงทางทะเล ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่หลากหลายด้วยความท้าทายในการบริหารจัดการพื้นที่ทางทะเลอันกว้างใหญ่ภายใต้อำนาจทางกฎหมายของอินโดนีเซีย และเป็นเรื่องสำคัญที่จะกำหนดนโยบายในระดับกระทรวงที่จะปกป้องและสร้างความมั่นใจในการรักษาทรัพยากรและเครื่องมือที่ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ เพื่อทำความเข้าใจจุดยืนของรัฐบาลในเรื่องการสร้างการรับรู้ด้านความมั่นคงทางทะเล จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงกฎหมายและข้อบังคับที่สอดคล้องกับบริบททางทะเลของประธานาธิบดีอีก 5 คน ที่ดำรงตำแหน่งต่อจากประธานาธิบดีซูฮาร์โตอีกด้วย ได้แก่ บี.เจ.ฮาร์บีบี, อับดุลเราะฮ์มัน วาฮิด, เมกาวาตี ซูการ์โน บุตรี, ซูซีโล บัมบัง ยูโดโยโน และ โจโก วิโดโด อันเนื่องด้วยประธานาธิบดีแต่ละท่าน ก็มีการกำหนดนโยบายทางทะเลและนโยบายความมั่นคงทางทะเลที่ต่างกัน ซึ่งบทความฉบับนี้ได้รวบรวม วิเคราะห์ และสรุปไว้เรียบร้อยแล้ว

คำสำคัญ : การจัดการความมั่นคงทางทะเล, การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์

Abstract

The paper thoroughly examines Indonesia's maritime policies and strategies in the post-Suharto era. Its ultimate objective is to develop a dependable Maritime Policy that prioritizes the security of Indonesian waters. This paper analyzes how the Indonesian government maintains maritime security, including policy implementation and adoption of international instruments. It also studies the roles of major government agencies in maritime law enforcement. The author utilizes qualitative research to understand maritime security practices in this study, with esteemed participants like the Indonesian Navy and Defense University. It has been two decades since President Suharto's administration fell, and the nation's development has been primarily land-focused, neglecting the importance of developing the maritime space.

It is crucial that each president prioritizes national development and creates a National Policy as a law to be implemented by the relevant ministries and stakeholders. The laws and regulations related to maritime and maritime security must be analyzed with utmost importance. This research thoroughly examines the national policies that led to maritime security strategies post-President Suharto's administration. The analysis encompasses all stakeholders relevant to maritime security and the number of laws and regulations implemented. The study will focus on the six variables of the Policy Implementation Theory introduced by Van Meter and Van Horn to analyze the number of policies and strategies implemented. This research highlights thirteen state actors dealing with maritime threats to Indonesia. Despite lacking an official national maritime security policy, the Indonesian government and relevant agencies have made commendable efforts to secure its waters. Coordinating multiple maritime law enforcement entities remains a major challenge as they operate across a large area under Indonesia's jurisdiction. It is also important for them to align policies at the ministerial level to prevent duplication of efforts and ensure that resources and assets meet the demands. To understand the government's stance on maritime security awareness, it is important to analyze the laws and regulations related to maritime affairs issued by the five Presidents who succeeded the Suharto government - BJ Habibie, Abdurrahman Wahid, Megawati Sukarno Putri, Susilo Bambang Yudhoyono, and Joko Widodo. Despite differing priorities, each President has committed to developing the maritime sector and ensuring maritime security. This research has collected and analyzed all relevant laws and regulations to draw this conclusion.

Keywords: Maritime security management, Policy and strategies analysis

Introduction

Background

Indonesia is the world's largest archipelagic state, boasting over 18,000 islands and over 7.9 million square kilometers of seawater. It is between the Pacific and Indian Oceans and connects the Asian and Australian continents, hosting four of the world's seven major maritime choke points. (Cribb, R. and Ford, M., 2009) The marine frontier provides economic benefits and poses political and strategic challenges for the nation. A nation's strategic culture comprises several factors, including geography, resources, history, experience, society, and political structure. (Alan G. Stolberg, 2012) It has been over 20 years since President Suharto's administration ended, and while Indonesia has maintained its territorial sovereignty, the country has not given enough attention to developing its maritime space as part of its national policy. This

land-based development has resulted in a greater emphasis on land-based integration, and the country's defense forces prioritize a larger and more powerful army over its navy. * This could potentially leave Indonesian waters vulnerable to maritime security threats.

It is worth noting that the previous government did not prioritize the development of the maritime sector in its national policies. However, Joko Widodo, also known as Jokowi, has boldly announced his vision of transforming Indonesia into a 'Global Maritime Fulcrum' (poros maritim dunia). (Joko Widodo, 2014) This concept gained significant international exposure during Jokowi's attendance at the East Asia Summit in Naypyidaw in November 2014, and it is a crucial strategy for developing Indonesia's maritime economy.

Indonesia, being the largest archipelagic state, must prioritize the maritime domain. The sea significantly impacts the country's political, socio-cultural, defense, and security aspects. Therefore, a concrete maritime policy is essential. The government should take the lead in establishing a national maritime policy to maximize the potential of the sea for the nation's prosperity and protect national interests. This will also contribute to the revival of Indonesia's maritime culture and strengthen its control over its maritime jurisdiction, ultimately boosting national pride.

Indonesia needs a robust Maritime Policy to protect its vast waters and resources. Despite lacking an official policy, the government's efforts to maintain security are commendable. To ensure that trade, transportation, and navigation in the Indonesian maritime region remain safe and secure, it is essential that global and domestic sectors, as well as public and private entities, work together. While risks include piracy, trafficking, and terrorism, prioritizing maritime security can help minimize these challenges and promote economic growth. Therefore, this study aims to analyze the policy implementation, key organization roles, and strategies for establishing a maritime security center of excellence in Indonesia.

Maritime security encompasses both traditional and non-traditional threats that need to be addressed. Traditional threats involve protecting a country's borders from armed attack or any other type of force against another country's interests. Non-traditional threats include ensuring safe navigation, protecting ocean resources, and preventing terrorism, drug trafficking, piracy, environmental damage, and illegal migration. For the shipping industry, maritime security means ensuring that freight shipments are secure and free from criminal interference.

Although there are no specific international conventions concerning maritime security, (Christian Bueger, 2015) Indonesia is actively involved in international and regional cooperation addressing maritime

---

* Integration in Southeast Asia: Trajectories of Inclusion, Dynamics of Exclusion (SEATIDE)

security threats. Despite the lack of explicit national legal instruments governing maritime security, Indonesia has several laws relevant to maritime security and law enforcement, which present some challenging difficulties. For instance, it has the Indonesian Chief of Navy Regulation Number 32/2009 which regulates law enforcement and national security within Indonesian waters. This regulation is based on Article 9 of the Indonesian Act Number 34/2004, which pertains to the Indonesian Armed Forces. However, it only serves as guidance for the Indonesian Navy and does not apply to other law enforcement agencies.

Identified Problems and Research Objectives

Having such a strategic setting and massive waters within Indonesia's jurisdiction has allowed the nation to bear the weighty responsibility to protect its sovereignty. Consequently, maritime security would be demanded when confronted with numerous maritime threats, such as maritime terrorism, piracy, armed robbery, trafficking of narcotics, people, and illicit goods, including maritime inter-state disputes. (Christian Bueger, 2015) Concerning the complexity of maritime security governance in Indonesia's water as described above, three key issues have been preliminarily identified. They have been identified through the observation

1. The growing threats to maritime security (both traditional and non-traditional) in Indonesia's waters contest Indonesian maritime security assets
2. The call for regional and international maritime security cooperation in Indonesia's maritime jurisdiction in order to strengthen efforts to tackle maritime threat within the region challenges Indonesian maritime sovereignty
3. The absence of Indonesian National Policy or Strategy relevant to maritime security for decades.

Having observed the three critical issues in Indonesian waters related to maritime security, the primary aim of this study is to analyze the effectiveness of implementing various forms of national policy in Indonesia that are relevant to maritime security. To brace the achievement of the aim, particular objectives have also been outlined, which are:

1. To describe and critically analyze the Indonesian government policies that have been taken (post-Suharto's presidency) relevant to maintaining maritime security in Indonesian waters, specifically at the policy implementation phase.

2. To analyze the adoption of International maritime security instruments to Indonesian legal and institutional framework in order to mitigate the maritime threat.

3. To study the roles of major Indonesian government agencies in maritime law enforcement in Indonesia: the Indonesian Navy, Indonesia Maritime Security Agency, and Indonesia Water Police.

Research Methodology

Frameworks

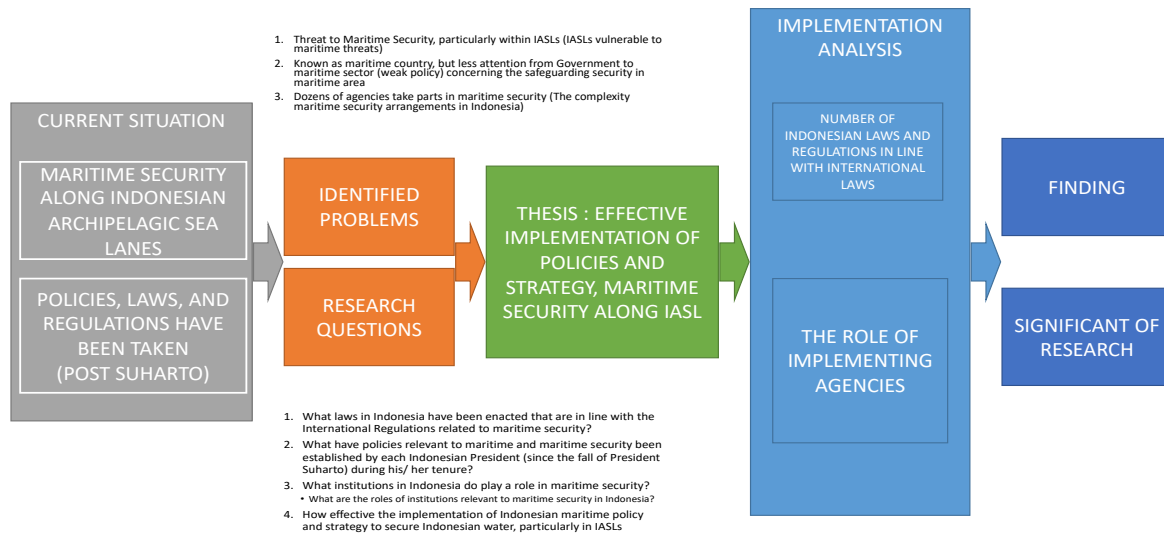
The interpretive and qualitative frameworks will be employed to design the study by presenting some theoretical and empirical evidence to respond to the stated research question. It will be more descriptive and narrative than a scientific report to describe a situation and gain insight into particular practices linked with the maritime security strategy.

This study examines maritime security practices in Indonesia through three different aspects: Grand Theory, Legal Basis, and Strategic Aspects Global. Specifically, we will analyze the policy-making process in Indonesia, current policies and strategies relevant to maritime security, and the adoption of international legal frameworks related to maritime security (such as UNCLOS) into Indonesian law.

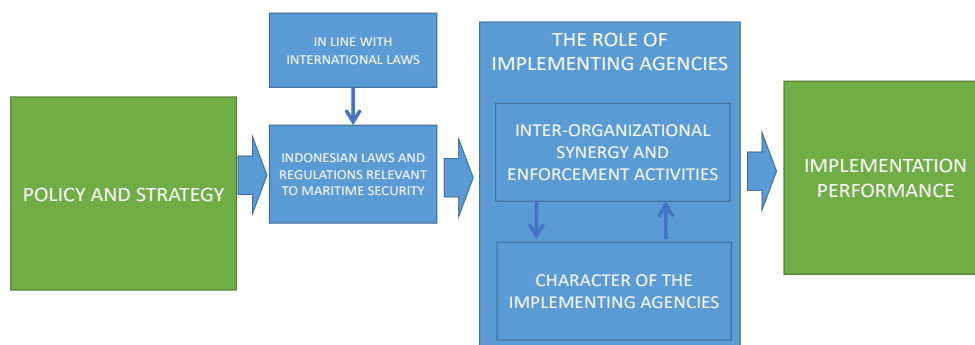
Referring to the previous chapter regarding the scope and limitation of the study, the object or data taken about existing policies and strategies relevant to maritime security in Indonesia is in the period after the fall of President Suharto's era. The division of the period is as follows:

- a. BJ Habibie: 21 May 1998 - 20 October 1999
- b. Abdurrahman Wahid: 20 October 1999 - 23 July 2001
- c. Megawati Sukarno Putri: 23 July 2001 - 20 October 2004
- d. Susilo Bambang Yudhoyono: 20 October 2004 - 20 October 2014
- Joko Widodo: 20 October 2014 – current of time

Below is the presented conceptual framework.

While the analytical framework is as follow:

Data Collection

1. The Roles of Ministries and Institutions to Maritime Security in Indonesia

- a. National Police of the Republic of Indonesia.
- b. Indonesian National Navy
- c. Indonesian Maritime Agency or the Indonesian Coast Guard (Bakamla)

- d. Ministry of Maritime Affairs and Fisheries
- e. Ministry of Transportation
- f. Ministry of Environment and Forestry
- g. Ministry of Education and Culture
- h. Ministry of Finance
- i. Ministry of Law and Human Rights
- j. Ministry of Foreign Affairs
- k. Ministry of Tourism
- l. Ministry of Energy and Mineral Resources
- m. Ministry of Maritime and Investment Coordinator

2. Globe and Domestic Legal Basis Related to Maritime Security in Indonesia

a. Piracy and Armed Robbery against Ships

International, Regional, and National

b. Transnational Organized Crime at Sea

International, Regional, and National

c. Maritime Environmental Crime

International, Regional, and National

d. Illegal, Unreported, and Unregulated (IUU) Fishing

International, Regional, and National

3. Policy and Regulations Relevant to Maritime and Maritime Security have been enacted:

- BJ Habibie
- Abdurrahman Wahid
- Megawati Sukarno Putri
- Susilo Bambang Yudhoyono
- Joko Widodo

Finding and Discussion

Indonesian Policy and Strategy Implementation Relevant to Maritime Security in Indonesian Water

In this section, the facts of the number of policies and strategies that have been taken and implemented will be analysed mainly based on the six variables of Policy implementation theory introduced by Van Meter and Van Horn.

1. The Standard and Objectives of the Policy
2. Availability of Resources and Incentives
3. Quality of Relations among Organisations
4. Characteristics of Implementing Agencies
5. Economic, Social, and Political Environment
6. The Disposition of implementers (Communication between the relevant organization and implementation activities)

The Standard and Objectives of the Policy

Indonesia's status as the largest archipelagic state has significantly impacted the development of its maritime sector. The unique characteristics of Indonesia as an archipelagic nation have been the driving force behind the increasing priority of maritime policy in national development. (Arifin Rudianto, 2002)

After Soeharto stepped down, Indonesia has had five Presidents: Habibie, Abdurrahman Wahid, Megawati, Yudhoyono, and Joko Widodo (also known as Jokowi). Out of all of them, Jokowi is the only one who declared that maritime security would be a primary concern for his administration soon after he was inaugurated on October 20, 2014. In post-authoritarian Indonesia, the general public has begun to exercise its influence in the government's decision-making process. As Chow explains, the Indonesian government's foreign policy decisions could be challenged by the unlocking of the floodgates to expressions of public opinion on foreign and security policies brought by democratization and decentralization in Indonesia. (Chow, Jonathan T., 2005).

Despite the Jokowi administration's emphasis on the importance of maritime security cooperation, the issues of maritime terrorism and armed robbery against ships are not key concerns. The policy programs that followed the maritime axis concept have focused heavily on efforts to address illegal fishing at the national level. During the Jokowi administration, efforts to address illegal fishing have gained momentum.

Availability of Resources and Incentives

The hard facts of Indonesia's maritime geography provide both opportunities and challenges. This maritime landscape has driven policymakers to provide strategic guidelines to empower and leverage Indonesia's maritime economy, as President Joko Widodo (Jokowi) did in 2014 with his Global Maritime Fulcrum (GMF) concept. The GMF sought, among other things, to recast Indonesia as a country whose prosperity derives from and relies upon the maritime arena - namely trade, fishing, and natural resources such as oil and natural gas. President Jokowi's articulation of a maritime strategy was a much-welcomed policy manifestation of the sincere values and identity of the citizens of Indonesia as members of a proud and independent maritime nation. (Lyle Morris, 2018)

Coordination was identified as an issue of concern regarding integrated information and logistics. Subsequently, efficient communications, command, and control between military and civilian Maritime Law Enforcement (MLE) agencies are difficult to perform. For example, the Indonesian Water Police pointed out the need for intelligence fusion with other MLEs, and the 115 Task Force (SATGAS 115) acknowledged a lack of efficient transportation channels. (Suryati, Yuni, 2016) Moreover, Customs officials remarked that port security remains a problem, with many unofficial ports along Indonesia's archipelagos that customs officials cannot regulate. These areas are considered a challenge since the Indonesian economy suffers from weak integration due to poor maritime infrastructure and the high costs of transporting goods among islands. (Suryati, Yuni, 2016) To address the ports infrastructure gap, the Indonesian Government invests and plans to build 24 seaports and deep sea ports, including expanding five existing major ports. (Suryati, Yuni, 2016)

Other maritime security issues are encountering the archipelago, including piracy throughout the vital shipping lanes in the Malacca Strait, the movement of trafficked goods and asylum seekers by boat, and natural disasters. (Ryamizard Ryacudu, 2015) In the previous administration, President Susilo Bambang Yudhoyono commenced a military modernization program, the Minimum Essential Force (MEF), designed to provide the minimum level required to defend Indonesia's strategic interests. MEF also articulated that the TNI requires fighter aircraft, warships, patrol boats, and submarines to adequately patrol and defend the country. It also mentioned that Indonesia must boost its surveillance capabilities. (Natalie Sambhi, 2016)

By law, Bakamla is the institution responsible for coordinating and integrating the functions of all agencies in charge of maritime security and safety under a single command.* However, practically, it is

---

* Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Law No. 32 of 2014 on Ocean Affairs (State Gazette Year 2014 No. 294, Supplementary State Gazette No. 5603) [Ocean Law] arts 61-63.

not easy to do so. When Bakamla was just established in 2014,^{*} Bakamla was only equipped with three vessels. (Halimatus Sa'diyah, Bertugas Jaga Keamanan Laut, Bakamla Hanya Punya Tiga Kapal, edited by Esthi Maharani, republika, 2015) Bakamla had to operate vessels from the Navy and Marine Police to maximize its performance.^{**} Hereafter, the Navy, the Ministry of Marine Affairs and Fisheries (MMAF), and the Coordinating Ministry for Maritime Affairs committed to giving some of their respective vessels to Bakamla,^{***} and in 2016 Bakamla had six vessels.^{****} Besides this lack of assets, Bakamla also experienced a shortage of personnel issues.^{*****} The fact that many of Bakamla's assets are lent or given by some agencies should make Bakamla less authoritative to those agencies. Particularly the Navy, the elder of the Maritime security enforcement agency in Indonesia, is had more extensive resources, making it more capable and powerful than Bakamla.^{*****}

Quality of Relations among Organisations

The hardship in coordinating the existing maritime law enforcement institutions cannot be separated from inter-agency competition that has long been troubling Indonesia's maritime governance. For instance, the Shipping Law governs the Sea and Coast Guard (SCG), which ensures the safety and security

---

^{*} Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Law No. 32 of 2014 on Ocean Affairs (State Gazette Year 2014 No. 294, Supplementary State Gazette No. 5603) [Ocean Law] arts 59(3)

^{**} Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Suara Pembaruan, Bakamla Dapat Aset Awal 10 Kapal TNI AL, berita satu (Jan. 10, 2015), available at <http://sp.beritasatu.com/home/bakamla-dapat-aset-awal-10-kapal-tni-al/74599>

^{***} Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Suara Pembaruan, Bakamla Dapat Aset Awal 10 Kapal TNI AL, berita satu (Jan. 10, 2015), available at <http://sp.beritasatu.com/home/bakamla-dapat-aset-awal-10-kapal-tni-al/74599>

^{****} Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Kristian Erdianto, Kurang Peralatan dan Personel, Bakamla Diminta Tingkatkan Koordinasi dengan TNI AL, kompas.com (Aug. 30, 2016), available at <http://nasional.kompas.com/read/2016/08/30/21275611/read-brandzview.html>

^{*****} Kristian Erdianto, Kurang Peralatan dan Personel, Bakamla Diminta Tingkatkan Koordinasi dengan TNI AL, kompas.com (Aug. 30, 2016), available at <http://nasional.kompas.com/read/2016/08/30/21275611/read-brandzview.html>

^{*****} Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168

of navigation, protects the marine environment, and enforces the Law at sea.^{*} Indonesian Shipping Law was enacted in 2008. Since then, the Indonesian Ministry of Transportation interpreted the provisions regarding the authority of SCG under the Law, which refers to the Directorate of Sea and Coast Guard (DSCG).^{**} (Ristian Atriandi Supriyanto and Siswanto Rusdi, 2013) Furthermore, Bakamla was established under the Indonesian Law of the Sea (Law of the Republic of Indonesia No. 32 of 2014 regarding the Sea), the Coordinating Minister for Politics, Law, and Security understood that Bakamla was the Sea and Coast Guard (SCG) under the Indonesian Shipping Law. (Tumpang-tindih Aturan Penegakan Hukum Maritim, cnn Indonesia, 2015) This term may be due to similarities between Bakamla's functions and those of the SCG under the Shipping Law. (beritatrans, 2016) On the other hand, Some opine that Indonesia does not have an SCG yet, since neither the DSCG nor Bakamla is the SCG stipulated under the Shipping Law. (Anggi Kusumadewi and Tiara Sutari, 2016)

Merging the DSCG and Bakamla to form SCG has also become a policy option to respond to national maritime security law enforcement laws.^{*} At the same time, the government should further clarify the functions of Bakamla and whether it is represented to be the SCG as articulated by the Shipping Law. Likewise, the tasks and functions of all the agencies responsible for maritime security should also be clarified to eliminate the overlap of powers. The government should express a specific institution that plays the role of maritime security law enforcement.

Characteristics of implementing Agencies

Based on a previous study conducted by Ioannis Chapsos and James A Malcolm, which was also supported by the focus group discussions that had been held involving practitioners in the field of maritime security in Indonesia, several points have partially been taken to support this research. The objective of the focus group discussion was comprehensive, and practitioners were brought together to develop Government policy recommendations to address maritime security issues in the country. The focus group discussion concluded with the most significant recommendations, highlighting the need for capacity-building for maritime law enforcement and other stakeholders and the need to coordinate at a regional and international level on maritime security affairs. (Ioannis Chapsos, James A. Malcolm, 2017)

---

^{*} Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p Shipping Law, Law No. 17 of 2008 on Shipping (State Gazette Year 2008 No. 64, Supplementary State Gazette No. 4849) [Shipping Law], arts. 276–279.

Regarding how to deal with maritime security challenges, the forum also determined five points prioritized by the Indonesian government. These challenges were prioritized: Illegal, Unreported, Unregulated (IUU) fishing, National Maritime policy and strategy, Robust law enforcement to combat corruption, Smuggling in the maritime domain, and Capacity building.

Economic, Social and Political Environment

As the world's largest archipelagic state, Indonesia needs a comprehensive agenda focusing on maritime security. Per strategy introduced emphasizes the maritime sector's significance from economic, political, environmental, and cultural perspectives, including noting various threats associated with maritime security. Maritime security is now about tackling issues such as illegal fishing or smuggling by sea, alongside inter-state naval operations and broader maritime power politics. (Ioannis Chapsos, James A. Malcolm, 2017)

It should be highlighted that some of these priorities were also identified by the previous administration as part of its Masterplan for Acceleration and Expansion of Indonesia Economic Development launched in 2011, designed to transform Indonesia into a developed country by 2025. (Indonesia Investment, Masterplan for Acceleration and Expansion of Indonesia's Economic Development, 2020) The Masterplan also focused on improving logistics and connectivity throughout the archipelago and, due to the country's proximity to the new centre of gravity of the global economy particularly East Asia and Southeast Asia, transforming Indonesia into a center for global logistics by 2025 or earlier.

These ideas found in Jokowi's aims, unified as part of the Global Maritime Fulcrum vision, but they face the same bureaucratic challenges that existed during the Yudhoyono administration. The Masterplan was criticized for moving at slow pace, with seven major projects only kicking off in the dying days of Yudhoyono's second term. There has been early progress on areas of Jokowi's vision, with Coordinating Maritime Affairs Minister Soesilo reporting that construction for four of the planned twenty-four deep sea ports had already commenced. However, ensuring sufficient funds for new construction remains an issue. The Global maritime vision will also be challenged by an economy that has slowed in growth over successive quarters. (The World Bank, 2014)

The Disposition of implementers (Communication between relevant organisation and implementation activities)

It is uncertain what kind of long-term impact having to focus on and invest in domestic security constantly will have in the future. While we might argue that the GMF and its related agenda are languishing, Jokowi's first term saw early gains with the unveiling of the Indonesian Maritime Security Agency (BAKAMLA) and Indonesian Presidential Task Force to Combat Illegal Fishing (SATGAS 115) to prevent the loss of an estimated \$3 billion due to illegal fishing.

However, overlapping authority and lack of coordination between the 11 state bodies responsible for combating maritime threats have hampered efficiency. Multiple clashes with foreign illegal fishing vessels, most notably from China and Vietnam, and Indonesian authorities over the past few years have underscored the ongoing country's vulnerabilities. (Natalie Sambhi, 2019)

Indonesian Maritime Security from the Aspects of Regulation and Law Enforcement Characteristics

With this strategic position, Indonesia faces many factual and potential threats, both from within and outside. Existing resources and infrastructure, including the legal system, do not sustain Indonesia's maritime jurisdiction area, which is vulnerable to various violations and crimes at sea. Subsequently, it illustrates that Indonesia's maritime sector is also significant in defense and security. Despite the government having made legal instruments to maintain state sovereignty and maritime security in a national jurisdiction, Indonesia still experiences threats to maritime security in its maritime domain. This chapter examines the legal issues regulating the management and security of the country's maritime areas and how law enforcement mechanisms of maritime security in Indonesian waters.

Maritime Security from a Regulatory Characteristics

Maritime security is essential to create conditions for Indonesian waters that are safe and secure from threats such as territorial violations, dangers of navigation, exploitation, and illegal exploration of natural resources, including marine and environmental pollution. Maritime security should protect Indonesia from all threats from within and outside the country. The state's goals are stipulated in the constitution: to protect Indonesian soil and nation, promote public welfare, educate the nation's life, and participate in the world order. Thus, the formation of legal instruments, both the formation of institutions and legal basis, is apparent and should consider the aspects of lawmaking, including law enforcement.

Laws and regulations regarding maritime security are closely related to arrangements governing the maritime sector and all related activities. Having laws and regulations is significant since the maritime aspect of Indonesia holds enormous potential. It involves numerous stakeholders who are given authority over the Indonesian maritime sector, and likely its arrangements are dispersed in several laws and regulations. The existing laws are categorized as general laws, in which only some parts regulate maritime affairs and the laws that specifically regulate maritime affairs. To date, the laws enforced in domestic maritime jurisdictions should include:

- a. Law Number 1 of 1973 concerning the Indonesian Continental Shelf;
- b. Law Number 5 of 1983 concerning Indonesia's Exclusive Economic Zone (the EEZ Act);
- c. Law Number 17 of 1985 concerning Ratification of the 1982 United Nations Convention of the Law of the Sea;
- d. Law Number 6 of 8 August 1996 concerning Indonesian Waters (the Water Act);
- e. Law Number 24 of 2000 concerning International Treaties;
- f. Law Number 2 of 2002 concerning the Indonesian National Police;
- g. Law Number 3 of 2002 concerning National Defense;
- h. Law Number 25 of 2004 concerning the National Development System;
- i. Law Number 31 of 2004 concerning Fisheries as amended by Law Number 45 of 2009 concerning Amendments to Law Number 31 of 2004 concerning Fisheries;
- j. Law Number 33 of 2004 concerning Financial Balance between the Central Government and Regional Governments;
- k. Law Number 34 of 2004 concerning the Indonesian National Armed Forces;
- l. Law Number 10 of 1995 concerning Customs as amended by Law Number 17 of 2006 concerning Amendment to Law Number 10 of 1995 concerning Customs;
- m. Law Number 11 of 1995 concerning Excise as amended by Law Number 39 of 2007 concerning Amendment to Law Number 11 of 1995 concerning Excise;
- n. Law Number 17 of 2007 concerning the National Long-Term Development Plan of 2005-2025;
- o. Law Number 26 of 2007 concerning Spatial Planning;
- p. Law Number 27 of 2007 concerning Management of Coastal Areas and Small Islands as amended by Law Number 1 of 2014 concerning Amendment to Law Number 27 of 2007 concerning Management of Coastal Areas and Small Islands;

- q. Law Number 17 of 2008 concerning Shipping
- r. Law Number 43 of 2008 concerning State Territories;
- s. Law Number 4 of 2009 concerning Mineral and Coal Mining;
- t. Law Number 32 of 2009 concerning Environmental Protection and Management;
- u. Law Number 10 of 2009 concerning Tourism;
- v. Law Number 11 Year 2010 concerning Cultural Heritage;
- w. Law Number 6 of 2011 concerning Immigration; and
- x. Law Number 23 of 2014 concerning Regional Government.
- y. Law Number 32 of 2014 concerning the Sea (Law of the Sea).

Each law gives distinct institutional authority to enforce the law at sea on several agencies following the material content regulated in the law. The law that applies at sea and is relevant to maritime security activities has provided regulations and legal authority for each agency. There are more than 13 ministries and other government agencies authorized therein. However, several problems remain, such as not being well-coordinated, overlapping regulations, stakeholder authorities, or institutional aspects—for example, the overlapping issue in the Indonesian Exclusive Economic Zone (EEZ).

Laws in the maritime sector have not been exercised effectively and efficiently, and there is less synchronization among the laws that govern maritime affairs. This situation has led to a conflict in legal arrangements and institutional authorities responsible for maritime security. Therefore, it is necessary to harmonize the legal system and legislation to perform maritime security in Indonesia's maritime jurisdictions reliably. It should compile and collect existing laws and regulations, then develop a database of laws and regulations that specifically refer to law enforcement at sea relevant to maritime security.

Maritime Security from Law Enforcement Aspects

In essence, the two dimensions of maritime security operations are the enforcement of the country's maritime sovereignty and enforcing interrelated laws in the maritime domain.^{*} Both enforcements must be carried out under national legal instruments relevant to international law. It requires considerable protection from the Navy and other law enforcement institutions in the maritime field.

Enforcing maritime security cannot be separated from enforcing criminal acts (in particular and general terms) that occur in the maritime area. Accordingly, the resolution process involves supervision,

---

^{*} Pasal 61 dan Pasal 62 UU No. 32 Tahun 2014 tentang Kelautan

investigation, prosecution, and court examination. Law enforcement is needed to implement maritime security in the inland waters, archipelagic waters, Indonesian territorial sea, sea lanes, and straits for international shipping of the Indonesian continental shelf, EEZ, and additional zones.

Every state has sovereign rights and authority in the jurisdictions, including within maritime areas regulated in legislation and international law. In Indonesia, law enforcement at sea cannot be carried out and handled by the Indonesian Navy alone because several laws and regulations applicable in Indonesia also assert authority for exercising law enforcement at sea to other ministries/institutions. State institutions that are given the authority to enforce the law at sea, coast, and national ports, namely:

a. Indonesian Navy has a duty to maintain national defense and security, including the sovereignty of the Republic of Indonesia's territory in the maritime area, from the threat of foreign countries and menaces within the country;

b. Indonesian Water Police, in charge of investigating crimes in the area of Indonesian maritime jurisdiction;

c. The Directorate General of Customs and Excise under the Ministry of Finance is tasked with enforcing laws related to smuggling or violating imported/exported goods' transfer;

d. The Directorate General of Sea Transportation and the Directorate General of Sea and Coast Guard Units under the Ministry of Transportation is in charge of coast guard and law enforcement at sea;

e. The Directorate General of Maritime and Fisheries Resources Supervision under the Ministry of Maritime Affairs and Fisheries has the duty to investigate violations of fisheries exploration and other marine resources;

f. The Ministry of Energy and Mineral Resources is tasked with overseeing the work of mining businesses and mining products from the sea;

g. The Ministry of Tourism and Creative Economy, in charge of supervising cultural heritage objects and safeguarding tourist safety, sustainability, and environmental quality, including cargo objects from sunken ships;

h. The Directorate General of Immigration, under the Ministry of Law and Human Rights, serves as a supervisor, immigration organizer, and investigator of immigration crimes;

i. The Attorney General's Office has the duty to prosecute criminal offenses that occur in all regions of Indonesia;

j. The Ministry of Agriculture, through the Agriculture Quarantine Agency, is responsible for maritime security in the aspect of handling animal, fish, and plant quarantine;

k. The Ministry of Environment and Forestry has a duty in the field of environment in the maritime area, which will be related to maritime security. The Directorate General of Forest Conservation and Nature Conservation at the Ministry of Forestry conducts law enforcement in the forestry sector, including animal smuggling and illegal logging;

l. Ministry of Health, whose duty is to supervise and verify the ships' health, which covers the health of the crew, passengers, goods, and cargo; and

n. The Provincial Transportation Agency is responsible for maritime security within the respective maritime area.

The Roles of Bakamla and Maritime Security Policy

The strategy of national development policy for maritime security and boundary areas is increasing security and safety operations at sea and boundary areas, adding land border security posts, strengthening maritime security institutions, and intensifying joint maritime security operations. Furthermore, in the mid-term national development policy, maritime security and control of maritime resources are targets for accelerating maritime sector development. The focus area of the development is accelerating the formation of institutions that conduct maritime security in an integrated fashion, increasing the scope of control of fishery and marine resources. Moreover, increasing intra-agency coordination in maritime affairs and securing the maritime area from illegal using maritime resources through establishing a maritime security agency (Bakamla), intensifying law enforcement, and controlling maritime activities.

Maritime law enforcement must be coordinated and integrated following the competence of each authority of civil servant investigators and inspectorates in local government, POLRI investigators, and the Indonesian Navy. Since several criminal acts might be violated in an unlawful act, the settlement of legal threats in maritime security will include investigators from the local government, police, and the TNI-AL, which has been conceptualized from upstream to downstream and leads to the judiciary. This law enforcement process must also proceed highly regarding and uphold human rights.

The transition from Bakorkamla to Bakamla is a manner of Indonesia's seriousness in realizing maritime security. Bakamla's formation is also associated with the mandate of the Indonesian Shipping Law regarding the Sea and Coast Guard. In addition, several international conventions have determined international security, safety, law enforcement, and sovereignty at sea.

The role and authority of Bakamla are intended as a sea and coast guard as mandated in the Shipping Law, having a scope and work area close to the Indonesian Navy, in upholding sovereignty and

law enforcement in Indonesian territorial waters and Indonesian jurisdiction. Based on the Maritime Law, Bakamla's position is under and responsible to the President. Noting that Indonesia is internationally required to guarantee the safety and security of foreign-flagged ships that pass peacefully in Indonesian waters, the formation of Bakamla must also be able to answer these international demands so that the sovereignty and territorial integrity of the country is maintained.

However, conducting a more in-depth study of the Bakamla institution is necessary since Indonesia requires an institution designated as the leading sector responsible for maritime security in Indonesian waters and national jurisdiction. When the existence of Bakamla is engaged with the Navy, there will be a sensitivity in institutional and authority overlaps. It is because some of Bakamla's functions are within the scope of the Indonesian Navy's duties. As the main component of national defense, the Indonesian Navy is responsible for Indonesian territorial waters and jurisdiction defense and security.

Maritime Security of Indonesian Archipelagic Sea Lanes in a Legal Perspective

The maritime security laws and regulations are closely linked to those governing all sea-related activities. Since Indonesia's marine sector has significant potential, many stakeholders have authority over its seas. These provisions are outlined in various laws and regulations. Meanwhile, unfavorable consequences might emerge due to the country's inability to protect or secure foreign vessels when passing the ALKI. Indeed, the increasing maritime security threats include terrorism, drug traffic, piracy and armed piracy at sea, weapons smuggling, people smuggling, human trafficking, and illegal fishing crimes.

The existence of Indonesian Archipelagic Sea Lanes (Alur Laut Kepulauan Indonesia, here is and so forth written ALKI) as an implementation for ratifying the 1982 Convention on the Law of the Sea (UNCLOS 1982) has had a significant impact both positively and negatively on Indonesia in international relations. One of the optimistic impacts is the enormous economic potential of the international trade traffic that passes through the three ALKI. Meanwhile, the unfavorable consequence is increasing maritime security threats and the possible deprivation of marine resources due to the country's inability to provide protection or security for foreign vessels when passing the ALKI.

Conclusion and Suggestion/ Recommendation

Geographical, geopolitical, and geo-economics position and potential, which are oceanic, place Indonesia as an archipelagic and maritime country. This advantageous situation positioned Indonesia as a center of gravity and the global supply chain system. This situation pushes Indonesia to experience threats

and troubles that affect the country's maritime security. As state organizers, the government has attempted to overcome this situation by making a National Maritime Security law product.

Regarding maritime security, law enforcement faces challenges related to conflicts among stakeholders and licensing issues. Many sea-related crimes involve violations of permits, such as fishing, sailing, carrying forest products, searching for valuable objects from sinking ships, catching and transporting protected animals, and other activities in Indonesian waters without official documents or licenses. The division of authority to manage sea areas among provinces, cities/districts, and the central government also poses challenges for licensing.

The law enforcement system and its mechanisms must be clearly and unequivocally accommodated in laws and regulations to create order and order in law enforcement at sea and provide guarantees of protection, legal certainty, and maritime security for Indonesia as a maritime country. This situation will have implications for realizing Indonesia's maritime development so that contrasts do not occur, should boost the economy, and improve people's welfare.

Lawmakers in Indonesia have approved the Maritime Law to synergize laws, regulations, and authorities related to maritime security and law enforcement at sea, which regulates security, safety, and law enforcement in the maritime area, including establishing Bakamla. Bakamla needs to be reviewed so that there is no overlap in authority with the Indonesian Navy as the central component of national defense and is tasked with upholding sovereignty and law enforcement in Indonesian territorial waters and jurisdiction.

Indonesian maritime security operation would be carried out by safeguarding, securing, maintaining, supervising, and protecting the Indonesian maritime area and jurisdiction within the Indonesian EEZ and continental shelf, including natural resources and the marine environment, to realize people's welfare. These maritime security practices should be driven by forming an active Indonesian Coast Guard and increasing defense and security capabilities in the maritime field. Forming an active Indonesian Coast Guard would be realized by implementing several efforts, such as

- a. Indonesian Coast Guard would become a single agency with multi-functional authorization in maritime law enforcement, search and rescue at sea, environment protection, shipping safety, fishery protection, and custom and immigration.

- b. Develop an effective and efficient Indonesian Coast Guard operations management system. The reliable system includes the Indonesian Navy, the National Police, the Ministry of Transportation, the

Ministry of Finance, the Ministry of Maritime Affairs and Fisheries, and the National Search and Rescue Agency.

d. Strengthen and modernize the defense equipment system for maritime power with reliable institutions, including the Ministry of Defence, the Indonesian Navy, and the National Police

e. Develop the Main Base and Advanced Base for a squadron of medium-range maritime reconnaissance aircraft with the responsible institutions, including the Ministry of Defense and the Indonesian Navy.

References

- Alan, G. (2012). *Stolberg, How Nation-States Craft National Security Strategy Documents*. US Army War College.
- Beritatrans (2016). *Dirjen Tonny: Tak Ada Rencana KPLP Digabung Ke Bakamla*. Retrieved September 15, 2020, from <http://beritatrans.com/2016/08/17/dirjen-tonny-tak-ada-rencana-kplp-digabung-ke-bakamla/>
- Bueger, C. (2015). What is Maritime Security, Department of Politics and International Relations, School of Law and Politics. *Marine Policy*, 53(2015).
- Chapsos, I., & Malcolm, J. A. (2017). Maritime security in Indonesia: Towards a comprehensive agenda?. *Maritime Security Issues in Indonesia*, 76, 178-184.
- Chow, J. T. (2005). 'ASEAN Counterterrorism Cooperation Since 9/11'. 45(2), 302-321.
- Cribb, R. & Ford, M. (2009). *Indonesia beyond the Waters Edge: Managing an Archipelagic State*. ISEAS Publishing.
- Hadijah Alaydrus, Ide Jonan Membentuk Ditjen Penjagaan Laut & Pantai Dikritik, bisnis.com (Jun. 11, 2015), Retrieved September 15, 2020, from <http://industri.bisnis.com/read/20150611/98/442574/ide-jonan-membentuk-ditjen-penjagaan-laut-pantai-dikritik>
- Halimatus Sa'diyah, Bertugas Jaga Kemanan Laut, Bakamla Hanya Punya Tiga Kapal, edited by Esthi Maharani, republika (2015). Retrieved December 2, 2022, from <http://nasional.republika.co.id/berita/nasional/politik/15/05/27/np079n-bertugas-jaga-kemanan-laut-bakamla-hanya-punya-tiga-kapal>; <https://thediplomat.com/2019/10/jokowis-maritime-dreams-thwarted-by-land-based-challenges/>

Indonesia Investment, Masterplan for Acceleration and Expansion of Indonesia's Economic Development.

(2020). Retrieved September 15, 2020, from <https://www.indonesia-investments.com/projects/government-development-plans/masterplan-for-acceleration-and-expansion-of-indonesias-economic-development-mp3ei/item306>

Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Law No. 32 of 2014 on Ocean Affairs (State Gazette Year 2014 No. 294, Supplementary State Gazette No. 5603) [Ocean Law] arts.

Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Law No. 32 of 2014 on Ocean Affairs (State Gazette Year 2014 No. 294, Supplementary State Gazette No. 5603) [Ocean Law] arts 59(3).

Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Suara Pembaruan, Bakamla Dapat Aset Awal 10 Kapal TNI AL, berita satu (Jan. 10, 2015). Retrieved September 15, 2020, from <http://sp.beritasatu.com/home/bakamla-dapat-aset-awal-10-kapal-tni-al/74599>

Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Suara Pembaruan, Bakamla Dapat Aset Awal 10 Kapal TNI AL, berita satu (Jan. 10, 2015), Retrieved September 15, 2020, from available at <http://sp.beritasatu.com/home/bakamla-dapat-aset-awal-10-kapal-tni-al/74599>

Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 35/168; Kristian Erdianto, Kurang Peralatan dan Personel, Bakamla Diminta Tingkatkan Koordinasi dengan TNI AL, *kompas.com* (Aug. 30, 2016), Retrieved September 15, 2020, from <http://nasional.kompas.com/read/2016/08/30/21275611/read-brandzview.html>

Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p Shipping Law, Law No. 17 of 2008 on Shipping (State Gazette Year 2008 No. 64, Supplementary State Gazette No. 4849) [Shipping Law], arts. 276–279.

Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 36 Abraham Utama, Tumpang-tindih Aturan Penegakan Hukum Maritim, *cnn indonesia* (Oct. 5, 2015), Retrieved September 15, 2020, from <https://www.cnnindonesia.com/nasional/20151004163018-20-82691/tumpang-tindih-aturan-penegakan-hukum-maritim/>

Indonesia's Maritime Governance: Law, Institutions and Cooperation, p 36; Compare Ocean Law (Law No. 32 of 2014 on Ocean Affairs (State Gazette Year 2014 No. 294, Supplementary State Gazette No. 5603) [Ocean Law] arts 61-63 and Presidential Regulation No. 178 of 2014 on the Maritime Security Agency (State Gazette Year 2014 No. 380) [PR 178/2014] arts 2-4 to Law No. 17 of 2008 on Shipping (State Gazette Year 2008 No. 64, Supplementary State Gazette No. 4849) [Shipping Law] arts

Kusumadewi, A. & Sutari, T. (2016). *Jokowi Diminta Tak Pakai Kapal Perang Hadapi Masalah Ikan*, *cnn Indonesia*. Retrieved September 15, 2020, from <https://www.cnnindonesia.com/nasional/20160627133453-20-141235/jokowi-diminta-tak-pakai-kapal-perang-hadapi-masalah-ikan>

Morris, L. (2018). Assessing Recent Developments in Indonesian Maritime Security, Asia Maritime Transparency Initiative. Retrieved October 11, 2020, from <https://amti.csis.org/assessing-recent-developments-in-indonesian-maritime-security/>

Pasal 61 dan Pasal 62 UU No. 32 Tahun 2014 tentang Kelautan.

Rudianto, A. (2002). *A Critical appraisal of marine and coastal policy in Indonesia including comparative issues and lesson learned from Australia*. University of Wollongong.

Ryamizard Ryacudu, R. (2015). speech to IISS Shangri-La Dialogue 2015 second plenary session, provisional translation, 30 May 2015, Singapore, Retrieved May 30, 2015, from [www.iiss.org/en/events/shangri%20la%20dialogue/ar alogue-2015-862b/plenary2-a5ab/ryacudu-048e](http://www.iiss.org/en/events/shangri%20la%20dialogue/ar%20logue-2015-862b/plenary2-a5ab/ryacudu-048e)

Sambhi, N., Erdianto, K., Peralatan, K., Personel, D., Diminta, B., & Dengan, T. K. (2019). Jokowi's 'Global Maritime Axis' Smooth Sailing or Rocky Seas Ahead?. Retrieved September 15, 2020, from <http://nasional.kompas.com/read/2016/08/30/21275611/read-brandzview.html>

Supriyanto, R. A., & Rusdi, S. (2013). *Maritime Security Agencies in Indonesia: More Not Merrier*, *rsis commentaries no. 001/2013*. Retrieved September 15, 2020, from <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2014/07/CO13001.pdf>

Suryati, Y. (2016). 'Global Maritime Fulcrum and its Role in the Indonesian Foreign Policy.' *Blog of Yuni Suryati*. March 19, 2018, from <https://yunisesparlu.wordpress.com/2016/09/16/global-maritime-fulcrum-and-its-role-in-theindonesian-foreign-policy/>

The World Bank. (2014). *projects a recovery in annual GPD growth figures for 2016 but only to 5.5 per cent, from 4.7 per cent in 2015: The World Bank, 'Indonesia', Country Data*. Retrieved July 21, 2015, from data.worldbank.org/country/Indonesia

Widodo, J. (2014). *'Inaugural Speech' (Speech delivered in front of Parliament Members at Parliament House- Jakarta, 24 October 2014)* . Retrieved September 15, 2020, from <http://jakartaglobe.id/news/jokowis-inaugural-speech-nations-seventh-president/>

รูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย

Successful Model of Used Car Business in Thailand

สันหพัฒน์ ตันติธนาทรัพย์ (Sanhaphat Tuntithanasap)¹

เจตน์สฤษฎี อังศุกาญจนกุล (Jetsalid Angsukanjanakul)²

อนันต์ รัศมี (Ananta Rusmee)³

¹นักศึกษาปริญญาเอกมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Doctor of Suan Sunandha Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Asst. Prof. Dr., Suan Sunandha Rajabhat University

³ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Professor Emeritus Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: aoonus@hotmail.com

Received: 14 August 2023

Revised: 29 August 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย และเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าของกิจการ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ และหัวหน้า ที่ดำเนินธุรกิจรถยนต์มือสองในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 460 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีสัดส่วน และกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและแบบจำลองสมการโครงสร้างในงานวิจัยเชิงปริมาณ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้าง (หลังปรับโมเดล) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 118.94 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} = 1.00$ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 0.61 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.97 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = 0.000 ซึ่งผ่าน

เกณฑ์ทุกค่า จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปร พบว่า ตัวแปรด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบความสำเร็จ, ธุรกิจ, จำหน่ายรถยนต์มือสอง

Abstract

This research on success model of used car business in Thailand aims to study on: success level of used car business in Thailand; causal factors affecting to success of used car business in Thailand. This research on success model of used car business in Thailand. This research was conducted in the form of quantitative research. The sample group consisted of 460 samples including entrepreneurs, managers, assistant managers, and supervisors who were operating used car business in Bangkok. They were obtained by using proportional random sampling under the criteria of 20 times of observed variables. Research tools were questionnaires. Obtained data were analyzed by using descriptive statistics and structural equation model for quantitative research and content analysis for qualitative research. The results of Goodness of Fit Index (GFI) of structural model (after adjusting) revealed that: Chi-square (χ^2) was 118.94 with statistical satisfaction at p-value = 1.00; relative Chi-square (χ^2/df) = 0.61; Comparative Fit Index (CFI) = 1.00; Goodness of Fit Index (GFI) = 0.98; Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.97; and Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.000. All values passed the criteria. From analyzing on influence of variables, it was found that variables on characteristics of entrepreneurs had direct influence and total influence on success of used car business in the highest level.

Keywords: Successful Model, Business, Used Car

บทนำ

จากสภาพปัญหาการรถยนต์ใหม่ปรับราคาสูงขึ้นทุกปี และค่าใช้จ่ายในแต่ละวันของบุคคลเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคในปัจจุบันต้องปรับตัวโดยลดค่าใช้จ่ายลง ดังนั้นรถยนต์ใช้แล้ว (รถยนต์มือสอง) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการสนองและลดค่าใช้จ่ายลง รถยนต์มือสองนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการประกอบธุรกิจและการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน นอกจากนี้ยังมีส่วนกระตุ้นภาคธุรกิจอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ธุรกิจรถยนต์มือสองช่วยธุรกิจรถใหม่โดยช่วยให้เกิดการหมุนเวียนของรถและที่สำคัญคือ COVID-19 ได้สร้างมิติใหม่ให้กับตลาดรถมือสองโลกจากปัจจัยบวก 2 ด้านหลักที่เข้ามาสนับสนุน ได้แก่ ความต้องการใช้รถยนต์ส่วนตัวแทนการใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะที่เพิ่มขึ้น ขณะที่

ปริมาณรถยนต์ที่ผลิตได้กลับสวนทางเมื่อโรงงานผลิตรถทั่วโลกต่างติดปัญหาขาดแคลนชิ้นส่วนสำคัญ โดยปัจจุบันได้ลามไปยังชิ้นส่วนอื่นนอกเหนือจากชิปอิเล็กทรอนิกส์ด้วย และปัญหาการขาดแคลนชิ้นส่วนดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการผลิตรถยนต์ใหม่ บ้างจึงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ในตลาดรถมือสองทั่วโลก คือ การพุ่งขึ้นอย่างรวดเร็วสู่ระดับสูงสุดในรอบหลายปีหรือเป็นประวัติการณ์ของระดับราคารถมือสองในหลายประเทศจากปัญหาการขาดแคลนรถ คนต้องการใช้รถยนต์ส่วนตัวมากขึ้น แต่เศรษฐกิจในประเทศที่ชะลอตัวนานมีผลทำให้กำลังซื้อรถยนต์ใหม่ลดลง เมื่อผนวกกับการที่ไฟแนนซ์ต่างออกมาตรการยืดเวลาการชำระหนี้ทำให้รถยัดเข้าตลาดมือสองลดลง จึงผลักดันให้ระดับราคารถมือสองปรับเพิ่มขึ้นในช่วงที่ผ่านมา (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564)

จากข้อมูลข้างต้นธุรกิจรถยนต์มือสองที่ได้รับความนิยมสูงจึงทำให้เกิดการแข่งขันในตลาดธุรกิจรถยนต์มือสอง หลายปีที่ผ่านมาจึงมีผู้ประกอบการหันมาทำธุรกิจเดินที่รถมือสองกันเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การแข่งขันของธุรกิจตลาดรถยนต์มือสองจะเป็นการแข่งขันในเครือข่ายผู้ประกอบการรายย่อย ๆ จำนวนมาก (มนูญ พรหมลักษณ์, 2564) จากการที่ตลาดรถยนต์มือสอง มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอและมีแนวโน้มเติบโตต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น กลยุทธ์ทางการตลาดก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการธุรกิจเหล่านี้สามารถดำเนินธุรกิจให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การที่วางไว้อย่างได้ผลและยังต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างรุนแรง (ณัฐพงษ์ ศรีใจวงศ์ และธนอม คณิตปัญญาเจริญ, 2565) และสิ่งที่จะสามารถดึงดูดผู้บริโภคได้นั้น คือการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ผู้ประกอบการธุรกิจเดินที่รถมือสองควรสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับผู้บริโภคมากขึ้น โดยทางเลือกที่สร้างขึ้นนั้นควรมีความสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล ควรชี้แนะให้ผู้บริโภคได้ตระหนักถึงข้อดีและข้อเสียของการเลือกใช้รถยนต์มือสอง เช่น ข้อดีของผู้บริโภคที่มีความจำเป็นต้องการใช้รถยนต์ทันที ขณะที่รถยนต์คันแรกไม่สามารถส่งมอบได้ เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคค่อนข้างสูง แต่เดินที่รถมือสองสามารถมอบรถได้ทันที หรือข้อดีในด้านราคา ถึงแม้ว่าผู้บริโภคจะได้รับนโยบายการสนับสนุนจากรัฐบาลแต่เป็นแค่ช่วงสั้น ๆ ซึ่งยังมีผู้บริโภคอีกจำนวนมากที่ต้องการใช้รถแต่ยังไม่มีความพร้อมที่จะใช้นโยบายที่ภาครัฐให้การสนับสนุน (ณัฐพงษ์ ศรีใจวงศ์ และธนอม คณิตปัญญาเจริญ, 2565) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบงานวิจัยของสวลี วงศ์ไชยา และพิชญาดา พันผา (2561) ได้ศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์ธุรกิจและคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ พบว่า ความมั่นใจในตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญที่สุดส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดอุบลราชธานีมีความเชื่อมั่นในตัวเองระดับมาก กล่าวที่จะลองในสิ่งใหม่ ๆ กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี สามารถควบคุมสถานการณ์ ได้อย่างเป็นตัวของตัวเอง อีกทั้งยังสามารถพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องก็จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และงานวิจัยของ จักรวาล วงศ์มณี (2561) ได้ศึกษา สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ พบว่า การดำเนินธุรกิจในอนาคตจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมากมาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม โครงสร้างของประชากร ความเป็นชุมชนเมือง ระบบเทคโนโลยีและชีวิตดิจิทัล สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม

และนโยบายทางการเมือง อีกทั้งการแข่งขันทางธุรกิจ พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นธุรกิจจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมและปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งที่สำคัญคือ จะต้องมียุทธศาสตร์ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความยืดหยุ่น และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม จึงจะสามารถนำมาปรับกับการดำเนินธุรกิจของตนเองให้เหมาะสมกับบริบทของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมจึงจะสามารถแข่งขันได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ให้ประสบความสำเร็จและได้รับผลกำไรอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

จากสถานการณ์และข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษารูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย ด้วยการศึกษาระดับความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง สภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การบริหารจัดการคุณภาพองค์กร และคุณภาพการให้บริการ ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง และศึกษารูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทยสำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้กับผู้ประกอบการในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ (Concept of success)

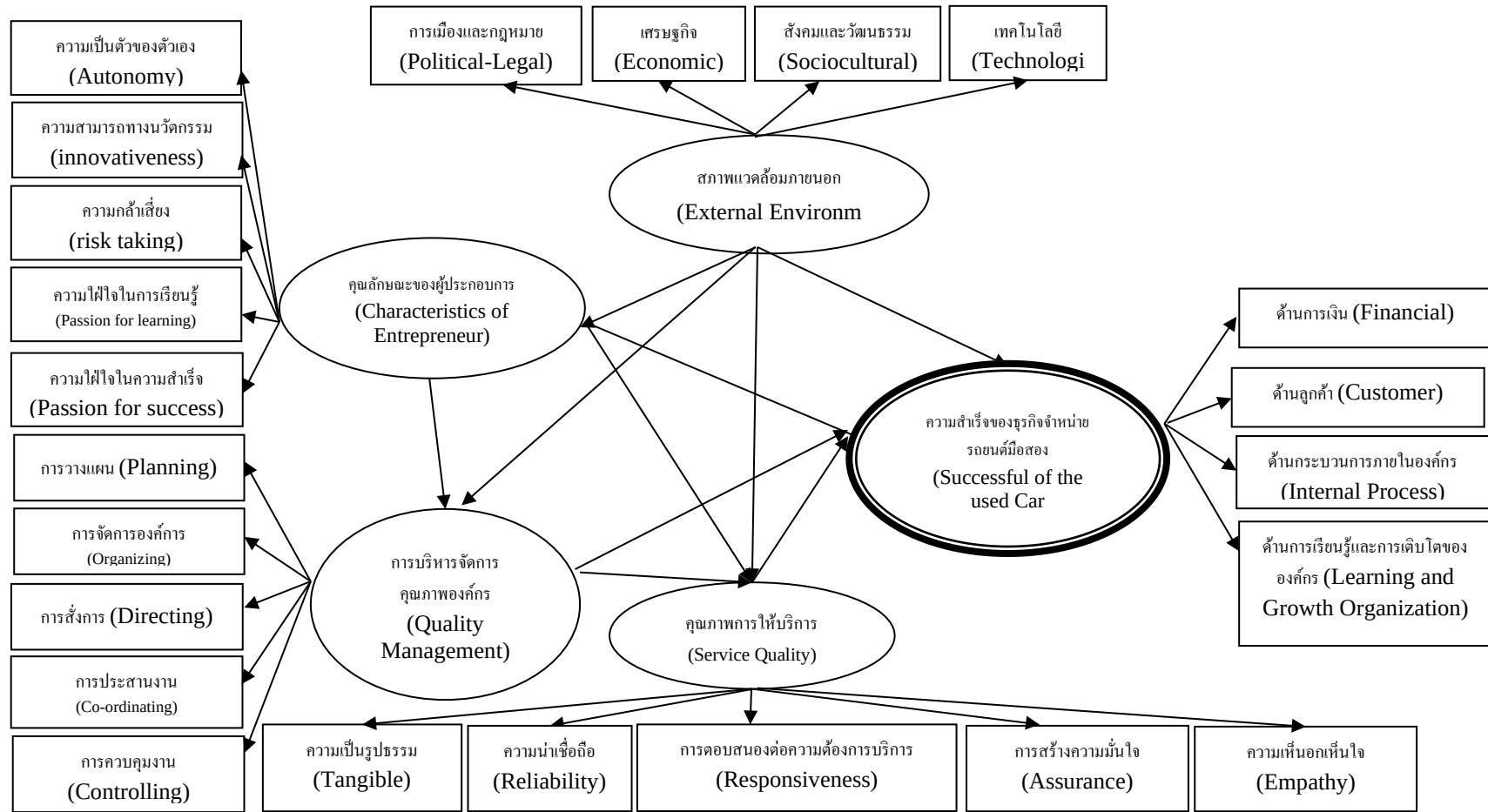
ความสำเร็จหมายถึง ความสำเร็จของผลการดำเนินงานในธุรกิจ เป็นการเพิ่มขึ้นของผลประกอบการภายในองค์กรทั้งในส่วนที่เป็นผลลัพธ์ทางการเงินและมีใช่ทางการเงิน ทำให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันที่เหนือกว่าธุรกิจคู่แข่ง มีปัจจัยชี้วัดอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ผลการดำเนินงานทางการเงิน 2) ผลการดำเนินงานทางการบริการลูกค้า และ 3) ผลการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายในภาพรวมของธุรกิจ (เพ็ญพร ปุ๊กหุด, 2563)

ดัชนีชี้วัดผลสำเร็จขององค์กร (Key Performance Indicators: KPIs) สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ (2560) ได้เสนอตัวชี้วัดเพิ่มเติมอีก 3 ด้าน คือ ด้านลูกค้า ด้านการเรียนรู้ การเจริญเติบโตขององค์กร และด้านกระบวนการภายในองค์กร นอกจากด้านการเงินเป็น 4 ตัวชี้วัด เพื่อความสมดุลของการจัดการองค์กรซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ 1) ดัชนีชี้วัดผลสำเร็จด้านลูกค้า (Customer Perspective) หลักการสำคัญ คือ การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า รักษาลูกค้าให้อยู่กับองค์กรนานๆ ความสามารถในการทำกำไรจากลูกค้า และสามารถได้ลูกค้าใหม่ๆ เพิ่มเติม 2) ดัชนีชี้วัดผลสำเร็จด้านการเรียนรู้การเจริญเติบโตขององค์กร

(Learning and Perspective) เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร การเจริญเติบโตขององค์กร และปัจจัยที่สำคัญที่สุดของด้านความสำเร็จในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งการเจริญเติบโตและการเรียนรู้ขององค์กรพิจารณาได้จากผลลัพธ์ ผลผลิตภาพของพนักงาน ความพึงพอใจของพนักงาน การพัฒนาฝีมือของพนักงาน และการรักษาพนักงานขององค์กร 3) ดัชนีชี้วัดผลสำเร็จด้านกระบวนการภายในองค์กร (Internal Business Process Perspective) ผู้บริหารมักสนใจดัชนีชี้วัดผลสำเร็จด้านกระบวนการภายในองค์กรของธุรกิจด้านที่ 1 คือ เน้นการพยายามติดตามและปรับปรุงในด้านกระบวนการนวัตกรรม โดยวัดในเรื่องของการวิจัย การให้บริการ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านที่ 2 คือ กระบวนการปฏิบัติโดยวัดที่ คุณภาพ เวลา ค่าใช้จ่ายขององค์กร และผลงานที่เกิดขึ้น และ 4) ดัชนีชี้วัดผลสำเร็จด้านการเงิน (Financial Perspective) เป็นตัวชี้วัดที่รู้จักกันดีด้านการเงิน ต้องการชี้วัดเครื่องมือเพื่อปรับปรุงผลกำไร และขาดทุนขององค์กรธุรกิจ ด้านกลยุทธ์ด้านการเงินประกอบด้วย 1) ช่วงที่องค์กรธุรกิจเติบโต 2) ช่วงต่อเนื่องขององค์กร และ 3) ช่วงเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ ได้เสนอตัวชี้วัดเพิ่มเติมอีก 3 ด้าน คือ ด้านลูกค้า ด้านการเรียนรู้กับการเจริญเติบโตขององค์กร และด้านกระบวนการภายในองค์กร นอกจากด้านการเงิน เป็น 4 ดัชนีชี้วัด เพื่อความสมดุลของการจัดการองค์กร

กรอบแนวคิดการทำวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การบริหารจัดการคุณภาพองค์กร และคุณภาพการให้บริการ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง
2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการ
3. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก และคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร
4. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะของผู้ประกอบการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

มุ่งศึกษาวิจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal research) โดยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุและตัวแปรผล (Antecedent and Consequent) เพื่อสร้างเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลลัพธ์ รูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย ให้สอดคล้องกับองค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์

1) ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ เจ้าของกิจการ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ และหัวหน้า ที่ดำเนินธุรกิจรถยนต์มือสองในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ประกอบด้วย จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร

2) กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากงานวิจัยนี้ ได้เลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูง โดยการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง (Causal Structural Models with Latent Variable) ดังนั้นการกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัยจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ถ้าขนาดของกลุ่มตัวอย่างไม่เหมาะสมหรือมีจำนวนน้อยเกินไป จะส่งผลให้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีความเชื่อมั่นต่ำ เมื่อพิจารณาจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลลิสเรล (LISREL) โดยใช้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 20 คนต่อตัวแปรในการวิจัย 1 ตัวแปร (Schumacker and Lomax, 2010) ในการศึกษานี้มีตัวแปรในการวิจัย 23 ตัวแปรสังเกตได้ จึงต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 460 คนเป็นอย่างน้อย ดังนั้นจึงพิจารณาแจกแบบสอบถามไม่น้อยกว่า 460 ชุด การดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยสุ่มเลือกทุกหน่วยประชากรมีโอกาสถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเท่ากัน และข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถนำผลการวิจัยไปอ้างอิงสู่ประชากรในภาพรวมได้ (กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และคณะ, 2552) ผู้วิจัยเลือกวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้นี้มีความครบถ้วนและครอบคลุมด้วยวิธีการจำแนกประชากรออกเป็นชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ที่ครอบคลุมนิยามของตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 6 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอก ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ และตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เป็นการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัย ตลอดจนนิยามศัพท์ปฏิบัติการของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) และนำมาปรับปรุงข้อคำถาม จากนั้นหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยค่า IOC (Item of Objective Congruence Index) = $\sum R/N$ จากนั้นประมวลความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นรายข้อคำถาม โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามควรมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำมาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามได้ (Rovinelli and Hambleton, 1976)

2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อนำไปใช้แก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ใช้วิธีการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient: α) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ที่มีประสบการณ์ในการซื้อรถยนต์มือสองในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยแบบสอบถามต้องมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นและยอมรับได้ จากการตรวจสอบความเชื่อมั่น ได้ค่า 0.875

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive analytical statistics) วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนมาตรฐาน
3. ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรสังเกตได้แต่ละกลุ่มนั้นเป็นตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับตัวแปรแฝงที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยใช้วิธีการสถิติ KMO และ Bartlett's Test of Sphericity

4. แบบจำลองสมการโครงสร้าง พิจารณาจากค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้องดังนี้ (Hair et al.,2010) 1) ค่าไคสแควร์ (Chi-square/ χ^2) 2) ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-square) 3) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) 4) ค่าดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบแบบอิสระ (Normal Fit Index: NFI) 5) ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) 6) ค่าดัชนีระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjust Goodness of Fit Index: AGFI) และ 7) ค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)

ตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้อง	เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ > 0.05
p-value	$p > 0.05$
$\bullet /df$	$\bullet /df \leq 2$
CFI	≥ 0.90
NFI	≥ 0.90
GFI	≥ 0.90
AGFI	≥ 0.90
RMSEA	< 0.05

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาของแบบสอบถามรูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย

ในส่วนนี้เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของเจ้าของกิจการ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ และหัวหน้า ที่ดำเนินธุรกิจรถยนต์มือสองในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (ประกอบด้วย จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร) จำนวน 460 คน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 30-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 5 ปี มีตำแหน่งงานหัวหน้างาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง

สำหรับการศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย ประกอบด้วยตัวแปรแฝงจำนวน 5 ตัวแปร ประกอบด้วย ได้แก่ 1) ตัวแปรความสำเร็จของ

ธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง 2) ตัวแปรสภาพแวดล้อมภายนอก 3) ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ประกอบการ 4) ตัวแปรคุณภาพการให้บริการ และ 5) ตัวแปรการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

จากผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ด้านการเงิน พบว่า มีการทำบัญชีบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินกิจการ ด้านลูกค้า พบว่า ลูกค้าและรับประกันคุณภาพรถยนต์ใช้แล้วอย่างครบวงจร ด้านกระบวนการภายในองค์กร พบว่า มีมาตรฐานและหลักเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพของรถยนต์ที่จัดจำหน่ายให้กับลูกค้า มีระดับความสำคัญมาก ด้านการเรียนรู้และการเติบโตขององค์กร พบว่า มีการหาองค์ความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสินค้ารถยนต์ เพื่อไว้รองรับให้คำปรึกษากับลูกค้า

ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านการเมืองและกฎหมาย พบว่า การดำเนินธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองมีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่ธุรกิจจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ด้านเศรษฐกิจ พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในประเทศมีผลต่อธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ค่านิยมของลูกค้ามีผลต่อธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง มีระดับความสำคัญมาก ด้านเทคโนโลยี พบว่า การใช้เทคโนโลยีเพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ เช่น การค้นหาข้อมูล มีผลต่อธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง มีระดับความสำคัญมาก

ด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ผู้ประกอบการมีความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นตัวของตัวเอง ด้านความสามารถทางนวัตกรรม พบว่า ผู้ประกอบการมีการนำประสบการณ์ที่ผ่านมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิมในการทำงาน ด้านความกล้าเสี่ยงพบว่า ผู้ประกอบการมีการประเมินความเสี่ยง ก่อนทำการลงทุนหรือการดำเนินธุรกิจเสมอเพื่อคาดหวังความสำเร็จในอนาคต ด้านความใฝ่ใจในการเรียนรู้ พบว่า ผู้ประกอบการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เสมอ ด้านความใฝ่ใจในความสำเร็จ พบว่า ผู้ประกอบการมีเป้าหมายในอนาคตอย่างชัดเจน

ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านความน่าเชื่อถือพบว่า มีการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจในการบริการ ด้านการตอบสนองต่อความต้องการบริการ พบว่า มีความพร้อม และเต็มใจที่จะให้บริการ ด้านความเห็นอกเห็นใจ พบว่า สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและสามารถติดต่อได้ง่าย ด้านความเป็นรูปธรรม พบว่า มีการให้บริการลูกค้าที่สะดวกสบาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ด้านการสร้างความมั่นใจ พบว่า พนักงานมีการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการด้วยความสุภาพ นุ่มนวล มีกริยามารยาทที่ดี

ด้านการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร ด้านการสั่งการ พบว่า ผู้ประกอบการเลือกวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของกิจการ ด้านการวางแผน พบว่า ผู้ประกอบการมีการกำหนดกลยุทธ์ของกิจการ ผู้ประกอบการมีการจัดทำแผนงาน ให้ครอบคลุมทุกแง่มุม ซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ด้านการจัดการองค์กร พบว่า ผู้ประกอบการมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานในองค์กร ด้านการประสานงาน พบว่า ผู้ประกอบการอำนวยความสะดวกในการทำงานที่ราบรื่น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้ ด้านการควบคุม พบว่า ผู้ประกอบการบริหารจัดการทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปตามแผนที่วางไว้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบลักษณะข้อมูลของตัวแปรสังเกตซึ่งต้องมีการแจกแจงแบบปกติ เนื่องจากส่งผลต่อวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ ด้วยการศึกษาจากค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปรสังเกต พบว่า ตัวแปรสังเกตที่ศึกษามีค่าความเบ้ ระดับต่ำสุดเท่ากับ -1.188 และสูงสุดเท่ากับ -.623 ซึ่งมีค่าอยู่ในช่วง -3 ถึง +3 ส่วนค่าความโด่งต่ำสุดเท่ากับ -.920 และสูงสุดเท่ากับ 1.023 ซึ่งค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -10 ถึง +10 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายแบบปกติ (Normal Distribution) สามารถนำไปวิเคราะห์โมเดลการวัดและโมเดลที่ได้พัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกต ทั้ง 23 ตัวแปร จำนวน 253 คู่ มีความสัมพันธ์และความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่มีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง 0.469 - 0.797 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นระดับความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับที่ไม่สูงเกินไป โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าไม่เกิน 0.80 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรที่ศึกษาไม่ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัด

3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบหลักด้านสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า

ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับสององค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 0.33 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value = 0.56 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 0.33 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 1.00 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = 0.000 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกค่า ผลการวิเคราะห์แบบจำลองมาตรวัดลักษณะของด้านสภาพแวดล้อมภายนอก แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงลักษณะของด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย การเมืองและกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90, 0.91, 0.82 และ 0.75 ตามลำดับ

3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบหลักด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ

พบว่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับสอง องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 1.44 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value = 0.48 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 0.72 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้

แล้ว (AGFI) = 0.99 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = 0.000 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกค่า ผลการวิเคราะห์แบบจำลองมาตรวัดลักษณะของด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถทางนวัตกรรม ความกล้าเสี่ยง ความใส่ใจในการเรียนรู้ และใส่ใจในความสำเร็จ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.91, 0.96, 0.89, 0.85 และ 0.82 ตามลำดับ

3.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบหลักด้านการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร พบว่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับสอง องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 1.44 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value = 0.91 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 0.08 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 1.00 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = 0.000 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกค่า ผลการวิเคราะห์แบบจำลองมาตรวัดด้านการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงด้านการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93, 0.95, 0.92, 0.91 และ 0.94 ตามลำดับ

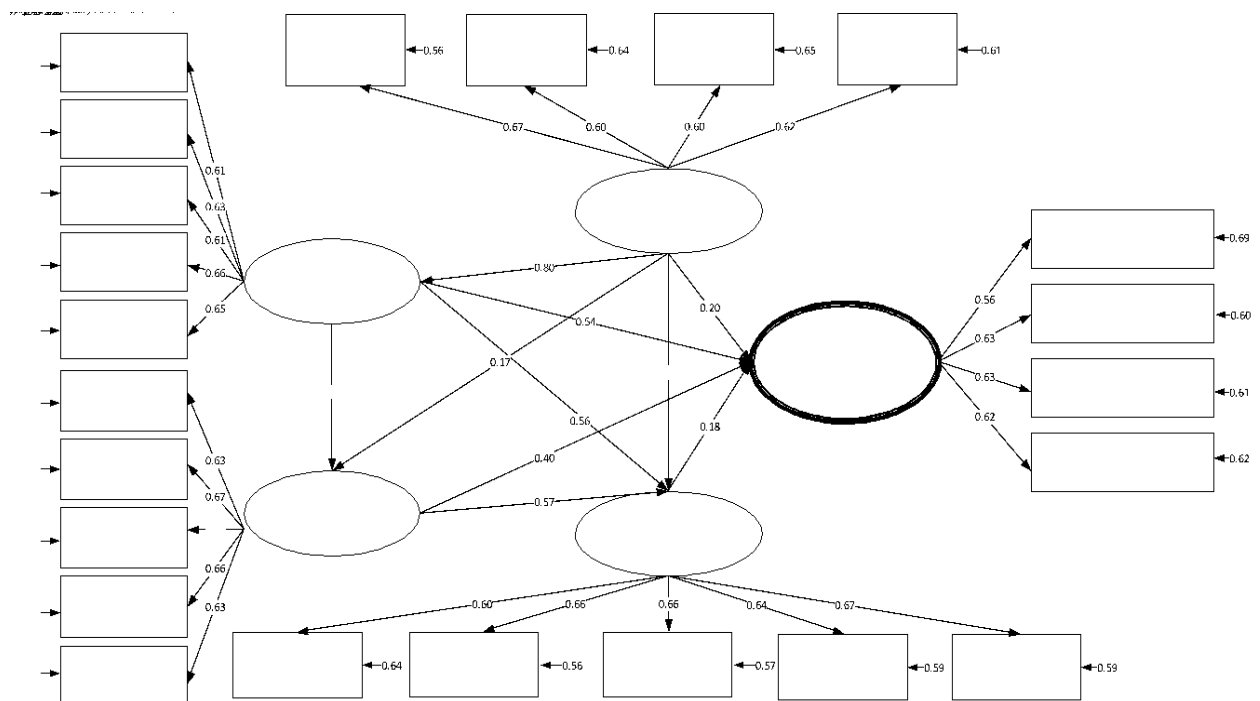
3.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบหลักด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับสอง องค์ประกอบด้านคุณภาพการให้บริการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 0.74 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value = 0.69 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 0.37 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 1.00 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = 0.000 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกค่า ผลการวิเคราะห์แบบจำลองมาตรวัดด้านคุณภาพการให้บริการแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงด้านคุณภาพการให้บริการ ประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ การตอบสนองต่อความต้องการ การสร้างความมั่นใจ ความเห็นอกเห็นใจ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89, 0.94, 0.93, 0.94 และ 0.96 ตามลำดับ

3.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบหลักด้านความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง พบว่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับสอง องค์ประกอบด้านความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 1.23 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value = 0.26 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 1.23 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัด

ระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.99 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = 0.022 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกค่า ผลการวิเคราะห์แบบจำลองมาตรวัดด้านความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงด้านความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายในองค์กร และด้านการเรียนรู้และการเติบโตขององค์กร โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.78, 0.95, 0.89 และ 0.94 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์

การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ เป็นการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรหลังที่ระบุไว้ในแบบจำลองมาตรวัด และชี้ให้เห็นว่าแบบจำลองโครงสร้างเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงด้วยกันมากน้อยเพียงใด และแบบจำลองควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะเข้ากับข้อมูลได้ดีที่สุด ในกรณีที่แบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการปรับแบบจำลองโดยขอหลักการทดสอบเพื่อการพัฒนาแบบจำลอง (Model Generation-MG) โดยมีการปรับแบบจำลอง (Model Modification indices) และคำนึงถึงเหตุผลเชิงทฤษฎี โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นโดยปรับที่ละพารามิเตอร์ให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ โดยสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แบบจำลองโครงสร้าง (หลังปรับโมเดล)

ผลการวิเคราะห์พบว่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้าง (หลังปรับโมเดล) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 118.94 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} = 1.00$ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 0.61 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.97 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = 0.000 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกค่า จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ที่พัฒนาขึ้นมีค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม โดยเรียงลำดับตามสมมติฐานการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร และคุณภาพการให้บริการ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร และคุณภาพการให้บริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.20 คุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.54 การบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.40 และคุณภาพการให้บริการ มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.56 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 1 แสดงว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร และคุณภาพการให้บริการ สามารถบ่งชี้อนาคตของความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองได้ โดยที่ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองมากที่สุด

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการ พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการให้บริการ โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.18 คุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.80 การบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 2 แสดงว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร สามารถบ่งชี้อนาคตของคุณภาพการให้บริการได้ โดยที่ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการมากที่สุด

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก และคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก และคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการ คุณภาพองค์กร โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.17 คุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.65 การบริหารจัดการ

คุณภาพองค์กร มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.57 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 3 แสดงว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก และคุณลักษณะของผู้ประกอบการ สามารถบ่งชี้อนาคตของการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร ได้ โดยที่ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคุณภาพองค์กรมากที่สุด

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะของผู้ประกอบการ พบว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะของผู้ประกอบการ โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 4 แสดงว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก สามารถบ่งชี้อนาคตของคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ได้

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสองในประเทศไทย ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับรถยนต์มือสอง แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอก แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร และแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เจ้าของกิจการ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ และหัวหน้า ที่ดำเนินธุรกิจรถยนต์มือสองในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (ประกอบด้วย จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร) จำนวน 460 คน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 30-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 5 ปี มีตำแหน่งงานหัวหน้างาน ผลการศึกษาระดับความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง สภาพแวดล้อมภายนอก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ คุณภาพการให้บริการ และการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร จากผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

จากการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง เป็นผลลัพธ์สุดท้ายของโมเดล พบว่า ตัวแปรด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง มากที่สุด รองลงมา ด้านคุณภาพการให้บริการ และด้านการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1) กำหนดคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1.1) มีความใส่ใจในความสำเร็จ โดยมีเป้าหมายในอนาคตอย่างชัดเจน มีมาตรฐานในการวัดระดับการทำงานของตนเอง ซึ่งถูกประเมินจากความพอใจเมื่อทำตามเป้าหมายสำเร็จ และนักลงทุนที่ประสบความสำเร็จแล้วเป็นแบบอย่างในการดำเนินธุรกิจ 1.2) ความใส่ใจในเรียนรู้ โดยมีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เสมอ มีนำข้อผิดพลาดในอดีตมาเรียนรู้

เพื่อพัฒนาตนเอง และมีการค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้ทันต่อเหตุการณ์ และสามารถคาดการณ์ถึงทิศทางแนวโน้มในอนาคตได้ 1.3) ความสามารถทางนวัตกรรม มีการนำประสบการณ์ที่ผ่านมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิมในการทำงาน มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ จนเกิดความชำนาญและเชี่ยวชาญในการประกอบการ และมีการพัฒนาเว็บไซต์และรูปแบบในการใช้งานของเว็บไซต์ทำให้ลูกค้าเข้าถึงและใช้งานง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวลี วงศ์ไชยา และ พิษญาดา พันผา (2561) ได้ศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์ธุรกิจและคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า กลยุทธ์ธุรกิจและคุณลักษณะของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีดังนี้ ความมั่นใจในตนเอง กลยุทธ์ระดับองค์กร ความอดทน รายได้ต่อเดือนอายุ กลยุทธ์ระดับธุรกิจ ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ ความคิดเชิงนวัตกรรม เพศ เงินลงทุน ความต้องการความสำเร็จขนาดของกิจการ และตำแหน่ง ตามลำดับ และวันวิสาข โศกพรหมอนันต์ และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความเป็นตัวของตัวเอง ด้านความมีนวัตกรรม ด้านความกล้าเสี่ยง ด้านความก้าวร้าวในการแข่งขันด้านความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้ และด้านความใส่ใจในความสำเร็จอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ด้านความเป็นตัวของตัวเองและด้านความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้ของผู้ประกอบการร้านค้าที่มีอายุต่างกัน มีคุณลักษณะของผู้ประกอบการต่างกัน ผู้ประกอบการที่มีข้อมูลระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่แตกต่างกัน คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความก้าวร้าวในการแข่งขันและด้านความใส่ใจในความสำเร็จมีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการประกอบการ

2) กำหนดคุณภาพการให้บริการ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 2.1) มีความเห็นอกเห็นใจ โดยที่ผู้ตั้งสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและสามารถติดต่อได้ง่าย มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารให้ลูกค้าเข้าใจได้ตลอดจนมีความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจลูกค้า 2.2) มีการตอบสนองต่อความต้องการบริการ โดยต้องมีความพร้อม และเต็มใจที่จะให้บริการ มีการสื่อสารที่ดีในการชี้แจงรายละเอียดการให้บริการทุกครั้ง และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ทันทั่วทั้งที่ 2.3) มีความน่าเชื่อถือ โดยจะต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจในการบริการ มีความสม่ำเสมอ ในการให้บริการทุกครั้ง และมีความถูกต้องแม่นยำ และเหมาะสมในการให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพันธ์ กิตตินรรัตน์ และ จุฑาทิพย์ พหลภาคย์ (2562) ได้ศึกษา คุณภาพบริการกับการสร้างความภักดีของลูกค้า พบว่า คุณภาพการให้บริการ ถือเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของความสำเร็จในธุรกิจบริการ โดยเปรียบเทียบระหว่างประสบการณ์ของผู้รับบริการได้รับบริการกับความคาดหวังที่ผู้รับบริการได้รับในช่วงเวลาที่มารับบริการ

3) กำหนดแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 3.1) จัดการองค์การ โดยจะต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานในองค์กร นำเอาแผนงานที่กำหนดไว้มากำหนดหน้าที่

สำหรับบุคลากรหรือกลุ่มบุคคลที่จะปฏิบัติภายในองค์กร และมีการจัดทำโครงสร้างการบริหารงานภายในองค์กร 3.2) ประสานงาน โดยจะต้องอำนวยความสะดวกในการทำงานที่ราบรื่น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้ สื่อสารกับผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับความรู้ คำชี้แนะ กฎระเบียบ และข้อมูลที่เป็นต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน และดำเนินการให้หน่วยงานมีสัมพันธภาพในการปฏิบัติงานระหว่างกันเป็นไปอย่างสอดคล้อง 3.3) สั่งการ โดยมีการเลือกวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของกิจการ มีการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด และมีจริยธรรม มีการควบคุมบังคับบัญชาให้การทำงานของพนักงานในกิจการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง เป็นผลลัพธ์สุดท้ายของโมเดล พบว่า ตัวแปรด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง มากที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ควรให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ในด้านของความใส่ใจในความสำเร็จ ความใส่ใจในเรียนรู้ ความสามารถทางนวัตกรรม เป็นลำดับแรก รองลงมา ด้านคุณภาพการให้บริการ และด้านการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้มีการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปทั้ง 2 ส่วนมาเสนอแนะแนวทางการสร้างรูปแบบความสำเร็จของธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ดังนี้

1) กำหนดคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1.1) มีความใส่ใจในความสำเร็จ โดยมีเป้าหมายในอนาคตอย่างชัดเจน มีมาตรฐานในการวัดระดับการทำงานของตัวอง ซึ่งถูกประเมินการความพอใจเมื่อทำตามเป้าหมายสำเร็จ และนักลงทุนที่ประสบความสำเร็จแล้วเป็นแบบอย่างในการดำเนินธุรกิจ 1.2) ความใส่ใจในเรียนรู้ โดยมีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ มีนำข้อผิดพลาดในอดีตมาเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และมีการค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ อยู่เสมอ เพื่อที่จะได้ทันต่อเหตุการณ์ และสามารถคาดการณ์ถึงทิศทางแนวโน้มในอนาคตได้ 1.3) ความสามารถทางนวัตกรรม มีการนำประสบการณ์ที่ผ่านมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่ดีกว่าเดิมในการทำงาน มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ จนเกิดความชำนาญและเชี่ยวชาญในการประกอบการ และมีการพัฒนาเว็บไซต์และรูปแบบในการใช้งานของเว็บไซต์ทำให้ลูกค้าเข้าถึงและใช้งานง่าย

2) กำหนดคุณภาพการให้บริการ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 2.1) มีความเห็นอกเห็นใจ โดยที่ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและสามารถติดต่อได้ง่าย มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารให้ลูกค้าเข้าใจได้ ตลอดจนมีความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจลูกค้า 2.2) มีการตอบสนองต่อความต้องการบริการ โดยต้องมีความพร้อม และเต็มใจที่จะให้บริการ มีการสื่อสารที่ดีในการชี้แจงรายละเอียดการให้บริการทุกครั้ง และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ทันทั่วทั้งที่ 2.3) มีความน่าเชื่อถือ โดยจะต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจในการบริการ มีความสม่ำเสมอ ในการให้บริการทุกครั้ง และมีความถูกต้องแม่นยำ และเหมาะสมในการให้บริการ

3) กำหนดแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพองค์กร ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 3.1) จัดการองค์การ โดยจะต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานในองค์กร นำเอาแผนงานที่กำหนดไว้มากำหนดหน้าที่สำหรับบุคลากรหรือกลุ่มบุคคลที่จะปฏิบัติภายในองค์กร และมีการจัดทำโครงสร้างการบริหารงานภายในองค์กร 3.2) ประสานงาน โดยจะต้องอำนวยความสะดวกให้การทำงานที่ราบรื่น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้ สื่อสารกับผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับความรู้ คำชี้แนะ กฎระเบียบ และข้อมูลที่เป็นต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน และดำเนินการให้หน่วยงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานระหว่างกันเป็นไปอย่างสอดคล้อง 3.3) ส่งเสริม โดยมีการเลือกวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของกิจการ มีการตัดสินใจอย่างชาญฉลาดและมีจริยธรรม มีการควบคุมบังคับบัญชาให้การทำงานของพนักงานในกิจการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

รายการอ้างอิง

- กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และคณะ. (2552). *การจัดการความเสี่ยงและตราสารอนุพันธ์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า,
- จักรพันธ์ กิตติณรัตน์ และจุฑาทิพย์ พหลภักย์. (2562). คุณภาพบริการกับการสร้างความภักดีของลูกค้า: องค์ประกอบในบริบทของธุรกิจการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 6(1), 135-151
- จักรวาล วงศ์มณี. (2561). สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจนำเที่ยวไทยและแนวทางการปรับตัวของธุรกิจนำเที่ยวในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(2). 66-78.
- ณัฐพงษ์ ศรีใจวงศ์ และถนอม คณิตปัญญาเจริญ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านอินเทอร์เน็ตมือสอง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง*, 9(5), 240-251.

- เพ็ญพร ปุกหุด. (2563). *ความสำเร็จของผลการดำเนินงาน ภายใต้ทรัพยากร โลจิสติกส์ที่มีความโดดเด่นกับความสามารถของธุรกิจให้บริการ โลจิสติกส์ของประเทศไทย. คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- มนูญ พรหมลักษณ์. (2564). *การจัดการด้านการตลาดรถยนต์มือสองเพื่อตอบสนองความต้องการและการตัดสินใจของผู้บริโภค. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 4(2), 583-595.*
- วันวิสาข์ โชคพรหมอนันต์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2558). *คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการร้านค้า ในตลาดน้ำดอนหวายจังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2), 967-988.*
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). *โควิดคันราคารถมือสองไทยปรับขึ้นชั่วคราว...จับตาสตาร์ทอัพแพลตฟอร์มซื้อขายรถมือสองออนไลน์. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย.*
- สวลี วงศ์ไชยา และ พิษณุดา พันผา. (2561). *อิทธิพลของกลยุทธ์ธุรกิจและคุณลักษณะของ ผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารสมาคมนักวิจัย, 23(2), 139-152.*
- สุรพันธ์ จันทแดนสุวรรณ. (2560). *หลักการบริหารธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บริษัท จุฑทอง จำกัด.*
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Test* (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research, 2(2), 49-69.*
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd Edition). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Sciences.

การศึกษาการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA
(พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ

A Study of the Implementation of Neo Pattaya Development Policy
(2020-2022)

ภาสินี คุ่มคง (Pasinee Kumkong)¹

อนูรัตน์ อนันตนาธร (Anutrat Anantanatorn)²

¹นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง มหาวิทยาลัยบูรพา

Student of Master of Political Science Program in Strategy and Security, Burapha University

²อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Principal Advisor, Faculty Staff of Political Science and Law, Burapha University

E-mail: kumkongpasinee@gmail.com¹ anurat@go.buu.ac.th²

Received: 12 September 2023

Revised: 7 December 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบาย 2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของบุคลากรต่อนโยบายกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากบุคลากรในเมืองพัทยา จำนวน 319 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและตัวแปรเชิงอนุมาน โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และในการทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์ใช้สถิติค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน กลุ่มที่ 2 เชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักบุคลากรในเมืองพัทยา จำนวน 10 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย 1. การสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ

มาก 2. การสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3. การสำรวจปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของบุคลากรต่อนโยบายกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบายโดยรวมแต่ละด้าน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ มีทิศทางความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน โดยแต่ละปัจจัยมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ และด้านความเพียงพอของทรัพยากร ส่วนปัจจัยที่มีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย

คำสำคัญ: การนำนโยบายไปปฏิบัติ, เมืองพัทยา, NEO PATTAYA

Abstract

The objectives of this research were as follows 1. examine the opinions of personnel factors regarding the policy. 2.To investigate the opinions of personnel on the implementation of the policy. and 3. To explore the factors related to the relationship between personnel opinions on the policy and its implementation. The research methodology employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. The two sample groups used in this study consisted of Group 1, A quantitative data was collected by using questionnaires from 319 participants in Pattaya City, and Data analysis utilized statistical methods such as descriptive statistics, inferential statistics, and correlation analysis. The statistical techniques used included frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test, ANOVA, and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. Group 2 A qualitative data was collected from 10 key informants from the city of Pattaya and data were collected through in-depth interviews. To validate the result of qualitative research.

Research Results: 1. The survey of personnel opinions regarding the Neo Pattaya City Development Policy (2020-2022) that, overall, the personnel had a high level of opinion. 2. The survey of personnel opinions on the implementation of the Neo Pattaya City Development Policy (2020–2022) that, overall, the personnel had a high level of opinion. 3. The survey examined factors related to the relationship between personnel opinions on the policy and the implementation of the policy. It was found that the personnel's opinions on various aspects of the policy were correlated with their opinions on implementing

the development policy of the Neo Pattaya City Development Policy (2020–2022) in the same direction. Each factor had a level of correlation that ranked high as follows: the factor of participation of practitioners and service recipients, the factor of communication systems between organizations, the factor of support from implementing agencies, the factor of characteristics of the implementing organizations, and the factor of resource adequacy. The factor with a moderate correlation was the factor of standards and objectives of the policy.

Keywords: Policy Implementation, Pattaya City, NEO PATTAYA

บทนำ

นโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการสร้างเสริมความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงสร้างรูปธรรมในการพัฒนาและแก้ปัญหาทางประกอบอาชีพ การได้รับการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ของสังคม นโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ มักมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้คนจำนวนมาก ความสามารถในการเข้าถึงและขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายสาธารณะของกลุ่มคนต่าง ๆ ในทำนองเดียวกัน มิติของการพัฒนาเมือง มีความยากในการทำความเข้าใจนโยบายพัฒนาเมืองประการหนึ่งนั้น นโยบายแบบเชื่อมโยงกันบ้าง และบางกรณีก็ขัดแย้งกัน นั่นเป็นเพราะความซับซ้อนของปัญหาของเมืองและสังคมเมือง (สุพัฒพงศ์ เข้มอ้อม, 2560) เมืองพัทยา จัดทำเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองพัทยาสู่ "เมืองท่องเที่ยวโฉมใหม่" ภายใต้นโยบาย NEO PATTAYA ภายใต้กรอบแนวทางการพัฒนาออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. นโยบายด้านเศรษฐกิจ 2. นโยบายด้านสังคม 3. นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม 4. นโยบายด้านวัฒนธรรม 5. นโยบายด้านบริหาร โดยมีเป้าหมายกรอบเวลาการดำเนินโครงการ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) และขณะนี้ นโยบายได้ดำเนินการมาจนใกล้จะครบกำหนดเวลา

ผู้วิจัยสนใจในนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาคตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) นี้ เพราะนโยบายที่สำคัญที่จะผลักดันให้เมืองพัทยาพัฒนาไปสู่เมืองท่องเที่ยวที่ทันสมัย จึงต้องใช้เวลาทรัพยากรจำนวนมากในการปรับปรุงโครงสร้าง ดังนั้นทำให้เล็งเห็นสิ่งที่จะต้องการศึกษาให้ทราบความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ว่าอยู่ในระดับใด และเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาคตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565)

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของบุคลากรต่อนโยบายกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

แวน มีเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน กฤษณ์ รักษาติเจริญ และคณะ, 2559) มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่

1. มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย จะต้องมีความชัดเจนสามารถวัดได้ และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติการวัดได้และปฏิบัติได้ถือว่าเป็นมาตรฐานสำคัญสำหรับวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายได้ ถ้ากำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายไม่ชัดเจน ย่อมเป็นปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้

2. งบประมาณและแรงจูงใจอื่น ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้องค์การประสบผลสำเร็จ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 2.1 ความสำคัญของงบประมาณ เพราะเป็นเครื่องชี้วัดขีดความสามารถขององค์กร โดยงบประมาณเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผล ดังคำกล่าวที่ว่า "เครื่องยนต์ทำงานได้ต้องมีน้ำมันหล่อลื่น" ในทำนองเดียวกันการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จก็ต้องมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ 2.2 ความสำคัญของแรงจูงใจ คือ สิ่งจูงใจหรือสิ่งกระตุ้นให้บุคคลหรือผู้ปฏิบัติงานมีพฤติกรรมตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรและของตนเองให้บรรลุผลสำเร็จ ทั้งนี้สิ่งจูงใจแบ่งเป็นสิ่งจูงใจภายนอก สิ่งจูงใจภายใน สิ่งจูงใจมีความสำคัญในการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถภายใต้เงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

3. การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ "ผู้ปฏิบัติ" หมายถึง ผู้ปฏิบัติตามนโยบาย หรือผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วน "ผู้รับบริการ" หมายถึง ผู้ที่จะได้รับประโยชน์ การบริหารงานที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมนั้นอาจเรียกว่าเป็นการบริหารงานแบบประชาธิปไตย

4. การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน คือ การแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงความคิดเห็น หรือความรู้สึกต่าง ๆ ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป โดยการใช้คำพูด อักษร สัญลักษณ์ต่าง ๆ หรือข่าวสาร การติดต่อสื่อสารนั้นมีความสำคัญคือ ช่วยให้การสั่งงานต่าง ๆ และการรับข่าวสารเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกันหรือระหว่างองค์กรได้เป็นอย่างดี

5. คุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ เครื่องชี้วัดคุณลักษณะที่เหมาะสมของหน่วยงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ คือ บุคลากรผู้ร่วมปฏิบัติงานต้องมีจำนวนเพียงพอ มีคุณภาพเหมาะสม และความกระตือรือร้น สมาชิกภายในและภายนอกองค์กรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

6. สถานะทางด้านการเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การนำนโยบายไปปฏิบัติต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในขณะนั้นด้วย

7. การสนับสนุนของหน่วยปฏิบัติ คือ ระบบราชการ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่งในการนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วย หน่วยปฏิบัติระดับสูง หน่วยปฏิบัติระดับกลาง และหน่วยปฏิบัติระดับล่าง ในการนี้หากทิศทางของการสนับสนุนเป็นลักษณะการยอมรับและเต็มใจปฏิบัติตาม การนำนโยบายไปปฏิบัติก็ย่อมสำเร็จได้ง่าย

ศุภชัย ขาวะประภาส (2548 อ้างถึงใน อนุรัตน์ อนันทนาธร, 2563) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ลักษณะของนโยบาย จะมีส่วนกำหนดความสำเร็จและล้มเหลวของนโยบายนั้น ๆ ได้แก่ ประเภทของนโยบาย ผลประโยชน์สัมพัทธ์ของนโยบาย ความสอดคล้องของนโยบาย กับค่านิยม ประสพการณ์ และความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย ความเป็นไปได้ในการทดลองปฏิบัติ ความเห็นผลได้ของนโยบายนั้น นโยบายที่ส่งผลที่สามารถเห็นได้ชัดเจน คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับ การควบคุมดูแลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

2. วัตถุประสงค์ของนโยบาย การมีตัวชี้ที่จะแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยมีคุณลักษณะดังนี้ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องต้องกันของวัตถุประสงค์ ความยากง่ายในการรับรู้วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ กำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายนั้นหรือไม่ ความเที่ยงตรงของข้อมูลข่าวสารที่มีไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ำนานโยบายไปปฏิบัติ

3. ความเป็นไปได้ทางการเมือง ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย อาจก่อให้เกิดปัญหาและไม่อาจมองข้าม ตัวแปรต่อไปนี้ส่งผลกระทบถึงความเป็นไปได้ทางการเมืองของนโยบายนั้น ๆ

4. ความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมักจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งมักส่งผลสำคัญต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย เพราะฉะนั้นความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก จึงควรให้ความสนใจลักษณะต่าง ๆ

5. ความเพียงพอของทรัพยากร นโยบายที่ประสบความสำเร็จจะต้องได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรทางการเงิน กำลังและคุณภาพของเจ้าหน้าที่อย่างเต็มที่ และปัจจัยทางด้านบริการ (วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ทำการ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่ดิน และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก) มิฉะนั้นนโยบายนั้นจะปรากฏอยู่บนหน้ากระดาษเท่านั้นเอง จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

6. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จะส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย จึงควรให้ความสำคัญกับลักษณะดังนี้ ประเภทของหน่วยงาน โครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชา ความสามารถของผู้นำ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ลำดับชั้นของการสื่อสาร

แบบเปิด การเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยกับบุคคลภายนอก การเปิดโอกาสให้มีการสร้างสายใยแห่งความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน

7. ทศนคติของเจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง นโยบายเหล่านี้อาจถูกนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งจะตรงข้ามกับนโยบายที่ขัดกับความรู้สึกพื้นฐาน หรือผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะนำไปปฏิบัติอย่างไม่เต็มใจ และอาจบิดเบือนให้เป็นไปในแนวทางที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งมีเรื่องที่ต้องพิจารณา คือ ทศนคติที่ต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย ผลกระทบที่จะมีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ ความขัดแย้งที่มีต่อค่านิยมของเจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ผลกระทบที่มีต่องาน อำนาจ ศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

8. ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่าง ๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายได้ ลักษณะต่อไปนี้ จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนจุดตัดสินใจ ความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างหน่วยงานที่ร่วมกันปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย การแทรกแซงของหน่วยงานระดับบนเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลนโยบาย

William N. Dunn (1997 อ้างถึงใน กุลธณ ธนาพงศธร, 2546) เสนอให้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการตัดสินใจแก้ไขปัญหานโยบาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 เกณฑ์ ดังนี้

1. ประสิทธิผล หมายถึง ขอบเขตของการที่นโยบายได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งการได้รับผลประโยชน์ข้างเคียงอื่น ๆ ที่ไม่ได้คาดผลไว้อีกด้วย ดังนั้น การพิจารณาว่าผลของนโยบายนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร จึงพิจารณาจากตัววัดที่ออกมาในรูปของหน่วยสินค้า ผู้รับบริการ ในรูปของจำนวนเงิน หรือตัวเลข

2. ประสิทธิภาพ วัดจากความพยายามหรือพลัง (effort) ที่ใช้ไปในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุประสิทธิผล ประสิทธิภาพเป็นเรื่องของหลักเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ (economic rationality) คือแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลกับความพยายาม หรือพลังที่ต้องใช้ไป ซึ่งนิยามวัดออกมาในรูปของค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน (monetary cost) ประสิทธิภาพมักจะหาโดยการคำนวณค่าใช้จ่ายต่อหน่วยของสินค้าหรือบริการ

3. ความพอเพียง หมายถึง ความพอใจที่นโยบายสามารถตอบสนองความต้องการ โดยพิจารณาจากประสิทธิผล เกณฑ์เกี่ยวกับความพอเพียงนี้จะบ่งชี้ถึงความคาดหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทางเลือกต่าง ๆ ของนโยบายกับผลของนโยบาย ความพอเพียงสามารถพิจารณาได้จากลักษณะความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผล

4. ความเป็นธรรม เป็นเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักเหตุผลทางด้านกฎหมายและสังคม ซึ่งเป็นเรื่องพาดพิงถึงการกระจายผลของนโยบาย และความพยายามของกลุ่มต่าง ๆ ที่จะได้รับความเป็นธรรมจากการ

ดำเนินการตามนโยบาย นโยบายที่มีความเป็นธรรม คือ นโยบายที่คำนึงถึงการจัดสรรผลประโยชน์หรือการให้บริการต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม

5. การตอบสนองความต้องการ เกณฑ์ในการประเมินนโยบายในประการนี้จึงมีความมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักวิเคราะห์นโยบายตอบคำถามอยู่เสมอว่า นโยบายนั้นตอบสนองความต้องการ ให้ความพึงพอใจ มีคุณค่าต่อสังคมมากน้อยเพียงไร และนโยบายนั้นตอบสนองความต้องการกลุ่มที่ได้รับประโยชน์ คือ กลุ่มเป้าหมายหรือไม่

6. ความเหมาะสม เกณฑ์ความเหมาะสมจะต้องพิจารณาถึงคุณค่าของวัตถุประสงค์ของนโยบาย ความมีเหตุมีผลสนับสนุนสมมติฐานต่าง ๆ ของวัตถุประสงค์นั้น การที่จะตอบคำถามนี้ได้จะต้องพิจารณาเกณฑ์ต่าง ๆ ในการประเมินร่วมกัน ก็จะต้องใช้หลักเหตุผลหลายด้าน

การใช้เกณฑ์ในการประเมินนโยบายนั้น มิได้หมายความว่าจะต้องใช้เกณฑ์ทุกเกณฑ์ให้ครบถ้วน จึงจะกระทำการประเมินนโยบายได้ ในทางปฏิบัติมักจะใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเป็นหลัก เพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดเน้นหนักหรือเพื่อแสดงให้เห็นทราบว่าการประเมินนโยบายนั้นให้ความสำคัญในเรื่องใด เช่น ใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพหรือเกณฑ์ความเป็นธรรมเป็นหลัก ดังนี้ เป็นต้น ถ้าหากนโยบายสาธารณะใดสามารถใช้เกณฑ์การประเมินได้ทุกเกณฑ์ย่อมแสดงว่านโยบายสาธารณะนั้นมีค่ายิ่ง ในทางปฏิบัติผู้ทำการประเมินนโยบายจะใช้เกณฑ์ต่าง ๆ มากกว่าเกณฑ์หนึ่งเกณฑ์ใดโดยเฉพาะในการประเมินนโยบาย (กุลธนา พงศธร, 2546)

จากการทบทวนความรู้ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวัดความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบาย ผู้วิจัยได้มาจากการวิเคราะห์แนวคิดปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติของนักวิชาทั้งชาวต่างชาติและชาวไทย ได้แก่ แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) ศุภชัย ขวาชประภาส (2548) และอนูรัตน์ อนันตนาทร (2562) ซึ่งแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ ด้านความเพียงพอของทรัพยากร ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน และด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ และส่วนการศึกษาเครื่องมือวัดความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้วิจัยได้มาจากการวิเคราะห์แนวคิดเกณฑ์การประเมินผลนโยบายของนักวิชาทั้งชาวต่างชาติและชาวไทย ได้แก่ วิลเลียม ดัน (William N. Dunn, 1997) กุลธนา พงศธร (2546) และอนูรัตน์ อนันตนาทร (2562) ซึ่งแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ และด้านความยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

ข้อมูลส่วนบุคคล

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- รายได้ต่อเดือน
- ตำแหน่ง
- หน่วยงาน
- ระยะเวลาในการทำงานเมืองพัทยา

ความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบาย

- ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย
- ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ
- ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ
- ด้านความเพียงพอของทรัพยากร
- ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน
- ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ

ที่มา : แวน มีเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) ศุภชัย ขาวะประภาส (2548) และอนรรักษ์ อนันทนาศร (2562)

ตัวแปรตาม

ความคิดเห็นของบุคลากรในการนำ
นโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยามา
แนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-
2565) ไปปฏิบัติ

- ด้านประสิทธิผล
- ด้านประสิทธิภาพ
- ด้านความยั่งยืน

ที่มา : วิลเลียม ดัน (William N. Dunn,
1997) กุลชน ธนาพงศธร (2546) และ
อนรรักษ์ อนันทนาศร (2562)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม Mixed method การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากบุคลากรเมืองพัทยา จำนวน 1,570 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นจำนวน 319 คน โดยใช้สูตรทาร์ยามานัน เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบทราบดีความน่าจะเป็นแบบชั้นภูมิ จำแนกตามสัดส่วนประชากรของหน่วยงานภายในเมืองพัทยา จากนั้นจะนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาสุ่มแบบบังเอิญอีกครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaires) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน วิธีการสร้างเครื่องมือ ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดสอบความเที่ยง (Reliability) ในภาคสนามกับกลุ่มบุคลากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ .963 การวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผลข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แยกตามส่วนของแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์เพื่อการทดสอบสมมติฐาน

การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณ สัมภาษณ์ ผู้แทนผู้บริหารเมืองพัทยา พนักงานพนักงานเมืองพัทยา ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจในเขตพื้นที่เมืองพัทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสาธารณะ รวมจำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565)

ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย	3.67	มาก
2. ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ	3.65	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ	3.58	มาก
4. ด้านความเพียงพอของทรัพยากร	3.56	มาก
5. ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน	3.63	มาก
6. ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ	3.65	มาก

จากตารางที่ 1 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ และด้านความเพียงพอของทรัพยากร ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง

NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) สูงสุด และต่ำสุดของแต่ละด้าน มีการสัมภาษณ์บุคลากรในแต่ละด้านอย่างสอดคล้องกันโดยมีข้อสรุปว่า

“นโยบาย NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) พัฒนาคอบคลุมในทุกด้าน และยังสอดคล้องกับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก แต่โครงการ/ กิจกรรม มีการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรมในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างแท้จริงที่ไม่ชัดเจน เป้าหมายที่ขาดความยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่อาจมีเข้ามาอย่างกะทันหัน และตัวชี้วัดที่ยังขาดความชัดเจนไม่สามารถวัดได้จริงเพื่อให้การดำเนินนโยบายประสบความสำเร็จ มีข้อจำกัดหลายอย่าง อำนาจหน้าที่ การขาดเสถียรภาพในการบริหารจัดการ ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะดำเนินการ สายบังคับบัญชาที่หลากหลายชั้นเกิดความวุ่นวาย ภารกิจของแต่ละหน่วยงานซ้ำซ้อนกัน ทำให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้า สับสน และเกิดการเกี่ยงงานกัน”

“เมืองพัทยาเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีบุคลากรจำนวนมากเพียงพอต่อความต้องการ และบุคลากรมีความรู้ความสามารถ และสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานโดยมีการจัดประชุมปรึกษาหารือเพื่อดำเนินงานอยู่เสมอทำให้ลดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานได้น้อยลง แต่ในบางครั้งบุคลากรที่เข้าร่วมนโยบายไปปฏิบัติขาดความสามารถเนื่องจากระบบหรือตัวชี้วัดในการเข้าร่วมไม่มีความชัดเจน และปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานก็ต้องพบกับปัญหาความไม่เสถียรภาพของอุปกรณ์หรือระบบเว็บไซต์ บุคลากรขาดความรู้เรื่องทางเทคโนโลยีจึงจำเป็นต้องมีการจ้าง Outsource มาบริหารจัดการทำให้มีงบประมาณที่เพิ่มขึ้น และการมีบุคลากรมาช่วยบริหารเรื่องนี้ส่งผลให้บุคลากรและประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้นสร้างความรวดเร็วในการทำงานบางขั้นตอน”

ตารางที่ 2 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ

ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านประสิทธิผล	3.65	มาก
2. ด้านประสิทธิภาพ	3.61	มาก
3. ด้านความยั่งยืน	3.62	มาก

จากตารางที่ 2 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านประสิทธิภาพ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบาย

แผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ สูงสุด และต่ำสุดของแต่ละด้าน มีการสัมภาษณ์บุคลากรในแต่ละด้านอย่างสอดคล้องกัน โดยมีข้อสรุปว่า

“แผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ให้ความสำคัญเรื่องของการกิจการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น กระตุ้นเศรษฐกิจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน สามารถทำให้ประชาชนในเมืองพัทยามีรายได้และคุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่การดำเนินงานของนโยบายยังไม่มี ความชัดเจน การส่งเสริมและยกระดับงานบริการผ่านระบบเทคโนโลยีเพื่อ การบริการที่ง่ายขึ้นอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวของเมืองพัทยายังมีมากการพัฒนาในเรื่องนี้ยังน้อย”

“การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ด้านการพัฒนาสังคมในระดับรากฐานจนถึงระดับสูง และด้านอื่น ๆ ได้มีการนำส่วนที่ประสบความสำเร็จและโครงการที่สร้างความยั่งยืนให้ประชาชนไปพัฒนาต่อในอีกโครงการหรือมีการนำบางส่วนของนโยบายที่ส่งผลดีมาปรับแก้ในจุดที่ผิดพลาดให้ดีขึ้นต่อแผนงานในอนาคต การดำเนินนโยบายให้แก้ปัญหาเดิมที่มีมานานได้อย่างตรงจุด อาทิเช่น การจัดพื้นที่สำหรับจอดรถ แก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่พัทยาใต้ภายใต้กรอบงบประมาณเดิมและในระยะเวลาที่รวดเร็ว แต่ในการแก้ปัญหาเดิมที่มีมานานและเกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ ควรแก้ปัญหานั้นแต่มีการใช้รูปแบบโครงการ/กิจกรรมที่ต่างกันไป เพื่อให้แก้ปัญหานั้นได้อย่างแท้จริง”

ตารางที่ 3 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อนโยบายโดยรวม แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ

ความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบาย	ความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบาย แผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ			
	Pearson Correlation	Sig. (2 - tailed)	ทิศทาง	ระดับความสัมพันธ์
1. ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย	0.523	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง
2. ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ	0.744	0.000	เดียวกัน	สูง
3. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ	0.790	0.000	เดียวกัน	สูง
4. ด้านความเพียงพอของทรัพยากร	0.716	0.000	เดียวกัน	สูง
5. ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน	0.787	0.000	เดียวกัน	สูง
6. ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ	0.749	0.000	เดียวกัน	สูง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อนโยบายโดยรวม แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ พบว่า มีทิศทางความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน โดยแต่ละปัจจัยมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ และด้านความเพียงพอของทรัพยากร ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในงานวิจัยเรื่องการศึกษาการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ สามารถอภิปรายผลเปรียบเทียบและอ้างอิงข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาทตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565)

ผลจากการศึกษาที่ว่าความคิดเห็นของบุคลากรปัจจัยที่มีต่อนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาทตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีต่อนโยบายของบุคลากรเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี โดยรวมในรายด้านจำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ ด้านความเพียงพอของทรัพยากร ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน และด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ ทุกด้านนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Van Meter & Van Horn (1975 อ้างถึงใน กฤษณ์ รักชาติเจริญ และคณะ, 2559) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติ มีปัจจัยอยู่หลายประการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อย่างปัจจัยมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ปัจจัยแรกของความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ถ้าผู้ปฏิบัติไม่ทราบแน่ชัดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของนโยบายไม่ชัดเจนย่อมเป็นปัญหาและอุปสรรค แต่หากกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจนหรือมากเกินไปก็อาจจะเกิดความไม่ยืดหยุ่นในการปฏิบัติเท่าที่ควร และสอดคล้องกับแนวคิดของสุภชัย ยาวะประภาส (2548) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้การนำนโยบายสาธารณะประสบความสำเร็จ ปัจจัยวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดขึ้นต้องมีตัวชี้วัดแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการนำไปสู่ความสำเร็จ ปัจจัยความเพียงพอของทรัพยากร นโยบายที่ประสบความสำเร็จจะต้องได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรทางการเงินและกำลังคนอย่างเต็มที่ มิฉะนั้นนโยบายนั้นจะปรากฏอยู่บนหน้ากระดาษเท่านั้น ปัจจัยลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จะส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จควรให้ความสำคัญกับประเภทของหน่วยงานแรงผลักดันต่าง ๆ

การเปิดโอกาส และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน โครงสร้างและลำดับการบังคับบัญชากับผู้ใต้การบังคับบัญชา

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบาย แผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ

ผลจากการศึกษาว่าความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบาย แผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า การนำนโยบาย ไปปฏิบัติของบุคลากรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยรวมในรายด้านจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ และด้านความยั่งยืน ทุกด้านนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยมองว่าสาเหตุที่ทำให้แผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) อยู่ในระดับนี้ได้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ นโยบายนี้เป็นฐานการพัฒนาที่มั่นคงมีเป้าหมายยกระดับมีการรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองพัทยาสู่ “เมืองท่องเที่ยวโฉมใหม่” ตามนโยบายต้องการให้เมืองพัทยาได้รับการพัฒนาครอบคลุมทุกด้านอย่างทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์ สร้างเมืองและบริการด้านการท่องเที่ยว ให้โอกาสในการมีชีวิตที่ดีกับทุกคน ส่งเสริมการที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ยกย่องงานบริการสู่เทคโนโลยีสารสนเทศ เมืองที่สะอาด สภาพแวดล้อมดี และสร้างให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และนโยบายสามารถได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลายภาคส่วนเนื่องจากมีความสอดคล้องกับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580 บุคลากรมองว่าการประเมินผลนโยบายที่ประสบความสำเร็จหรืออาจจะล้มเหลวขึ้นอยู่กับหลายอย่างที่เป็นตัวชี้วัด อย่างในด้านประสิทธิผลที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับหนึ่ง แสดงถึงนโยบายมีขอบเขตที่ตั้งไว้ได้ครอบคลุมทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการบริหาร วัตถุประสงค์ของเป้าหมายเหล่านี้ทำขึ้นเพื่อตัวประชาชนและนักท่องเที่ยวตรงตามความต้องการ ด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับสามสร้างความคุ้มค่าและการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินนโยบายการ และป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินงานทุกขั้นตอนในการใช้ทรัพยากร คน เวลา และงบประมาณ แต่ในส่วนนี้ตัวของงบประมาณและระยะเวลาอาจมีผิดพลาดไปจากแผนงานเดิมในบางกิจกรรม และด้านความยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับสอง นโยบายสามารถขยายต่อไปในโครงการอื่น ๆ เนื่องด้วยการดึงส่วนที่ประสบความสำเร็จในบางโครงการมาเป็นต้นแบบ แต่อยู่ในรูปแบบของโครงการใหม่ สร้างการรับรู้และการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของนโยบายนี้เพื่อการแก้ปัญหาได้ตรงจุด และตอบสนองประชาชนอย่างแท้จริง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ William N. Dunn (1997 อ้างถึงใน กุลธรรนาพวงศธร, 2546) ที่กล่าวว่า เกณฑ์ในการประเมินผลนโยบายได้เสนอให้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการตัดสินใจแก้ไขปัญหา นโยบาย ประสิทธิภาพ ขอบเขตของการที่นโยบายได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งการได้รับผลประโยชน์ข้างเคียงอื่น ๆ ที่ไม่ได้คาดผลได้อีกด้วย ดังนั้นการพิจารณาว่าผลของนโยบายนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

อนูรัตน์ อนันทนาร (2562) ศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ที่พบว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ปัจจัย โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านประสิทธิผล (การบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์) ($\bar{X} = 3.97$) ด้านประสิทธิภาพ (ความคุ้มค่า) ($\bar{X} = 3.87$) และด้านความยั่งยืนและการขยายต่อยอดนโยบาย ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของบุคลากรต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ผลจากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ ด้านระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานปฏิบัติ ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ และด้านความเพียงพอของทรัพยากร ตามลำดับ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 1 ตัวแปร คือ ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับความคิดเห็นของบุคลากรในการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยมองเห็นว่าสิ่งที่สามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้นั้นบุคลากรจะต้องดำเนินนโยบายไปพร้อมกับปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัย ที่จะต้องดำเนินนโยบายเหล่านี้ขึ้นเพื่อประชาชนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก หลากหลายวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองพัทยา นโยบายต่าง ๆ เกิดจากสภาพปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขหรือต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ดังนั้นเป้าหมายของนโยบายต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการจึงสำคัญมากเสมอสำหรับบุคลากร เมื่อประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อนโยบาย ก็จะได้รับ การตอบรับและการสนับสนุนนโยบาย และการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นอย่างดี และการที่บุคลากรจะสามารถดำเนินงานได้ในหน่วยงานจะต้องมีการสื่อสารที่ดี บุคลากรต้องมีความสามัคคีกันสามารถทำงานร่วมกัน รูปแบบของการแจ้งรายละเอียดของการดำเนินงานภายหลังการตัดสินใจที่ไม่ก่อให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินงาน ข้อมูลที่ได้ที่มีความน่าเชื่อเป็นข้อมูลจริงและทันสมัย การติดต่อสื่อสารไม่เพียงแต่การพูดคุยกันภายในหน่วยงานแต่การดำเนินนโยบายในแต่ละกิจกรรม/โครงการจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหลากหลายภาคส่วน การที่ได้รับการสนับสนุนจากหลายส่วนทำให้สามารถกำหนดคนนโยบายได้เหมาะสมและจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด บุคลากรจึงจำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์อันดีต่อองค์กรอื่น ๆ มีการจัดอบรมสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่ตัวบุคลากรเองและให้ผู้รับบริการได้ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงานผลรับที่จะได้มาจากการดำเนินงานว่าเป็นที่น่ายอมรับหรือไม่ หรือหาจุดที่เป็นสิ่งที่ต้องการร่วมกัน และจะทำให้เกิดการนำนโยบาย

ไปสู่การปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน มีผู้บังคับบัญชาที่มีความตั้งใจ ผลักดันให้บรรลุผลเป้าหมาย สายการบังคับบัญชาที่ไม่ซับซ้อนเป็นการทำให้ดำเนินงานได้รวดเร็วมีการติดตาม ประเมินผลอยู่เสมอ หน่วยงานมีบุคลากรที่เพียงพอและเข้าใจในแผนการดำเนินงานมีความสามารถกับงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ในการดำเนินงานบางขั้นตอนก็ต้องการสรรหาบุคลากรเพิ่มเข้ามาแต่ก็มีการจัดการที่เป็นระบบและตรงตามงานที่จะต้องรับผิดชอบ เครื่องมือเครื่องใช้ได้มาตรฐาน งบประมาณที่เพียงพอและมีระบบการจัดสรรงบประมาณที่มีต่อกิจกรรม/ โครงการอย่างมีประสิทธิภาพ และอีกสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญการสร้างนโยบายให้ตอบสนองอย่างแท้จริงและมีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินนโยบาย คือ มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายแต่ปัจจัยด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางที่ส่งผลกระทบต่อการประเมินผลนโยบาย วัตถุประสงค์นี้อาจจะมีเป้าหมายที่ยังไม่ชัดเจนมากพอขาดตัวชี้วัดที่สามารถวัดได้จริง เข้าใจได้ยาก ขาดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติทำให้การปรับตัวหรือรับมือกับสถานการณ์กะทันหัน หากปฏิบัติในทางตรงกันข้ามก็มีผลต่อความสำเร็จของนโยบายที่มากขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอนรรักษ์ อนันทนารถ (2562) ศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติ พบว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ทศนคติของผู้ปฏิบัติก่อนนโยบาย ความยากง่ายของกระบวนการในการปฏิบัติ ความเข้าใจในนโยบายและแผนและด้านศักยภาพของบุคลากร ตามลำดับ มีอิทธิพลทางบวกกับการนำนโยบายเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติในภาพรวม และสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 37.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ความชัดเจนของนโยบายและแผน ความเข้มแข็งการตรวจสอบ การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ภาวะเศรษฐกิจ และการตอบรับและสนับสนุนของชุมชน/สังคม ตามลำดับ มีอิทธิพลทางบวกกับการนำนโยบายเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติในภาพรวม และสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 61.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้วิจัยมีข้อเสนอต่อเมืองพัทยาว่าควรรับฟังหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน จะทำให้ได้รับข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นที่น่ายอมรับ และจะได้รับการสนับสนุนของประชาชนและบุคลากรก็เต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติได้อย่างสัมฤทธิ์ผล จัดทำโครงการ/กิจกรรมนั้นขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและต้องปรากฏผลของการดำเนินนโยบายอย่างเด่นชัดขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรมภายหลังจากการดำเนินนโยบาย

2. เมื่อเมืองพัทยาควรจะสร้างความเข้าใจในต้นนโยบายให้กับบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน การวางกรอบแนวคิดของแต่ละหน่วยงาน และทำงานให้ตามเป้าหมายของแผนของนโยบายอย่างเคร่งครัดปฏิบัติงานร่วมกันด้วยสัมพันธ์อันดีในทุกระดับของสายการบังคับบัญชาเพื่อลดความผิดพลาดที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวของแผนงาน รวมถึงการควบคุมการจัดสรรงบประมาณ ระยะเวลา และทรัพยากรที่ได้รับหรือที่มีอยู่ให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

3. เมื่อเมืองพัทยาควรนำผลที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินนโยบายในก่อนหน้านี้มาปรับใช้ให้เกิดการแก้ปัญหาที่มีอยู่เดิมในรูปแบบของโครงการ/กิจกรรมใหม่ ๆ และทำให้สามารถสร้างนโยบายที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชน เป็นนโยบายที่สร้างความสนใจและแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง ควรมุ่งเน้นปลูกฝังทัศนคติของบุคลากรว่าการจัดทำโครงการที่พัฒนาประชาชนและนักท่องเที่ยวจะต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ หลากหลายด้านอย่างสมดุลกันไม่เพียงแต่กระตุ้นเศรษฐกิจในด้านเดียว และติดตามผลการปฏิบัติการดำเนินนโยบายอย่างความต่อเนื่องเป็นระยะ โดยมีการติดตามผลเพื่อหาส่วนที่ประสบความสำเร็จหรือจุดผิดพลาดสิ่งที่ทำให้เกิดความยั่งยืนและเป็นต้นแบบของนโยบายแล้วนำมาปรับใช้กับนโยบายในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยามาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ ในลักษณะของตัวชี้วัดนโยบายเฉพาะด้าน สามารถนำผลการศึกษาไปปรับปรุงนโยบาย และตัวชี้วัดที่เหมาะสมต่อไป

2. ควรทำการศึกษาการนำนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยามาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565) ไปปฏิบัติ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในด้านของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานและผู้รับบริการอย่างประชาชน นักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการปรับปรุงแก้ไขแผนพัฒนานโยบายของเมืองพัทยาในอนาคต

3. เนื่องจากนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยามาตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563 - 2565) ผู้รับผลประโยชน์สูงสุดคือประชาชน ดังนั้นเพื่อความสัมฤทธิ์ผลสูงสุดของนโยบาย ผู้วิจัยมีความต้องการเสนอให้ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อม หรือความต้องการของประชาชนที่มีต่อนโยบายแผนพัฒนาเมืองพัทยาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

รายการอ้างอิง

- กฤษณ์ รักษาติเจริญ และคณะ. (2559). ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนมิติสุขภาพแห่งชาติสู่การปฏิบัติ. *วิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ*, 15(2), 1-16.
- กุลชน ธนาพงศธร. (2546). นโยบายสาธารณะและการวางแผน หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฝ่ายทะเบียนและบัตรประชาชน สำนักปลัดเมืองพัทยา. (2564). *ข้อมูลประชากรในเมืองพัทยา (ณ สิงหาคม 2564)*. วันที่ค้นข้อมูล 16 กรกฎาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.pattaya.go.th/wp-content/uploads/2021-2564.pdf>
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2548). *การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย*. กรุงเทพฯ: จุฑาทอง.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2548). *นโยบายสาธารณะ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ. (2563). *แผนพัฒนาเมืองพัทยาดำเนินการตามแนวทาง NEO PATTAYA (พ.ศ. 2563-2565)*. วันที่ค้นข้อมูล 16 กรกฎาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.pattaya.go.th/document/202563-2565.pdf>
- สุพัฒพงศ์ เข้มอ้อม. (2560). *ความเป็นหุ้นส่วนนโยบายสาธารณะในการบริหารพื้นที่คลองสาธารณะในกรุงเทพมหานคร*. คุยฉินิพนธ์ปรัชญาคุษฉินิพนธ์ิต, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อนูรัตน์ อนันทนาธร. (2562). *การประเมินผลการนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติ*. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนูรัตน์ อนันทนาธร. (2563). *การวิเคราะห์นโยบายการบริหารจัดการจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ*. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). Policy and politics in American Governments. *Administration & Society*, 6(4), 445-488.
- Dunn, W. N. (1994). *Public Policy Analysis: An Introduction* (2th Edition). New Jersey: Prentice

กัณฑ์ วิลาชัย ธีญญรัตน์ ไชยคราม และขวัญตา เบ็ญจะขันธุ์

การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชน
ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
กรณีศึกษา ชุมชนดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม*
**Cultural Capital Integration for Community Management and Development
through Community Participation: A Case Study of Dong Bang Community,
Na Dun District, Maha Sarakham Province**

กัณฑ์ วิลาชัย (Kanta Vilachai)

ธีญญรัตน์ ไชยคราม (Thanyarat Chaiyakarm)²

ขวัญตา เบ็ญจะขันธุ์ (Khwanta Benchakhan)³

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Assistant Professor, Program in Public Administration, College of Politics and Governance,

Mahasarakham University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Mahasarakham University

³อาจารย์, หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Lecturer, Bachelor of Political Science, College of Politics and Government,

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: khwanta.be@ssru.ac.th³

Received: 29 September 2023

Revised: 25 October 2023

Accepted: 21 December 2023

* งานวิจัยนี้ได้รับอุดหนุนจากงบประมาณเงินรายได้ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาและสำรวจตำแหน่งที่ตั้งจุดสนใจ ครั้วเรือน และสร้างฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนดงบัง 2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการและเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน และ 3) เพื่อพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนดงบัง ด้วยการสร้างแผนที่ออนไลน์ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและการวิจัยจากเอกสารและการลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม ร่วมกับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ปราชญ์ชุมชน ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง และประชากรในชุมชนดงบัง จำนวน 110 คน ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่พื้นที่ของชุมชนดงบังเป็นที่ราบลุ่มกับป่าโปร่ง มีน้ำขังตลอดปีแต่ไม่เพียงพอกับการใช้ในการเกษตรทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง สภาพสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนา ส่วนการตั้งถิ่นฐานและครั้วเรือนจะมีลักษณะเกาะกลุ่มกัน สภาพการบริหารจัดการและเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน พบว่า ชุมชนดงบังมีทุนทางวัฒนธรรมจำนวนมาก นอกเหนือไปจากส้มและสุบแต้มที่ปรากฏ ณ วัดโพธารามและวัดป่าเลไลย์ และการพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนดงบัง ด้วยการสร้างแผนที่ออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งที่ตั้งแหล่งทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ วัด แหล่งโบราณคดี ครั้วเรือนที่ทอผ้า ทำการเกษตร แปรรูปอาหาร และงานหัตถกรรม

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม, การพัฒนาการบริหาร,จัดการชุมชน, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The study focuses on the integration of cultural capital for community management and development through community participation in the Dong Bang community, Na Dun District, Maha Sarakham Province. The objectives were to 1) investigate locations, households, and develop a cultural capital database for the community, 2) assess the present community management and recommend strategies utilizing the community's cultural capital, and 3) foster economic growth by leveraging the cultural capital of the Dong Bang community via the development of an online map. The research methodology incorporated document analysis and field data collection involving 110 participants including key community informants, leaders, and residents. The study disclosed that the community mainly comprises alternating plains and open forests, with persistent water bodies that are inadequate for agricultural activities

in the dry season, leading to water shortages. Most of the community members are involved in agriculture, with settlements being clustered. In terms of social and economic aspects, it was found that the Dong Bang community is rich in cultural capital including symbols like Sim and Hup Taem located at Wat Photharam and Wat Pa Lai Lai, and other assets like textile production, agriculture, food processing, and handicrafts. To harness the cultural capital for economic advancement, an online map was designed to highlight and share information about the locations of these cultural resources such as temples, archaeological sites, textile workshops, agricultural activities, food processing, and handicrafts. This approach aims to promote and capitalize on the diverse cultural assets of the community to achieve enhanced community management and economic development.

Keywords: Cultural capital, Community development, Community management, Community participation

บทนำ

ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เป็น “ทุน” ที่สำคัญยิ่งของชุมชน ทั้งนี้ทุนทางวัฒนธรรมหมายรวมถึง วิถีชีวิต จารีตประเพณี ค่านิยม บรรทัดฐาน รวมถึงภูมิปัญญาของชุมชนนั้น ๆ ที่สามารถแสดงออกถึงวิวัฒนาการของชุมชนและความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ตลอดจนเงื่อนไขและความผูกพันหรือพันธะทางสังคม (Social Bonds) ของสังคมชุมชนหนึ่ง ๆ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ตามปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รากฐานทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ศาสนา ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตบนรากฐานของทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม (ศัชนพล จันเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2560)

ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้ และทำความเข้าใจทุนวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมพื้นฐานจึงมีความสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินตลอดจนการบริหารจัดการชุมชน (เรณู เหมือนจันทร์เชย, 2558) เพราะนอกจากกฎหมายและการออกแบบการบริหารจัดการชุมชนจากส่วนกลางที่เราเรียกว่า “การบริหารราชการแผ่นดินแล้ว” แล้ว ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนนับเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะทำให้บริหารจัดการชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ได้รับความร่วมแรงร่วมใจจากชุมชน ที่เรารู้จักกันดีในนามของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” อีกด้วย

“พุทธมณฑลอีสาน ถิ่นฐานอารยธรรม ผ้าไหมล้ำเลอค่า ตักสิลานคร” จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งตั้งอยู่บริเวณใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีที่

โดดเด่น แต่ยังมีความเจริญไม่มากนัก จึงทำให้วิถีชีวิตของประชากรในพื้นที่ยังคงมีความเรียบง่าย และบริสุทธิ์ตามแบบฉบับของเมืองอีสาน นับเป็นเสน่ห์ที่นับวันจะหาได้ยากในสังคมเมืองปัจจุบัน

ชุมชนคงบัง เป็นชุมชนหนึ่งในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีระบบการบริหารจัดการชุมชนอย่างเป็นทางการ 2 ระดับ คือ ระดับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระดับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และเป็นชุมชนที่มีทุนทางวัฒนธรรม และวิถีทางสังคม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชากรในชุมชนตระหนักในการเป็นเจ้าของทุนทางวัฒนธรรม และทรัพยากรทางธรรมชาติร่วมกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามชุมชนคงบัง ยังมีการจัดการกิจกรรม ประเพณี การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังไม่เป็นรูปแบบ และไร้ทิศทาง การนำมาใช้นี้เปลี่ยนแปลงไปตามผู้นำชุมชน ไม่มีการสืบค้นและทำความเข้าใจในทุนวัฒนธรรมของตนอย่างถ่องแท้ ทำให้การนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไม่ใช่นำไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ด้วยปัญหาดังข้างต้น คณะนักวิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเข้าไปศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเป็นระบบโดยบูรณาการศาสตร์ทางด้านการจัดการภาครัฐสถาปัตยกรรมศาสตร์ การพัฒนาชุมชน และภูมิศาสตร์ ด้วยการนำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geoinformation Technology) เข้ามารวบรวมข้อมูลและจัดทำเป็นฐานข้อมูลและสื่อดิจิทัล นั่นคือ นำเทคโนโลยีระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) มาเก็บข้อมูลจากการลงสำรวจภาคสนาม เพื่อจัดเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) และข้อมูลอรรถาธิบาย (Attribute Data) เพื่อทำความเข้าใจและฐานคิดของทุนทางวัฒนธรรม และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) ใช้ในการจัดทำแผนที่ (สุเพชร จิระจรกุล, 2560) เพื่อออกแบบการอนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และในท้ายที่สุดจะทำการออกแบบแนวทางการบริหารจัดการชุมชนคงบัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและสำรวจตำแหน่งที่ตั้งจุดสนใจ ครั้วเรือน และสร้างฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนคงบัง
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการและเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน
3. เพื่อพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนคงบัง ด้วยการสร้างแผนที่ออนไลน์

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย 3 ด้าน ดังนี้ คือขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา โดยอธิบายได้ดังนี้

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา สำหรับการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนคงบัง อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเชิงเนื้อหาของการวิจัยให้มีประเด็นครอบคลุมถึง 5 ประเด็น คือ 1) การสำรวจข้อมูลชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน 2) การบริหารจัดการชุมชนในปัจจุบัน นโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ตลอดจนทิศทางและแนวโน้มในอนาคต 3) การสำรวจและทำแผนที่ข้อมูลแหล่งทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน 4) การศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารจัดการชุมชนโดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน และ 5) พัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนคงบัง ด้วยการสร้างแผนที่ออนไลน์ โดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geoinformation Technology) เข้ามารวบรวมข้อมูลและจัดทำเป็นฐานข้อมูล

2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ นักวิชาการ ปราชญ์ชุมชน ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง และประชากรในชุมชนคงบัง อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 110 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากแบบสัมภาษณ์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยเน้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ร่วมกับระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการลงสำรวจภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) และข้อมูลอรรถาธิบาย (Attribute Data) เพื่อสร้างฐานข้อมูล และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) ใช้ในการจัดทำแผนที่ต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

3) ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา พื้นที่ตำบลคงบัง อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประกอบด้วยขอบเขตการปกครองระดับหมู่บ้าน จำนวน 9 หมู่บ้าน มีพื้นที่โดยประมาณ 23 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 14,375 ไร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการจากการศึกษาและการวิจัยจากเอกสารและการลงสำรวจข้อมูลในภาคสนาม ร่วมกับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเน้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งได้แก่ ปราชญ์ชุมชน ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง และประชากรในชุมชนคงบัง โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1) เก็บข้อมูลจุดสนใจและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนคงบัง ตำบลคงบัง อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จากการใช้เครื่อง A-GPS (Assisted GPS) ด้วยหลักการทำงานของระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

2) เก็บข้อมูลตำแหน่งของครัวเรือน ทั้ง 9 หมู่บ้าน จำนวน 785 ครัวเรือน ของชุมชนคงบัง ตำบลคงบัง อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จากการใช้เครื่อง A-GPS โดยใช้หลักการเช่นเดียวกับการเก็บข้อมูล

จุดสนใจและทุนทางวัฒนธรรม คือเน้นให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูลและปรับปรุงข้อมูลได้ด้วยตนเองภายหลังการศึกษาและวิจัย

3) จัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) และนำเข้าข้อมูลอรรถาธิบาย (Attribute Data) ให้อยู่ในรูปแบบ Shapefile โดยใช้โปรแกรมทางภูมิศาสตร์ พร้อมทั้งแปลงระบบพิกัดให้เป็นระบบเดียวกัน คือระบบอ้างอิง UTM (Universal Transverse Mercator) รูปแบบ WGS 1984 zone 48

4) ดำเนินการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน จากข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้ทำการลงสำรวจภาคสนามร่วมกับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเน้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 คน กระจายตามขอบเขตการปกครองระดับหมู่บ้าน ครอบคลุมทั้ง 9 หมู่บ้าน ในลักษณะการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อแสดงให้เห็นถึงทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่

5) ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม และจากการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรม มาสร้างเป็นแผนที่ออนไลน์ ด้วยปักหมุดจุดสนใจและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนลงบน Google Maps ด้วยโทรศัพท์มือถือ ผ่านแพลตฟอร์ม Google My Business แสดงผลในรูปแบบสาธารณะ เพื่อเป็นการพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนคงบัง และจัดการเผยแพร่ข้อมูลการบริหารจัดการชุมชน

ตารางที่ 1 ข้อมูลรายละเอียดในเขตการปกครองระดับหมู่บ้านของชุมชนคงบัง

หมู่ที่	ชื่อชุมชน	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน	ชื่อผู้นำชุมชน
		ชาย	หญิง	รวม		
1	บ้านหนองปลิง	109	132	241	64	นายสมัย นามสมมติ
2	บ้านยางสะอาด	245	264	509	203	นายสัมฤทธิ์ นามสมมติ
3	บ้านวังคู่	53	47	100	24	นายสุวิทย์ นามสมมติ
4	บ้านแก่น้อย	162	163	325	76	นายอ่อน นามสมมติ
5	บ้านคงบัง	239	211	450	138	นายสากล นามสมมติ
6	บ้านโนนเขว	95	90	185	46	นายบัวพันธ์ นามสมมติ
7	บ้านหนองพอก	98	99	197	46	นายอภิภัทร นามสมมติ
8	บ้านคงบัง	195	185	380	97	นายประเสริฐ นามสมมติ
9	บ้านโนนเขว	163	172	341	91	นายอำพร นามสมมติ
รวม		1,365	1,363	2,728	785	

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาและสำรวจตำแหน่งที่ตั้งจุดสนใจ ครั้วเรือน และสร้างฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนคงบัง สามารถแสดงรายละเอียดเป็นรายหมู่บ้าน ได้ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านหนองปลิง ตั้งทางทิศตะวันตกของพื้นที่ติดกับตำบลหัวดง ครั้วเรือนจะตั้งอยู่ทางขวาของดินแดง มีทั้งสิ้น 64 ครั้วเรือน พบปราชญ์ 2 ด้าน คือ หมอขวัญ และมัคคุเทศก์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการหมู่บ้าน และโรงสูบน้ำประปาหมู่บ้าน

หมู่ที่ 2 บ้านยางสะอาด พื้นที่ติดกับหมู่ที่ 3, 4, 5 และ 9 ของชุมชนคงบัง เป็นหมู่บ้านที่มีครั้วเรือนมากที่สุด จำนวน 203 ครั้วเรือน พบปราชญ์ด้านหมอขวัญ ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของหน่วยงานทางด้านราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลคงบัง สถานีอนามัย ป้อมตำรวจ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และยังเป็นที่ตั้งของสระน้ำประจำหมู่บ้าน

หมู่ที่ 3 บ้านวังคู พื้นที่ติดกับหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 9 ทางเหนือติดกับจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนทางทิศใต้ติดกับตำบลนาสีนวน เป็นหมู่บ้านที่พบครั้วเรือนน้อยที่สุด จำนวน 24 ครั้วเรือน แต่ไม่พบปราชญ์ในพื้นที่นี้ ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานกองทุนหมู่บ้าน และประปาหมู่บ้าน ครั้วเรือนส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มตามแนวเส้นทางถนน

หมู่ที่ 4 บ้านแก่น้อย พื้นที่ติดกับหมู่ที่ 1, 2, 5, 6 และ 9 มีครั้วเรือนทั้งสิ้น 76 ครั้วเรือน แต่เป็นพื้นที่ที่พบปราชญ์มากที่สุดทั้งด้านช่างทอภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ทอผ้า ทอหมัดหมี ทอเสื่อ ทำแผงหวีลูกช่างไม้ ช่างปูน และหมอสูตร ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางบ้าน สระน้ำที่มีศาลากลางน้ำที่ใช้เก็บหนังสือโบราณ ศาลาไหว้พระ ธนาคารหมู่บ้าน โรงสีข้าวชุมชน และสนามกีฬา ครั้วเรือนส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มกัน

หมู่ที่ 5 บ้านคงบัง พื้นที่ติดกับหมู่ที่ 1, 4, 7 และ 8 มีครั้วเรือนทั้งสิ้น 138 ครั้วเรือน พบปราชญ์ด้านหมอสูตร และหมอนวดสมุนไพร ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของวัดโพธาราม สถานที่ตั้งของลิ้มและสุบแด้ม ศิลปะสะท้อนวัฒนธรรมวิถีชีวิตชาวอีสานอันทรงคุณค่า ครั้วเรือนส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มกัน

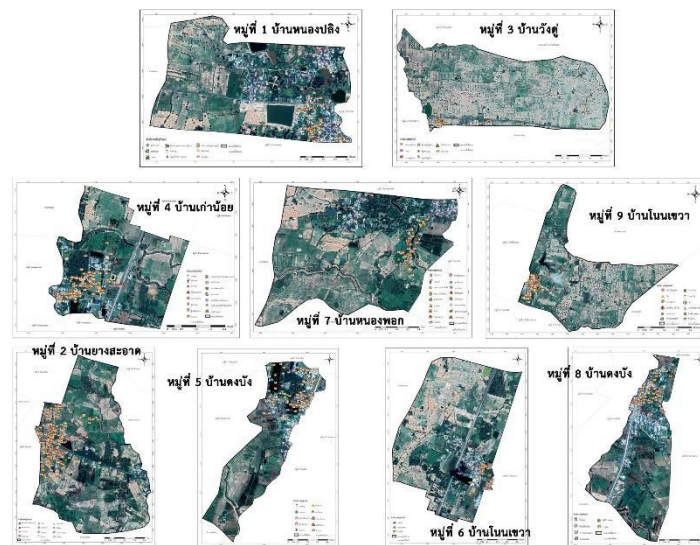
หมู่ที่ 6 บ้านโนนเขว ตั้งอยู่ทางทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 9 มีครั้วเรือนทั้งสิ้น 46 ครั้วเรือน พบปราชญ์ด้านช่างทอเสื่อ ครั้วเรือนส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มกัน

หมู่ที่ 7 บ้านโนนเขว พื้นที่ติดกับหมู่ที่ 1 ทางด้านทิศตะวันตกติดกับตำบลหัวดง ทิศใต้ติดกับตำบลนาสีนวน 9 มีครั้วเรือนทั้งสิ้น 46 ครั้วเรือน ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร กลุ่มแปรรูปปลาน้ำจืด กลุ่มแปรรูปเส้นไหม สระน้ำชุมชน และจุดพักผ่อนหย่อนใจ

หมู่ที่ 8 บ้านคงบัง พื้นที่ติดกับหมู่ที่ 2, 4 และหมู่ที่ 5 ส่วนทางทิศใต้ติดกับตำบลนาสีนวน มีครั้วเรือนทั้งสิ้น 97 ครั้วเรือน ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของศาลาสุภาพชุมชน สระหนองจอก และโรงสีข้าวชุมชน

หมู่ที่ 9 บ้านโนนเขว พื้นที่ตั้งติดกับหมู่ที่ 2, 3, 4 และ 6 ส่วนทางทิศเหนือติดกับตำบลพระธาตุ มีครัวเรือนทั้งสิ้น 91 ครัวเรือน พบปราชญ์ด้านหมอสูตร และหมอขวัญ ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก ศาลาสุภาพ สระหนองสระพัง สวนหม่อน และแท้งค์น้ำประปาหมู่บ้าน ครัวเรือนตั้งเกาะกลุ่มกัน

จากการศึกษาและสำรวจตำแหน่งที่ตั้งจุดสนใจ ครัวเรือน เพื่อสร้างฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม ชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่พื้นที่เป็นที่ราบสลับกับป่าโปร่ง มีน้ำขังตลอดปีแต่ไม่เพียงพอกับการใช้ในการเกษตรทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง สภาพสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ประชากร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนา ส่วนการตั้งถิ่นฐานและครัวเรือนจะมีลักษณะเกาะกลุ่มกัน สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองระดับหมู่บ้านของชุมชนดงบังในแต่ละหมู่บ้าน

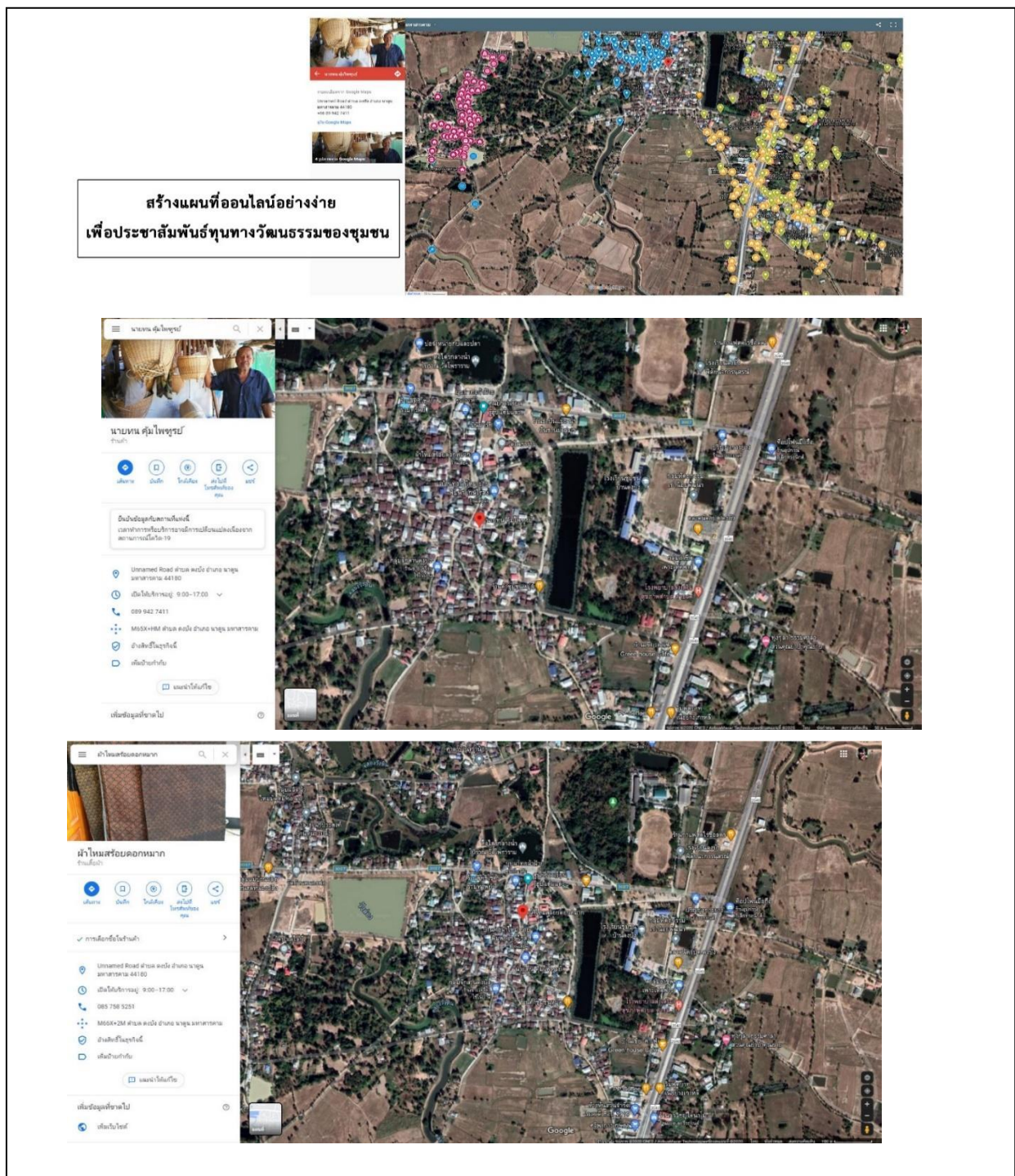
2. ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการและเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน พบว่า ชุมชนดงบังมีทุนทางวัฒนธรรมจำนวนมาก นอกเหนือไปจากลิ้มและสุบแด้มที่ปรากฏ ณ วัดโพธารามและวัดป่าเลไลย์ โดยพบว่า 1) ประชากรในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่มีความเรียบง่ายตามลักษณะของชุมชนท้องถิ่นอีสาน ประเพณีชุมชนท้องถิ่นที่พบ คือ กิจกรรมบุญเบิกบ้าน เลี้ยงปู่ตา บุญสะเทวด งานพระธาตุนาคุณ บุญบั้งไฟ สุบแด้ม และประเพณีฮิด 12 คลอง 14 นับถือในพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาชาวบ้านที่พบมีทั้งงานหัตถกรรม ประเภท ทอผ้า ทอมัดหมี่ ทอเสื่อ ทำแผงหวี หูก ช่างไม้ ช่างปูน และมีการทำการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ มีการละเล่น ได้แก่ การร้องหมอลำ และหนังประโมทัย 2) แหล่งทุนทางวัฒนธรรมกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งพื้นที่ 9 หมู่บ้าน 3) ทุนทางวัฒนธรรมสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ชาวชุมชนดงบังเป็นผู้มีอริยาศัยที่ดีซึ่งเป็นคุณสมบัติของการเป็นเจ้าภาพที่ดี ซึ่งหากจะพัฒนาการท่องเที่ยวจะสามารถดำเนินการได้โดยไม่ยากนัก

โดยคณะผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนดงบัง ดังนี้ คือ 1) ชาวชุมชนจะต้องร่วมกันกำหนดทิศทางการบริหารจัดการชุมชนเพื่อรองรับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละชุมชน 2) จะต้องแก้ไขปัญหาภัยแล้งและจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค และ 3) จะต้องจัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งทุนทางวัฒนธรรมสืบและสืบทอดในพื้นที่กลุ่มจังหวัดร้อย-แก่น-สาร-สินธุ์

3. ผลจากการพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนดงบัง ด้วยการสร้างแผนที่ออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งที่ตั้งแหล่งทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ วัด แหล่งโบราณคดี ครัวเรือนที่ทอผ้า ทำการเกษตร แปรรูปอาหาร และงานหัตถกรรม ระบุเป็นหลังคาเรือน ซึ่งจะเป็นนวัตกรรมและเป็นฐานข้อมูลสำคัญให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล หรือชุมชนในการออกแบบการพัฒนาพื้นที่ตลอดจนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมต้องการไปชมแหล่งทุนทางวัฒนธรรมหรือชมสินค้าชุมชนจะสามารถเดินทางได้โดยการปักหมุดจุดสนใจและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนดงบบน Google Maps ด้วยโทรศัพท์มือถือ ผ่านแพลตฟอร์ม Google My Business แสดงผลในรูปแบบสาธารณะ สำหรับกระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ประชากรในชุมชนดงบัง สามารถปักหมุดได้เอง เพื่อทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชน และส่งเสริมการขายสินค้าทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

ผลจากการดำเนินการนี้ ทีมวิจัยได้ดำเนินการส่งผลการผลการวิจัย เพื่อประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถช่วยประหยัดงบประมาณให้แก่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง ในการจัดจ้างเพื่อจัดทำฐานข้อมูลและการฝึกอบรมได้คิดมูลค่าประมาณ 400,000 บาท โดยการได้รับหนังสือรับรองการนำผลการวิจัย/งานวิชาการไปใช้ประโยชน์ จากองค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม โดยนำผลงานดังกล่าวไปใช้ประโยชน์เชิงชุมชน และพื้นที่ โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ชุมชนและสังคม รวมถึงการใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผลงานตีพิมพ์ ตำรา ต่อยอดงานวิจัย และงานวิจัยชิ้นนี้สามารถช่วยให้องค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง ตลอดจนการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ชุมชน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแผนที่แสดงการปักหมุดทุนทางวัฒนธรรม ผ่านแพลตฟอร์ม Google My Business

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลศึกษาและสำรวจตำแหน่งที่ตั้งจุดสนใจ ครัวเรือน และสร้างฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนคงบัง พบว่า ส่วนใหญ่พื้นที่ที่เป็นที่ราบสลับกับป่าโปร่ง มีน้ำขังตลอดปีแต่ไม่เพียงพอกับการใช้ในการเกษตรทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง สภาพสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนา ส่วนการตั้งถิ่นฐานและครัวเรือนจะมีลักษณะเกาะกลุ่มกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีญญรัตน์ แก้วกมล และคณะ (2564) และอัญธิชา มั่นคง (2560) พบว่า คนในชุมชนรวมตัวเป็นเครือข่าย ร่วมกันวิเคราะห์และประเมินศักยภาพการพัฒนา ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน แต่ละชุมชนจะมีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีความแตกต่างกัน เช่น ทุนด้านหัตถกรรม ทุนด้านเกษตรกรรม ทุนด้านการท่องเที่ยว ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม เป็นต้น

ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการและเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน พบว่า ชุมชนคงบังมีทุนทางวัฒนธรรมจำนวนมาก นอกเหนือไปจากส้มและสุปแต้มที่ปรากฏ ณ วัดโพธารามและวัดป่าเลไลย์ โดยพบว่า 1) ประชากรในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่มีความเรียบง่ายตามลักษณะของชุมชนท้องถิ่นอีสาน ประเพณีชุมชนท้องถิ่นที่พบ คือ กิจกรรมบุญเบิกบ้าน เลี้ยงปุดา บุญสะเทวด งานพระธาตุนาคุณ บุญบั้งไฟ สุปแต้ม และประเพณีฮิด 12 คลอง 14 นั้บถือ ในพระพุทธ ศาสนา ภูมิปัญญาชาวบ้านที่พบมีทั้งงานหัตถกรรม ประเภท ทอผ้า ทอหมัดหมี่ ทอเสื่อ ทำแผงหวี หูก ช่างไม้ ช่างปูน และมีการทำการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ มีการละเล่น ได้แก่ การร้องหมอลำ และหนังประโมทัย 2) แหล่งทุนทางวัฒนธรรมกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งพื้นที่ 9 หมู่บ้าน 3) ทุนทางวัฒนธรรมสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ชาวชุมชนคงบังเป็นผู้มีอหิชาสัยที่ดีซึ่งเป็นคุณสมบัติของการเป็นเจ้าภาพที่ดี ซึ่งหากจะพัฒนาการท่องเที่ยวจะสามารถดำเนินการได้โดยไม่ยากนัก สอดคล้องกับวาสนา อาจสาธิตณ์ และคณะ (2563) ลักษณะและบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมของบ้านวังน้ำ พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของบ้านมี 2 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา จารีต ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่น และ 2) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ประกอบด้วยศิลปกรรมต่าง ๆ ที่ติดมากับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องมือประกอบอาชีพ ซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด

ผลจากการพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนคงบัง ด้วยการสร้างแผนที่ออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งที่ตั้งแหล่งทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ วัด แหล่งโบราณคดี ครัวเรือนที่ทอผ้า ทำการเกษตร แปรรูปอาหาร และงานหัตถกรรม ระบุเป็นหลังคาเรือน ซึ่งจะเป็นนวัตกรรมและเป็นฐานข้อมูลสำคัญให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล หรือชุมชนในการออกแบบการพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศัซพล จันเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560) พบว่า การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม โดยจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่บูรณาการแหล่งวัฒนธรรม มรดกศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ภาษา วรรณกรรม และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องตามเส้นทาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพัฒนา

สร้างสรรค์และต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มรายได้และยังเป็นการเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน หากนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมต้องการไปชมแหล่งทุนทางวัฒนธรรมหรือชมสินค้าชุมชนจะสามารถเดินทางได้โดยการปักหมุดจุดสนใจและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนลงบบน Google Maps ด้วยโทรศัพท์มือถือ ผ่านแพลตฟอร์ม Google My Business แสดงผลในรูปแบบสาธารณะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้น ในเขตตำบล อำเภอ และจังหวัด และศึกษาเปรียบเทียบบริบททางสังคม และการบริหารจัดการชุมชน โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ของแต่ละชุมชน
2. ควรมีการจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มขึ้น เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดังกล่าว ภาพถ่าย รายละเอียดหรือข้อมูลภูมิปัญญาแต่ละประเภท เพื่อสะท้อนถึงทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ. (2564). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 76-91.
- คัซพล จันเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านซากแก้ว อำเภอ บางละมุง จังหวัดชลบุรี. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(1), 111-121.
- เรณู เหมือนจันทร์เชย. (2558). ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาภูมิทัศน์ไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐม. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(2), 231-247.
- เริงศักดิ์ แก้วเพชร. (2023). การศึกษาอัตลักษณ์การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แบบบูรณาการของชุมชน ในอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(5), 446-457.
- วาสนา อาจสาธิตกรณ์ และคณะ. (2563). ทุนทางวัฒนธรรมกับการส่งเสริมศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทดำ บ้านวังน้ำ ตำบลวังยาง อำเภอลองขลุ่ย จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารพิบูล*, 18(2), 269-287.
- สุเพชร จิรจกรกุล. (2560). *เรียนรู้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้วยโปรแกรม ArcGIS Desktop 10.5*. ปทุมธานี: ภาควิชาเทคโนโลยีชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต.

กันตา วิลาชัย รัชฎูรัตน์ ไชยคราม และขวัญตา เบ็ญจะขันธุ์

อัญริชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนในตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 12(39), 90-100.

อิทธิพลของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและ
ประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา

**Effects of Organizational Communication Behavior on Communication
Efficiency and Burapha University Lecturers' Work Effectiveness**

วรธรรม พงษ์สีชมพู่ (Woratham Phongsichomphu)

ดร., อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Dr., Lecturer of Department of Communication Arts, Faculty of Humanities and Social Science,

Burapha University

E-mail: worathum@go.buu.ac.th

Received: 24 October 2023

Revised: 8 November 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำงาน พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร และประสิทธิภาพการสื่อสาร ตัวแปรแฝงทั้งหมดวัดจากตัวแปรสังเกตได้ 10 ตัวแปร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 100 คน จาก 20 หน่วยงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL 8.72 ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพาที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 23.61$, $df = 24$, $p = 0.48$, $GFI = 0.95$, $AGFI = 0.90$, $CFI = 1.00$, $NFI = 0.91$, $NNFI = 1.00$, $RMSEA = 0.00$, $RMR = 0.02$) ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงาน ได้ร้อยละ 28 และร้อยละ 76 ตามลำดับ โดยพฤติกรรมการสื่อสารภายใน

องค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการทำงาน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านประสิทธิภาพการสื่อสาร

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการทำงาน, พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร, ประสิทธิภาพการสื่อสาร, โมเดลสมการโครงสร้าง

Abstract

The purpose of this research was to construct and confirm that causal relationship model of organizational communication behavior on communication efficiency, and the work effectiveness of Burapha University lecturers was consistent with the empirical data. The proposed model included three latent variables: work effectiveness, organizational communication behavior, and communication efficiency, which were operationalized through 10 observed variables. The study's participants comprised 100 lecturers spread across 20 faculties. Data collection was performed via questionnaires, and the subsequent analysis employed descriptive statistics, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient with statistical software package. Confirmatory factor analysis and structural equation modeling were performed with LISREL 8.72. The results showed that the modified model aligned well with the empirical data. A good model fit was demonstrated by the following statistical values: $\chi^2 = 23.61$, $df = 24$, $p = 0.48$, $GFI = 0.95$, $AGFI = 0.90$, $CFI = 1.00$, $NFI = 0.91$, $NNFI = 1.00$, $RMSEA = 0.00$, $RMR = 0.02$. Within the model, the variables explained 28% of the variance in communication efficiency and 76% of the variance in work effectiveness. The study concluded that organizational communication behavior directly influences communication efficiency and work effectiveness, as well as exerting an indirect effect on work effectiveness through communication efficiency.

Keywords: Work effectiveness, Organizational communication behavior, Communication efficiency, Structural equation model

บทนำ

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหลายแห่งได้มีการออกนอกระบบ หรือที่เรียกกันว่ามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุที่การเป็นมหาวิทยาลัยที่ออกนอกระบบนั้นมีข้อดีหลายประการ ได้แก่ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารมหาวิทยาลัยมากขึ้น เป็นการลดภาระ

ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล มหาวิทยาลัยสามารถเปิดหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานได้ อีกทั้งยังมีสวัสดิการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทียบเท่าเอกชน (รัฐสภาไทย, 2555) มหาวิทยาลัยที่เป็นส่วนราชการจึงพยายามผลักดันตนเองให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐหรือออกนอกระบบ (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2562) ในขณะที่ยังมีมหาวิทยาลัยที่อยู่ระหว่างร่างกฎหมายเพื่อเปลี่ยนสถานะไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ รวมถึงมรภ. (มหาวิทยาลัยราชภัฏ) และมทร. (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล) อีกหลายแห่งที่มีการเตรียมความพร้อมที่จะออกนอกระบบ (มติชนออนไลน์, 2566; สัทธิตกร สักดิ์แสง, 2561) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2558) ได้มีการคาดการณ์ว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า มหาวิทยาลัยของไทยจะออกนอกระบบเกือบทั้งหมด และจะยิ่งทำให้เกิดการแข่งขันกันเปิดหลักสูตรต่าง ๆ มาก เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการแข่งขันดังกล่าว และเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน มหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งภาคตะวันออกโดยปัจจุบันได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ได้มีแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาองค์กร ประจำปีงบประมาณ 2564-2567 จำนวนทั้งสิ้น 3 แพลตฟอร์ม โดยในแพลตฟอร์มที่ 3 เป็นการพัฒนาสู่องค์กรประสิทธิภาพสูงเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2559) สุภชาติ สิงห์สำโรง (2562) ได้กล่าวถึงการนำพาองค์กรให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของบุคลากร ด้วยเหตุนี้การที่จะพัฒนา มหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงจึงจำเป็นต้องพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของบุคลากรให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งถือเป็นปัจจัยด้านบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยจึงควรเร่งพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์ เพื่อส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยก้าวไปสู่องค์กรประสิทธิภาพสูง

ทั้งนี้องค์กรจะสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นมาจากการสื่อสารภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาประกอบการตัดสินใจ หรือดำเนินการใด ๆ ในการบริหารงานและการปฏิบัติงาน (ชินีเพ็ญ มะลิสุวรรณ, 2561; กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล, 2562; กาญจนามิศิลปวิภักย์, 2557; พริยา ศิริวรรณ, 2559) หากการสื่อสารภายในองค์กรดี มีความชัดเจน ทำให้พนักงานเข้าใจนโยบายของผู้บริหาร เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานตามนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานในองค์กร มีเจตคติที่ดีและความพึงพอใจต่อองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน (กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล, 2562; สุวิมล ตั้งประเสริฐ, 2560)

จากการวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีการวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กร ประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงานของพนักงาน พบได้จากงานวิจัยของ พรชนก เกลิมพงษ์ และปรีชาพล สมศักดิ์ (2555) สนงาน ไชยาเก้ (2558) ธราธร บุ่งทอง, กมล เสวตสมบูรณ์ และละเอียด ศิลาน้อย (2555) โดยเป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร

และประสิทธิผลการทำงาน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งใช้หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลวิจัยจะทำให้ได้ทราบถึงอิทธิพลของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงาน ทั้งอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม

จากความสำคัญของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร ประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงาน สภาพปัญหา ตลอดจนการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพาหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารของมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์และนามมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นองค์กรประสิทธิภาพสูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพากับข้อมูลเชิงประจักษ์

ทบทวนวรรณกรรม

ประสิทธิผลการทำงาน

ประสิทธิผล คือ ระดับการบรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ หรือประสบความสำเร็จในสิ่งที่พยายามทำ ประสิทธิผลการทำงาน ประกอบไปด้วย 1) ความสามารถในการปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการทำงานเข้ากับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา ความสามารถทำงานใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน และสามารถทำงานเข้ากับระบบงานขององค์กรที่เปลี่ยนแปลงไป 2) การมีส่วนร่วมของพนักงาน แสดงถึงความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและเป็นเจ้าขององค์กร การมีส่วนร่วมในการวางแผนงานและการตัดสินใจขององค์กร การเข้าร่วมกิจกรรมสัมพันธ์ขององค์กร การมีส่วนร่วมในการจัดอบรมหรือสัมมนาให้กับองค์กร และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการทำงานขององค์กร 3) ความพึงพอใจในงาน คือ ความรู้สึกพอใจในการทำงานของผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา ความพอใจในองค์กรและงานที่ทำ พพอใจโอกาสก้าวหน้าในงาน เงินเดือน สวัสดิการ สภาพแวดล้อมการทำงาน การบริหารงานบุคคล และสถานการณ์ขององค์กร 4) ความสำเร็จของการทำงานเป็นการวัดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ งาน และแผนขององค์กรให้เสร็จตามกำหนดเวลา เป็นไปตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร (Daft & Marcic, 2013; Fang, 2020; HR note team, 2563; Brightside people team, 2563; HR note team, 2562, หงส์ไทย, 2565; สลาแมนเดอร์, 2558)

พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร

พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร มีรูปแบบดังนี้ 1) การสื่อสารแบบบนลงล่าง หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชาแจ้งวัตถุประสงค์ นโยบาย คำสั่ง กฎระเบียบ ข้อบังคับ ขั้นตอน โครงสร้างองค์กร ข่าวดาว ความเคลื่อนไหวขององค์กรแก่พนักงาน การชี้ให้พนักงานเห็นถึงปัญหาของการทำงานที่ควรต้องรู้ การให้คำแนะนำการทำงาน การให้ข้อมูลป้อนกลับผลการปฏิบัติงานแก่พนักงาน 2) การสื่อสารแบบล่างขึ้นบน หมายถึง การที่ผู้ใต้บังคับบัญชารายงานความคืบหน้าการทำงาน ผลการปฏิบัติงาน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ปรีกษาหารือและขอคำแนะนำ การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดริเริ่มในการทำงานต่อผู้บังคับบัญชา 3) การสื่อสารแบบแนวนอน หมายถึง การติดต่อประสานงานกับเพื่อนร่วมงาน การปรึกษาหารือเกี่ยวกับการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน การแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน การขอข้อมูลการทำงานจากเพื่อนร่วมงาน การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับการทำงานผ่านเทคโนโลยี 4) การสื่อสารแบบแนวทแยง หมายถึง การแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความคิดเห็น ความรู้ ตลอดจนการประสานงานและการร่วมงานระหว่างหน่วยงานข้ามสายงาน (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2559; ธรรมนิติ, 2562; เจษฎา นกน้อย, 2560; ชนงกรณ์ คุณทลบุตร, 2556; อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี, 2555; ร็อบบิ้นส์ และเคลล์เตอร์, 2559)

ประสิทธิภาพการสื่อสาร

ประสิทธิภาพการสื่อสารของการสื่อสารภายในองค์กร ประกอบด้วย 1) ประสิทธิภาพด้านผู้ส่งสาร หมายถึง การตรวจสอบความครบถ้วนของข่าวสารก่อนที่จะสื่อสาร การให้ข้อมูลการทำงานเพิ่มเติมเมื่อเพื่อนร่วมงานร้องขอ การปรับเปลี่ยนรูปแบบของสารให้สอดคล้องกับวิธีการตีความของเพื่อนร่วมงาน การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานโดยใช้ข้อความที่สั้นกระชับ มีการเน้นที่ข้อความสำคัญเมื่อสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ใช้คำซ้ำซ้อนในการสื่อสาร ใช้ภาษาที่ชัดเจน ไม่คลุมเครือ เป็นสารที่มีความถูกต้อง การใช้ระดับภาษาที่เพื่อนร่วมงานสามารถเข้าใจได้ การเลือกใช้สื่อหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน การติดตามงานจากเพื่อนร่วมงาน การให้ข้อมูลป้อนกลับการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน ประสิทธิภาพด้านผู้รับสาร หมายถึง การฟังอย่างตั้งใจ การไม่พูดแทรก การพยายามทำความเข้าใจกับสารที่เพื่อนร่วมงานพูด การถามถึงสิ่งที่สงสัยจากการพูดของเพื่อนร่วมงาน การพูดทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เพื่อนร่วมงานพูด การสังเกตภาษากายและคำเนิ่งถึงความรู้สึกของเพื่อนร่วมงานขณะที่กำลังพูด (วิเชียร วิทยอุดม, 2558; วันชัย มีชาติ, 2556; สุวิมล ตั้งประเสริฐ, 2560; Chowdhury, 2022)

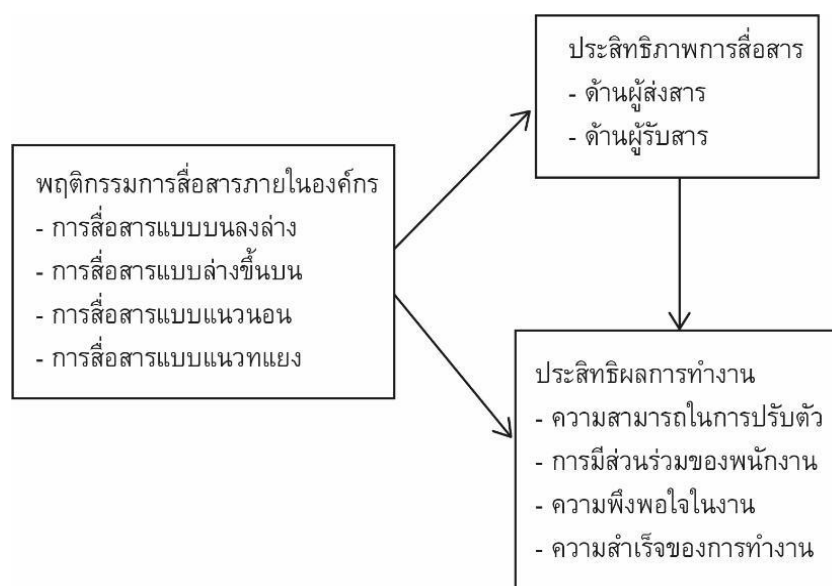
พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร ประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงาน

องค์กรจะสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นมาจากการสื่อสารภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาประกอบการตัดสินใจ หรือดำเนินการใด ๆ ในการบริหารงานและการปฏิบัติงาน (จินีเพ็ญ มะลิสวรรณ, 2561; กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล, 2562; กาญจนา

มีศิลปวิทย, 2557; พริยา ศิริวรรณ, 2559) การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารภายในองค์กร และเพื่อการพัฒนาาร่วมกันต้องใ้ความสามารถด้านการสื่อสารทั้งในระดับ บุคคลและระดับองค์กร (Hoy et al., 2013; พริยา ศิริวรรณ, 2559) หากการสื่อสารภายในองค์กรดี มีความ ชัดเจน ทำให้พนักงานเข้าใจนโยบายของผู้บริหาร เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานตาม นโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานในองค์กร มีเจตคติที่ดีและ ความพึงพอใจต่อองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งจะ นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน และเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรในทางบวก (กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล, 2562; สุวิมล ตั้งประเสริฐ, 2560)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรเป็นเครื่องสร้างความเข้าใจและสร้างวัฒนธรรม ตลอดจนสามารถ สร้างความมั่นคงให้ขององค์กร เป็นศูนย์รวมใ้้องค์กรนั้น ๆ ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ดีจะนำไปสู่การทำงานที่ได้ผลดี (กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล, 2562; กานดา จันทรไธม์, 2556) โดยการสื่อสารจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในองค์กร และเพื่อการพัฒนาาร่วมกันต้องใ้ความสามารถด้านการสื่อสารทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร (Hoy et al., 2013) จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการทำวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการทำวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพาที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร
3. พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการทำงานและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านประสิทธิภาพการสื่อสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 1,091 คน (ระบบบุคลากร, 2565) จาก 20 หน่วยงาน ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันภาษา คณะดนตรีและการแสดง คณะบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา และคณะโลจิสติกส์ กลุ่มตัวอย่าง Hoyle (1995) กล่าวถึงขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างว่าควรใช้อย่างน้อย 100 คน Bentler & Chou (1987) ได้เสนออัตราส่วนของขนาดตัวอย่างต่อพารามิเตอร์ขั้นต่ำในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างอยู่ที่ 5:1 การวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า 23 พารามิเตอร์ $\times 5 = 115$ ดังนั้นผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง 115 คน การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้หน่วยงานที่สังกัดเป็นชั้นภูมิในการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็นตามสัดส่วนกับขนาด (Sampling with probability proportional to size)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) สถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบเลือกรายการ (checklist) ได้แก่ ตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด ส่วนตัวแปรอายุและประสบการณ์การทำงานเป็นแบบเติมคำสั้น ๆ ในช่องว่าง (short answer)

2) ประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ หงส์ไทย (2565) สลาแมนเดอร์ (2558) Daft & Marcic (2013) Fang (2020) HR note team (2563) Brightside people team (2563) HR note team (2562) 3) พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2559) ธรรมเนียม (2562) เจษฎา นกน้อย (2560) ชนงกรณ์ คุณทลบุตร (2556) อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2555) ร็อบบี้สัน และ เกล็ดเตอร์ (2559) 4) ประสิทธิภาพการสื่อสาร ซึ่งพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ วิเชียร วิทยอุดม (2558) วันชัย มีชาติ (2556) สุวิมล ตั้งประเสริฐ (2560) Chowdhury (2022) ลักษณะข้อคำถามของประสิทธิผลการทำงาน พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร และประสิทธิภาพการสื่อสาร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 6 ลำดับขั้น ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ไม่มีเลย

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของการใช้ภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการวัด จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีวัดความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective congruence: IOC) ผู้วิจัยปรับแก้ข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และพิจารณาตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ > 0.5 (วรณี แกมเกตุ, 2551) ออก

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับแก้แล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีการหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) ซึ่งผ่านเกณฑ์ $\alpha \geq 0.8$ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) รายละเอียดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

แบบสอบถาม	จำนวนข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
ประสิทธิผลการทำงาน	28	0.95
พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร	20	0.91
ประสิทธิภาพการสื่อสาร	18	0.92

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ IRB2-093/2565 วันที่รับรอง 18 ตุลาคม 2565

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำส่งหนังสือถึงหัวหน้าหน่วยงานทั้ง 20 หน่วยงาน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้รับการอนุมัติให้เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานเพื่อแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 115 ฉบับ ซึ่งได้รับกลับคืนและเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 100 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.97 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหน่วยงานที่สังกัด และร้อยละการได้รับแบบสอบถามกลับคืน

หน่วยงาน	จำนวน (คน)		จำนวน(แบบสอบถาม)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ได้รับคืน	ร้อยละ
คณะพยาบาลศาสตร์	87	9	9	100
คณะศึกษาศาสตร์	82	9	9	100
คณะศิลปกรรมศาสตร์	31	3	3	100
วิทยาลัยนานาชาติ	35	4	4	100
คณะวิศวกรรมศาสตร์	102	11	11	100
สถาบันภาษา	13	1	1	100
คณะดนตรีและการแสดง	23	2	2	100
คณะบริหารธุรกิจ	43	5	5	100
คณะวิทยาการสารสนเทศ	26	3	1	33.33
คณะแพทยศาสตร์	88	9	1	11.11
วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา	12	1	1	100
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	117	12	12	100
คณะสาธารณสุขศาสตร์	32	3	3	100
คณะเกษตรศาสตร์	61	7	7	100
คณะภูมิสารสนเทศ	14	2	2	100
คณะวิทยาศาสตร์	159	17	12	70.59
คณะสหเวชศาสตร์	52	6	6	100
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์	58	6	6	100
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา	18	2	2	100
คณะโลจิสติกส์	30	3	3	100
รวม	1,091	115	100	86.97

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติบรรยายได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ทำให้ได้เมตริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงประสิทธิผลการทำงาน พฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กร และประสิทธิภาพการสื่อสาร ด้วยโปรแกรม LISREL 8.72
4. วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) ประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีโลกลีคลี่สูงสุด (Maximum likelihood: ML) ด้วยโปรแกรม LISREL 8.72

ผลการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยทั้งหมด 3 ตอน 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กร ประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงาน 3) ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 52 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 46 จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67 สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13 มีประสบการณ์การทำงานในมหาวิทยาลัยบูรพา 6-10 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 32

2. ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร ประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงาน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง พบว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย $\chi^2 = 22.93$, $df = 25$, $p = 0.58$, $GFI = 0.96$, $AGFI = 0.90$, $CFI = 1.00$, $NFI = 0.97$, $NNFI = 1.00$, $RMSEA = 0.00$, $RMR = 0.02$

ตัวแปรแฝงพฤติกรรมการสื่อสาร (COMMBE) ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ตัว ได้แก่ การสื่อสารแบบบนลงล่าง (X1) การสื่อสารแบบล่างขึ้นบน (X2) การสื่อสารแบบแนวนอน (X3) และการสื่อสารแบบแนวทแยง (X4) ตัวแปรแฝงประสิทธิภาพการสื่อสาร (COMMEFFI) ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 2 ตัว ได้แก่ ด้านผู้ส่งสาร (Y1) และด้านผู้รับสาร (Y2) ตัวแปรแฝงประสิทธิผลการทำงาน (EFFECTIV) ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ตัว ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว (Y3) การมีส่วนร่วมของพนักงาน (Y4) ความพึงพอใจในงาน (Y5) และความสำเร็จของการทำงาน (Y6) เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร พบว่า ตัวบ่งชี้มีน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.44 - 0.74 และทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน (X2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\beta = 0.74$) องค์ประกอบประสิทธิภาพการสื่อสาร ตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.74 - 0.77 และทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยประสิทธิภาพด้านผู้รับสาร (Y2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\beta = 0.77$) และองค์ประกอบประสิทธิผลการทำงาน ตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.58 - 0.81 และทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย ความพึงพอใจในงาน (Y5) มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\beta = 0.81$) สามารถเขียนสเกลคะแนนองค์ประกอบในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\text{COMMBE} = -0.03 (X1) + 0.42 (X2) + 0.33 (X3) + 0.03 (X4)$$

$$\text{COMMEFFI} = 0.54 (Y1) + 1.25 (Y2)$$

$$\text{EFFECTIV} = 0.56 (Y3) + 0.60 (Y4) + 0.30 (Y5) + 0.06 (Y6)$$

รายละเอียดดังตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดพฤติกรรมการสื่อสาร ประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงาน

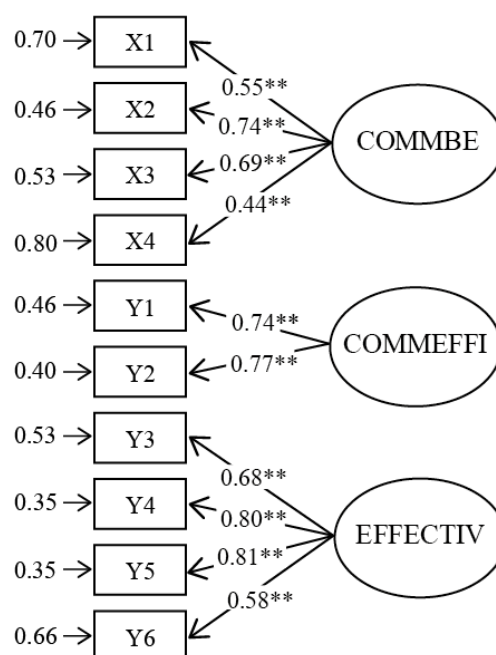
ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ		<i>t</i>	<i>R</i> ²	สัมประสิทธิ์คะแนน องค์ประกอบ
	<i>b</i> (<i>SE</i>)	<i>β</i>			
COMMBE					
X1	0.45 (0.08)	0.55	5.49**	0.30	-0.03
X2	0.53 (0.07)	0.74	7.79**	0.54	0.42
X3	0.41 (0.06)	0.69	7.28**	0.47	0.33

X4)	0.41 (0.09)	0.44	4.50**	0.20	0.03
COMMEFFI					
Y1	0.35 (0.04)	0.74	7.87**	0.54	0.54
Y2	0.38 (0.05)	0.77	7.96**	0.60	1.25
EFFECTIV					
Y3	0.30 (0.04)	0.68	7.06**	0.47	0.56
Y4	0.61 (0.07)	0.80	8.79**	0.65	0.60
Y5	0.49 (0.05)	0.81	9.27**	0.65	0.30
Y6	0.36 (0.06)	0.58	6.08**	0.34	0.06

$\chi^2 = 22.93$, $df = 25$, $p = 0.58$, $GFI = 0.96$, $AGFI = 0.90$, $CFI = 1.00$, $NFI = 0.97$, $NNFI = 1.00$,
 $RMSEA = 0.00$, $RMR = 0.02$

หมายเหตุ: ** $p < .01$

ภาพที่ 2 โมเดลการวัดพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร ประสิทธิภาพการสื่อสาร และประสิทธิผลการทำงาน

3. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย $\chi^2 = 88.57$, $df = 32$, $p = 0.00$, $GFI = 0.85$, $AGFI = 0.74$, $CFI = 0.93$, $NFI = 0.90$,

$NNFI = 0.90$, $RMSEA = 0.13$, $RMR = 0.03$ จากค่าสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าค่า p มีค่าไม่มากพอที่จะยอมรับสมมติฐาน ($p > .05$) ดังนั้น GFI และ $AGFI$ มีค่าน้อยกว่า 0.90 $RMSEA$ มีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการดำเนินงานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อผู้วิจัยจึงทำการปรับโมเดลโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กัน โดยพิจารณาจากดัชนีปรับ (Modification Indices) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย $\chi^2 = 23.61$, $df = 24$, $p = 0.48$, $GFI = 0.95$, $AGFI = 0.90$, $CFI = 1.00$, $NFI = 0.91$, $NNFI = 1.00$, $RMSEA = 0.00$, $RMR = 0.02$ ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของประสิทธิภาพการสื่อสารเท่ากับ 0.28 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของประสิทธิผลการดำเนินงานเท่ากับ 0.76 จากค่าสถิติดังกล่าวสรุปได้ว่าค่า p มีค่ามากพอที่จะยอมรับสมมติฐาน ($p > .05$) ดังนั้น GFI และ $AGFI$ มีค่ามากกว่า 0.90 $RMSEA$ มีค่าน้อยกว่า 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการดำเนินงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพาที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

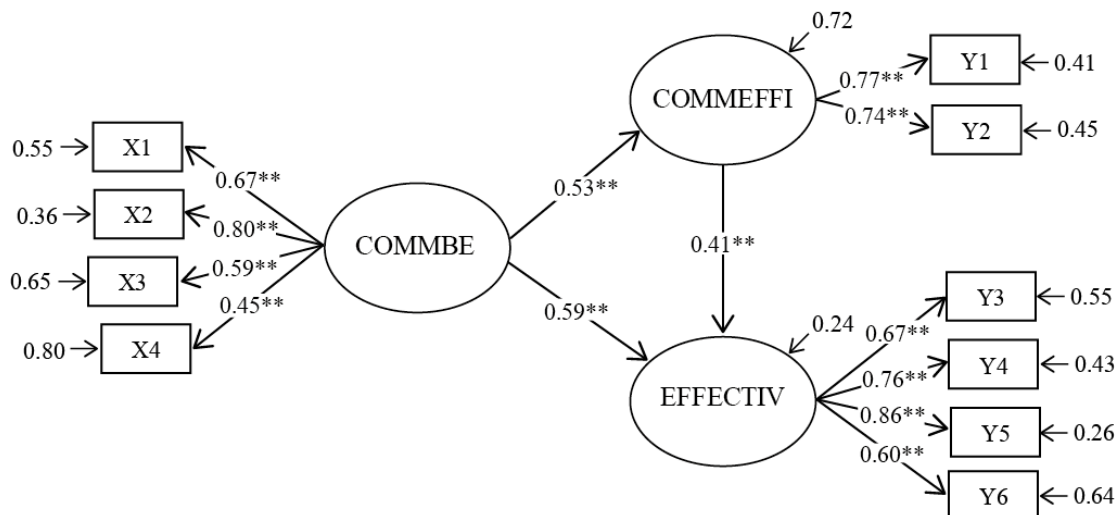
เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร (COMMEFFI) พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร (COMMBE) มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร (COMMEFFI) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอิทธิพลทางบวก มีค่าเท่ากับ 0.53 แสดงว่า หากอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา มีพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมาก ส่งผลให้มีประสิทธิภาพการสื่อสารมากขึ้น เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน (EFFECTIV) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ตัวแปรพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร (COMMBE) โดยมีอิทธิพลทางบวก มีค่าเท่ากับ 0.59 แสดงว่าพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน กล่าวคือ หากอาจารย์มีพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมาก จะส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานของอาจารย์สูงขึ้น รองลงมา ได้แก่ ตัวแปรประสิทธิภาพการสื่อสาร (COMMEFFI) มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน (EFFECTIV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอิทธิพลทางบวก มีค่าเท่ากับ 0.41 แสดงว่า หากอาจารย์มีประสิทธิภาพการสื่อสารมาก ส่งผลให้มีประสิทธิผลการดำเนินงานมากขึ้น

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน (EFFECTIV) พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร (COMMBE) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน (EFFECTIV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอิทธิพลทางบวก มีค่าเท่ากับ 0.21 ผ่านตัวแปรประสิทธิภาพการสื่อสาร (COMMEFFI) แสดงว่า หากอาจารย์มีพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมาก จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการสื่อสารมาก ส่งผลให้มีประสิทธิผลการดำเนินงานมากขึ้นตามไปด้วย รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4 และภาพที่ 3

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรม การสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัย บุรพาที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล									
	COMMEFFI			EFFECTIV						
	<i>TE</i>	<i>IE</i>	<i>DE</i>	<i>TE</i>	<i>IE</i>	<i>DE</i>				
	<i>(SE)</i>	<i>(SE)</i>	<i>(SE)</i>	<i>(SE)</i>	<i>(SE)</i>	<i>(SE)</i>				
COMMBE	0.53**	-	0.53**	0.80**	0.21**	0.59**				
	(0.14)	-	(0.14)	(0.14)	(0.07)	(0.13)				
COMMEFFI	-	-	-	0.41**	-	0.41**				
	-	-	-	(0.13)	-	(0.13)				
$\chi^2 = 23.61, df = 24, p = 0.48, GFI = 0.95, AGFI = 0.90, CFI = 1.00, NFI = 0.91, NNFI = 1.00, RMSEA = 0.00, RMR = 0.02$										
ตัวแปร	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	X1	X2	X3	X4
ความเที่ยง	0.59	0.55	0.45	0.57	0.74	0.36	0.45	0.64	0.35	0.20
สมการโครงสร้างตัวแปร			COMMEFFI		EFFECTIV					
R-SQUARE			0.28		0.76					
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง				COMMBE		COMMEFFI		EFFECTIV		
COMMBE				1.00						
COMMEFFI				0.55		1.00				
EFFECTIV				0.67		0.60		1.00		

หมายเหตุ: ** $p < .01$, TE = อิทธิพลรวม, DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, SE = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

ภาพที่ 3 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปและอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร โดยส่งอิทธิพลทางบวก แสดงว่า หากอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีพฤติกรรมการสื่อสารมากจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการสื่อสารมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีรูปแบบและช่องทางการสื่อสารภายในองค์กรที่หลากหลายสังเกตได้จากการสื่อสารของผู้บริหารมายังอาจารย์และเจ้าหน้าที่ ทั้งการสื่อสารโดยตรงจากตัวบุคคล หรือผ่านสื่ออื่น ๆ เช่น อีเมล, จอ LED, สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อสังคมออนไลน์ ฯลฯ ในขณะที่คณาจารย์มีโอกาสดำเนินการสื่อสารอย่างเป็นทางการ และได้สะท้อนปัญหาจากการทำงาน หรือร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานให้ผู้บริหารได้ทราบ การสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงาน ทั้งกับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ในส่วนงานเดียวกัน ตลอดจนความร่วมมือในการจัดโครงการต่าง ๆ กับอาจารย์จากหน่วยงานอื่น แสดงให้เห็นว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมาก จึงส่งผลให้อาจารย์มีประสิทธิภาพการสื่อสารมากขึ้นทั้งในฐานะของการเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งการสื่อสารจะมีประสิทธิภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในองค์กร การนำพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับองค์กร ได้แก่ การสื่อสารแบบบนลงล่าง การสื่อสารแบบล่างขึ้นบน การสื่อสารแบบแนวนอน และการสื่อสารแบบแนวทแยง จะทำให้การสื่อสารภายในองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Hoy et al., 2013; พิริยา ศิริวรรณ, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นักสรร อุตอามาตย์ (2560) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร

2. จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการทำงานและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านประสิทธิภาพการสื่อสาร

2.1 พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการทำงาน โดยส่งอิทธิพลทางบวก แสดงว่า หากอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีพฤติกรรมการสื่อสารมากจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลการทำงานมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีการสื่อสารภายในองค์กรมาก จึงส่งผลให้อาจารย์มีความเข้าใจในบริบทของการทำงานในมหาวิทยาลัยมาก นำไปสู่การเกิดประสิทธิผลการทำงานทั้งในด้านการปรับตัว การมีส่วนร่วมในงานต่าง ๆ ความพึงพอใจในงาน และความสำเร็จของการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กรที่ดีจะช่วยสร้างความเข้าใจในนโยบายของผู้บริหาร หากการสื่อสารภายในองค์กรดี มีความชัดเจน ทำให้พนักงานเข้าใจนโยบายได้อย่างชัดเจน เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานตามนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานในองค์กร ความไว้วางใจ ความเชื่อใจ ความร่วมมือร่วมใจ ภายใต้อารมณ์ของความจริงใจ ความเชื่อมั่นระหว่างกัน มีเจตคติที่ดีและความพึงพอใจต่อองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน และเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรในทางบวก (กัลยาธินันท์ ชีระชนชัยกุล, 2562; สุวิมล ตั้งประเสริฐ, 2560)

2.2 พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการทำงานผ่านประสิทธิภาพการสื่อสาร โดยส่งอิทธิพลทางบวก แสดงว่า หากอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีพฤติกรรมการสื่อสารมากจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการสื่อสารมาก และนำไปสู่การเกิดประสิทธิผลการทำงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพามีความจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารปรึกษาหารือ ติดต่อประสานงานกับบุคลากรหลายฝ่าย ได้แก่ การสื่อสารกับผู้บริหาร การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานในส่วนงานเดียวกัน และการสื่อสารกับบุคลากรที่สังกัดหน่วยงานอื่น จึงส่งผลให้อาจารย์มีการพัฒนาทักษะทางการสื่อสารภายในองค์กรที่มากขึ้นทั้งในด้านการเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ดี ส่งผลให้มีประสิทธิผลการทำงานมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการสื่อสารจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในองค์กร การนำพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับองค์กร จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการสื่อสารมากขึ้น (Hoy et al., 2013; พิริยา ศิริวรรณ, 2559; วิภาดา เกษตรเยี่ยม, 2558) ซึ่งการพัฒนาการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เห็นวิถีทางในการแก้ไขเรื่องต่าง ๆ ปรับแก้ความเข้าใจผิด และลดโอกาสการเกิดความขัดแย้ง สร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สร้างความมั่นใจให้ตนเองและคนรอบข้าง โอกาสความก้าวหน้าในเรื่องต่าง ๆ การสื่อสารภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดการประสานความเข้าใจร่วมกัน และประสานความร่วมมือให้สามารถผลักดันงานไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของภารกิจนั้น และนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดได้ (ปรีดี นุกุลสมปรารธนา, 2565; รุ่งรัตน์ ชัยสำเริง, 2558)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการทำงาน แสดงว่าพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากต่อประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่าการสื่อสารแบบล่างขึ้นบนมีน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด หรือมีความสำคัญที่สุดในตัวแปรพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กร มหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐสามารถกำหนดนโยบายและทิศทางเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กรโดยส่งเสริมให้อาจารย์มีการสื่อสารกับผู้บริหารมากขึ้น ได้แก่ 1) การมีนโยบายให้อาจารย์ได้รายงานความคืบหน้าการทำงาน ผลการปฏิบัติงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานแก่ผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลป้อนกลับจากการทำงานของอาจารย์ และเข้าใจอาจารย์มากขึ้นเกี่ยวกับการทำงาน 2) การจัดชั่วโมงให้อาจารย์ได้ปรึกษาและขอคำแนะนำการทำงานกับผู้บริหาร โดยมีนโยบายการเปิดประตูให้อาจารย์สามารถเข้าพบผู้บริหารได้ ผู้บริหารควรสนับสนุนและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสื่อสารภายในองค์กร 3) การจัดระบบรับความคิดเห็น โดยให้อาจารย์สามารถส่งความคิดเห็นผ่านระบบเครือข่ายของมหาวิทยาลัย เพื่อให้อาจารย์ได้มีส่วนร่วมและมีความผูกพันกับมหาวิทยาลัยมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้แบบสอบถาม online เพื่อสอบถามข้อมูลและทัศนคติของอาจารย์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน 4) การให้อาจารย์ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรทั้งในระดับภาควิชา คณะ และมหาวิทยาลัย ซึ่งจะส่งผลให้อาจารย์รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 5) การพบกันในวันละพิเศษ เช่น การสัมมนา การศึกษาดูงาน การแข่งขันกีฬา ฯลฯ โดยจัดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อการพบปะกันระหว่างผู้บริหารและอาจารย์ ส่งผลให้อาจารย์ได้สื่อสารกับผู้บริหารมากขึ้น และเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและอาจารย์

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการทำงานผ่านประสิทธิภาพการสื่อสาร โดยด้านผู้ส่งสารมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด แสดงว่าประสิทธิภาพการสื่อสารด้านผู้รับสารนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการทำให้เกิดประสิทธิผลการทำงาน ดังนั้นมหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐควรกำหนดนโยบายเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารโดยจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะทักษะการเป็นผู้ส่งสารที่ดีและจำเป็นต่อการสื่อสารภายในองค์กรให้กับคณาจารย์ทุกหน่วยงานทั้งทักษะด้านการพูดและการเขียนเพื่อการสื่อสารในที่ทำงาน การสื่อสารด้วยภาษาที่ชัดเจน การใช้ระดับภาษาที่เหมาะสมกับเพื่อนร่วมงาน การเลือกใช้สื่อหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการสื่อสารภายในองค์กรกับผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน ฯลฯ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยศึกษากลุ่มตัวอย่างคืออาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ แต่ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาของไทย ประกอบไปด้วย มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับ และมหาวิทยาลัยเอกชน การบริหารจัดการและการสื่อสารภายในองค์กรน่าจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้นผู้สนใจสามารถทำวิจัยเพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและประสิทธิผลการทำงานระหว่างมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ (Multiple-group structural equation modeling) เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลและค่าพารามิเตอร์ ผลการวิจัยจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวางและชัดเจนขึ้น

รายการอ้างอิง

- กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล. (2562). *พฤติกรรมองค์กรและการพัฒนาองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูเคชั่น.
- กาญจนา มีสีลปะวิทย์. (2557). *ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เจษฎา นกน้อย. (2560). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนงกรณ์ กุณชลบุตร. (2556). *หลักการจัดการองค์กร องค์กรและการจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จีนีเพ็ญ มะลิสุวรรณ. (2561). *หลักนิเทศศาสตร์*. ยะลา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ธรรมนิติ. (2562). *ทิศทางการสื่อสารในองค์กร*. วันที่ค้นข้อมูล 6 มิถุนายน 2565, เข้าถึงได้จาก https://www.dst.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3659:directioncommunication-organization&catid=29&Itemid=180&lang=en
- ธราธร บุ่งทอง, กมล เสวตสมบุญ และละเอียด คีลน้อย. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรกับประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของบริษัทนำเที่ยวในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 7(22), 73-85.
- ธานินทร์ ศิลปจารุ. (2555). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นภัสสร อุดอามาตย์. (2560). *ช่องทางการส่งข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการรับ-ส่งข่าวสารของบุคลากรสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการประชาสัมพันธ์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2562). “หมออุดม” ชี้กฎหมายตั้ง ก.อุดมฯ มีผลบังคับใช้เร็วๆ นี้ คุย 9 ม.รัฐ
คั่นออกนอกกระบบ. วันที่ค้นข้อมูล 6 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก
<https://www.prachachat.net/education/news-317569>
- ปรีดี นกุลสมปรารณา. (2565). เทคนิคการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ. วันที่ค้นข้อมูล 28 เมษายน 2565,
เข้าถึงได้จาก <https://www.popticles.com/communications/effective-communication-techniques>
- พรชนก เกลิมพงษ์ และปรีชาพล สมศักดิ์. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารภายในองค์กรและ
ความสำเร็จในการดำเนินงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยา
เขตจันทบุรี. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี.
- พริยา ศิริวรรณ. (2559). การสื่อสารภายในองค์กร (คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล) เรื่องที่ไม่อาจ
มองข้าม. *เวชบันทึกศิริราช*, 9(1), 38-43.
- มติชนออนไลน์. (2566). *อว.เร่งยกเครื่องกฎหมาย มรภ.-มทร. ชูคอนเซ็ปต์คล่องตัวเหมือน ม.นอกระบบ*.
วันที่ค้นข้อมูล 6 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/education/news_3833774
- มหาวิทยาลัยบูรพา. (2559). *ประวัติความเป็นมา*. วันที่ค้นข้อมูล 26 มิถุนายน 2566, เข้าถึงได้จาก
<https://www.buu.ac.th/aboutus/frontend/index>
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2559). *ทีมงาน: พลังที่สร้างความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ร็อบบิ้นส์, เอส. พี. และเคลล์เตอร์, เอ็ม. (2559). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. แปลจาก *Management*.
แปลโดย วิรัช สงวนวงษ์วาน. กรุงเทพฯ: ท็อป.
- ระบบบุคลากร. (2565). *รายงานรายชื่อข้าราชการและพนักงานมหาวิทยาลัย*. วันที่ค้นข้อมูล 24 มิถุนายน
2565, เข้าถึงได้จาก http://person.buu.ac.th/codes/Official/Rpt/Rpt3-2.php?TxtLIW_ID=&TxtHIR_E_ID=&TxtCAP_ID=&TxtFAC_ID=&TxtIDEP_ID
- รัฐสภาไทย. (2555). *เอกสารประกอบการพิจารณา เรื่อง มหาวิทยาลัยนอกระบบ*. วันที่ค้นข้อมูล 6
พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/>
- รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ. (2558). *การสื่อสารองค์กร แนวคิดการสร้างชื่อเสียงอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วันชัย มีชาติ. (2556). *พฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิกานดา เกษตรเยี่ยม. (2558). *การสร้างทีมงาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2558). *การจัดการสมัยใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นนทบุรี: ธนรัชการพิมพ์.

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2558). *มหาวิทยาลัยออกนอกกรอบกับ ภูมิทัศน์ของเลียนาค*. วันที่ค้นข้อมูล 4 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://tdri.or.th/2015/03/voicetv20150321/>
- สนงาน ใจยาเก้. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการสื่อสารกับประสิทธิผลของการปฏิบัติงานบริการสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุข 5 อำเภอ ชายแดนไทย-เมียนมาร์ จังหวัดตาก. *วารสารสุขภาพภาคประชาชน ภาคเหนือ*, 27(3), 75-85.
- สลาแมนเดอร์. (2558). *การบริหารโดยให้พนักงานมีส่วนร่วม*. วันที่ค้นข้อมูล 23 มิถุนายน 2565, เข้าถึงได้จาก https://www.salamanderjewelry.co.th/?page_id=7001
- สิทธิกร ศักดิ์แสง. (2561). *มหาวิทยาลัยของรัฐที่อยู่ภายใต้บังคับ พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา*. วันที่ค้นข้อมูล 6 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://law.sru.ac.th/sittikorn-saksang/>
- สุกชาติ สิงห์สำโรง. (2562). เทคนิคการสร้างประสิทธิผลของการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์กับองค์กร. *Journal of Modern Learning Development*, 4(1), 43-58.
- สุวิมล ตั้งประเสริฐ. (2560). *มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- หงส์ไทย. (2565). *5 การมีส่วนร่วมของคนในองค์กร ทำให้ธุรกิจก้าวไกล*. วันที่ค้นข้อมูล 23 มิถุนายน 2565, เข้าถึงได้จาก <https://hongthaipackaging.com/food-packaging-business/5-participation-of-people-in-the-organization>
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี. (2555). *พฤติกรรมและการสื่อสารในองค์กร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bentler, P. M., & Chou, C. (1987). Practical issues in structural equation modeling. *Sociological Methods and Research*, 16, 78- 117.
- Brightside people team. (2563). *3 แนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของพนักงาน เพื่อองค์กรให้เป็นที่ที่อยู่อแล้วสุขใจ*. วันที่ค้นข้อมูล 23 มิถุนายน 2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.brightsidepeople.com/3-แนวทาง-สร้างการมีส่วนร่วม>
- Chowdhury, A. R. (2022). *Improve your communication skills: top 10 ways to communicate in 2022*. Retrieved June 29, 2022, from <https://iimskills.com/top-10-ways-to-improve-your-communication-skills>
- Daft, R. L., & Marcic, D. (2013). *Management: the new workplace* (8th ed.). Australia: South-Western, Cengage Learning.
- Fang, K. (2020). *Definition of work effectiveness: dimensions, aspects and factors affecting work effectiveness*. Retrieved June 29, 2022, from https://issuu.com/kamfang/docs/definition_of_work_effectiveness.docx

- Hoy, W. K., Miskel, C. G., & Tarter, C. J. (2013). *Educational administration: theory, research, and practice* (9th ed). New York: McGraw-Hill Humanities/Social
- Hoyle, R. H. (1995). *Structural equation modeling: concepts, issues, and applications*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- HR note team. (2562). ความพึงพอใจของพนักงาน. วันที่ค้นข้อมูล 23 มิถุนายน 2565, เข้าถึงได้จาก <https://th.hrnote.asia/personnel-management/190724-employee-satisfaction>
- HR note team. (2563). การมีส่วนร่วมและผูกพันของบุคลากรมีความสำคัญอย่างไรกับองค์กร. วันที่ค้นข้อมูล 23 มิถุนายน 2565, เข้าถึงได้จาก https://th.hrnote.asia/personnel-management/190722-employee-engagementeducation/download/article/article_20130320190602.pdf

ทัศนคติและประสบการณ์ของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์

Attitudes and Experiences of Generation Y Consumers in Bangkok Affecting Faith-Based Product and Service Purchases through Online Channel

อรสุภัก ผัดวัง (Onsupak Phatwang)¹

จิตพนธ์ ชุมเกตุ (Jittapon Chumkate)²

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมทางธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร

Master of Business Administration in Business Innovation Management,
faculty of Management Science, Silpakorn University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Asst. Prof. Dr., Faculty of Management Science, Silpakorn University

e-mail: phatwang_o@su.ac.th¹, jitchumkate@gmail.com²

Received: 29 October 2023

Revised: 17 November 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและประสบการณ์ของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานครที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ ด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า ทัศนคติของผู้บริโภคโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) และประสบการณ์ของผู้บริโภคโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) เมื่อวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 ทัศนคติของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ ออนไลน์ โดยมีปัจจัยย่อย ได้แก่ ด้านความเข้าใจ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติระดับ 0.05 และสมมติฐานที่ 2 ประสิทธิภาพของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ โดยมีปัจจัยย่อย ได้แก่ ด้านความรู้สึกลึก ด้านความคิด และด้านการเชื่อมโยง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการกระทำ ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทศนคติของผู้บริโภค, ประสิทธิภาพของผู้บริโภค, เจเนอเรชันวาย, การตลาดเชิงประสบการณ์, ความเชื่อ

Abstract

This research aims to study the attitudes and experiences of Generation Y consumers in Bangkok that affecting faith-based product and service purchases through online channel with a mixed research method the sample group used is 400 generation Y consumers in Bangkok who have purchased faith-based products and purchases through online channel. The research instrument was a questionnaire for quantitative data. and in-depth interviews for qualitative data. Statistics used in data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation. and multiple regression analysis.

The results of the research found that the overall consumer attitude is at a high level ($\bar{X} = 3.68$) and the overall consumer experience is at a high level ($\bar{X} = 3.64$). When analyzing hypothesis 1, the attitude of generational consumers Chanwai has a positive influence on purchasing products and beliefs via online channels, with sub-factors including understanding. Emotional aspect and behavioral There is a significant statistical relationship at the 0.05 level and Hypothesis 2: The experience of Generation Y consumers has a positive influence on product purchases and beliefs via online channels. The sub-factors include feelings, thoughts and connections. There is a statistically significant relationship. Action part There is no relationship with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Attitudes of consumers, Experiences of consumers, Generation Y, Faith, Experiential marketing

บทนำ

แม้ว่าปัจจุบันสังคมไทยจะก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล และความเจริญทางเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน แต่พื้นฐานคนไทยยังคงมีความเชื่อในเรื่องศาสนา โหราศาสตร์ และไสยศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นยุคสมัย ความเชื่อนั้นก็ยังคงสืบทอด และดำรงอยู่เสมอมา ความไม่มั่นคงในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสภาพสังคม

เศรษฐกิจ และการเมือง ส่งผลให้คนในสังคมเกิดความกลัวจากความไม่แน่นอนในชีวิต จนต้องหาที่ยึดเหนี่ยว เพื่อเสริมสร้างกำลังใจและสร้างความมั่นใจในการใช้ชีวิตประจำวัน ความเชื่อความศรัทธาจึงเข้ามามีบทบาท และอิทธิพลในการเป็นที่พึ่งทางใจให้กับชีวิต ด้วยเหตุนี้ วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล จึงได้ทำการวิจัยการตลาด “Marketing in the Uncertain World การตลาดของคนอยู่เป็น” พบหลากหลายปัจจัยที่ทำให้คนไทยเกิดความกังวลและรับรู้ถึงความไม่แน่นอน ทำให้คนไทยในทุกกลุ่มทุกเจนเนอเรชันต้องหาวิธีจัดการกับความรู้สึกซึ่งพบว่าคนไทยหันหน้าพึ่งความเชื่อ โชคลางมากขึ้น โดยที่ 5 อันดับความเชื่อ โชคลางที่มีผลต่อคนไทยมากที่สุดคือ

1. พยากรณ์ โหราศาสตร์ ลายมือ ไพ่ยิปซี 2. พระเครื่อง วัตถุมงคล 3. สีมงคล 4. ตัวเลขมงคล และ 5. เรื่องเหนือธรรมชาติ ตามลำดับ ผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ โซเชียลมีเดียและเว็บไซต์ คิดเป็น ร้อยละ 73.8 บุคคลรอบข้าง เช่น พ่อแม่ พี่น้อง คิดเป็น ร้อยละ 59.6 ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ คิดเป็นร้อยละ 29.7 หนังสือพิมพ์และนิตยสาร คิดเป็น ร้อยละ 20.1 และสื่อโทรทัศน์และวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 19.6 (มติชนออนไลน์, 2564)

ในช่วงที่ผ่านมาทั้งผลิตภัณฑ์และบริการที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในประเทศไทยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น วอลเปเปอร์เสริมดวง หินนำโชค สินค้าโชคลาง บริการให้คำปรึกษาก่อสร้างตามความเชื่อ บริการตั้งชื่อ บริการเลือกหมายเลขโทรศัพท์ และบริการเสริมโหงวเฮ้ง และในยุคสมัยนี้ได้บูรณาการความเชื่อของประชาชน ร่วมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันในการสร้างความสะดวกในการเข้าถึงและใช้งาน รวมถึงการเสริมสร้างความมั่นใจ และความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิตซึ่งจะทำให้เห็นถึงทิศทางธุรกิจความเชื่อของสังคมไทยต่อไป

คำว่า “มูเตลู” หรือ “สายมู” เป็นคำกระแสนิยมที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในสังคมไทย โดยคำว่า “มูเตลู” สันนิษฐานว่าเป็นคำที่พวนมาจากชื่อภาพยนตร์ของอินโดนีเซีย เรื่อง Penangkal limu Teluh กระแสมูเตลูได้รับการกล่าวถึงในฐานะความเชื่อในวัตถุและเครื่องรางของขลังที่ทำให้เกิดโชคลาภและประสบความสำเร็จในชีวิต เริ่มมาจากคำไล่อื้อมือและตะกรุดที่ศิลปินและผู้มีชื่อเสียงในสังคมนำมาใส่ประดับเพื่อความสวยงามพร้อมกับเป็นเครื่องนำโชค ซึ่งเป็นการผสมรวมระหว่างงานศิลปะกับความเชื่อ เรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีพลังวิเศษคลั่งคลั่งให้ผู้สวมใส่ได้รับสิ่งที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงิน การเงิน การเรียน ความรัก และเสริมดวงชะตาให้ประสบความสำเร็จและรอดพ้นจากอันตราย (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2565 อ้างถึง สำนักข่าว ไอ เอ็น เอ็น, 2564) ความเชื่อเรื่องมูเตลูมีอยู่ในทุกคนเป็นพื้นฐานการผสมผสานศิลปะ (Art) ข้อมูล (Data) ประสบการณ์ (Experience) กับศาสตร์ความเชื่อในยุคดิจิทัลทำให้การทำตลาดสายมูเตลู (Muketung) มีความแม่นยำและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะช่วงโควิด-19 ที่ผู้บริโภคหลายคนประสบกับปัญหาสภาพเศรษฐกิจ ทำให้ผู้บริโภคให้ความสนใจทางด้านมูเตลู เนื่องจากเชื่อว่าการสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะคลั่งคลั่งให้เกิดสิ่งดี ๆ ขึ้นได้ ทำให้มีการใช้บริการด้านความเชื่อเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก (บริษัท โซโรโซไซตี้ จำกัด, 2565)

พฤติกรรมนิยมมูลของคนไทยนั้นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากผลสำรวจ ภาพรวมเกี่ยวกับพฤติกรรมคนไทยสายมูเตลู โดยแบ่งตามช่วงวัยในปี 2565 ระบุว่าประชากร 52.5 ล้านคน หรือ ร้อยละ 75 เชื่อในเรื่องมูเตลู แบ่งสัดส่วนตามเจนเนอเรชัน อันดับ 1 กลุ่ม เจเนอเรชันวาย คิดเป็น ร้อยละ 43.4, อันดับ 2 กลุ่ม เจเนอเรชันแซด คิดเป็น ร้อยละ 21.6, อันดับ 3 กลุ่ม เจเนอเรชันเอ็กซ์ คิดเป็น ร้อยละ 17.4 และอันดับ 4 กลุ่ม เบบี้บูมเมอร์ คิดเป็น ร้อยละ 6.7 (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) จากข้อมูลดังกล่าว สันเกตได้ว่าผู้บริโภคนเจนเนอเรชันวาย ซึ่งเป็นกลุ่มคนช่วงวัยทำงาน เกิดในพุทธศักราช 2523 ถึง 2540 มีช่วงอายุระหว่าง 26 ถึง 43 ปี ให้ความสนใจในเรื่องมูเตลูมากที่สุด ผลสำรวจจากกรมสุขภาพจิตเมื่อปี 2565 พบว่า เจเนอเรชันวายเป็นกลุ่มที่มีความเครียดสูง เป็นเพราะเจนเนอเรชันนี้ต้องการรักษาความสมดุลในชีวิตทั้งความสำเร็จในหน้าที่การงานและความสุขส่วนตัว นำมาซึ่งการกดดันตนเอง ส่งผลให้เกิดภาวะเครียด จึงต้องพึ่งพามูเตลูเพื่อสร้างความสบายใจและแก้ปัญหาในชีวิตให้แก่ตนเอง ส่งผลให้เจนเนอเรชันวายจึงเป็นเจนเนอเรชันที่ให้ความสนใจในเรื่องมูเตลูมากที่สุด

ในเทศกาลแห่งความรักในปี 2565 ได้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ที่ห้างสรรพสินค้าชั้นนำอย่าง เซ็นทรัลเวิลด์ (Central World) ร่วมมือกับแอปพลิเคชันหาคู่ ทินเดอร์ (Tinder) นำเอาความเชื่อและทัศนคติที่มีต่อพระตรีมูรติ ที่มีผู้คนเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในศาสนาพราหมณ์ เนื่องจากเชื่อว่าเป็นการรวมกันของมหาเทพทั้ง 3 พระองค์ คือ พระพรหม ที่เชื่อว่าเป็นเทพผู้สร้าง พระนารายณ์ ที่เชื่อว่าเป็นเทพผู้ปกป้องรักษา และพระอิศวร ที่เชื่อว่าเป็นเทพผู้ทำลาย นั่นจึงทำให้ผู้คนเชื่อว่าพระตรีมูรติ เป็นมหาเทพที่ยิ่งใหญ่แห่งจักรวาล ประทานความสมหวังทุกประการแก่ผู้บูชา โดยผู้คนมีความเชื่อว่าพระองค์ศักดิ์สิทธิ์ เรื่องความสมหวังในความรัก มาจัดกิจกรรมที่ชื่อว่า Pray for love แจกชุดไหว้พระตรีมูรติให้แก่ผู้ที่ลงทะเบียนใช้งานแอปพลิเคชันทินเดอร์ ซึ่งเมื่อระบบใช้อัลกอริทึม (Algorithm) ตรวจสอบผู้ใช้งานที่อยู่ใกล้เคียงแล้ว ก็เชื่อว่าจะสามารถเพิ่มโอกาสที่จะเจอคนที่ใช่หรือเนื้อคู่ได้ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภคด้วยความเชื่อดึงดูดใจให้แก่ผู้คนที่แวะเวียนไปสักการะบูชา และยังเป็นการมอบประสบการณ์พิเศษ และคุณค่าทางด้านอารมณ์ความรู้สึกให้กับลูกค้าได้เป็นอย่างดี (ชมพูนุช สุวรรณโณสิน, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคและการตลาดเปลี่ยนไปจากยุคสมัยก่อนค่อนข้างมาก จากเดิมที่เป็นการตลาดที่มุ่งเน้นผลิตภัณฑ์ (Product Marketing) กลายมาเป็นการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ใหม่ที่ใช้ดึงดูดใจผู้บริโภคยุคสมัยใหม่ การตลาดเชิงประสบการณ์นั้น เป็นเรื่องของ การเชื่อมโยงทางอารมณ์ กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภคได้รับประสบการณ์ ซึ่งไม่เคยมีหรือได้รับมาก่อน จะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในตัวเอง 3 ด้านด้วยกัน นั่นคือ ทัศนคติ อารมณ์ และพฤติกรรม กรณีของลูกค้าที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์กับสินค้าหรือแบรนด์นั้นๆ มาก่อน ประสบการณ์ที่มอบให้กับผู้บริโภคคืออย่างไร จะทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติที่มีต่อแบรนด์ดีเช่นนั้น ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่คำว่า ประสบการณ์ของลูกค้า ที่ผู้บริโภคได้รับตั้งแต่ก้าวแรกที่เข้ามาซื้อจนกระทั่งสิ้นสุดการขาย

ว่ามีสิ่งที่ทำให้เขารู้สึกถึงความแตกต่างจากที่อื่นๆ หรือไม่ ส่วนหนึ่งของการตลาดเชิงประสบการณ์คือ การทำให้ได้อย่างที่แบรนด์ตั้งจุดยืนไว้ (สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย, 2562)

จะเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่องโซคกลาง หรือความต้องการที่พึงพิงทางจิตใจเพื่อสร้างความมั่นใจของผู้บริโภค สามารถเป็นโอกาสที่ทำให้ธุรกิจหรือแบรนด์นำเอามาปรับใช้ในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจเล็กหรือใหญ่นอกจากจะช่วยในด้านจิตวิทยา ทำให้ผู้คนที่รู้สึกสบายใจมากขึ้นก็สามารถนำเสนอแง่มุมแห่งความศรัทธามาสร้างจุดเด่นหรือเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของแบรนด์นั้นๆ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาทัศนคติและประสบการณ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้ในการตัดสินใจเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์นำไปใช้ในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และใช้บริการความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และใช้บริการความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์และให้บริการความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติของผู้บริโภค

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับทัศนคติของผู้บริโภค ผู้วิจัยได้พบว่า ทัศนคติหมายถึง การเรียนรู้ แรงจูงใจในความนิยมชมชอบ หรือความไม่พึงพอใจที่มีต่อวัตถุอย่างต่อเนื่อง ทัศนคติจะเกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทางตรงเกี่ยวกับสินค้า การพูดปากต่อปาก การเปิดรับสื่อต่าง ๆ และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ถึงแม้ทัศนคติจะมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออก แต่ทัศนคติไม่จำเป็นต้องอยู่อย่างถาวร กล่าวคือ ทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ทัศนคติที่เกิดขึ้นภายใต้เหตุการณ์ กิจกรรม หรือสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนคติและพฤติกรรม และลักษณะบุคลิกภาพก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติด้วยเช่นกัน (Schiffman and Wisenblit, 2015)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดเชิงประสบการณ์

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตลาดเชิงประสบการณ์ ผู้วิจัยได้พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ หมายถึง กลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับการส่งมอบประสบการณ์จากองค์กรสู่ผู้บริโภคเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง โดยมีความแตกต่างจากการตลาดแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นคุณลักษณะและประโยชน์ของการใช้งานสินค้ามาเป็นกลยุทธ์ที่เสริมสร้างประสบการณ์แก่ลูกค้า ทั้งประสบการณ์ทางกายภาพและประสบการณ์ทางด้านจิตใจ แนวคิดนี้เชื่อว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ไม่ได้เพียงแต่เน้นที่ลักษณะและประโยชน์ของสินค้าเท่านั้น แต่ยังเป็นการเชื่อมโยงเอกลักษณ์และความสนใจจากประสบการณ์ของผู้บริโภคแต่ละคน (Schmitt, 2011)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อ

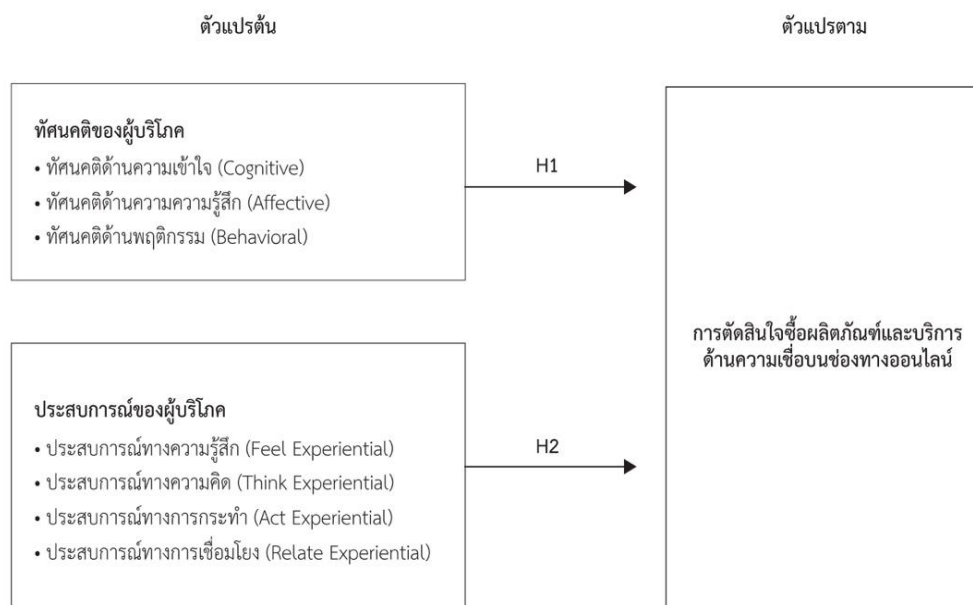
จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเชื่อ ผู้วิจัยได้พบว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์และได้มีการสืบทอดเป็นมรดกของสังคมแต่การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นสำคัญ ความเชื่อมีวิวัฒนาการตามความก้าวหน้า ทางสังคม ความเชื่อของมนุษย์ถูกผสมผสานขึ้นระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนาที่มีระบบมากขึ้น และมีเหตุผล โดยเริ่มจากความเชื่อในธรรมชาติ การเวียนว่ายตายเกิด ผีสางเทวดา วิญญาณ ความเชื่อตายแล้วจะกลับมาเกิดใหม่ (คณัย ไชยโยธา, 2538)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค ผู้วิจัยได้พบว่า พฤติกรรมของผู้บริโภค คือ พฤติกรรมซึ่งบุคคลทำการค้น หาการซื้อ การใช้ การประเมินผล และการใช้จ่ายเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์และบริการ โดยคาดว่าจะตอบสนองความต้องการของตน (Schiffman & Kanuk, 1991) และนอกจากนั้นยังหมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มาแล้ว ซึ่งการใช้สินค้าและบริการ ทั้งนี้หมายรวมถึง กระบวนการตัดสินใจ และการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวกับการซื้อและการใช้สินค้า (Kotler Philip, 1999)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยโดย ประกอบด้วยตัวแปรต้น 2 ตัวแปร ได้แก่ทัศนคติของผู้บริโภคและประสบการณ์ของผู้บริโภค และตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องบนออนไลน์ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย ที่ 1 ทัศนคติของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์

สมมติฐานการวิจัย ที่ 2 ประสบการณ์ของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อบนช่องทางออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคเจเนอเรชันวาย ซึ่งเป็นผู้ที่เกิดในพุทธศักราช 2523 ถึง 2540 มีช่วงอายุระหว่าง 26 ถึง 43 ปี ที่เคยมีประสบการณ์การซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ คือแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็นทั้งหมด 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการตลาดเชิงประสบการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือใช้บริการความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ และส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อ สถิติที่

ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ทางด้านไสยศาสตร์ ผู้ที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ทางด้านโหราศาสตร์และฤกษ์ยาม ผู้ที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ทางด้านโชคลางและความฝัน ผู้ที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ทางด้านศาสนา และผู้ที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ทางด้านสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 5 คน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 305 คน (ร้อยละ 76.3) มีช่วงอายุ 26 – 31 ปีจำนวน 203 คน (ร้อยละ 50.7) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 278 คน (ร้อยละ 69.5) มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง จำนวน 243 คน (ร้อยละ 60.8) มีรายได้ 25,001 – 35,000 บาท จำนวน 141 คน คิด(ร้อยละ 35.2) มีความเชื่อด้านสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จำนวน 167 คน (ร้อยละ 41.8) ปัจจัยส่วนใหญ่ที่ผู้บริโภคใช้พิจารณาซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์คือ ความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อ มีจำนวน 210 คน (ร้อยละ 52.5)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์

ทัศนคติของผู้บริโภค	B	S.D.	β	t	Sig	VIF
ค่าคงที่	0.22	0.13	-	1.65	0.098*	
ด้านความเข้าใจ	0.30	0.05	0.27	5.70	0.00*	3.08
ด้านความรู้สึก	0.36	0.06	0.30	6.30	0.00*	2.92
ด้านพฤติกรรม	0.32	0.04	0.33	7.10	0.00*	2.91
R Square = 0.70 Durbin-Watson = 1.93						

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัย พบว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์ กันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงสามารถนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ความถดถอย (Regression) ได้ และเมื่อพิจารณาพร้อมกับค่า VIF เพื่อทดสอบปัญหา Multicollinearity ของตัวแปรอิสระทุกตัว พบว่ามีค่าตั้งแต่ 2.91 - 3.08 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่เกิดปัญหาสัมพันธ์กัน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) จึงนำไปสู่การทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบด้วยวิธีวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 ทศนคติของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ โดยมีปัจจัยย่อย ได้แก่ ด้านความเข้าใจ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านความเข้าใจส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.27, p > 0.05$)

ด้านความรู้สึกส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.30, p > 0.05$)

ด้านพฤติกรรมส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.33, p > 0.05$)

เมื่อพิจารณาค่า Beta พบว่า ทศนคติของผู้บริโภคด้านพฤติกรรมส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์มากที่สุด (Beta = 0.33) รองลงมาคือ ความรู้สึก (Beta = 0.30) และด้านความเข้าใจ (Beta = 0.27) ตามลำดับ โดยสมการนี้สามารถอธิบายการแปรผันของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ร้อยละ 70 (R Square = 0.70)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงประสพการณ์ของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์

การตลาดเชิงประสพการณ์	B	S.D.	β	t	Sig	VIF
ค่าคงที่	0.38	0.10	-	3.61	0.00*	
ด้านความรู้สึก	0.23	0.05	0.22	4.06	0.00*	4.80
ด้านความคิด	0.50	0.05	0.47	9.16	0.00*	4.08
ด้านการกระทำ	- 0.05	0.05	- 0.05	- 0.96	0.33	4.96
ด้านการเชื่อมโยง	0.25	0.05	0.27	5.13	0.00*	4.37
R Square = 0.71 Durbin-Watson = 1.91						

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัย พบว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์ กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงสามารถนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ความถดถอย (Regression) ได้ และเมื่อพิจารณาพร้อมกับค่า VIF เพื่อทดสอบปัญหา Multicollinearity ของตัวแปรอิสระทุกตัว พบว่ามีค่าตั้งแต่ 4.08 - 4.96 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่เกิดปัญหาสัมพันธ์กัน (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2549) จึงนำไปสู่การทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบด้วยวิธีวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์สมมติฐานที่ 2 ประสิทธิภาพของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางบนออนไลน์ โดยมีปัจจัยย่อย ได้แก่ ด้านความรู้สึกรู้สึก ด้านความคิด ด้านการกระทำ และด้านการเชื่อมโยง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านความรู้สึกรู้สึกส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางบนออนไลน์พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.22, p > 0.05$)

ด้านความคิดส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางบนออนไลน์พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.47, p > 0.05$)

ด้านการกระทำส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางบนออนไลน์พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -0.05, p > 0.05$)

ด้านการเชื่อมโยงส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางบนออนไลน์พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.27, p > 0.05$)

เมื่อพิจารณาค่า Beta พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ด้านความคิดส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางบนออนไลน์มากที่สุด (Beta = 0.47) รองลงมาคือ ด้านการเชื่อมโยง (Beta = 0.27) และด้านความรู้สึก (Beta = 0.22) ตามลำดับ โดยสมการนี้สามารถอธิบายการแปรผันของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางบนออนไลน์ร้อยละ 71 (R Square = 0.71)

ตารางที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานของการวิจัย		ผลการทดสอบ สมมติฐาน
สมมติฐาน ที่ 1	ทัศนคติของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐาน ที่ 2	ประสบการณ์มีของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อบนช่องทางออนไลน์	ยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์

ผลการศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 26-31 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท สาเหตุในการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ คือผู้บริโภครู้สึกว่าการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อช่วยให้ผู้บริโภคมีความสบายใจ และจะทดลองซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อ ถ้าครอบครัวหรือคนรอบข้างใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว จากข้อมูลนี้พบว่าสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุวรรณ เพียรสุภาพ (2556) ศึกษาเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมต่อความเชื่อด้านโหราศาสตร์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 26-35 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท สาเหตุในการซื้อสินค้าและใช้บริการที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์คือมีความสบายใจ ได้รับแนวคิดอิทธิพลความเชื่อจากคนรอบข้าง นอกจากนี้ ผู้บริโภคยังรู้สึกไว้วางใจกับผู้ที่ให้บริการที่ได้รับใบรับรองการผ่านหลักสูตรด้านความเชื่อนั้น ๆ ได้แก่ โหราศาสตร์ ไพ่ยิปซี ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ รุจิกาญจน์ สานนท์ (2559) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการโหราศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท ใช้บริการกับสำนักโหราศาสตร์ที่มีความน่าเชื่อถือในเรื่องความแม่นยำของหลักวิชา ทฤษฎี

2. ผลการศึกษาประสบการณ์ของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์

ผลการศึกษาประสบการณ์ของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริโภคจะมีความคิดใหม่ๆ หลังจากได้รับ

การบริการด้านความเชื่อ เช่น แนวทางการใช้ชีวิตในอนาคต ทุกครั้งที่เกิดความไม่สบายใจ ผู้บริโภคต้องมาใช้บริการด้านความเชื่อที่ท่านมีประสบการณ์ที่ดี เพราะผู้บริโภคได้รับความประทับใจจนต้องกลับมาอีก การซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ ทำให้ผู้บริโภคเห็นมุมมองใหม่ๆ ในสังคม สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ฝนริน ชนะกำโชคเจริญ (2563) ศึกษาเรื่องอิทธิพลของการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ การแนะนำต่อ และการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเยี่ยมชมมิวเซียมสยาม พบว่า กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท มาเยี่ยมชมเนื่องจากการได้รับการแนะนำจากคนรู้จัก ขณะใช้บริการเกิดความรู้สึกประทับใจจนต้องกลับมาใช้บริการซ้ำ การมาใช้บริการทำให้ผู้บริโภคสามารถพัฒนาทักษะต่างๆ และเพิ่มพูนความรู้ เมื่อใช้บริการทำให้ผู้บริโภครู้สึกทันสมัยมากขึ้น และจะแนะนำให้คนอื่นๆ มาร่วมใช้บริการต่อ จะกลับมาใช้บริการอีกในอนาคต นอกจากนั้นการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ ทำให้ผู้บริโภคมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อแบบเดียวกัน การซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ ทำให้ผู้บริโภคมีเรื่องราวใหม่ๆ ไปสนทนากับผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันทลัส ทองบุญมา (2565) ที่ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบสำคัญของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม เพื่อส่งเสริมการตลาดเชิงประสบการณ์ พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ช่วยเสริมสร้างการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มผู้บริโภค และเผยแพร่การใช้งานผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้มีการเชื่อมโยงกับสังคมภายนอก มีการสร้างพื้นที่ในการนำเสนอตัวตน สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการรับรู้ สร้างความสนใจและเกิดการกล่าวถึง

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติและประสบการณ์ของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานครที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความหมายของคำว่าไสยศาสตร์ คือ การบูชาสิ่งที่ไม่เห็น มีทั้งสายขาวและสายดำ คือ เทวดาหรือภูติผีปิศาจ ให้มาช่วยเหลือเรา และ โหราศาสตร์ คือ วิชาที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับการทำนายดวงชะตาในอนาคต ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของตัวบุคคลนั้นๆ ส่วนฤกษ์ยาม คือ วันและเวลาที่ใช้หลักของโหราศาสตร์ในการทำนายหรือคาดการณ์ตามวัตถุประสงค์ของบุคคลนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิกันต์ สานนท์ (2560) ซึ่งศึกษาเรื่อง ทิศทางธุรกิจความเชื่อของสังคมไทยยุค 4.0 พบว่า โหราศาสตร์ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของ ดวงดาวซึ่งส่งผลต่อมนุษย์ และ ไสยศาสตร์ คือ อำนาจลึกลับของสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ เครื่องรางของขลังและวัตถุมงคลเพื่อป้องกันอันตราย เมตตามหานิยม เมตตามหาเสน่ห์ และเวทมนตร์คาถา และนอกจากนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความหมายของคำว่าศาสนา ว่าเป็นดั่งวิถีวัฒนธรรม การปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และทางด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค เมื่อผู้บริโภคส่วนใหญ่พบปัญหาเดียวกันในไสยศาสตร์ โหราศาสตร์และฤกษ์ยาม โชคลางและความฝัน ศาสนา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ เมื่อซื้อสินค้ามาแล้วใช้ไม่ได้ผล ไม่ได้แก้ปัญหาให้แก่ผู้บริโภค แต่ยังคงมีความหวังในการบริโภคสินค้าอื่นๆ ต่อไป ด้วยมีความหวังว่าสินค้าเจ้าอื่นอาจจะได้ผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบนาชิต เพียรรักษ์ (2564) ศึกษาเรื่อง คตินิยมของ

ธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ พบว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและการปฏิบัติตนในสังคม เป็นสิ่งที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมนิยมที่ต้องปฏิบัติสืบต่อกันไปและสืบสานต่อเนื่องมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ทางด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค พบว่า เมื่อมีความต้องการอยากที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก็ต้องการเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หรือตัวช่วยที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จตามที่หวัง และผนวกกับคำโฆษณาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ยิ่งทำให้เกิดความเชื่อมากขึ้นไปอีก นอกจากนี้ผู้บริโภคยังใช้ผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่ไม่ได้มุ่งมาใช้เพื่อสร้างความสบายใจ ระวังตัว หรือใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภริมา วิธาสถิตย์กุล (2558) ศึกษาเรื่อง คติชนวิทยา: ความเชื่อกับสังคมไทย พบว่า ผู้ที่นับถือเครื่องรางของขลังนั้นยังมีจิตใจระลึกรั้งถึงพระรัตนตรัยเป็นสำคัญ พระรัตนตรัยเป็นเครื่องระลึกให้เราดำรงชีวิตในลักษณะที่เราสามารถพัฒนากายและจิตใจของเราให้บริสุทธิ์และสะอาด แต่การยึดถือเครื่องรางของขลังเป็นที่พึ่ง ต้องปฏิบัติตามหลักของเครื่องรางของขลัง กลายเป็นความหลงที่ทำให้เราติดอยู่กับสิ่งนั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อและความศรัทธาของผู้บริโภคนั้น ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ เมื่อมีความเชื่อ ย่อมมีความหวัง เมื่อบริโภคครั้งแรกแล้วไม่เกิดผลสำเร็จดังที่หวัง ก็ยังคาดหวังในครั้งต่อไปอยู่ ในคราวแรก ผู้บริโภคอาจไม่ได้เชื่อและศรัทธามาแต่เดิม แต่หากผู้บริโภคได้รับข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อ ผู้บริโภคอาจมีการโอนอ่อนไปตามกระแสสังคมได้ เพราะแม้ว่าสังคมไทยจะก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ยุคสมัยใหม่อย่างไร แต่พื้นฐานคนไทยก็ยังมีความเชื่อในเรื่องศาสนา โหราศาสตร์ และไสยศาสตร์ ที่สืบทอดกันมา สุดท้ายแล้วเมื่อผู้บริโภคเกิดปัญหา ก็ต้องหาที่ยึดเหนี่ยว เพื่อเสริมสร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต ความเชื่อความศรัทธาจึงยังคงมีอิทธิพลและเป็นที่ยึดทางใจให้กับชีวิตให้กับคนไทยเสมอมา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจความเชื่อหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผู้ประกอบการธุรกิจความเชื่อหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาไปใช้กับผู้บริโภคเจอเรชั่นวายได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านทัศนคติของผู้บริโภคเจอเรชั่นวายที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้รับรู้และทำความเข้าใจมาก่อนล่วงหน้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อของสำนักต่างๆ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรสื่อสารไปยังผู้บริโภคผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ชัดเจนว่าธุรกิจของผู้ประกอบการนั้นจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือให้บริการความเชื่อในด้านใด เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้และทำความเข้าใจก่อนการใช้บริการ ผู้บริโภคส่วนใหญ่รู้ว่าการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อช่วยให้ผู้บริโภคมีความสบายใจ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรสื่อสารไปยังผู้บริโภคผ่านสื่อต่าง ๆ ว่าธุรกิจของผู้ประกอบการนั้นจะสามารถสร้างความสบายใจให้แก่ผู้บริโภคได้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

2. ด้านประสบการณ์ของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อทางช่องทางออนไลน์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่รู้สึกมีความสุขและใช้ผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อ นั้นๆ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรสื่อสารไปยังผู้บริโภคผ่านสื่อต่าง ๆ ว่าการมาใช้บริการกับธุรกิจของผู้บริการนั้น จะทำให้เกิดความสุขและความสบายใจ นอกจากนี้ยังผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังเชื่อมั่นว่าภาพลักษณ์ และชื่อเสียงของผู้บริการนั้นมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์นั้น ๆ เป็นที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรสื่อสารหรือแสดงผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ผู้บริโภคทราบถึงภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีของผู้ให้บริการ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือและยอมรับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในงานวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรทำการศึกษาทัศนคติและประสบการณ์ของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ ในเจเนอเรชันอื่นๆ ด้วย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมในทุกบริบท และสามารถสร้างแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมกับผู้บริโภคในแต่ละเจเนอเรชัน

2. ในงานวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรทำการศึกษาทัศนคติและประสบการณ์ของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ ในเขตพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมในทุกบริบท และสามารถสร้างแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมกับผู้บริโภคในพื้นที่

3. ในงานวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาทัศนคติและประสบการณ์ของผู้บริโภคเจเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานครที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ ในการศึกษาเท่านั้น ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านความเชื่อบนช่องทางออนไลน์ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้ามากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กันทลัส ทองบุญมา. (2565). องค์ประกอบสำคัญของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม เพื่อส่งเสริมการตลาดเชิงประสบการณ์. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 40(3).
- ถิรวรรณ สกุลวงศ์ศิริโชค. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน: การตลาดเชิงประสบการณ์กับการสนับสนุนแบรนด์ของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ*, 7(3), 126-141.
- ชนาภรณ์ วิวัฒน์สร. (2556). *ทัศนคติและพฤติกรรมที่มีต่อความเชื่อเรื่องโชคลางของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- คณัย ไชยโยธา. (2538). *ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น*. สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- বেনาจิต เพียรรัชย์. (2564). คตินิยมของธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3).
- ฝนริน ชนะกาโชคเจริญ. (2563). อิทธิพลของการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ การแนะนำต่อ และการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเยี่ยมชมมิวเซียมสยาม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภริมา วิธาสถิตย์กุล. (2558). คติชนวิทยา: ความเชื่อกับสังคมไทย. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 1(1), 31-44.
- เมทินี จันทระกระแจะ. (2558). คุณภาพของระบบสารสนเทศและการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- รุ่งนภา บุญคุ้ม. (2536). ทักษะคิดของพัฒนาการตอนนโยบายการจัดตั้งศูนย์สถิติการตลาด: ศึกษากรณีศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 3. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รุจิกาญจน์ สานนท์. (2559). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการโหราศาสตร์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วณะ ภูพานี. (2555). การตัดสินใจของผู้บริโภค. เอกสารประกอบการสอนเรื่องการตัดสินใจของผู้บริโภค. คณะการบัญชีและการจัดการ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวภรณ์ เพียรสุภาพ. (2556). ทักษะคิดและพฤติกรรมต่อความเชื่อด้านโหราศาสตร์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เอกอนันต์ อินทร์ทอง. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจสั่งวัตถุมงคลบูชาของผู้บริโภคในประเทศไทย. *สยามวิชาการ*, 1(38), 23-32
- ไทยรัฐออนไลน์. (2565). "มูเตลู" ขึ้นแท่นอันดับ 1 LINE เผย "เทรนด์ฮิตชีวิตดิจิทัล" ปี 2022. วันที่ค้นข้อมูล 30 มกราคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/business/economics/2582135>
- นฤพนธ์ คิ้ววิเศษ. (2565). มูเตลู: มานุษยวิทยาของเครื่องรางของขลังและโชคกลาง *Mutelu: Anthropology of Fortune and Fetishism*. วันที่ค้นข้อมูล 30 มกราคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/328>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2565). ตำรวจร่างใหม่ของ “ไสยศาสตร์” ยุคดิจิทัล “มูเตลู” ตั้งแต่ต้นยันหลัก. วันที่ค้นข้อมูล 30 มกราคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9650000121872>

- มติชนออนไลน์. (2564). เครียดโควิด! ‘ซีเอ็มเอ็มยู’ ชี้คนไทยหันพึ่งสายมูเตลูคลายเหงา. วันที่ค้นข้อมูล 30 มกราคม 2566, เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/economy/news_2531442
- สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย. (2562). *Experience Marketing* ยืนหนึ่งเหนือคู่แข่งด้วยประสบการณ์. วันที่ค้นข้อมูล 16 กุมภาพันธ์ 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.tasme.or.th/article/4000/>
- Positioning Online. (2566). วิจัย CMMU จัปอินไซด์ความสนใจ “สุขภาพ-สิ่งแวดล้อม” ของผู้บริโภค สร้างกลยุทธ์การตลาด. วันที่ค้นข้อมูล 31 พฤษภาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://positioningmag.com/1429534>
- Future Trends. (2565). *Tinder X Central* ส่งแคมเปญ LOVE destiNATION สุดยอดไอเดียการตลาดเกาะแสเดือนคลั่งรัก. วันที่ค้นข้อมูล 18 เมษายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://futuretrend.co/tinder-x-central-love-destination/>
- Workpointtoday. (2565). เทรนด์มูเตลูมาแรงขั้นสุด เปิดตัวบริษัทการตลาดสายมู (Muketing) เตรียมปล่อย *Horoscope NFT* ด้วย. วันที่ค้นข้อมูล 30 มกราคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://workpointtoday.com/horosociety-muketing-company/>
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of Marketing*. United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Schmitt, B. (2011). *Experience Marketing: Concepts, Frameworks and Consumer Insights*. Foundations and Trends in Marketing, 5(2), 55-112.
- Schiffman, L., & Kanuk, L. (1991). *Consumer Behavior*. Singapore: Prentice-Hall.
- Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. (2015). *Consumer Behavior*. England: Pearson Education Limited.
- Williams, M. (2000). *Is a company's intellectual capital performance and intellectual capital disclosure practices related? Evidence from publicly listed companies from the FTSE 100*. Paper Presented at McMasters Intellectual Capital Conference.

แนวทางการพัฒนาอาชีพด้วยแบบจำลองโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกัญชง
กรณีศึกษา เขตเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี
Guidelines for Career Development by Value-chain Model of Hemp Fiber
Product: A Case Study of Bang Phra Subdistrict Municipality in Chonburi
Province

อุษา สติชัยมัน (Usa Sathitmon)¹ ทรงธรรม เจริญจันทร์ (Songtham Charoenchan)²

รชตธีรารักษ์ พชรมนต์ชัย (Rachatathamrongk Pacharamonchai)³

ชนาพร บุญเกิด (Chanaporn Boonkurd)⁴

¹อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรการจัดการโลจิสติกส์ดิจิทัล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Program of Digital Logistics Management,

Rajamangala University of Technology Tawan-ok

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิตยพรปัญญาเอก สาขาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Asst. Prof., Doctor of Business Administration Student, Logistics and

Supply Chain Management Program, Suan Sunandha Rajabhat University

³ดร., อาจารย์ประจำสถาบันเทคโนโลยีการบินและอวกาศ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Dr., Lecturer, Institute of Aviation and Aerospace Technology,

Rajamangala University of Technology Tawan-ok

⁴อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Program of Management, Rajamangala University

of Technology Tawan-ok

Received: 30 October 2023

Revised: 30 November 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกัญชง 2) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลอาชีพที่เกี่ยวข้องจากโครงสร้างโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์เส้นใยกัญชง 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการสร้างอาชีพให้กับชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ ใช้การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาจากผู้อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางพระจำนวน 389 ตัวอย่างเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบ 5 ตัวเลือก และการวิจัยเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่กลุ่มตัวแทนหน่วยงานเทศบาล กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนจากชุมชนกลุ่มละ 3 ตัวอย่างด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาร่วมกับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าประเด็นหัวข้อที่ได้รับคะแนนความคิดเห็นมากที่สุดคือการที่ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการขายผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกัญชงผ่านระบบออนไลน์ได้ ที่ระดับคะแนน 3.87 (เห็นด้วย) รองลงมาคือชุมชนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต (ถัก ทอ เย็บ) เส้นใยกัญชงได้ที่ระดับคะแนน 3.84 (เห็นด้วย) และลำดับที่สามคือชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการผลิต (ถัก ทอ เย็บ) ได้ที่ระดับคะแนน 3.80 (เห็นด้วย) โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือการให้ความรู้ด้านการผลิต การจัดจำหน่ายผ่านร้านค้าในพื้นที่และระบบออนไลน์ และการสร้างรายได้ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนด้านงบประมาณและเครือข่ายจากโซ่คุณค่าควรสนับสนุนด้านวัตถุดิบ ผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ว่า กิจกรรมของโซ่คุณค่าที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างอาชีพแก่ชุมชนคือการผลิต การจัดจำหน่าย และการสร้างมูลค่าจากเครือข่าย ดังนั้นการวางแผนนโยบาย การสนับสนุน และการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนจึงควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับเหล่านี้เพราะชุมชนให้การยอมรับว่าสามารถนำไปพัฒนาอาชีพให้กับชุมชนได้

คำสำคัญ: โซ่อุปทาน, โซ่คุณค่า, กัญชง, ผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกัญชง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the characteristics of the supply chain and value chain of hemp fiber products. 2) to analyze information on occupations related to value chain of hemp fiber products. 3) to suggest guideline of jobs creating for Bang-Phra subdistrict municipality community. Mixed research method was used in this research. The quantitative research was studied from 389 sampling of residents in Bang-Phra subdistrict municipality which collected data by 5-scale Questionnaire. The qualitative research was studied from informant groups which were officer of Bang-Phra subdistrict municipality, community leaders and community agents, 3 sampling per groups by in-depth interviews. The data were analyzed with descriptive statistics and descriptive analysis. The research results were found that the topic received the highest point was community can develop an online sales career at 3.87 (agree). Next,

the community could learn production methods (Knitting, weaving, sewing) at 3.84 (agree). The community could develop career of producer (Knitting, weaving, sewing) at 3.80 (agree). The important development guideline was to provide knowledge about production, selling in shop, selling online and income generating. And then, the government should support budget and value chain network should support inbound raw material. The research results could synthesize knowledge that value chain activities relate to job creation for communities was production, sales and value-added generating. So, policy planning, supporting and budget management to promote careers should build on these topics because communities accepted that it could lead to job development for the community.

Keywords: Supply chain, Value chain, Hemp, Hemp fiber product

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 ได้กำหนดกัญชง (Hemp) ที่มีสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทต่ำสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรมได้ โดยการปลูกต้องมีการควบคุมเฉพาะยกเว้นแต่เส้นใยแห้งที่ไม่ถือว่าเป็นสารควบคุม และการขออนุญาตผลิต จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองด้วยคุณลักษณะยาเสพติดประเภทที่ 5 เฉพาะกัญชงตามกฎหมายกำหนดไว้ว่าให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ขออนุญาตดำเนินงานในระยะเวลา 3 ปีแรก หลังจากนั้นให้ประเมินตามความเหมาะสมเพื่อผ่านให้กับวิสาหกิจชุมชนหรือนิติบุคคลที่มีความพร้อม โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของภาครัฐ (กองควบคุมวัตถุเสพติด, 2562) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดกลุ่มธุรกิจใหม่ที่เกี่ยวข้องกับกัญชง โดยได้ร่วมดำเนินการกับทางหน่วยงานของรัฐเพื่อปลูกผลผลิตจากกัญชง และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกก็เป็นหนึ่งในหน่วยงานของรัฐที่เห็นถึงโอกาสในการสร้างองค์ความรู้ วิชาการ งานวิจัย รายได้และอาชีพจากธุรกิจของกัญชงเกิดเป็นโครงการพัฒนากัญชาและพืชสมุนไพรอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรและการแพทย์ โดยมีการลงนามร่วมกับวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่นและที่สนใจจำนวน 12 แห่ง เพื่อสร้างต้นแบบการปลูก พัฒนาพันธุ์ เพาะเลี้ยง แปรรูป และสร้างผลิตภัณฑ์ในทุกส่วนในรูปแบบ Zero waste โดยคาดหวังให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจทุกภาคส่วนของโซ่อุปทาน ที่สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยให้อย่างเขตเทศบาลบางพระให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สุมพร บุญเกิด, 2565)

ด้วยนโยบายและแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ใกล้เคียงเกิดเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาพืชสมุนไพรที่เกี่ยวข้องกับกัญชงที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับเทศบาลตำบลบางพระ เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้และปัจจัยที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกัญชง โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็น

ว่าผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยได้รับการตอบรับที่ดีอยู่ในระดับมาก ผู้บริโภคยินดีที่จะซื้อผลิตภัณฑ์จำพวก กระเป๋าสานใยกล้วยง ผ้าพันคอหรือผ้าคลุมไหล่เส้นใยกล้วยง และหมวกเส้นใยกล้วยงตามลำดับ ผลการศึกษา ยังทำให้ทราบถึงระดับราคาของผู้บริโภคสามารถจ่ายให้กับผลิตภัณฑ์จากใยกล้วยงเฉลี่ยอยู่ที่ 300 – 1,000 บาท โดยเหตุผลที่ทำให้ผลิตภัณฑ์จากใยกล้วยงได้รับการยอมรับคือมีความทนทาน มีคุณภาพสูง เป็นของจาก ธรรมชาติ มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีราคาที่ยอมรับได้ (สุภาภรณ์ บุญเจริญ, อุษา สติชัยมัน, จิตสุภา สาร และชัยวัฒน์ หลุทัยพันธ์, 2564) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นถึงโอกาสของการพัฒนาที่จะช่วยสร้าง อาชีพและรายได้จากผลิตภัณฑ์เส้นใยกล้วยงที่ถือว่าเป็นอุตสาหกรรมชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิด จากทุนทางวัฒนธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากการเรียนรู้ตามแนวคิด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ภายใต้แนวคิดพลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืนจากกระบวนการส่งเสริมผ่านงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรม (สุทิน เรืองปานกัน, ทรงคุณ จันทอ และระพีพันธ์ ศรีสัมพันธ์, 2565) โดยการพัฒนาอาชีพจำเป็นต้องมีพัฒนาและ ศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและการสร้างมูลค่า (Value added) ที่จะนำไปสู่แนวทางปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม เกิดความเข้าใจถึงบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทาน และเกิดการวางแผน สันับสนุนที่ถูกต้อง ตลอดจนภาครัฐสามารถวางนโยบายเพื่อของบประมาณสนับสนุนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม การพัฒนาให้เกิดอาชีพที่มีประสิทธิภาพและสร้างรายได้จำเป็นต้องมีการมองภาพรวมหรือรูปแบบ จำลองเกี่ยวกับโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าที่ถูกต้องเหมาะสม อย่างงานวิจัยของชุดิระและคณะเกี่ยวกับการ ยกระดับโซ่คุณค่าของห่วงโซ่อุปทานพลาสติกแปรรูปจังหวัดสมุทรปราการ ได้แสดงให้เห็นไว้ว่าจะพัฒนา มูลค่าของพลาสติกแปรรูปได้นั้นจำเป็นต้องมองเห็นภาพรวมของปัญหาและวิธีการปฏิบัติทั้งระบบเพื่อ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละภาคส่วนในโซ่อุปทาน เพื่อนำไปสู่การยกระดับโซ่คุณค่าหรือมูลค่าของ ผลิตภัณฑ์ให้มีเพิ่มขึ้นอย่างถูกต้องด้วยการพัฒนากิจกรรมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ (ชุดิระ ระบอบ, ชีรวิทย์ สุริรัตนันท์, บรรเจิดศักดิ์ สันหมักดี, ชนิชา หมอยาดี, มรกต กำแพงเพชร และกัณต์ดิฏกมาฐ รัตนปริญญาณุกุล, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงโอกาสและประเด็นงานวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาและการ จัดการอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างประโยชน์ สร้างอาชีพ และรายได้ให้กับชุมชนจากเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกกับชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ ผ่านแนวคิดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าที่จะช่วยทำให้เห็นถึงภาพรวมของการผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยง กิจกรรมที่สร้างคุณค่า และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชนจากงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาอาชีพ ด้วยแบบจำลองโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์เส้นใยกล้วยงกรณีศึกษา เขตเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี ภายใต้ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจถึงโครงสร้างโซ่อุปทานและกิจกรรมของโซ่คุณค่าที่จะนำไปสู่การ หาแนวทางส่งเสริมความรู้ให้กับชุมชนเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถวางแผนนโยบาย งบประมาณ และ กิจกรรมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยงในเขตเทศบาลตำบลบางพระ

ตลอดจนทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนใกล้เคียงได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยง ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อสร้างอาชีพจากแนวคิดโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยง ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยงให้กับ ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดโซ่อุปทาน โดยนิยามเกี่ยวกับแนวคิดนี้คือ กิจกรรมหรือหน่วยงานของธุรกิจตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบจนกระทั่งถึงกระบวนการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค หลักการของโซ่อุปทานคือการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายใต้เป้าหมายการพัฒนาการตอบสนองความต้องการของระบบธุรกิจให้มีมากขึ้น (ทรงธรรม เจริญจันทร์, 2563) โซ่อุปทานเป็นเรื่องของการดำเนินงานร่วมกันเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่ครอบคลุมกิจกรรมตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จนกระทั่งถึงการบริการแก่ผู้บริโภคคนสุดท้าย (ไชยยศ ไชยมันคง และมยุพันธ์ ไชยมันคง, 2557) โดยโซ่อุปทานจะมีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายของแหล่งวัตถุดิบที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งต้นน้ำ (Upstream) ผู้ผลิตสินค้าหรือผู้แปรรูปสินค้าที่เป็นฝ่ายกลางน้ำ (Midstream) และผู้ที่ทำหน้าที่บริโภคสินค้าที่จุดปลายน้ำ (Downstream) ที่สามารถนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมด้านการบริการ เกษตร การท่องเที่ยว เป็นต้น (ศุภวิษญ์ ภูประภาชาติ, 2563) จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงใจความสำคัญของแนวคิดโซ่อุปทานที่ว่าเป็นการศึกษาและการอธิบายถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าตั้งแต่เรื่องของวัตถุดิบ การขนส่ง การผลิต การตลาด การจำหน่าย การให้บริการ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งแนวคิดโซ่อุปทานในงานวิจัยฉบับนี้จะกล่าวถึงภาพรวมของโครงสร้างธุรกิจของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยงว่าเป็นอย่างไรเพื่อพัฒนาไปสู่การวางแผนกิจกรรมด้านอาชีพตามแนวคิดของโซ่คุณค่าต่อไป

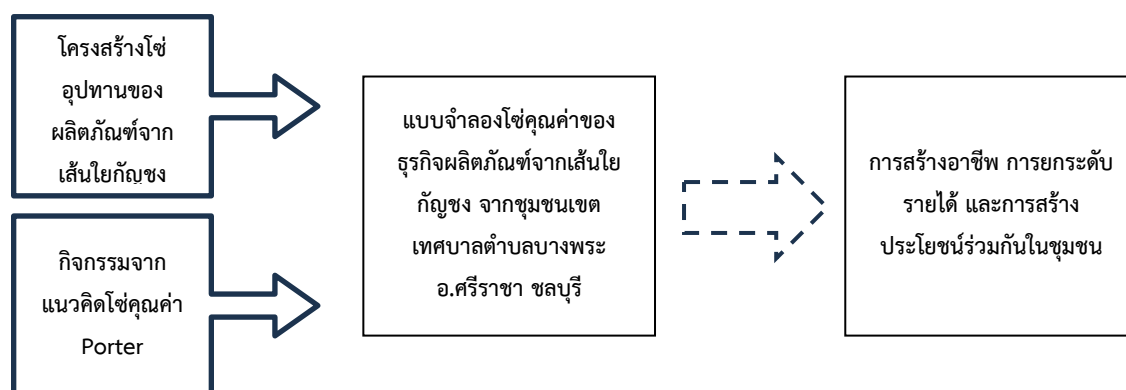
แนวคิดของเกี่ยวกับโครงสร้างของโซ่อุปทานในระบบธุรกิจ เป็นแนวคิดที่อธิบายถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยงานที่ประกอบไปด้วยผู้มีส่วนใดส่วนเสียคือ ผู้จัดหาวัตถุดิบ (Supplier) ผู้ผลิต (Manufacturer) ผู้ขาย/ ผู้กระจายสินค้า (Wholesalers) ผู้ขายปลีก (Retailers) ลูกค้า (Customer) โดยการ

ออกแบบโซ่อุปทานที่เหมาะสมจะขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้าและบทบาทของหน่วยธุรกิจในแต่ละขั้นตอนที่จะสามารถตอบสนองความต้องการได้ (ชุดิระ ระบอบ, 2553) โครงสร้างของโซ่อุปทานในระบบของธุรกิจมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการ (Demand) และคุณค่า (Value) ของธุรกิจ ที่เกิดจากการทำงานอย่างสัมพันธ์กันอยู่ภายในโครงสร้าง ดังนั้นด้วยคำอธิบายของโซ่อุปสงค์ (Demand chain) เครือข่ายคุณค่า (Value network) ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) และเรื่องอื่น ๆ ก็ถือว่าการอธิบายเรื่องโครงสร้างของโซ่อุปทานเหมือนกันทั้งสิ้น (ทรงธรรม เจริญจันทร์, 2563) จากแนวคิดดังกล่าวทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าในระบบธุรกิจที่สัมพันธ์กันระหว่างการสร้างความพึงพอใจ และการสร้างคุณค่าที่จะนำไปสู่การสร้างกำไรให้กับธุรกิจ

แนวคิดโซ่คุณค่าในระบบธุรกิจของ Michael E. Porter เป็นแนวคิดที่อธิบายให้เห็นถึงคุณค่าจากโครงสร้างโซ่อุปทานในมุมมองของ Porter ได้อธิบายถึงการดำเนินการของธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภคนั้นประกอบด้วยกิจกรรมที่จำเป็นทั้งสิ้น 9 กิจกรรม ซึ่งทำหน้าที่ขับเคลื่อนอย่างสัมพันธ์กันและส่งผลให้ได้มาซึ่งผลตอบแทน (Margin) โดยที่ Porter ได้อธิบายถึงผลตอบแทนที่เกิดจากการดำเนินงานของกิจกรรมธุรกิจนี้ จะมีค่ามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ คุณค่า (Value) ของสินค้าที่ถูกสร้างขึ้นมาในรูปแบบของมูลค่า หรือราคาขายที่ผู้บริโภคยินดีจ่าย เพื่อให้ได้ซึ่งสินค้ามาตอบสนองความต้องการของตนเอง (ทรงธรรม เจริญจันทร์, 2563) โดย Porter ได้อธิบายถึงกิจกรรมที่สำคัญดังกล่าวไว้ว่าประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำหน้าที่หลัก 2 ประการคือ กลุ่มกิจกรรมหลัก (Primary activities) ที่มีหน้าที่ในการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการของธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าโดยตรงประกอบไปด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโลจิสติกส์เข้าสู่ธุรกิจ กิจกรรมการผลิตหรือการแปรรูปสินค้า กิจกรรมโลจิสติกส์ขายออกไปยังผู้บริโภค กิจกรรมการตลาดและกระบวนการขาย และกิจกรรมการบริการลูกค้า กลุ่มกิจกรรมสนับสนุน (Support activities) ทำหน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อนหรือปฏิบัติงานทั่วไปในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมสนับสนุนนี้จะมีสามารถในการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าหรือบริการในระดับที่ต่ำหรือไม่ส่งผลกระทบประกอบไปด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการจัดซื้อจัดหา กิจกรรมการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อธุรกิจ กิจกรรมการบริหารทรัพยากรบุคคล และโครงสร้างพื้นฐานของระบบธุรกิจ (Chou & Shao, 2022) โดยแนวคิดดังกล่าวจะทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของหน่วยงานในโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันขึงไปสู่การสร้างกิจกรรมตามระบบโครงสร้างของโซ่คุณค่าจาก Porter เพื่อแสดงให้เห็นถึงการสร้างมูลค่าและรายได้จากอาชีพในระบบของโซ่คุณค่าอย่างเป็นรูปธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและสังเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดที่ผ่านมาสามารถนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงถึงกรอบการวิจัยในครั้งนี้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของโซ่อุปทาน และกิจกรรมจากแนวคิดโซ่คุณค่าของ Porter สามารถสังเคราะห์ลักษณะและรูปแบบของอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยตามโครงสร้างของโซ่อุปทาน แนวคิดดังกล่าวจะสร้างความเข้าใจในระบบธุรกิจของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยที่มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยที่จะสนับสนุนให้เกิดชุมชนเทศบาลตำบลบางพระมีการสร้างอาชีพยกระดับรายได้ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเขตชุมชนดังกล่าว

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาอาชีพด้วยแบบจำลองโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์เส้นใยกล้วยกรณีศึกษา เขตเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้เกิดกระบวนการศึกษา ตรวจสอบ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ที่จะนำไปสู่ผลการศึกษาที่สามารถนำไปใช้พัฒนาอาชีพให้กับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนี้

6.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากผู้อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี อ้างอิงจากรายงานสรุปผลการปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรสำนัก

ทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลบางพระ ประจำปีเดือนมกราคม พ.ศ. 2566 (เทศบาลตำบลบางพระ, 2566, ออนไลน์) จำนวน 13,435 คน โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการคำนวณแบบยามานะ (Taro Yamane) (อัญรารวรรณ งามญาณ, 2554; อรุณ จิรวัดน์กุล, 2562) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนตัวอย่างคือ
$$\frac{13435}{(1+(13435 \times 0.05^2))} = 388.44$$
 หรือประมาณ 389 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) (นวลอนงค์ บุญฤทธิ์พงศ์, 2556) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่มีช่วงอายุระหว่าง 18 - 65 ปี

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive selection) (นวลอนงค์ บุญฤทธิ์พงศ์, 2556) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยคัดเลือกจากวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ กลุ่มข้าราชการจากเทศบาลตำบลบางพระที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับส่งเสริมอาชีพในชุมชนจำนวน 3 คน กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านจำนวน 3 คน และกลุ่มตัวแทนผู้อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลบางพระจำนวน 3 คน

6.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ได้จากการใช้เครื่องมือชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามงานวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดโซ่อุปทานโดยใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัด 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง, เห็นด้วย, ไม่แน่ใจ, ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผ่านระบบ Google form โดยให้เจ้าหน้าที่เก็บรวบรวมจากประชากรในพื้นที่ และเครื่องมือชุดที่ 2 เป็นสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการขอความอนุเคราะห์เข้าพบเพื่อขอสัมภาษณ์โดยตรงหรือขอติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อสัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการนำแบบสอบถามไปใช้งาน ซึ่งถ้านำไปใช้สอบถามหลาย ๆ ครั้งแล้วจะยังคงให้ผลลัพธ์ในลักษณะที่กำหนดไว้เหมือนเดิมหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจหรือไม่ และความเข้าใจนั้นจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางอื่นเพราะหัวข้อคำถาม การตรวจสอบความเชื่อมั่นจะดำเนินการโดยนำแบบสอบถามที่ดำเนินการแก้ไขแล้วไปนำเสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามทั้ง 30 ชุด มาทำการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbachs' alpha coefficient) โดยเมื่อกำหนดค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัคจากแบบสอบถามที่นำไปใช้กับกลุ่มทดลองจะต้องมีค่ามากกว่า 0.7 ขึ้นไปจึงจะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2562) โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัคอยู่ที่ 0.76

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถามส่วนของข้อมูลทั่วไปและแบบสอบถามแบบมาตราวัดจะถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อแปลความหมายตามกระบวนการของการวัดค่ามาตราวัดแบบ 5 ระดับ และข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) รวมกับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555)

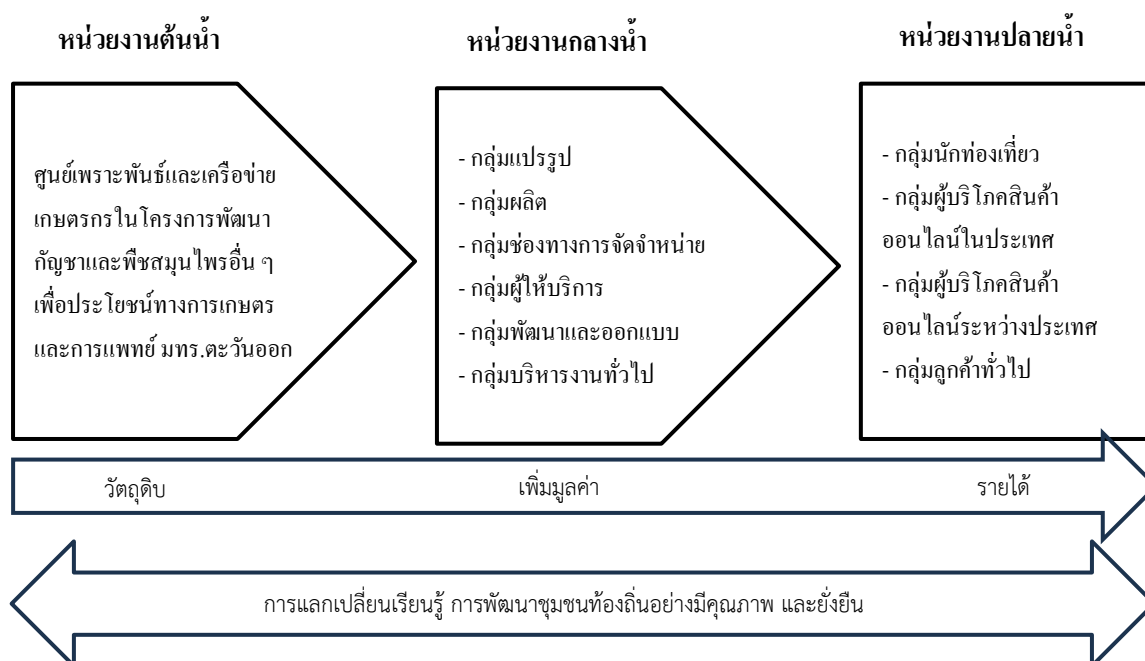
ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามจำนวน 389 ชุดสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามที่กำหนดครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีข้อมูลทั่วไปว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ 54.24 มีอายุอยู่ในช่วง 31 – 40 ปีร้อยละ 35.73 มีการศึกษาอยู่ที่ระดับปริญญาตรีร้อยละ 38.82 ประกอบอาชีพพ่อบ้านและแม่บ้านร้อยละ 18.51 และมีรายได้ในช่วง 15,001 – 25,000 บาทร้อยละ 28.28

2. ลักษณะของโครงสร้างโซ่อุปทานและการออกแบบอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยในเขตชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี

จากการทบทวนวรรณกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภัยและการผลิตผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วย สามารถสรุปภาพรวมโครงสร้างตามแนวคิดโซ่อุปทานได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โครงสร้างโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์จากเส้นใยสังเคราะห์

ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันยูซิงจากการรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมและวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันยูซิงตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำโดยสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

หน่วยงานต้นน้ำทำหน้าที่จัดหาวัตถุดิบ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกและหน่วยงานจากโครงการพัฒนากัญชาและพืชสมุนไพรอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรและการแพทย์ โดยมีบทบาทเป็นผู้จัดหา รวบรวม และจัดส่งต้นกัญชงให้กับกลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ

หน่วยงานกลางน้ำทำหน้าที่แปรรูปและเพิ่มมูลค่าของกัญชง ได้แก่กลุ่มชุมชนของเทศบาลตำบลบางพระตามลักษณะของธุรกิจที่จำเป็น ได้แก่ กลุ่มแปรรูปต้นกัญชงให้อยู่ในลักษณะของเส้นใยที่พร้อมนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ กลุ่มผลิตมีหน้าที่ในการจัดทำผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันยูซิงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถัก เย็บ ทอ เป็นต้น กลุ่มช่องทางการจัดจำหน่ายหรือกลุ่มร้านค้าที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่ต่าง ๆ กลุ่มผู้ให้บริการกับผู้บริโภคในรูปแบบของตัวแทนจำหน่าย (Sales) ติดต่อกับผู้บริโภคและสนับสนุนการขาย กลุ่มพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันยูซิงให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ และกลุ่มบริหารงานทั่วไปที่สนับสนุนและขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานเช่น หน่วยงานท้องถิ่น ผู้สนับสนุนจากภายนอกเทศบาล เป็นต้น

หน่วยงานปลายน้ำคือการให้บริการและการตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค เป้าหมายประกอบไปด้วยกลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่สำคัญอย่างตลาดห้วยสุครีพและชายทะเลบางพระ กลุ่มผู้บริโภคสินค้าออนไลน์ในประเทศ กลุ่มผู้บริโภคสินค้าออนไลน์ระหว่างประเทศ กลุ่มลูกค้าทั่วไปที่มีความสนใจเป็นตัวแทนจัดจำหน่าย เป็นต้น

จากโครงสร้างโซ่อุปทานที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการการสังเคราะห์ข้อมูลและสอบถามจากผู้ภายในเขตพื้นที่ของความเป็นไปได้ในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ตามโครงสร้างของโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันยูซิงที่นำไปสู่การสร้างอาชีพให้กับชุมชน โดยสามารถแบ่งเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องดังนี้ กลุ่มแปรรูปต้นกัญชง กลุ่มผลิตมีจากการถัก เย็บและทอ กลุ่มช่องทางการจัดจำหน่ายหรือกลุ่มร้านค้า กลุ่มผู้ให้บริการและพนักงานจัดจำหน่ายในเขตพื้นที่และตัวแทนจำหน่าย (Sales) ติดต่อกับผู้บริโภค กลุ่มพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันยูซิง และกลุ่มผู้บริหารงานทั่วไป และความสัมพันธ์จากโครงสร้างโซ่อุปทานยังแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มผู้ผลิตกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญอีก 2 หน่วยงานได้แก่ หน่วยงานที่ 1 คือผู้จัดหาวัตถุดิบเกี่ยวกับเส้นใยกันยูซิงให้กับผู้ผลิตในชุมชนซึ่งในที่นี้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากโครงการ พัฒนากัญชาและพืชสมุนไพรอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรและการแพทย์ และหน่วยงานที่ 2 คือกลุ่มผู้บริโภคที่ผู้ผลิตคาดหวังในการจัดจำหน่ายได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคที่เป็นนักท่องเที่ยวในเขตชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ กลุ่มผู้บริโภคออนไลน์ และกลุ่มผู้บริโภคจากร้านค้าทั่วไป

1. ข้อมูลความคิดเห็นเรื่องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยง

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของชุมชนเทศบาลตำบลบางพระเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพผู้ผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยงโดยภาพรวมทั้งหมดกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับของความไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ย 3.34) โดยมีรายละเอียดคือ ด้านความสามารถในการเรียนรู้วิธีการผลิต (ถัก ทอ เย็บ) สินค้าจากเส้นใยกล้วยงกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.84) ด้านการสร้างรายได้จากสินค้าเส้นใยกล้วยงกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.60) ด้านการพัฒนาให้การผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยงเป็นอาชีพหลักของชุมชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ย 2.88) และด้านการพัฒนาให้การผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยงเป็นอาชีพเสริมของชุมชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ย 3.06) โดยแสดงข้อมูลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยง

ที่	หัวข้อความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับความคิดเห็น
1	ชุมชนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิตสินค้า(ถัก ทอ เย็บ) ได้	3.84	1.05	เห็นด้วย
2	สินค้าจากเส้นใยกล้วยง จะสามารถสร้างรายได้	3.60	1.11	เห็นด้วย
3	การผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยงสามารถเป็นอาชีพหลักได้	2.88	1.24	ไม่แน่ใจ
4	การผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยงสามารถเป็นอาชีพเสริมได้	3.06	1.25	ไม่แน่ใจ
รวม		3.34	1.23	ไม่แน่ใจ

2. ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดทำวัตถุดิบ ผู้ผลิต และผู้บริโภค

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของชุมชนเทศบาลตำบลบางพระเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดทำวัตถุดิบ ผู้ผลิต และผู้บริโภคเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอาชีพผู้ผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยงโดยผลสรุปโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.62) โดยมีรายละเอียดคือ หน่วยงานของมทร. ตะวันออกและเครือข่ายโครงการพัฒนาหญ้าและพืชสมุนไพรอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรและการแพทย์สามารถเป็นผู้จัดทำวัตถุดิบเส้นใยกล้วยงให้กับชุมชนได้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.61) หน่วยงานภาครัฐและมทร. ตะวันออกสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปและการผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยงแก่ชุมชนได้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.66) ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระสามารถพัฒนาเป็นจุดจำหน่ายสินค้าจากเส้นใยกล้วยงได้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.69) และชุมชนเทศบาลตำบลบางพระสามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาอาชีพผู้ผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยงร่วมกับเครือข่ายมทร. ตะวันออก ชุมชน และผู้บริโภคได้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.50) โดยแสดงข้อมูลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดหาวัตถุดิบ ผู้ผลิต และผู้บริโภค

ที่	หัวข้อความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น
1	เครือข่ายมทร.ตะวันออกสามารถหาวัตถุดิบเส้นใยกันยงได้	3.61	1.17	เห็นด้วย
2	มทร.ตะวันออกและหน่วยงานภาครัฐสามารถสนับสนุนองค์ ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าจากเส้นใยกันยง	3.66	1.15	เห็นด้วย
3	ชุมชนสามารถเป็นจุดจำหน่ายสินค้าจากเส้นใยกันยงได้	3.69	1.11	เห็นด้วย
4	ชุมชน สามารถทำงานร่วมกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (มทร.ตะวันออก) คนในพื้นที่ผู้ผลิต และจำหน่ายกับผู้บริโภคได้	3.50	1.18	เห็นด้วย
รวม		3.62	1.16	เห็นด้วย

3. ข้อมูลความคิดเห็นของอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันยงตามแนวคิดกิจกรรมโซ่คุณค่า

ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพจากแนวคิดของกิจกรรมโซ่คุณค่าโดยภาพรวมทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ย 3.20) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยคือ อาชีพเกี่ยวกับการแปรรูปต้นกันยงเป็นเส้นใยสำหรับการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.62) อาชีพเกี่ยวกับการถัก ทอ เย็บเส้นใยกันยงเป็นสินค้า (ค่าเฉลี่ย 3.80) อาชีพเกี่ยวกับการขายสินค้าจากเส้นใยกันยงผ่านระบบออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.87) อาชีพเกี่ยวกับการขายสินค้าจากเส้นใยกันยงผ่านร้านค้าในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.77) อาชีพตัวแทนขายสินค้าและให้บริการในร้านค้าออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.43) ชุมชนสามารถจัดหาพื้นที่สำหรับการผลิตสินค้าจากเส้นใยกันยงได้ (ค่าเฉลี่ย 3.61) ชุมชนสามารถจัดหาพื้นที่ในการจัดเก็บวัตถุดิบและสินค้าจากเส้นใยกันยง (ค่าเฉลี่ย 3.61) การพัฒนาอาชีพผู้ผลิตสินค้าจากเส้นใยกันยงให้กับชุมชนจำเป็นต้องมีการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.77) โดยรายละเอียดผลการศึกษาแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพจากแนวคิดโซ่คุณค่าของ Porter

ที่	หัวข้อความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น
กิจกรรมหลักพื้นฐานของโซ่คุณค่า				
1	ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับจัดหาและขนส่งวัตถุดิบมาใช้ผลิต สินค้าได้	2.89	1.26	ไม่แน่ใจ
2	ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการแปรรูปต้นกันยง เป็นเส้นใย กันยงได้	3.62	1.13	เห็นด้วย

ที่	หัวข้อความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
3	ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการผลิต (ถัก ทอ เย็บ) เส้นใยัญชงได้	3.80	1.09	เห็นด้วย
4	ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการขาย สินค้าจากเส้นใยัญชงผ่านระบบออนไลน์ได้	3.87	1.09	เห็นด้วย
5	ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการขาย สินค้าจากเส้นใยัญชงผ่านร้านค้าในพื้นที่ได้	3.77	1.06	เห็นด้วย
6	ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการตลาดและการโฆษณาให้สินค้าจากเส้นใยัญชงได้	3.34	1.25	ไม่แน่ใจ
7	ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับตัวแทนขาย สินค้าจากเส้นใยัญชงสำหรับ ร้านค้าในพื้นที่ได้	3.18	1.31	ไม่แน่ใจ
8	ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับตัวแทนขาย สินค้าจากเส้นใยัญชงสำหรับ ระบบออนไลน์ได้	3.43	1.27	เห็นด้วย
กิจกรรมสนับสนุนของโซ่คุณค่า				
9	ชุมชนมีความสามารถสามารถพัฒนาพื้นที่สำหรับผลิต สินค้าได้	3.61	1.17	เห็นด้วย
10	ชุมชนมีความสามารถพัฒนาพื้นที่สำหรับจัดเก็บวัตถุดิบและสินค้าได้	3.61	1.23	เห็นด้วย
11	ชุมชนมีความสามารถจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือ เพื่อผลิตสินค้าได้	3.15	1.26	ไม่แน่ใจ
12	ชุมชนมีความสามารถในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อผลิตสินค้าได้	3.35	1.29	ไม่แน่ใจ
13	ชุมชนเทศบาลมีความสามารถในการบริหารเกี่ยวกับเครือข่าย ได้	3.26	1.25	ไม่แน่ใจ
14	ชุมชน มีความสามารถพัฒนาเกี่ยวกับการออกแบบ สินค้าได้	3.24	1.16	ไม่แน่ใจ
15	ชุมชน มีความสามารถในการจัดหาแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพได้	2.68	1.31	ไม่แน่ใจ
16	ชุมชนควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อสร้างอาชีพ	3.77	1.17	เห็นด้วย
17	การพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยัญชงจะช่วยพัฒนารายได้และคุณภาพสังคมได้	3.13	1.24	ไม่แน่ใจ
รวม		3.20	1.28	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 3 สามารถวิเคราะห์ความคิดเห็นของจากกลุ่มตัวอย่างได้ว่า ชุมชนมีความสนใจในการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เส้นใยัญชงตามลักษณะของกิจกรรมจากแนวคิดโซ่คุณค่าพบว่า มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยกับอาชีพจากกิจกรรมหลักเป็นจำนวน 5 หัวข้อ และมีความไม่แน่ใจจำนวน 3 หัวข้อ และด้านกิจกรรมสนับสนุนที่เกี่ยวกับการบริหารทั่วไปของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยัญชงพบว่า มีความคิดเห็น

ในระดับเห็นด้วยกับการบริหารทั่วไปจากกิจกรรมสนับสนุนจำนวน 3 หัวข้อ และมีความไม่แน่ใจจำนวน 7 หัวข้อ

โดยรายละเอียดเพิ่มเติมจากข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างคือ ต้องการให้มีการพัฒนาอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้อย่างสม่ำเสมอ และต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ มหาวิทยาลัย และเอกชน ในเขตเทศบาลตำบลบางพระเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพอย่างจริงจัง

4. ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วย

จากข้อมูลจากแบบสอบถามทำให้เห็นถึงแนวโน้มและความเป็นไปได้ของการพัฒนาอาชีพจากผลิตภัณฑ์เส้นใยกล้วยให้กับชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี และเพื่อเพิ่มความชัดเจนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้นำผลสรุปของข้อมูลดังกล่าวมาเป็นบทสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ และผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ ในประเด็นของการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เส้นใยกล้วยด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ผลการศึกษาดังนี้

หน่วยงานภาครัฐ และเทศบาลตำบลบางพระ

- ด้านองค์ความรู้ จากข้อมูลของแบบสอบถาม ทางหน่วยงานสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิต ออกแบบ จัดจำหน่าย และสนับสนุนการขายในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยได้

- ด้านงบประมาณ เนื่องจากมีการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพในหลายประเภท ให้กับชุมชน รวมถึงการพยายามผลักดันเรื่องของผลิตภัณฑ์กล้วยอยู่แล้ว จึงมีแนวโน้มในการจัดหางบประมาณเพื่อการพัฒนาได้

- ด้านการพัฒนา หน่วยงานสามารถสร้างความร่วมมือในรูปแบบของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้ผลิตกล้วย กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้ประกอบการ เป็นต้นเพื่อช่วยผลักดันให้เกิดอาชีพได้

ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกและเครือข่าย

- ด้านองค์ความรู้ จากข้อมูลที่ได้รับการยอมรับจำนวน 5 กิจกรรมนั้นสามารถนำไปพัฒนาเพื่อสร้างเป็นอาชีพได้จริง แต่ในบางกิจกรรมอาจจำเป็นต้องหาแนวทางสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเป็นผู้พัฒนา

- ด้านงบประมาณ จากผลการศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนด้านงบประมาณร่วมกับหน่วยงานภายนอกถ้าอยากให้มีการผลักดันอย่างจริงจัง เพราะผลการศึกษาด้านงบประมาณค่อนข้างชี้ชัดในทางที่ไม่แน่ใจถ้าต้องมีการจัดสรรงบประมาณหรือการสนับสนุนจากตัวชุมชนเอง

- ด้านการพัฒนา ควรให้มีวางแผนการพัฒนาโดยมุ่งเป้าไปยังกิจกรรมหรืออาชีพที่ชุมชนยอมรับเป็นอันดับแรกโดยอาจเริ่มจากการให้ความรู้ และการสร้างประสบการณ์ผ่านกิจกรรมความร่วมมือในแต่ละฝ่าย อันดับต่อมาคือการประเมินผลถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาอาชีพว่าอยู่ในระดับไหนและควรเริ่ม

จากอาชีพอะไร อันดับสุดท้ายคือการจัดสรรงบประมาณและการสนับสนุนที่ควรให้มีการบริหารจัดการ
อย่างเป็นขั้นตอนและครอบคลุมที่จะช่วยให้เกิดผลประโยชน์ตามที่ต้องการร่วมกันทั้งระบบโซ่อุปทาน

ผู้นำตัวแทนชุมชน

- ด้านองค์ความรู้ ชุมชนสามารถเรียนรู้ได้ แต่อาจต้องให้เหมาะสมกับชีวิตความเป็นอยู่ของคน
ในชุมชน และต้องมีผู้สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง จริงจังและต่อเนื่อง

- ด้านงบประมาณ มีความต้องการให้ทางหน่วยงานภาครัฐมีการจัดสรรงบประมาณที่จะ
ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องเพราะชุมชนไม่มีความสามารถในการระดมเงินทุนจากหลาย ๆ
ปัจจัย ที่สำคัญเงินทุนควรมีความเหมาะสมและไม่น้อยเกินไป

- ด้านการพัฒนา เชื่อว่าชุมชนมีความสามารถด้านการพัฒนาในทุกด้านแต่ถ้าเริ่มแรกอยากให้
เกิดการพัฒนารื่องของการให้องค์ความรู้และการสร้างรายได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อใช้เป็นสิ่งดึงดูดให้กับ
ชุมชน

5. แนวทางการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยงให้กับชุมชนเทศบาลตำบล บางพระ

จากข้อมูลและการพิจารณาจากหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพของชุมชน
เทศบาลตำบลบางพระ สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพได้ดังนี้

- ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระมีความพร้อมและความคิดเห็นในเชิงบวกเกี่ยวกับการพัฒนา
อาชีพที่เกี่ยวกับการแปรรูปต้นกล้วยเป็นเส้นใย อาชีพการผลิตอาถั๊ก ทอ เย็บ อาชีพการขายสินค้าออนไลน์
อาชีพการขายสินค้าจากร้านค้าในพื้นที่ อาชีพตัวแทนและให้บริการจำหน่ายสินค้าผ่านระบบออนไลน์
โดยชุมชนสามารถหาสิ่งสนับสนุนตามความคิดเห็นได้คือ พื้นที่สำหรับใช้ในการผลิตจากชุมชน และพื้นที่
ในการจัดเก็บสินค้าและวัตถุดิบ

- หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเทศบาลตำบลบางพระ มีความคิดเห็นในเชิงบวกเกี่ยวกับการ
ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เส้นใยกล้วยงด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทั้งการถัก ทอ
เย็บหรืองานฝีมือประเภทต่าง ๆ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการขายออนไลน์เพื่อให้เกิดกระบวนการขายที่
สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบัน ด้านงบประมาณสามารถจัดหาให้กับการพัฒนา
อาชีพได้โดยมุ่งเน้นไปที่การลงทุนด้านการผลิต การสร้างเครือข่ายและการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิต
เป็นอันดับแรก

- หน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกและเครือข่าย
มีความคิดเห็นเชิงบวกเกี่ยวกับการช่วยส่งเสริมให้เกิดการสร้างอาชีพเกี่ยวกับการผลิตสินค้าจากเส้นใยกล้วยง
โดยจะทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งการจัดหาวัตถุดิบ การมอบความรู้ด้านการออกแบบการผลิต และการ
สร้างเครือข่ายที่จะสนับสนุนให้เกิดการไหลเวียนของวัตถุดิบ องค์ความรู้ และสินค้าไปยังผู้บริโภคให้เกิด
ประสิทธิภาพและรายได้

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วย ได้ดังนี้

1. ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระมีความพร้อมในการสร้างอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วย โดยพัฒนาจากอาชีพที่ทุกฝ่ายเห็นว่ามีความเป็นไปได้มากที่สุดคือ การเป็นผู้ผลิตทั้งการแปรรูปเส้นใยกล้วย การถัก ทอ เย็บ โดยให้ความสำคัญกับการเป็นผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยเป็นอาชีพที่ควรมีการดำเนินการต่อเนื่อง โดยอาชีพที่เกี่ยวข้องดังกล่าวได้รับความคิดเห็นเชิงบวกจากกลุ่มตัวอย่างหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่นในชุมชน

2. ควรมีการวางแผนและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบของการสร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องทั้งการออกแบบ การแปรรูป การจัดจำหน่าย และการสนับสนุนการขายเนื่องจากชุมชนมีแนวโน้มความต้องการให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ว่าควรให้มีการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้ากล้วยเพื่อให้เกิดความเข้าใจและชักจูงให้ชุมชนเกิดความมั่นใจเกี่ยวกับการสร้างมูลค่า ผลประโยชน์ และรายได้จากผลิตภัณฑ์เส้นใยกล้วยนั้นได้มาอย่างไร

3. ควรมีการส่งเสริมให้เข้าใจถึงองค์ประกอบ โครงสร้าง โซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วย โดยจากข้อมูลพบว่าชุมชนมีความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญอย่างการจัดหาพื้นที่การผลิต การจัดเก็บ และการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่น ดังนั้นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญอย่างอื่นเช่น การจัดหาวัตถุดิบ การตลาด การจัดจำหน่ายในร้านค้า การออกแบบและการพัฒนา การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับดำเนินการ การลงทุน และการจัดการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ในรูปแบบของโครงสร้างและการดำเนินงานแบบโซ่อุปทานที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในความร่วมมือและการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่าจากกล้วยไปสู่ผลิตภัณฑ์เส้นใยจากกล้วย ควรมีรูปแบบและลักษณะอย่างไรที่จะเหมาะสมกับชุมชนของตนเอง

4. ติดตามประเมินผล วางแผน และจัดสรรงบประมาณ จากข้อมูลและการนำเสนอแผนงานในข้อ 1-3 จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลจากการตอบรับของชุมชน ภาครัฐ และหน่วยงานเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สามารถนำไปสรุปเป็นแผนงานที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนนำเสนอแผนงานที่จะช่วยในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเชิงรูปธรรมต่อไป

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดโครงสร้างของโซ่อุปทานและแนวคิดโซ่คุณค่าสามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนาอาชีพได้

จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดโซ่อุปทาน โครงสร้างโซ่อุปทาน โซ่คุณค่า และการสร้างแนวปฏิบัติหรืออาชีพจากแนวคิดดังกล่าว โดยจากแนวคิดได้อธิบายถึงสิ่งสำคัญคือ โซ่อุปทานบ่งบอกถึงการดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบของเครือข่ายและการสร้างระบบการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกันเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ และโซ่คุณค่าบ่งบอกถึงกิจกรรมจากโครงสร้างของโซ่อุปทานที่จะช่วยให้เกิดการสร้างคุณค่า (Value) และรายได้ (Margin) ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การสร้างอาชีพได้อย่างมีหลักการ โดยจากผลการวิจัยได้ยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดดังกล่าวผ่านการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในทุกหัวข้อว่า การพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เส้นใยกันขูดจึงต้องมีการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานในระบบโซ่อุปทานเพื่อส่งเสริมไปสู่การพัฒนาเป็นอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าควรมีการสร้างความสัมพันธ์และกำหนดกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมและสามารถปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเข้าใจ

เช่นเดียวกันกับแนวคิดโซ่คุณค่าที่นำมาใช้ได้แสดงผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมโซ่คุณค่าของ Porter สามารถนำไปสร้างอาชีพให้กับชุมชนได้คือ การผลิต (Manufacturing) การขาย (Sales) และการบริการ (Services) ซึ่งถือว่าเป็น 3 ใน 5 ของกิจกรรมหลักพื้นฐานของแนวคิดโซ่คุณค่า ร่วมกับกิจกรรมสนับสนุนบางอย่างเช่น สิ่งก่อสร้างเพื่อการผลิต (Infrastructure) เป็นต้น โดยผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรสุดา รูปจันทร์ (2563) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครสวรรค์ที่ว่า การสร้างคุณค่าและรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในการดูแลของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครสวรรค์ให้มีอาชีพที่ดีขึ้นนั้นสามารถพัฒนาได้จากการใช้แนวคิดโซ่คุณค่าของ Porter ด้วยการวางแผนการพัฒนากิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริมจากแนวคิดให้เกิดการดำเนินงานที่มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกันเพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรเกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นระบบ (ฉัตรสุดา รูปจันทร์, 2563) และข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญได้อธิบายถึงการสร้างอาชีพจากแนวคิดของการพัฒนาคุณค่ากันขูดไว้ว่า การพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกันขูดจำเป็นต้องมีการวางแผนและกำหนดรูปแบบกระบวนการปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชนให้ได้เป็นอันดับแรกเพราะจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการสร้างรายได้ได้อย่างเป็นรูปธรรมทำให้ชุมชนมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตาม หลังจากนั้นจึงให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับกันขูดอย่างเป็นระบบพร้อมกับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Sousa & Ferreiro (2023) ที่ได้แสดงผลเกี่ยวกับสร้างเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาโซ่คุณค่าอาหารเกษตรกรได้จากการมอบโอกาสทางการค้าและความรู้ด้านเทคนิคเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายและการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนจาก

หน่วยงานเช่น ภาครัฐและมหาวิทยาลัย ที่ถือว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดการยกระดับคุณค่าและผลประโยชน์ในกระบวนการเกษตรกรรมให้มากขึ้น (Sousa & Ferreira, 2023)

จากข้อมูลสามารถสังเคราะห์ได้ว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดของโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าเพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างอาชีพจากมุมมองด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับรายได้ การสนับสนุน และความร่วมมือของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง นั้นแสดงให้เห็นว่าแนวคิดของโซ่คุณค่าเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ศึกษาเพื่อพัฒนา ยกระดับ และสร้างอาชีพให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกด้านหนึ่งจากมุมมองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า การมุ่งเน้นไปที่การสร้างรากฐาน สร้างกระบวนการ และการสร้างเครือข่ายให้ชุมชนคือสิ่งจำเป็นที่จะนำไปสู่การพัฒนาในรูปแบบของโครงสร้างอาชีพที่มีความเป็นไปได้ตามแนวคิดของโซ่อุปทาน จึงอาจสรุปได้ว่าแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาระบบ หน้าที่ และบทบาทให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อวางแผนพัฒนาอาชีพเชิงรูปธรรมได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการใช้แนวคิดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าในการพัฒนาอาชีพเป็นแนวทางที่ยอมรับได้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพได้อย่างชัดเจนทั้งด้านโครงสร้างและผลประโยชน์ที่จะได้รับ

2. ผลจากการวิจัยและแนวทางการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยอย่างเป็นระบบ

การวิจัยครั้งนี้ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญต่อการวางแผนในการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากกล้วยที่มีความชัดเจนตามแนวคิด เนื่องจากการได้มีการขยายบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการจัดหาวัตถุดิบ มาสู่การผลิตแปรรูป จนถึงจุดสุดท้ายเกี่ยวกับการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในมุมมองที่เป็นไปได้ แนวคิดสนับสนุนให้ชุมชนเข้าใจถึงการจัดการในระบบโซ่อุปทานตั้งแต่เรื่องของการบริหารวัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต การจัดการพื้นที่ผลิต จัดเก็บ จัดจำหน่าย และการตอบสนองต่อผู้บริโภคเชิงรูปธรรม รวมถึงการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pradabwong, Braziotis, Tannock & Pawar (2017) ที่ได้ค้นพบจากงานวิจัยเรื่องการจัดการกระบวนการทางธุรกิจและโซ่อุปทานมีอิทธิพลต่อสมรรถภาพและความได้เปรียบทางการแข่งขันว่า บทบาทของการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและสร้างการแข่งขันที่ดีนั้น เกิดมาจากการจัดการกระบวนการภายในธุรกิจและการบริหารความร่วมมือระหว่างธุรกิจโซ่อุปทานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (Pradabwong, Braziotis, Tannock, & Pawar, 2017)

และผลการศึกษาจากแนวคิดกิจกรรมโซ่คุณค่าของ Porter ยังเป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของการสร้างคุณค่าและรายได้จากอาชีพผ่านบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารและวางแผนพัฒนาให้เกิดการสร้างอาชีพที่ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของหน่วยงานและชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ นอกจากนี้ผลของการศึกษายังสนับสนุนให้เกิดลำดับขั้นตอนของการวางแผนสำหรับการพัฒนาอาชีพเช่น จุดเริ่มต้นของการพัฒนา การแบ่งหน้าที่ของหน่วยงาน การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกับการพัฒนาให้กับชุมชน เป็นต้น โดยลำดับขั้นตอนดังกล่าวจะ

ทำให้เกิดแผนการพัฒนาทางอาชีพที่มีความชัดเจนและนำไปสู่การมีสร้างระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2565) ในเรื่องอิทธิพลของการจัดการห่วงโซ่มูลค่าที่ส่งผลต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจผ่านความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจอุตสาหกรรมอาหาร จังหวัดสมุทรสาคร ที่ได้อภิปรายไว้ว่า การวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากการศึกษาแนวคิดโซ่มูลค่าจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้ว่ากิจกรรมใดมีค่ามากที่สุดและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนหรือสร้างโครงสร้างของธุรกิจให้เกิดการดำเนินงานที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันหรือประสิทธิภาพในการสร้างรายได้ที่ดีมากยิ่งขึ้น

3. ผลการศึกษาและการวางนโยบายด้านการพัฒนาอาชีพ

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์และนำไปสู่การวางนโยบายเพื่อพัฒนาอาชีพให้กับชุมชนได้ว่าการจัดให้มีการวางนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิต การส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างมูลค่า การจัดทำนายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยงให้ชุมชนเข้าใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งด้านทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเองและอาชีพ ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเทศบาลตำบลบางพระต้องมีการวางนโยบายเพื่อสร้างความร่วมมือและความช่วยเหลือแก่ชุมชนในเชิงรูปธรรม เช่น การจัดหาอุปกรณ์เพื่อการผลิต การพัฒนาด้านการออกแบบ และการสนับสนุนด้านงบประมาณที่จะช่วยให้ชุมชนเกิดแรงผลักดันอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายหน่วยงานภายนอกได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เครือข่ายผู้ประกอบการพันธุ์พืชกล้วยง และหน่วยงานอื่น ๆ ต้องมีส่วนร่วมในการวางนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมปัจจัยและการสร้างความร่วมมือที่สำคัญ เช่น การควบคุมวัตถุดิบ การจัดการระบบขนส่ง การตลาดและการโฆษณา เพื่อสนับสนุนให้เกิดความพร้อมและความสมบูรณ์ของโซ่อุปทานที่จะช่วยให้อาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของกล้วยงสามารถปฏิบัติการได้จริงต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้ ที่ทำให้การศึกษาอาจได้ผลที่คลาดเคลื่อนได้แก่ ลักษณะของการวิจัยที่เน้นการศึกษาเพื่อหาข้อมูลสำหรับสร้างแนวทางพัฒนามากกว่าหาข้อเท็จจริงจากสมมติฐาน เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยงให้กับเทศบาลตำบลบางพระฉบับแรกจึงไม่ยังไม่มีข้อมูลสำหรับการตั้งสมมติฐานที่เพียงพอเพื่อหาข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังนั้นผลการศึกษาจึงไม่อาจจะระบุได้อย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอยู่ในชุมชนว่าเป็นอย่างไร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้เกิดแผนการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเส้นใยกล้วยงที่มีข้อมูลเฉพาะเจาะจงมากขึ้นควรมีการหาความสัมพันธ์เชิงตัวแปรและสมมติฐานที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น เพศกับการพัฒนาอาชีพ อายุกับการเลือกอาชีพ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2562). การวิเคราะห์สมการ โครงสร้าง(SEM) ด้วย AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- กองควบคุมวัตถุเสพติด. (2562). คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการกำกับดูแลซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 5 เฉพาะเฮมพ์ (Hemp). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จุฬารัตน์ อังสุพานิชย์. (2565). อิทธิพลของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ส่งผลต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจ ผ่านความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจอุตสาหกรรมอาหาร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ฉัตรสุดา ฐปจันทร์. (2563). แนวทางการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าเพื่อสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชุตีระ ระบอบ. (2553). การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ชุตีระ ระบอบ, ชีรวิทย์ สุริรัตนันท์, บรรเจิดศักดิ์ สันทักดี, ชนิชา หมอยาดี, มรกต กำแพงเพชร และ กันต์ติกรมฐ รัตนปริญาณกุล. (2562). การยกระดับโซ่คุณค่าของห่วงโซ่อุปทานพลาสติกแปรรูป จังหวัดสมุทรปราการ. รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ไชยยศ ไชยมั่นคง และมยุพันธ์ ไชยมั่นคง. (2557). การจัดการซัพพลายเชนและช่องทางการตลาด. กรุงเทพฯ: วิชั่น พีเพรส.
- ทรงธรรม เจริญจันทร์. (2563). การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏจลวันออก.
- เทศบาลตำบลบางพระ. (2566). รายงานสรุปผลการปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลบางพระ ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2566. วันที่ค้นข้อมูล 25 มีนาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://bangphrachon.go.th/>
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นวลอนงค์ บุญฤทธิ์พงศ์. (2556). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฑทอง.
- สุทิน เรืองปานกัน, ทรงคุณ จันทกร และระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์. (2565). การศึกษาภูมิปัญญาในการผลิตเส้นใยกล้วยงเชิงอุตสาหกรรมสิ่งทอชุมชน. วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 5(2), 17-27.
- สยมพร บุญเกิด. (2565). มทร.ตะวันออก พร้อมขับเคลื่อนนโยบายลงสู่การปฏิบัติพัฒนากัญชา-กัญชง ในบริบทสถาบันอุดมศึกษา. วันที่ค้นข้อมูล 10 เมษายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.radio.rmutt.ac.th/?p=25244>

- สุภาภรณ์ บุญเจริญ, อุษา สถิตย์มัน, จิตสุภา ศาคร และชัยวัฒน์ หฤทัยพันธ์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติในการยอมรับการใช้ผลิตภัณฑ์จากัญชงในเขตพื้นที่บางพระ. รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
- ศุภวิชญ์ ภูประภาชาติ. (2563). การจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อในจังหวัดอ่างทอง. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัคราพรรณ งามญาณ. (2554). อันเนื่องมาแต่สูตรของยามานะ. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 34(131), 46-60.
- อรุณ จิรวรรณกุล. (2562). การใช้ตาราง Yamane อย่างไม่ถูกต้องคำนวณขนาดตัวอย่าง. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 28(1), S3-S4.
- Chou, Yen-Chun., & Shao, B. M., Benjamin. (2022). An Empirical Study of Information Technology Capabilities to Enable Value Chain Activities and Interfaces. *Information Systems Frontiers* (2023), 25, 1533–1547.
- Pradabwong, J., Braziotis, C., Tannock, D. T., James., & Pawar, S., Kulwant. (2017). Business Process Management and Supply Chain Collaboration: Effects on Performance and Competitiveness. *Supply Chain Management: An international Journal*, 22(2), 107-121.
- Sousa, Cristina., & Ferreiro, D.F., Maria. (2023). Small, Smart and Sustainable: Networking to Develop the Medicinal and Aromatic Plants Value-chain in Portugal. *European Countryside*, 15(3), 442 – 464.

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อการเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Relationship between Economic Factors and the Stock Price Index Movement in the Stock Exchange of Thailand

วิวัฒน์วงศ์ บุญหนุน (Wiwatwong Bunnun)¹

ญัฐพร ผ่องอรัญ (Nathaporn Phong-a-ran)²

นัทชา โสภภาพ (Natcha Sopaporn)³

นิชิภักดิ์ กทิสาสตร์ (Nithiphak Katisart)⁴

นันทนา งามตามพงศ์ (Nantana Ngamtampong)⁵

^{1,2,3} คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

Faculty of Business Administration and Information Technology,

Rajamangala University of Technology Isan

⁴ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Faculty of Management Science, Rajabhat Maha Sarakham University

⁵ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

E-mail: nathaporn.ph@rmuti.ac.th

Received: 6 November 2023

Revised: 20 November 2023

Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อการเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้วยแบบจำลอง VAR โดยใช้ราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และดัชนีราคาผู้บริโภค และดัชนีราคาหลักทรัพย์ 8 กลุ่มอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลรายเดือนแบบอนุกรมเวลา ตั้งแต่เดือน มกราคม 2561 ถึงเดือน ธันวาคม 2565 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระยะเวลา ทิศทาง และการเป็นส่วนประกอบความแปรปรวนของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาหลักทรัพย์ 8 กลุ่มอุตสาหกรรม ผลการศึกษาบ่งชี้

ว่าการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาหลักทรัพย์ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาหลักทรัพย์ในอดีตเป็นสำคัญ ราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และดัชนีราคาผู้บริโภค ตามลำดับ ดังนั้นเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความผันผวนที่อาจเกิดขึ้น นักลงทุนควรพิจารณาการเปลี่ยนแปลง ราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และดัชนีราคาผู้บริโภค มาประกอบการตัดสินใจลงทุน นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในฐานะผู้ดูแลตลาดทุนของประเทศไทย ควรดำเนินนโยบายให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีการป้องกันความเสี่ยงจากการผันผวนของปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคร่วมด้วย เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนก่อให้เกิดการพัฒนาตลาดทุนไทยเป็นไปอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ราคาน้ำมัน, อัตราแลกเปลี่ยน, ดัชนีราคาผู้บริโภค, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This study used the VAR model to study the relationship between economic factors and the stock price index movement in the Stock Exchange of Thailand (SET). Oil price, exchange rate, consumer product index, and stock price indices of 8 industry groups in the Stock Exchange of Thailand (SET) were employed and studied as variables. Time series monthly data was collected from January 2018 to December 2022 to study and compare the duration, direction, and variance composition of economic factors affecting the changes in stock price indices of 8 industrial groups. The results of the study indicated that changes in stock price indices depend mainly on past changes in stock price indices, followed by oil prices, exchange rates, and the consumer product index, respectively. Therefore, investors should consider oil prices, exchange rates, and consumer product indexes in investment decisions to prevent risks arising from potential fluctuations. In addition, the Securities and Exchange Commission (SEC), as Thailand's capital market supervisory board, should implement a policy for companies listed on the stock exchange to protect against risks from fluctuations in macroeconomic factors in order to promote the efficiency of investment and to contribute the sustainable development of the Thai capital market.

Keywords: Oil price, Exchange rate, Consumer product index, Stock exchange of Thailand

Introduction

The Stock Exchange of Thailand (SET) is one of the country's important venture capital, serving as a center for trading in listed securities to support the development and drive the country's economy, affecting production, employment, and product price levels in the market (Tuna et al., 2021). In addition, it

reflects investor confidence, which will positively affect the expansion and economic growth of the country as a whole (Musembi & Chun, 2020). Nowadays, investors are increasingly interested in investing in the capital market. From securities business statistics between 2020 and 2022, it is found that the number of customers opening accounts has continued to increase. In 2020, the number of customers who opened accounts was 2,154,900, increasing to 3,101,457 in 2021, accounting for 43.92 percent, and in 2022 the number was 3,401,106, increasing 9.66 percent. This indicates an increase in interest in investing in capital market. However, investors expect dividend returns and margins from securities trading from increased the capital gain (Bunnun & Chancharat, 2023). However, investing involves risk and uncertainty of returns. Investors need to study information before deciding to invest in allocating investment funds to be worthwhile and within the level of risk tolerance they can accept (Zaimi, 2022).

However, economic conditions inside and outside the country affect stock price index movement, resulting in fluctuations in both the price and trading volume of securities (Managi et al., 2022; Sarwar et al., 2020; Si Mohammed et al., 2023). When economic conditions change, every industry group in the capital market does not always change in the same direction as the economic condition because securities in some industries may be slightly affected by changes in economic conditions, while others may be greatly affected (Chang et al., 2020; Ghaemi Asl et al., 2022; Hashmi et al., 2022). Therefore, it is necessary to analyse securities together with economic analysis to help decide on the right industry (Thailand Securities Institute, 2011). Many studies examine the impact of economic factors on stock prices (Borteye & Peprah, 2022; Chikwira & Mohammed, 2023; Milon et al., 2023; Prieto & Lee, 2019). Chen, Roll and Ross (1986) studied the use of economic theory to explain the impact of economic factors on stock prices. The study found that various economic factors such as industrial output growth, inflation, interest rates, and oil price have an impact on the return rate of securities because stock price adjusts to the movement of economic variables. Consistent with the research of Jindal (2023), it was found that the SET industry group index was greatly influenced by oil price, exchange rate, and consumer product index (CPI). Fluctuations in these factors can have far-reaching effects on different industries. In addition, the system's gross domestic product, unemployment rate, and money supply are also economic factors that affect stock prices (Paul et al., 2023).

The previous studies indicate that the price index of securities in the capital market often moves up and down according to the economic situation. Investors should, therefore, be aware of various factors related to the stock price index due to the uncertainty of economic factors in each period, which will increase investment risk and result in fluctuations in investment returns. Therefore, it is an important reason to study how changes in economic factors affect the stock price index in SET. The results of this study will benefit

both domestic and foreign investors for use in risk assessment as a guideline for considering investing in SET, resulting in understanding and being able to predict future events to a certain extent to reduce losses caused by risks and increase returns on investments. It is also beneficial to securities companies and securities management companies by using the information obtained as tools for investment planning.

Objective

This study aims to investigate the relationship between economic factors and the stock price index movement in the Stock Exchange of Thailand (SET).

Literature Reviews

For decades, the capital market has been an important economic hub, providing a long-term source of both national and international capital that strengthens the financial strength of businesses and drives national economic development (Olokoyo et al., 2020). However, the capital market is sensitive to economic changes, and there is an interconnection between national capital markets (Wuthisatian, 2014). Therefore, it is necessary to study the impact on the movement of the stock price index. From the literature review, the details are as follows:

Oil Price and Stock Market

Oil price is one of the important economic factors and an important fuel source. It is a key factor in transportation that cannot be replaced in the manufacturing process. Moreover, oil is also a popular product in the world market. Therefore, rising oil price fluctuations impact increased business costs and energy-dependent industries, resulting in increased future expenses. However, when considering the oil price movement across industries (Singhal et al., 2019), oil price fluctuations increase revenue if the company is an oil producer and decrease it if it is an oil user. Particularly for importing countries, an increase in oil prices will put pressure on lower exchange rates and increase inflation in the country (Trinh & Nhan, 2023). In addition, Shen and Variam's research (2018) found that changes in the value of many types of assets as a result of changes in oil prices also affect the returns of securities markets and affect the economic system, especially during periods of economic crisis (Ajmi et al., 2021; Asaad, 2021). Moreover, Rahman's research (2020) found that crude oil price negatively relates to the securities market returns. The impact depends on the industry group. In industries sensitive to oil prices, returns of securities will decrease.

Exchange Rate and Stock Market

The exchange rate plays an important role in whether a company's value increases or decreases (Sikarwar & Gupta, 2019). Consistent with Chaiphat (2014) who studied the impact of foreign currency exchange rates on the capital market and found that fluctuations in the exchange rate may affect the profits

of companies listed in the securities market. A weaker domestic currency may help increase exporters' earnings, as a result, increase the competitiveness of their products in international markets (Sikarwar, 2018). The relationship between the exchange rate and stock returns has been investigated in the context of the SET Index. It was found that changes in the exchange rate between the US dollar and the Baht may affect the returns from investing in the stock market (Chancharat, et al., 2017). Investors can adjust their strategies based on the exchange rate fluctuations' expected impact on the companies' performance in the capital market (Bernal-Ponce et al., 2020; Javangwe & Takawira, 2022; Wong, 2022). Moreover, the IMF's research examines financial globalisation's impact on developing countries. Financial globalisation may cause economies to experience increased exchange rate fluctuations, which may affect trade flows and economic stability. Fluctuations in exchange rates can cause uncertainty for investors and influence market sentiment. In addition, the exchange rate movement also affects foreign investment in Thailand's stock market.

Consumer Product Index and Stock Market

The consumer product index (CPI) is an important economic indicator that shows the inflation rate, which greatly affects economic development. It reflects a general increase in the goods and services' price level or decreased spending power. Such changes may impact different sectors differently (Sathyanarayana & Gargesa, 2018). The previous studies of the relationship between inflation and capital markets found that higher inflation can lead to increased production costs for businesses. Especially in industrial sectors that rely on raw materials, it can affect the profitability and efficiency of stock prices (Eldomiaty et al., 2020; Karki, 2018). During periods of deflation or low inflation, consumer spending may decline, which affects sectors that depend on consumer demand. Investors also follow the CPI because it can influence central banks' decisions on interest rates. A higher CPI could encourage central banks to raise interest rates to reduce inflation, which could also affect business borrowing costs and stock prices. In addition, Hammoudeh et al. (2013) and Cogoljević (2018) stated that if the inflation rate increases, investors will adjust their investments to diversify investment risk that may occur in the future.

According to the review of related literature, the conceptual framework for the research has been drawn as shown in Figure 1

Figure 1 Research Conceptual Framework of The Relationship Between Economic Factors and The Stock Price Index Movement in SET

Methods

This quantitative research aimed to analyse the relationship between economic factors and the stock price index movement in SET by the Econometric method. The secondary data obtained from the literature review were used for analysis in this current research. The details are as follows:

1. Population and Sample

The research population is the stock price index in SET. This study used a purposive sampling method to be in line with the research objectives of 8 industry groups in SET consisting of Agro & Food Industry, Consumer Products, Financials, Industrials, Property & Construction, Resources, Services, and Technology (retrieved from www.setsmart.com). Data on economic factors are oil price (retrieved from www.investing.com), exchange rate (retrieved from Bank of Thailand), and consumer product index (retrieved from National Statistical Office). This study is a time series data of 60 months between January 2018 and December 2022. The scope of variables can be classified as shown in Table 1.

Table 1 Scope of Variables

Variables	Description	Reference
Dependent Variable		
Stock Price Index	Index that reflects stock price movements within the same industry group.	Rujirangsan, K., & Chancharat, S. (2019); Chancharat, S., Sangsai, H., & Rujirangsan, K. (2017)
Independent Variable		
Oil Price (USD Per Barrel)	Crude oil price moves in the World market.	Sirimat et al. (2023) Asaad (2021)

Variables	Description	Reference
Exchange Rate (THB:USD)	Price of 1 unit of US dollar per Baht.	Paul et al. (2023) Jindal (2023) Rujirarangsarn & Chancharat (2019)
Consumer product index (CPI)	Current changes in prices of goods and services compared to prices in a given year (base year).	Sirimat et al. (2023) Eldomiaty et al. (2020) Karki (2018)

2. Data Analysis

To study the relationship between economic factors and stock price index movement in SET using the VAR model (Vector Autoregressive Model) was a relationship analysis of time series data with many related variables. In order to make the analysis results complete and in line with the study objective, the researchers divided the data analysis into four steps with the following details:

2.1 Unit Root Test: Since the data used in the analysis is a monthly time series data, it must be tested for stationarity of the data before taking it to the next step for analysis. However, the analysis of non-stationary time series data may cause problems with unreal relationships among variables in the model (Spurious Regression). This study tested the stationarity of the data using Augment Dickey-Fuller (ADF) (Dickey & Fuller, 1979).

2.2 The optimal lag length was selected based on the Akaike Information Criteria (AIC) (Akaike, 1974). An optimal lag length will result in the lowest AIC value because VAR models analyse relationships between variables in a time series. Moreover, there is a limit on the optimal lag length that should be equal for all variables. Therefore, an optimal lag length test must be performed (Lutkepohl, 1991).

2.3 The impulse response analysis is a method that uses Impulse Response Function (IRF) to analyse the movement of time series variables according to the specified VAR model. Analysing the dynamic effects of changes from shocks caused by one variable or an impulse that affects another variable or a response for the entire system within the same and future periods.

2.4 Variance Decomposition Analysis is a method that can analyse overall changes and compare the relative proportions between the variances in the model at each period. It explains another component of the error variance that occurs in forecasts. Therefore, this study will analyse both impulse response (IRF) and variance decomposition, making the direction and size of the effect of changing the variable of interest on other variables clearer.

Results

This research studied the relationship between economic factors and stock price index movement in SET using the VAR model to analyse monthly time series data for 60 months from January 2018 to December 2022. The researchers divided the study results into six parts as follows.

1. Descriptive Statistics Results

From collecting and analysing data with descriptive statistics such as mean, minimum, maximum, and standard deviation values, the results can be summarised as shown in Table 2.

Table 2 Descriptive Statistics Results

Variables	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
ARGO	441.72	34.75	333.36	507.08
CONSUMP	99.16	20.29	61.98	151.08
FINCIAL	168.42	26.37	110.57	216.49
INDUS	118.70	23.59	64.47	163.88
PROPCON	120.52	16.46	86.81	151.49
RESOURC	210.87	19.17	150.55	247.13
SERVICE	482.33	42.54	365.17	552.87
TECH	193.70	40.45	140.70	276.97
OIL	69.53	20.47	23.34	120.08
EXC	32.34	1.79	29.99	37.92
CPI	101.06	2.96	97.17	108.06

Table 2 displays the outcomes of 11 variables using descriptive statistics. The oil price had a mean of 69.53 and SD of 20.47, the exchange rate had a mean of 32.34 and SD of 1.79, the consumer product index had a mean of 101.06 and SD of 2.96, Agro & Food Industry had a mean of 441.72 and SD of 34.75, Consumer Products had a mean of 99.16 and SD of 20.29, Financials had a mean of 168.42 and SD of 26.37, Industrials had a mean of 118.70, and SD of 23.59, Property & Construction had a mean of 120.52 and SD of 16.46, Resources had a mean of 210.87 and SD of 19.17, Services had a mean of 482.33 and SD of 42.54, and technology had a mean of 193.70 and SD of 40.45.

2. Result of Unit Root Test

This study tested the unit root by ADF method. From testing the data for all 11 variables at normal levels, it was found that the data for 11 variables in natural logarithm form (ln) were non-stationary at the statistical significance level of 0.01. Therefore, the first difference and a higher rank relationship were tested. All data were stationary at the first difference (order of integration equal to 1) at the statistical significance level of 0.01 as shown in Table 3.

Table 3 Result of Unit Root Test

Variable	At Level		First Difference		Result
	T-Statistic	P-Value	T-Statistic	P-Value	
lnARGO	-2.287379	0.1794	-7.63251	0.0000	I(1)
lnCONSUMP	-0.88897	0.7851	-8.40159	0.0000	I(1)
lnFINCIAL	-1.03522	0.7351	-6.40161	0.0000	I(1)
lnINDUS	-0.81727	0.8067	-7.27786	0.0000	I(1)
lnPORPCON	-1.02444	0.7390	-8.23601	0.0000	I(1)
lnRESOURC	-2.59493	0.0997	-8.30964	0.0000	I(1)
lnSERVICE	-2.14185	0.2295	-8.72441	0.0000	I(1)
lnTECH	-1.92498	0.3189	-6.69059	0.0000	I(1)
lnOIL	-1.6376	0.4571	-6.30486	0.0000	I(1)
lnEXC	-2.87588	0.0544	-5.86423	0.0000	I(1)
lnCPI	-1.64043	0.4559	-6.40668	0.0000	I(1)

3. Result of Optimal Lag Length

The results of optimal lag length were the selection of the optimal number of retrospectives for the VAR Model analysis based on the Likelihood Ratio Test (LR). The optimal lag length criterion is Akaike Information Criteria (AIC), with the lowest value of the seven industry groups, including ARGO, CONSUMP, FINCIAL, INDUS, PROPON, RESOURC, and SERVICE. The test statistics revealed that lag1 means that the stock price index, seven industry groups, oil price, exchange rate, and consumer product index (CPI) had the most impact on each other over the past month, except for the TECH industry. The statistical value of the test showed that lag2 means that the stock price, oil price, exchange rate, and consumer product index will have the most impact on each other during the past two months, as shown in Table 4.

Table 4 Results of Optimal Lag Length

ARGO			CONSUMP		FINCIAL		INDUS	
Lag	LR	AIC	LR	AIC	LR	AIC	LR	AIC
0	NA	-16.010	NA	-15.801	NA	-15.576	NA	-15.216
1	54.608*	-16.532*	47.712*	-16.182*	51.295*	-16.030*	53.553*	-15.716*
2	14.0050	-16.251	23.002	-16.101	21.383	-15.913	15.919	-15.477
3	10.0690	-16.010	14.989	-15.873	6.452	-15.477	9.287	-15.111
PROPCON			RESOURC		SERVICE		TECH	
0	NA	-15.760	NA	-15.4318	NA	-15.8295	NA	-15.637
1	60.394*	-16.400*	63.514*	-16.135*	64.449*	-16.552*	36.263	-15.785
2	15.774	-16.158	16.176	-15.902	16.255	-16.321	30.023*	-15.859*
3	10.261	-15.816	11.189	-15.582	13.096	-16.048	13.653	-15.600

Note: * the lowest value

4. Results of Impulse Response Analysis and Variance Decomposition Analysis

The impulse response analysis considers the occurrence of shocks of the stock price index in the agriculture and food industry (lnARGO), oil price (lnOIL), exchange rate (lnEXC) and consumer index (lnCPI). It was found that the stock price index in the Agriculture and Food Industry Group (lnARGO) was the most responsive to unexpected events arising from each industry index. The Agriculture and Food Industry Group (lnARGO) stock price index will decrease immediately in the 1st to 2nd month, then increase and reach equilibrium in the 7th month. The response to unexpected events caused by oil price (lnOIL) increases in the 1st to 2nd month, then drops to the lowest in the 5th month and increases again to reach equilibrium in the 7th month. Moreover, the response to unexpected events caused by the exchange rate (lnEXC) decreases in 1st to 2nd month. Then, it increases to reach equilibrium in 6th month. In addition, the response to unexpected events caused by the consumer index (lnCPI) will decrease in 1st to 3rd month, then increase again to reach equilibrium in 8th month, as shown in Figure 2.

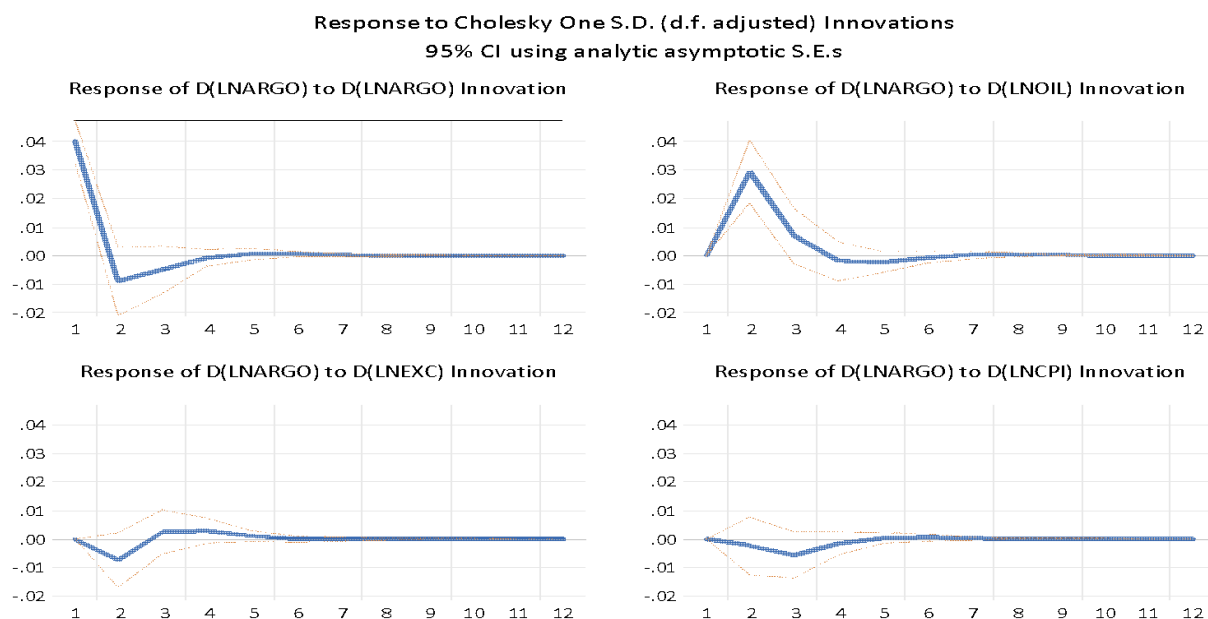

Figure 2 Result of AGRO impulse response analysis

Table 5 Results of AGRO variance composition analysis

ARGO					
Period	S.E.	D(LNARGO)	D(LNOIL)	D(LNEXC)	D(LNCPI)
1	0.040	100.000	0.000	0.000	0.000
2	0.051	64.477	33.157	2.123	0.244
3	0.052	62.809	33.557	2.280	1.354
4	0.052	62.452	33.518	2.584	1.445
5	0.052	62.306	33.635	2.614	1.445
6	0.052	62.291	33.642	2.613	1.453
7	0.052	62.289	33.641	2.615	1.454
8	0.052	62.288	33.642	2.615	1.454
9	0.052	62.288	33.642	2.615	1.454
10	0.052	62.288	33.642	2.615	1.454
11	0.052	62.288	33.642	2.615	1.454
12	0.052	62.288	33.642	2.615	1.454
AVERAGE		65.672	30.780	2.325	1.222

The results of the variance composition analysis of the stock price index changes in the agricultural and food industry group (lnARGO) found that in the 1st month, the fluctuation of the stock price

index change in the agricultural and food industry group (lnARGO) would affect itself 100 percent. As time passes, the impact will decrease, with an average impact of 65.67 percent, a change in the oil price (lnOIL) of 30.78 percent, a change in the exchange rate (lnEXC) of 2.32 percent, and a change in the consumer index (lnCPI) of 30.78 percent, arranged in order of relationship from the highest to the lowest (average of 12 months), as shown in Table 5.

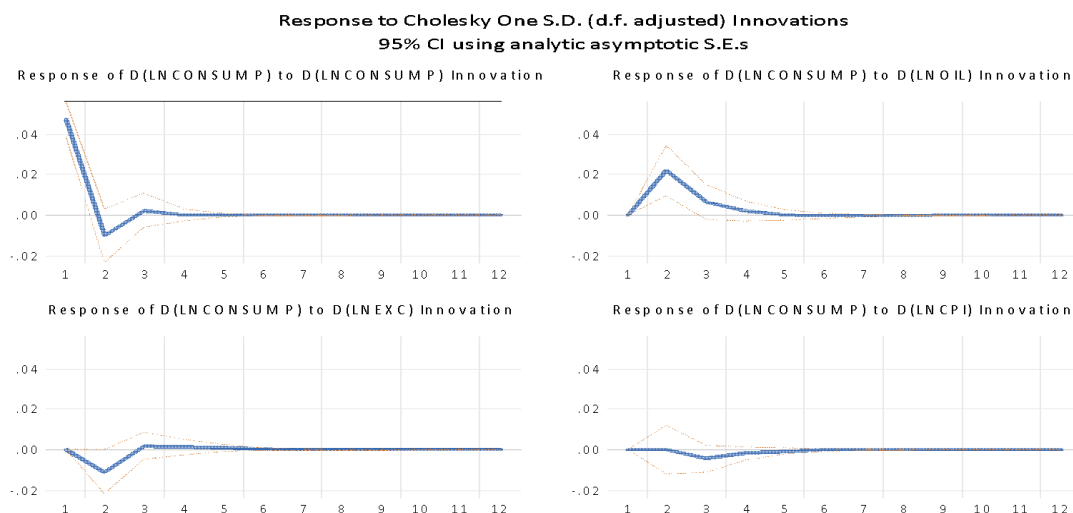

Figure 3 Result of CONSUMP impulse response analysis

Table 6 Results of CONSUMP variance composition analysis

CONSUMP					
Period	S.E.	D(LNCONSUMP)	D(LNOIL)	D(LNEXC)	D(LNCPI)
1	0.0472	100.000	0.000	0.000	0.000
2	0.0541	79.642	16.340	4.018	0.000
3	0.0547	77.950	17.362	4.061	0.627
4	0.0548	77.689	17.452	4.135	0.724
5	0.0549	77.649	17.446	4.171	0.734
6	0.0549	77.649	17.446	4.171	0.734
7	0.0549	77.648	17.447	4.171	0.734
8	0.0549	77.647	17.447	4.171	0.734
9	0.0549	77.647	17.447	4.171	0.734
10	0.0549	77.647	17.447	4.171	0.734
11	0.0549	77.647	17.447	4.171	0.734
12	0.0549	77.647	17.447	4.171	0.734
AVERAGE		79.705	15.894	3.799	0.602

The impulse response analysis considers the occurrence of shocks of the stock price index in the consumer product (lnCONSUMP), oil price (lnOIL), exchange rate (lnEXC) and consumer index (lnCPI). It was found that the stock price index in the consumer product (lnCONSUMP) was the most responsive to unexpected events arising from each industry index. The consumer product (lnCONSUMP) stock price index will decrease immediately in the 1st to 2nd month, then increase and reach equilibrium in the 4th month. The response to unexpected events caused by oil price (lnOIL) increases in the 1st to 2nd month, then drops to reach equilibrium in the 5th month. Moreover, the response to unexpected events caused by the exchange rate (lnEXC) decreases in 1st to 2nd month. Then, it increases to reach equilibrium in 6th month. In addition, the response to unexpected events caused by the consumer index (lnCPI) will occur in 2nd to 3rd month, then increase again to reach equilibrium in 7th month, as shown in Figure 3.

The results of the variance composition analysis of the stock price index changes in the consumer product (lnCONSUMP) found that in the 1st month, the fluctuation of the stock price index change in the consumer product (lnCONSUMP) would affect itself 100 percent. As time passes, the impact will decrease, with an average impact of 79.71 percent, a change in the oil price (lnOIL) of 15.90 percent, a change in the exchange rate (lnEXC) of 3.80 percent, and a change in the consumer index (lnCPI) of 0.60 percent, arranged in order of relationship from the highest to the lowest (average of 12 months), as shown in Table 6.

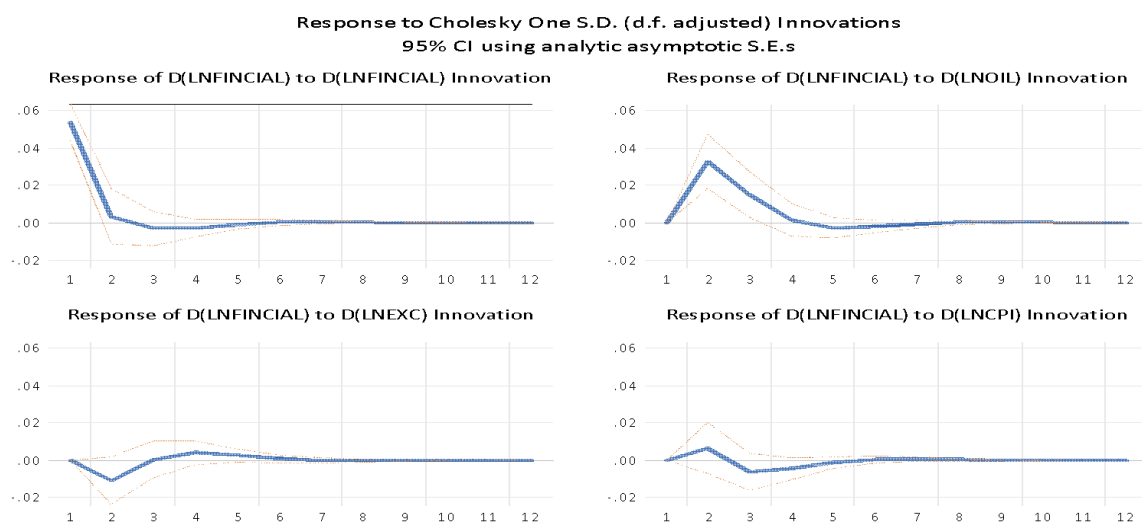

Figure 4 Result of FINCIAL impulse response analysis

Table 7 Results of FINCIAL variance composition analysis

FINCIAL					
Period	S.E.	D(LNFINCIAL)	D(LNOIL)	D(LNEXC)	D(LNCPI)
1	0.0534	100.000	0.000	0.000	0.000
2	0.0641	69.710	26.331	2.953	1.006
3	0.0662	65.686	29.710	2.779	1.825
4	0.0665	65.189	29.446	3.091	2.274
5	0.0666	64.968	29.510	3.222	2.300
6	0.0667	64.894	29.577	3.228	2.301
7	0.0667	64.884	29.580	3.229	2.308
8	0.0667	64.881	29.579	3.230	2.309
9	0.0667	64.880	29.580	3.231	2.309
10	0.0667	64.880	29.580	3.231	2.309
11	0.0667	64.880	29.580	3.231	2.309
12	0.0667	64.880	29.580	3.231	2.309
AVERAGE		68.311	26.838	2.888	1.963

The impulse response analysis considers the occurrence of shocks of the stock price index in the financial (lnFINCIAL), oil price (lnOIL), exchange rate (lnEXC) and consumer index (lnCPI). It was found that the stock price index in the financial (lnFINCIAL) was the most responsive to unexpected events arising from each industry index. The financial (lnFINCIAL) stock price index will decrease immediately in the 1st to 4th month, then increase and reach equilibrium in the 6th month. The response to unexpected events caused by oil price (lnOIL) increases in the 1st to 2nd month, then drops to reach equilibrium in the 8th month. Moreover, the response to unexpected events caused by the exchange rate (lnEXC) decreases in 1st to 2nd month. Then, it increases to reach equilibrium in 7th month. In addition, the response to unexpected events caused by the consumer index (lnCPI) will increase immediately in 1st to 2nd month, then decrease to equilibrium in 6th month, as shown in Figure 4.

The results of the variance composition analysis of the stock price index changes in the financial (lnFINCIAL) found that in the 1st month, the fluctuation of the stock price index change in the financial (lnFINCIAL) would affect itself 100 percent. As time passes, the impact will decrease, with an average impact of 68.31 percent, a change in the oil price (lnOIL) of 26.84 percent, a change in the exchange rate

(lnEXC) of 2.89 percent, and a change in the consumer index (lnCPI) of 1.96 percent, arranged in order of relationship from the highest to the lowest (average of 12 months), as shown in Table 7.

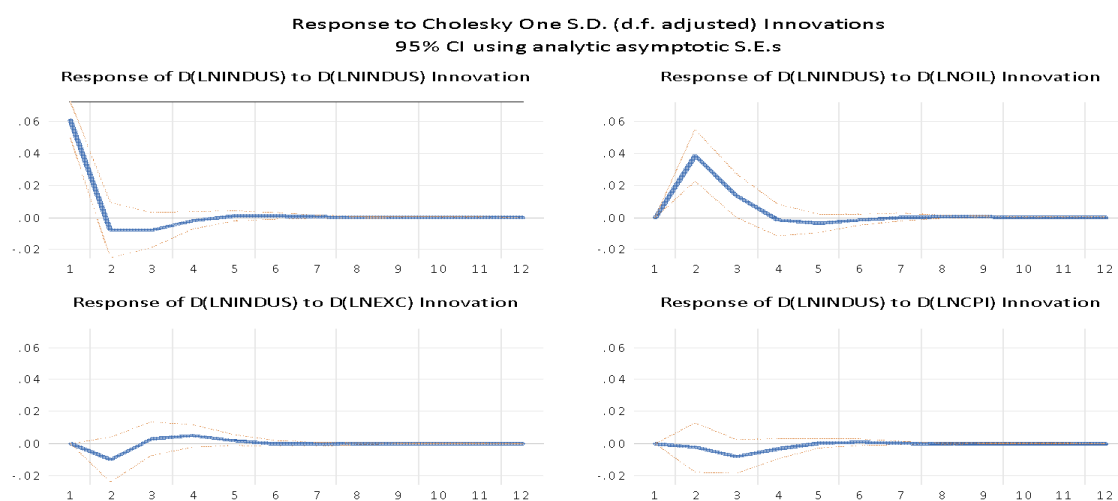

Figure 5 Result of INDUS impulse response analysis

Table 8 Results of INDUS variance composition analysis

INDUS					
Period	S.E.	D(LNINDUS)	D(LNOIL)	D(LNEXC)	D(LNCPI)
1	0.0605	100.000	0.000	0.000	0.000
2	0.0729	70.039	27.966	1.895	0.101
3	0.0751	67.259	29.575	1.948	1.217
4	0.0754	66.842	29.409	2.346	1.403
5	0.0755	66.621	29.572	2.410	1.398
6	0.0755	66.587	29.595	2.408	1.409
7	0.0755	66.584	29.593	2.411	1.412
8	0.0755	66.581	29.595	2.412	1.412
9	0.0755	66.581	29.595	2.412	1.412
10	0.0755	66.581	29.595	2.412	1.412
11	0.0755	66.581	29.595	2.412	1.412
12	0.0755	66.581	29.595	2.412	1.412
AVERAGE		69.736	26.974	2.123	0.051

The impulse response analysis considers the occurrence of shocks of the stock price index in the industry (lnINDUS), oil price (lnOIL), exchange rate (lnEXC) and consumer index (lnCPI). It was found

that the stock price index in the industry (lnINDUS) was the most responsive to unexpected events arising from each industry index. The industry (lnINDUS) stock price index will decrease immediately in the 1st to 3rd month, then increase and reach equilibrium in the 7th month. The response to unexpected events caused by oil price (lnOIL) increases in the 1st to 2nd month, then increases to reach equilibrium in the 5th month. Moreover, the response to unexpected events caused by the exchange rate (lnEXC) decreases in 1st to 2nd month. Then, it increases to reach equilibrium in 6th month. In addition, the response to unexpected events caused by the consumer index (lnCPI) will decrease in 1st to 3rd month, then increase again to reach equilibrium in 8th month, as shown in Figure 5.

The results of the variance composition analysis of the stock price index changes in the industry (lnINDUS) found that in the 1st month, the fluctuation of the stock price index change in the industry (lnINDUS) would affect itself 100 percent. As time passes, the impact will decrease, with an average impact of 69.74 percent, a change in the oil price (lnOIL) of 26.97 percent, a change in the exchange rate (lnEXC) of 2.12 percent, and a change in the consumer index (lnCPI) of 0.05 percent, arranged in order of relationship from the highest to the lowest (average of 12 months), as shown in Table 8.

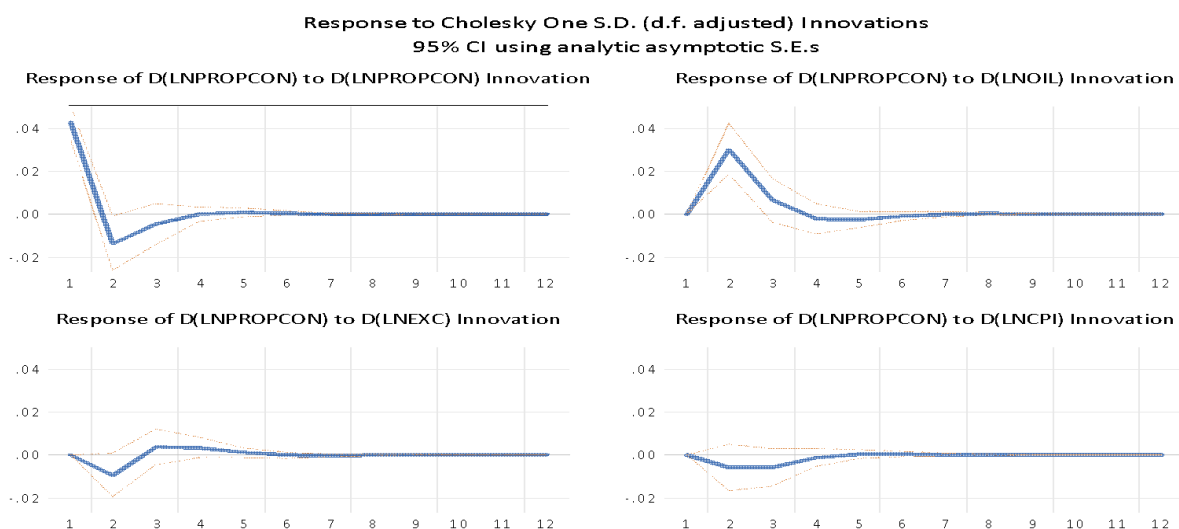

Figure 6 Result of PROPCON impulse response analysis

Table 9 Results of PROPCON variance composition analysis

PROPCON					
Period	S.E.	D(LNPROPCON)	D(LNOIL)	D(LNEXC)	D(LNCPI)
1	0.0429	100.000	0.000	0.000	0.000
2	0.0556	65.592	30.346	2.967	1.096
3	0.0566	63.961	30.638	3.286	2.116
4	0.0567	63.583	30.608	3.649	2.160
5	0.0568	63.458	30.706	3.675	2.161
6	0.0568	63.445	30.712	3.675	2.168
7	0.0568	63.443	30.711	3.677	2.169
8	0.0568	63.442	30.712	3.677	2.169
9	0.0568	63.442	30.712	3.677	2.169
10	0.0568	63.442	30.712	3.677	2.169
11	0.0568	63.442	30.712	3.677	2.169
12	0.0568	63.442	30.712	3.677	2.169
AVERAGE		66.724	28.107	3.276	1.893

The impulse response analysis considers the occurrence of shocks of the stock price index in the property and construction group (lnPROPCON), oil price (lnOIL), exchange rate (lnEXC) and consumer index (lnCPI). It was found that the stock price index in the c property and construction group (lnPROPCON) was the most responsive to unexpected events arising from each industry index. The property and construction group (lnPROPCON) stock price index will decrease immediately in the 1st to 2nd month, then increase and reach equilibrium in the 6th month. The response to unexpected events caused by oil price (lnOIL) increases in the 1st to 2nd month, then increases to reach equilibrium in the 7th month. Moreover, the response to unexpected events caused by the exchange rate (lnEXC) decreases in 1st to 2nd month. Then, it increases to reach equilibrium in 6th month. In addition, the response to unexpected events caused by the consumer index (lnCPI) will decrease in 1st to 3rd month, then increase again to reach equilibrium in 6th month, as shown in Figure 6.

The results of the variance composition analysis of the stock price index changes in the property and construction group (lnPROPCON) found that in the 1st month, the fluctuation of the stock price index change in the property and construction group (lnPROPCON) would affect itself 100 percent. As time passes, the impact will decrease, with an average impact of 79.71 percent, a change in the oil price (lnOIL) of 15.90 percent, a change in the exchange rate (lnEXC) of 3.80 percent, and a change in the consumer

index (lnCPI) of 0.60 percent, arranged in order of relationship from the highest to the lowest (average of 12 months), as shown in Table 9.

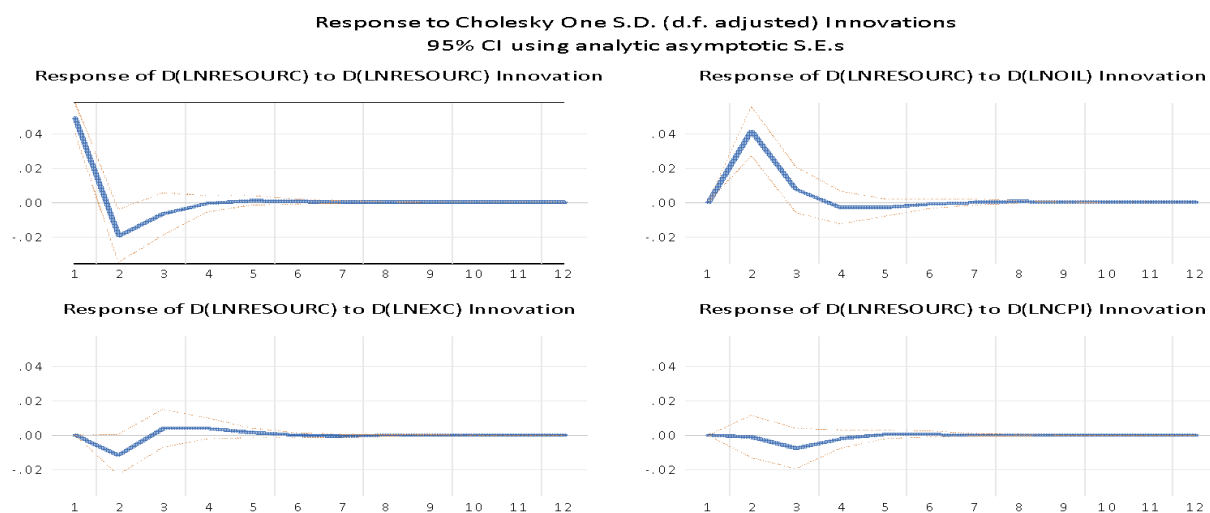

Figure 7 Result of RESOURC impulse response analysis

Table 10 Results of RESOURC variance composition analysis

RESOURC					
Period	S.E.	D(LNRESOURC)	D(LNOIL)	D(LNEXC)	D(LNCPI)
1	0.0488	100.000	0.000	0.000	0.000
2	0.0678	60.112	37.017	2.855	0.016
3	0.0690	58.881	36.789	3.075	1.255
4	0.0692	58.526	36.766	3.361	1.346
5	0.0693	58.404	36.865	3.384	1.346
6	0.0694	58.395	36.867	3.384	1.354
7	0.0694	58.393	36.867	3.386	1.355
8	0.0694	58.392	36.867	3.386	1.355
9	0.0694	58.392	36.867	3.386	1.355
10	0.0694	58.392	36.867	3.386	1.355
11	0.0694	58.392	36.867	3.386	1.355
12	0.0694	58.392	36.867	3.386	1.355
AVERAGE		62.056	33.792	3.031	1.121

The impulse response analysis considers the occurrence of shocks of the stock price index in the resource (lnRESOURC), oil price (lnOIL), exchange rate (lnEXC) and consumer index (lnCPI). It was

found that the stock price index in the resource (lnRESOURC) was the most responsive to unexpected events arising from each industry index. The resource (lnRESOURC) stock price index will decrease immediately in the 1st to 2nd month, then increase and reach equilibrium in the 6th month. The response to unexpected events caused by oil price (lnOIL) increases in the 1st to 2nd month, then increases to reach equilibrium in the 7th month. Moreover, the response to unexpected events caused by the exchange rate (lnEXC) decreases in 1st to 2nd month. Then, it increases to reach equilibrium in 6th month. In addition, the response to unexpected events caused by the consumer index (lnCPI) will decrease in 1st to 3rd month, then increase again to reach equilibrium in 6th month, as shown in Figure 7.

The results of the variance composition analysis of the stock price index changes in the resource (lnRESOURC) found that in the 1st month, the fluctuation of the stock price index change in the resource (lnRESOURC) would affect itself 100 percent. As time passes, the impact will decrease, with an average impact of 62.06 percent, a change in the oil price (lnOIL) of 33.80 percent, a change in the exchange rate (lnEXC) of 3.03 percent, and a change in the consumer index (lnCPI) of 1.12 percent, arranged in order of relationship from the highest to the lowest (average of 12 months), as shown in Table 10

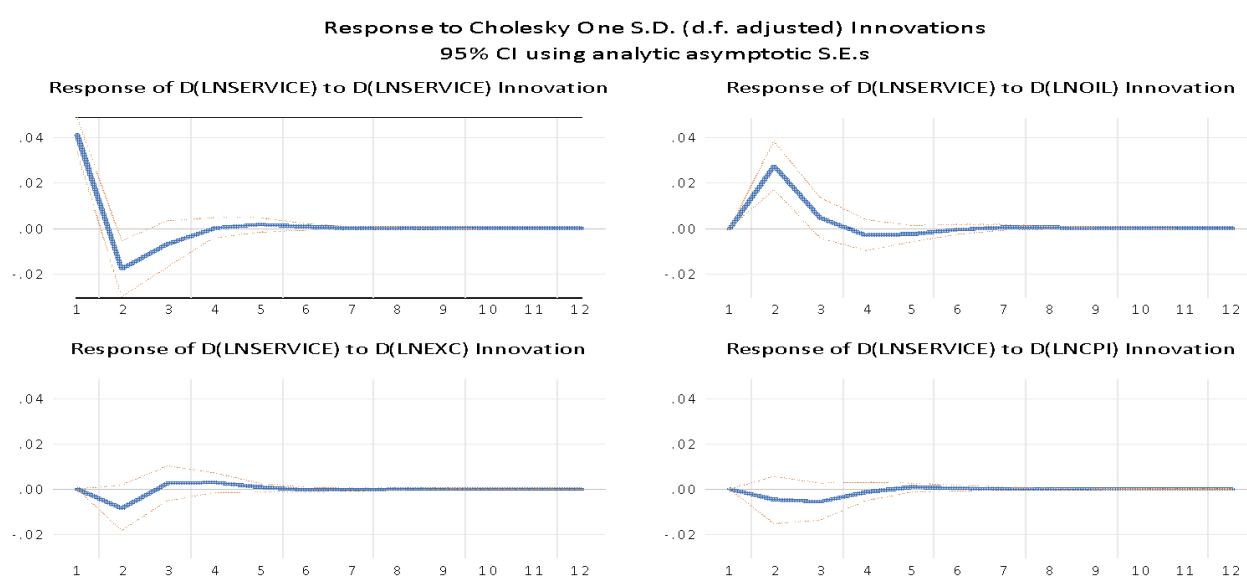

Figure 8 Result of SERVICE impulse response analysis

Table 11 Results of SERVICE variance composition analysis

SERVICE					
Period	S.E.	D(LNSERVICE)	D(LNOIL)	D(LNEXC)	D(LNCPI)
1	0.0412	100.000	0.000	0.000	0.000
2	0.0536	70.135	26.600	2.458	0.807
3	0.0546	69.177	26.417	2.616	1.789
4	0.0548	68.737	26.563	2.882	1.818
5	0.0549	68.605	26.673	2.895	1.827
6	0.0549	68.598	26.671	2.895	1.835
7	0.0549	68.594	26.673	2.898	1.835
8	0.0549	68.593	26.674	2.898	1.835
9	0.0549	68.593	26.674	2.898	1.835
10	0.0549	68.593	26.674	2.898	1.835
11	0.0549	68.593	26.674	2.898	1.835
12	0.0549	68.593	26.674	2.898	1.835
AVERAGE		71.401	24.414	2.595	1.591

The impulse response analysis considers the occurrence of shocks of the stock price index in the service (lnSERVICE), oil price (lnOIL), exchange rate (lnEXC) and consumer index (lnCPI). It was found that the stock price index in the service (lnSERVICE) was the most responsive to unexpected events arising from each industry index. The service (lnSERVICE) stock price index will decrease immediately in the 1st to 2nd month, then increase and reach equilibrium in the 7th month. The response of service (lnSERVICE) stock price to unexpected events caused by oil price (lnOIL) increases in the 1st to 2nd month, then increases to reach equilibrium in the 8th month. Moreover, the response to unexpected events caused by the exchange rate (lnEXC) decreases in 1st to 2nd month. Then, it increases to reach equilibrium in 7th month. In addition, the response to unexpected events caused by the consumer index (lnCPI) will decrease in 1st to 3rd month, then increase again to reach equilibrium in 6th month, as shown in Figure 8.

The results of the variance composition analysis of the stock price index changes in the service (lnSERVICE) found that in the 1st month, the fluctuation of the stock price index change in the service (lnSERVICE) would affect itself 100 percent. As time passes, the impact will decrease, with an average impact of 71.40 percent, a change in the oil price (lnOIL) of 24.41 percent, a change in the exchange rate

(lnEXC) of 2.60 percent, and a change in the consumer index (lnCPI) of 1.59 percent, arranged in order of relationship from the highest to the lowest (average of 12 months), as shown in Table 11.

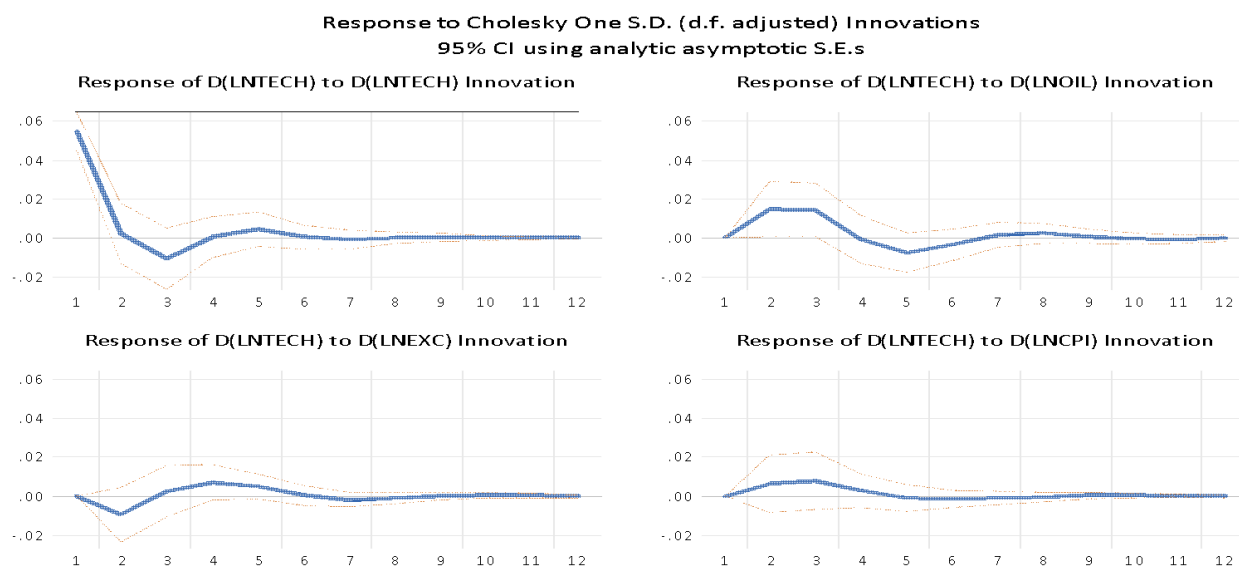

Figure 9 Result of TECH impulse response analysis

Table 12 Results of TECH variance composition analysis

TECH					
Period	S.E.	D(LNTECH)	D(LNOIL)	D(LNEXC)	D(LNCPI)
1	0.0548	100.000	0.000	0.000	0.000
2	0.0580	89.409	6.660	2.679	1.251
3	0.0613	83.108	11.563	2.559	2.770
4	0.0618	81.816	11.405	3.843	2.936
5	0.0626	80.109	12.636	4.374	2.881
6	0.0627	79.814	12.912	4.360	2.914
7	0.0628	79.680	12.944	4.434	2.942
8	0.0628	79.535	13.064	4.456	2.944
9	0.0629	79.524	13.074	4.456	2.946
10	0.0629	79.506	13.083	4.460	2.951
11	0.0629	79.492	13.096	4.461	2.951
12	0.0629	79.491	13.096	4.461	2.951
AVERAGE		82.624	11.128	3.712	2.536

The impulse response analysis considers the occurrence of shocks of the stock price index in the technology (lnTECH), oil price (lnOIL), exchange rate (lnEXC) and consumer index (lnCPI). It was found that the stock price index in the technology (lnTECH) was the most responsive to unexpected events arising from each industry index. The technology (lnTECH) stock price index will decrease immediately in the 1st to 3rd month, then increase and reach equilibrium in the 8th month. The response to unexpected events caused by oil price (lnOIL) increases in the 1st to 3rd month, then increases to reach equilibrium in the 10th month. Moreover, the response to unexpected events caused by the exchange rate (lnEXC) decreases in 1st to 2nd month. Then, it increases to reach equilibrium in 9th month. In addition, the response to unexpected events caused by the consumer index (lnCPI) will increase in 1st to 3rd month, then increase again to reach equilibrium in 9th month, as shown in Figure 9.

The results of the variance composition analysis of the stock price index changes in the technology (lnTECH) found that in the 1st month, the fluctuation of the stock price index change in the technology (lnTECH) would affect itself 100 percent. As time passes, the impact will decrease, with an average impact of 82.62 percent, a change in the oil price (lnOIL) of 11.13 percent, a change in the exchange rate (lnEXC) of 3.71 percent, and a change in the consumer index (lnCPI) of 2.54 percent, arranged in order of relationship from the highest to the lowest (average of 12 months), as shown in Table 12.

Summary of Impulse Response Results

A study of the analysis of impulse response by using variables to analyse the period and direction of impact on changes in the stock price index of 8 industrial groups can be summarised as follows.

Table 13 Summary of Impulse Response analysis and relationship direction.

Variable	Stock Price Index _{t-1}		lnOIL		lnEXC		lnCPI	
	Period (month)	Directio n	Period (month)	Directio n	Period (month)	Directio n	Period (month)	Directio n
lnARGO	7	+, -	7	+, -	6	+, -	8	+, -
lnCONSUMP	4	+, -	5	+	6	-	7	+, -
lnFINCIAL	6	+, -	8	+, -	7	+-	6	+, -
lnINDUS	7	+, -	7	+, -	6	+, -	8	+, -
lnPORPCON	6	+, -	7	+, -	6	+, -	6	+, -
lnRESOURC	6	+, -	7	+, -	6	+, -	6	+, -
lnSERVICE	7	+, -	8	+, -	7	+, -	6	+, -
lnTECH	8	+, -	10	+, -	9	+, -	9	+, -

Note: + Factors that positively affect changes in the stock price index of industrial groups
- Factors that negatively affect changes in the stock price index of industrial groups

According to Table 13, the impulse response analysis found that the stock price index of the CONSUMP industry group has the lowest 5-month average correlation with the stock price index, and the highest was the 7-month average. The TECH group has the highest correlation with the average stock price index for nine months, and the highest for 10 months. As for the industrial groups ARGO, FINCIAL, INDUS, PORPCON, RESOURC, and SERVICE, most of which have an average of 7 months and a maximum of 8 months. The relationship direction of the stock price index of 8 industry groups has both positive and negative relationship directions.

Discussion

From the analysis of the relationship between economic factors and stock price index movement in SET using monthly data for 60 months, namely January 2018 to December 2022. The stock price index of the industry groups used in the study has eight industry groups, including the oil price, exchange rate, and consumer index. The data were analysed in terms of time and direction of the relationship and the percentage of variance determination of changes in the stock price index for each industry using the VAR technique. The study results indicate that changes in the stock price index for each industry depend mainly on changes in the stock price index in the past, followed by oil price, exchange rate, and consumer product index, respectively. Changing the stock price index for each industry in the past, most of them affected the change in the stock price index for each industry group. The first three orders are TECH, CONSUMP, SERVICE. It will affect 82.62 percent, 79.70 percent, and 71.40 percent, respectively. Oil price changes affect the stock price index for each industry group the most, the first three being RESOURC, ARGO, and PROPCON. On average, it will affect 33.79 percent, 30.78 percent, and 28.11 percent, respectively. This results in fluctuations up and down in each period. The exchange rate and consumer product index only slightly affect the changes in the stock price index for each industry group. The results of the data analysis show that in explaining the relationship between the stock price index and oil price (Sirimat et al., 2023; Asaad, 2021), the exchange rate (Paul et al., 2023; Jindal, 2023; Rujirangsan & Chancharat, 2019), and consumer index (Sirimat et al., 2023; Eldomiaty et al., 2020; Karki, 2018) are the main factors that reflect securities trading behavior and changes in the stock price index. It can be said that SET is still an inefficient market. This may affect the reliability of information announcements from both the public and private sectors because the stock price may not move with the company's operating results. Therefore, in securities analysis for deciding to buy and sell securities listed on Stock Exchange of Thailand, one cannot rely on

only one method of fundamental analysis in securities analysis. This study suggests that fundamental analysis should be combined with technical analysis to make more complete stock price predictions.

Suggestions

By studying economic factors on stock price index movement on SET in 8 industrial groups, both domestic and foreign investors can predict the stock price index of each industry group from macroeconomic changes to prevent risks arising from fluctuations that may occur. For this reason, investors should consider oil prices, exchange rates, and consumer product indexes in making investment decisions. In addition, as Thailand's capital market supervisory board, SEC should implement a policy for businesses registered in the securities market to protect against risks from fluctuations in macroeconomic factors for promoting efficient investment and creating sustainable development of the Thai capital market. Besides, the contributions of this research, it also has some limitations. The economic factors employed for this study were synthesised by Thai context. However, there are other factors that may have potentially relevant for the stock price index movement. So that, further study may investigate other factors.

References

- Ajmi, A. N., Hammoudeh, S., & Mokni, K. (2021). Detection of bubbles in WTI, brent, and Dubai oil prices: A novel double recursive algorithm, *Resources Policy*, 70, 1-6.
- Akaike, H. (1974). A new look at the statistical model identification. *IEEE Transactions on Automatic Control*, AC-19, 716-723.
- Asaad, Z. (2021). Oil price, gold price, exchange rate and stock market in Iraq pre-during COVID-19 outbreak: An ARDL approach. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 11(5), 562-671.
- Bernal-Ponce, L. A., Castillo-Ramírez, C. E., & Venegas-Martínez, F. (2020). Impact of exchange rate derivatives on stocks in emerging markets. *Journal of Business Economics and Management*, 21(2), 610-626.
- Borteye, E. A., & Peprah, W. K. (2022). Correlates of stock market development and economic growth: A confirmatory study from Ghana. *International Journal of Economics and Finance*, 14(3), 1.
- Bunnun, W., & Chancharat, N. (2023). The mediating role of dividend policy in the relationship between ownership structure and firm performance of Thai listed companies. *International Journal of Trade and Global Markets*, 17(3-4), 340-347.

- Chaiphath, C. (2020). The impact of foreign exchange rate on SET index. *Suthiparithat*, 28(85), 287–299.
Retrieved September, 5 2023, from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPUthiparithatJournal/article/view/245014>
- Chancharat, S., Sangsai, H., & Rujirarangsang, K. (2017). The Relationship between Exchange Rate and Return of the Stock Exchange of Thailand. *WMS Journal of Management*, 6(2), 1–6.
- Chang, B. H., Sharif, A., Aman, A., Suki, N. M., Salman, A., & Khan, S. A. R. (2020). The asymmetric effects of oil price on sectoral Islamic stocks: New evidence from quantile-on-quantile regression approach. *Resources Policy*, 65, 1–12.
- Chen, N. F., Roll, R., & Ross, S. A. (1986). Economic forces and the stock market. *The Journal of Business*, 59(3), 383–403.
- Chikwira, C., & Mohammed, J. I. (2023). The Impact of the stock market on liquidity and economic growth: Evidence of volatile market. *Economies*, 11(6), 1–19.
- Cogoljević, D., & Gavrilović, M., Roganović, M., Matić, I., & Piljan, I., (2018). Analysing of consumer price index influence on inflation by multiple linear regression. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 505, 941–944.
- Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*, 74(366a), 427–431.
- Eldomiaty, T., Saeed, Y., Hammam, R., & AboulSoud, S. (2020). The associations between stock prices, inflation rates, interest rates are still persistent: Empirical evidence from stock duration model. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 25(49), 149–161.
- Ghaemi Asl, M., Adekoya, O. B., Rashidi, M. M., Ghasemi Doudkanlou, M., & Dolatabadi, A. (2022). Forecast of Bayesian-based dynamic connectedness between oil market and Islamic stock indices of Islamic oil-exporting countries: Application of the cascade-forward backpropagation network. *Resources Policy*, 77, 1–27.
- Hammoudeh, S., Araújo, S. P., & Al-Hassan, A. (2013). Downside risk management and VaR-based optimal portfolios for precious metals, oil and stocks. *The North American Journal of Economics and Finance*, 25, 318–334.
- Hashmi, S. M., Ahmed, F., Alhayki, Z., & Syed, A. A. (2022). The impact of crude oil prices on Chinese stock markets and selected sectors: evidence from the VAR-DCC-GARCH model. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(35), 52560–52573.

- Javangwe, K. Z., & Takawira, O. (2022). Exchange rate movement and stock market performance: An application of the ARDL model. *Cogent Economics and Finance*, 10(1).
- Jindal, N. (2023). Oil Prices, silver, gold and exchange rate relationship with stock market returns in Indian Bourse with ARDL model. *Thailand and The World Economy*, 41(2), 123–136. Retrieved September, 5 2023, from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/TER/article/view/265419>
- Karki, D. (2018). Stock market responses to macroeconomic dynamics: testing for long-run equilibrium in Nepal. *Pravaha*, 24(1), 64-82.
- Lutkepohl, H. (1991). *Introduction to Multiple Time Series Analysis*. Berlin: pringer-Verlag.
- Managi, S., Yousfi, M., Ben Zaid, Y., Ben Mabrouk, N., & Ben Lahouel, B. (2022). Oil price, US stock market and the US business conditions in the era of COVID-19 pandemic outbreak. *Economic Analysis and Policy*, 73, 129–139.
- Milon, M., Kabi, J., Nazrul, K., Islam, M. S., Parvin, R., & Das, M. K. (2023). The impact of gross domestic product on the Bangladesh stock market: An empirical analysis. *International Journal of Finance and Accounting*, 2023(1), 1–12.
- Musembi, G. R., & Chun, S. (2020). Long-run relationships among financial development, financial inclusion, and economic growth: Empirical evidence from Kenya. *Global Business & Finance Review*, 25(4), 1-11.
- Olokoyo, F. O., Ibhagui, O. W., & Babajide, A. (2020). Macroeconomic indicators and capital market performance: are the links sustainable. *Cogent Business & Management*, 7(1), 1792258.
- Paul, T. M., Inore, I., & Kimata, J. (2023). A study of inflation, exchange rates, money supply, and real GDP, employing the cointegration, and error correction models for annual data between 1977 to 2020 for Papua New Guinea-a Pacific Island country. *Review of Economics and Finance*, 21, 1069-1081.
- Prieto, A. B. T., & Lee, Y. (2019). Determinants of stock market performance: VAR and VECM designs in Korea and Japan. *Global Business & Finance Review*, 24(4), 24-44.
- Rahman, S. (2020). Oil price volatility and US stock market. *Empirical Economics*, 61, 1461–1489.
- Rujirarangsarn, K., & Chancharat, S. (2019). The impact of coup d'états on the relationship between stock market and exchange rate: evidence from Thailand. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 8(3), 113-122.
- Sarwar, S., Tiwari, A. K., & Tingqiu, C. (2020). Analysing volatility spillovers between oil market and Asian stock markets. *Resources Policy*, 66, 1-12.

- Sathyanarayana, S., & Gargesa, S. (2018). An analytical study of the effect of inflation on stock market returns. *IRA-International Journal of Management & Social Sciences*, 13(2), 48-64.
- Shen, Y., Shi, X., & Variam, H. M. P. (2018). Risk transmission mechanism between energy markets: A VAR for VaR approach. *Energy Economics*, 75, 377-388.
- Sikarwar, E. (2018). Exchange rate fluctuations and firm value: Impact of global financial crisis. *Journal of Economic Studies*, 45(6), 1145-1158.
- Sikarwar, E., & Gupta, R. (2019). Economic exposure to exchange rate risk and financial hedging: Influence of ownership as a governance mechanism. *Journal of Economic Studies*, 46(4), 965-984.
- Singh, G. (2017). Estimating optimal hedge ratio and hedging effectiveness in the NSE index futures. *Jindal Journal of Business Research*, 6(2), 108-131.
- Si Mohammed, K., Tedeschi, M., Mallek, S., Tarczyńska-Luniewska, M., & Zhang, A. (2023). Realised semi variance quantile connectedness between oil prices and stock market: Spillover from Russian-Ukraine clash. *Resources Policy*, 85, 103798.
- Singhal, S., Choudhary, S., & Biswal, P. C. (2019). Return and volatility linkages among international crude oil price, gold price, exchange rate and stock markets: Evidence from Mexico. *Resources Policy*, 60, 255-261.
- Sirimat, S., Watchalaanun T., Choochote K., & Nonthapot S. (2023). Impacts of the COVID-19 pandemic on the relationship between the economic factors and stock prices of the transport sector in the stock exchange of Thailand. *Asian Economic and Financial Review, Asian Economic and Social Society*, 13(5), 293-307.
- Trinh, P. T. T., & Nhan, L. P. A. (2023). The global factors driving common inflation in ASEAN. *Global Business & Finance Review*, 28(4), 90-103.
- Tuna, V. E., Tuna, G., & Kostak, N. (2021). The effect of oil market shocks on the stock markets: Time-varying asymmetric causal relationship for conventional and Islamic stock markets. *Energy Reports*, 7, 2759-2774.
- Wong, H. T. (2022). The impact of real exchange rates on real stock prices. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 27(54), 262-276.
- Wuthisatian, R. (2014). Cointegration of stock markets: the case of Thailand. *Review of Market Integration*, 6(3), 297-320.
- Zaimi, W. (2022). An empirical analysis of a stock market index of a developing country: Case of the main index of The Casablanca Stock Exchange MASI. *Global Business & Finance Review*, 27(4), 1-16.

การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนด้วยการลดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมด้วยการ
บริหารจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management): กรณีศึกษา
ธุรกิจในอุตสาหกรรมอาหาร

**Sustainable Business Operation by Reducing the Effect toward its Community
and Environment under the Concept of Green Supply Chain Management:
Case of Business Related to the Food Industry**

สุภากร ปิโยฉัตรจินดา (Supaporn Pinyochatchinda)¹ กนกอร เนตรชู (Kanokaon Netchu)²
สุรชัย ปาละพรพิสุทธิ์ (Surathan Parapornpisut)³ เนรัญชลา กำไลทอง (Neranchala Kamlaithong)⁴
วิภาวรรณ จันทรประชุม (Wipawan Janprachom)⁵ วิภาวรรณ ทองเนียม (Wipawan Thongniam)⁶
น้ำฝน เสนางคนิก (Namfon Senangkanikorn)⁷ อุทัย แก้วกลม (Uthai Kaewklom)⁸
นิตินพ ทองวาสนาส่ง (Nithinop Thongwassanasong)⁹

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (สาขานา)
Asst. Prof., Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

²ศูนย์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Environmental center Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University

^{3,5}ดร., คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (สาขานา)

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

^{4,6,7,9}ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (สาขานา)

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

⁸คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (สาขานา)

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail: kanokaon17@gmail.com

Received: 13 November 2023

Revised: 21 December 2023

Accepted: 22 December 2023

บทคัดย่อ

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการดำเนินธุรกิจที่ผ่านมามากมายหลายยุคหลายสมัยตั้งแต่
ยุคการเกษตร ยุคอุตสาหกรรม ที่มีการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้มีการคำนึงถึง
ผลกระทบที่ตามมา จนก่อให้เกิดปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหามลพิษ

สุภากร ภูณโณรัตน์จินดา กนกอร เนตรชู สุรชัย ปาละพรพิสุทธิ เนรัญชลา กำไลทอง วิชาวรรณ จันทร์ประทุม
วิชาวรรณ ทองเนียม น้าฝน เสนางคนิกกร อุทัย แก้วกลม และนิธิพน ทองวาสนาส่ง

ทางน้ำ และทางอากาศ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดมาจากน้ำมือของมนุษย์ที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไม่มีควมระแวงระวัง และเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ เพิ่มขึ้น สังคมและผู้บริโภคก็ได้มีแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยการมุ่งเน้นการบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นต้นเหตุให้ผู้ประกอบการต่างๆ ต้องเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินงานในองค์กรให้มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น จนก่อให้เกิดเป็นแนวคิด Green Supply Chain ดังเช่น บริษัท อัมพลฟู๊ดส์ โพรเซสซิง จำกัด และบริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทที่มีวิสัยทัศน์ในการมุ่งเน้นการเป็นผู้นำนวัตกรรมอาหารไทยสู่ตลาดโลก ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ได้มีการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนด้วยการลดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิด Green Supply Chain

คำสำคัญ: การดำเนินธุรกิจ, ความยั่งยืน, สิ่งแวดล้อม, ห่วงโซ่อุปทานสีเขียว

Abstract

During the past, business in Thailand has been passed down for several years since agricultural and industrial era which consumed all natural resources and environment regardless of the consequences which caused various problems, for example changing climate, water and air pollution etc. All of these are arising out of human behavior in consuming the limited natural resources without caution. As more problems occurred, our community and consumers have changed their perceptions by focusing on environmental friendly consumption which causes the entrepreneurs to change their business operation to be more environmental friendly until the concept of Green Supply Chain has been emerged like Ampol Foods Processing Limited. And S&P Syndicate Public Company Limited Vision of this company emphasizes on the innovation leader of Thai Food to Global market with society and environmental responsibility. This concept has been adapted into sustainable business operation by reducing the effect toward its community and environment under the concept of APF Green Supply Chain.

Keywords: Business Operation, Sustainability, Environment, Green Supply Chain

บทนำ

จากกระแสการรักษาสภาพแวดล้อมที่กำลังได้รับความนิยม และเป็นที่ยกย่องถึงในทุกภาคส่วน ได้ส่งผลให้รัฐบาลจัดตั้งโครงการ “อุตสาหกรรมสีเขียว ” ขึ้นใน ปี พ.ศ. 2554 เพื่อส่งเสริมให้

ภาคอุตสาหกรรมมีการประกอบกิจการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยแบ่งระดับการพัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นสีเขียว (Green Commitment) 2) ปฏิบัติการสีเขียว (Green Activities) 3) ระบบสีเขียว (Green System) 4) วัฒนธรรมสีเขียว (Green Culture) และ 5) เครือข่ายสีเขียว (Green Network) ซึ่งใน ปี พ.ศ. 2557 มีผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 2,675 ราย (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2557) จึงทำให้การจัดการ Green Supply Chain มีการนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานเพิ่มขึ้น เนื่องจากกิจกรรมในห่วงโซ่อุปทานเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก รวมทั้งการปล่อยของเสียตลอดจนมลพิษสู่ชุมชนและสิ่งแวดล้อม (กาญจนา กาญจนสุนทร, 2552)

นอกจากนี้ ยังพบว่า Green Supply Chain มีความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถนำมาใช้ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสังคมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอนาคต อาจส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์กร เนื่องจากกฎระเบียบและมาตรการต่าง ๆ ในการรักษาสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นและจะถูกนำไปใช้กับคู่ค้าต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนั้น ผู้ประกอบการในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดและปรับตัวให้ทันเพื่อให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ในโลกอนาคต (อัญญา ประเสริฐลาภ, 2558)

จากสถานการณ์ดังกล่าวได้มีบริษัทชั้นนำในประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อความยั่งยืน หรือแนวคิด Green Supply Chain มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ดังเช่น บริษัท อำพลฟู้ดส์ โพรเซสซิง จำกัด ที่ได้ให้ความสำคัญของแนวคิด Green Supply Chain และมีการปรับกระบวนการผลิตต่อยอดผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิด APF Green Supply Chain และบริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) กำหนดกลยุทธ์สู่ความยั่งยืน ภายใต้ 3 เสาหลัก ได้แก่ People Planet และ Profit โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการรักษาสมดุลของผลกระทบในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมทั้งต่อบริษัทและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม เพื่อสุขอนามัยที่ดีของผู้บริโภค คู่ค้า ธุรกิจ และชุมชน ตลอดจนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการขับเคลื่อนการทำงานอย่างสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก

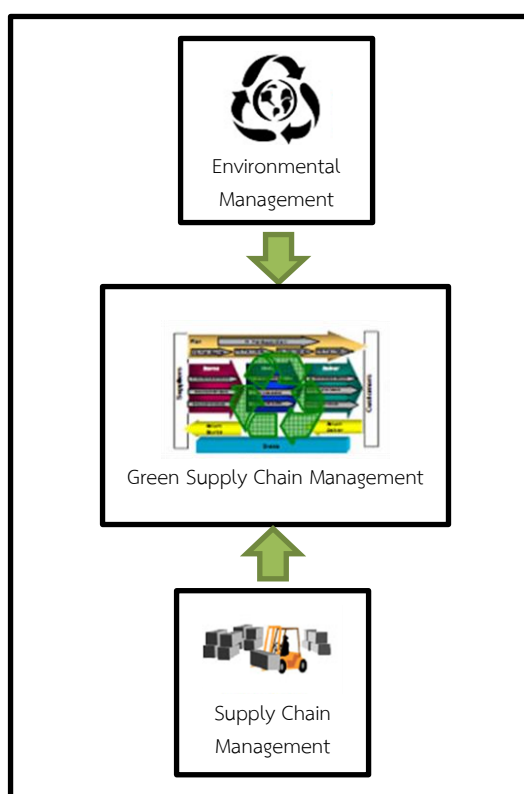
ในบทความนี้จึงเป็นการทบทวนวรรณกรรมและนำมาอธิบายสรุปถึงแนวคิดพื้นฐานของการจัดการห่วงโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management) ปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงผลักดันการจัดการ Green Supply Chain แนวทางการปฏิบัติที่ดีเลิศสำหรับการบริหารแบบ Green Supply Chain และตัวอย่างองค์กรที่บริหารโดย Green Supply Chain Management รวมถึงผู้เขียนได้หยิบยกการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนด้วยการลดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิด APF Green Supply Chain: กรณี บริษัท อำพลฟู้ดส์ โพรเซสซิง จำกัด และบริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) หวังว่าบทความนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็นภาพของการจัดการ Green Supply Chain และการนำแนวคิดดังกล่าวเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานจริง เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาได้เห็นภาพการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

การจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management)

การจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน เป็นการจัดการในการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ ตลอดจนวงจรผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ (Wang, 1999 อ้างถึงใน นิลวรรณ ชุ่มฤทธิ์ และทศพล เกียรติเจริญศิลป์, 2550) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลด ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกระบวนการห่วงโซ่อุปทานขององค์กรหนึ่งๆ (LMI Government Consulting)

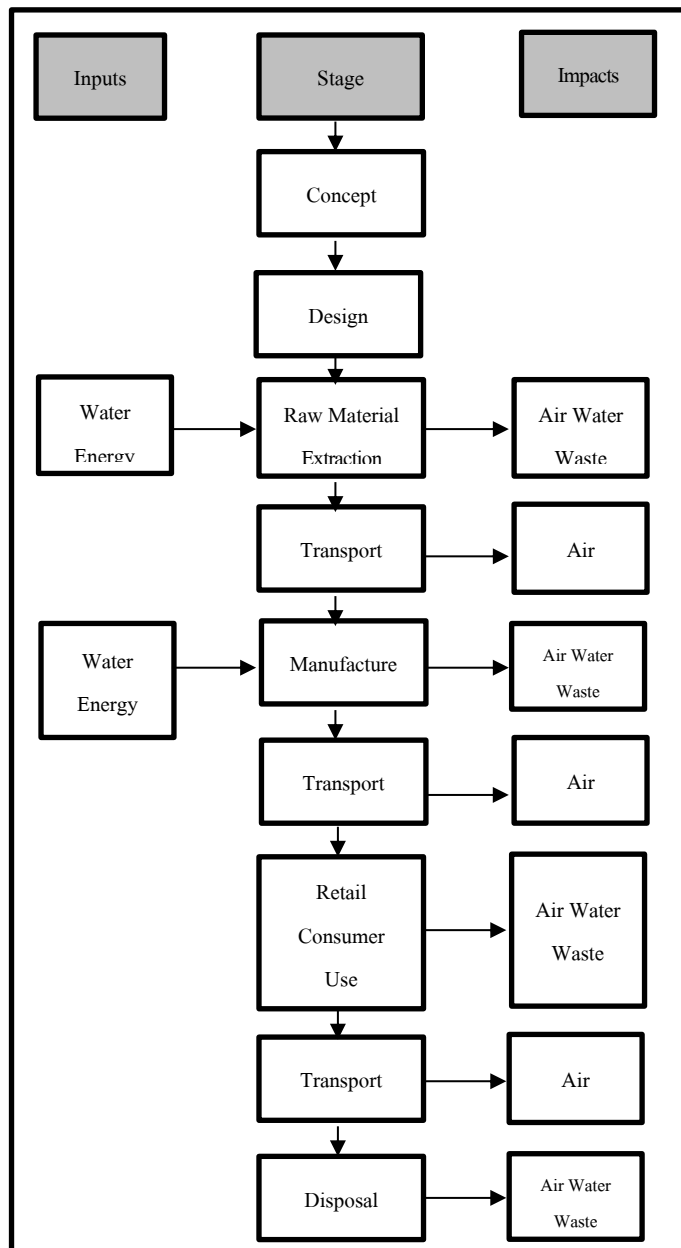
โดยสามารถแสดงหลักการของ Green Supply Chain Management ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หลักการของ Green Supply Chain Management

ที่มา: ดัดแปลงจากกาญจนา กาญจนสุนทร (2552)

จากภาพที่ 1 พบว่าหลักการจัดการโซ่อุปทานตามแนวทางของ Green Supply Chain เป็นการนำหลักของการบริหารโซ่อุปทาน มาพัฒนาปรับปรุงผลการดำเนินงานในโซ่อุปทานโดยให้ความสำคัญกับผลกระทบของโซ่อุปทาน ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อวัสดุมีการไหล และประกอบกิจกรรมเพื่อการเพิ่มมูลค่าในระบบโซ่อุปทาน ย่อมมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงานต่าง ๆ รวมทั้งเกิด และปลดปล่อยของเสีย ตลอดจนมลพิษสู่ชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถแสดงให้เห็นถึงวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ หรือวัสดุ ตั้งแต่ต้นน้ำ ผ่านกระบวนการไปยังปลายน้ำ ได้แก่ผู้บริโภค ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 วงจรผลิตภัณฑ์ภายในโซ่อุปทานและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ที่มา: ดัดแปลงจากกาญจนา กาญจนสุนทร (2552)

จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่าในทุกขั้นตอนของโซ่อุปทาน ตั้งแต่วัตถุดิบ ผ่านกระบวนการแปรรูปในระดับต่าง ๆ จนกระทั่งได้ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป จะต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างต่ำ ได้แก่ น้ำ และพลังงาน และในขณะเดียวกันก็มีการปลดปล่อยมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในรูปของมลพิษทางอากาศ น้ำ และของเสียอื่น ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของเสีย เศษซาก หรือส่วนเหลือของวัตถุดิบ (scrap) จากภาพที่ 2 ทำให้เห็นภาพ

สุภาพร ภิญโญไตรจินดา กนกอร เนตรชู สุรชัยย์ ปาละพรพิสุทธิ เนรัญชลา กำไลทอง วิศววรรณ จันทรประชุม
วิศววรรณ ทองเนียม น้าฝน เสนางคนิกกร อุทัย แก้วกลม และนิธิพน ทองวาสนาส่ง

ของวงจรการผลิตที่ปล่อยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ยิ่งทำให้ผู้ประกอบการต้องมีความตระหนักถึงแนวทางการปฏิบัติของ Green Supply Chain และจากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การที่จะทำให้ Green Supply Chain ประสบความสำเร็จได้นั้นตั้งมาจากการปัจจัยภายในและภายนอก ซึ่งได้มีผู้ที่สังเคราะห์ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดัน Green Supply Chain โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน โดยสามารถพิจารณารายละเอียดได้ดังนี้ (กัญญ์กนิษฐ์ กมลกิตติวงศ์ และบุษบา พุกษาพันธุ์รัตน์, 2558)

ปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงผลักดันการจัดการ Green Supply Chain

1. แรงผลักดันจากปัจจัยภายนอกสู่การจัดการกรีนซัพพลายเชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่
  - 1.1 ซัพพลายเออร์ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของ Green Supply Chain โดยผ่านกิจกรรมการจัดซื้อจัดหา โดยผู้ผลิตจะทำการคัดเลือกซัพพลายเออร์ที่สามารถผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีมาตรฐานในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำงานร่วมกัน (Walker, Sisto and Mc Bain, 2008)
  - 1.2 กฎ ระเบียบของรัฐบาลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Regulatory: REG) กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ผู้ผลิตต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และมีข้อกำหนดที่แตกต่างกันในแต่ละตลาด (Kim, 2010)
  - 1.3 ตลาด/ผู้บริโภค เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลักดันสู่การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ของไทยมีการส่งออกสินค้าไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ (Q. Zhu, J. Sarkis, and Y. Geng, 2004) ประกอบกับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคที่มีความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
  - 1.4 คู่แข่ง กลยุทธ์ของคู่แข่งที่ต้องการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผลักดันให้เกิดความตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมกับผู้ผลิตรายอื่น ๆ ภายในอุตสาหกรรมเพื่อรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดของตน (Walker, Sisto and Mc Bain, 2008)
  - 1.5 สังคม/ผู้มีส่วนได้เสีย การเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อม ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความต้องการซื้อสินค้าจากบริษัทที่มีการดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Walker, Sisto and Mc Bain, 2008)
2. แรงผลักดันจากปัจจัยภายในสู่การจัดการ Green Supply Chain ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่
  - 2.1 การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจหลัก กลยุทธ์ขององค์กรและการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะต้องใช้ความ

พยายามและเวลาอย่างมาก ความมุ่งมั่นของผู้บริหารระดับสูงจึงมีบทบาทสำคัญในการนำ Green Supply Chain ไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จ (Setthasakko, 2009)

2.2 กลยุทธ์ขององค์กรธุรกิจ ความต้องการให้ธุรกิจมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมเป็นแรงผลักดันให้ธุรกิจแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ซึ่งนำไปสู่การปรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ที่นอกจากการกำหนดตัวชี้วัดด้านต้นทุน กำไร และความพึงพอใจของลูกค้าแล้ว ยังมีการนำตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาเพื่อให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

2.3 การลดต้นทุน การนำ Green Supply Chain มาใช้ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ซึ่งเกิดจากการลดต้นทุนจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดซื้อวัสดุ การลดการใช้พลังงาน การลดค่าใช้จ่ายการจัดของเสีย เป็นต้น

2.4 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการ Green Supply Chain ทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ การประหยัดต้นทุนจากการดำเนินงาน การสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภค โอกาสในการสร้างตลาดใหม่ภาพลักษณ์ที่ดีในสายของผู้บริโภคและสังคม เป็นต้น (Agan, Acar and Borodin, 2013)

2.5 โลจิสติกส์แบบย้อนกลับ เป็นการนำ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ด้วยการนำมาเข้าสู่กระบวนการผลิตอีกครั้งหรือการรีไซเคิล เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ (Routroy, 2009)

แนวทางการปฏิบัติที่ดีเลิศสำหรับการบริหารแบบ Green Supply Chain

Green Supply Chain จะต้องเริ่มจากการเชื่อมโยงเป้าหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับเป้าหมายทางด้านธุรกิจสำหรับทุก ๆ องค์กรภายในโซ่อุปทานเพื่อให้ทุก ๆ องค์กรมีเป้าหมายเดียวกันหรือสอดคล้องกัน จากนั้นจึงมีการประเมินโซ่อุปทานในลักษณะของระบบของวงจรชีวิตวงจรหนึ่งตั้งแต่เป็นวัตถุดิบไปจนถึงผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป โดยใช้หลักการวิเคราะห์โซ่อุปทานโดยคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวต้องมุ่งเน้นที่การลดตั้งแต่แหล่ง อันหมายถึงการลดปริมาณวัตถุดิบและทรัพยากรที่ใช้ไปจนถึงการลดของเสียที่เกิดขึ้น โดยสามารถสรุปภาพความเชื่อมโยงแนวทางการปฏิบัติที่ดีเลิศสำหรับการบริหารแบบ Green Supply Chain ได้ดังภาพที่ 3 (สุวรรณี อัสวกุลชัย, 2551)

สุภาพร ภิญโญจักรจินดา กนกอร เนตรชู สุรชัยย์ ปาละพรพิสุทธิ เนรัญชลา กำไลทอง วิภาวรรณ จันทร์ประชุม
วิภาวรรณ ทองเนียม น้าฝน เสนางคนิกร อุทัย แก้วกลม และนิธิพน ทองวาสนาส่ง

ภาพที่ 3 แนวทางการปฏิบัติที่ดีเลิศสำหรับการบริหารแบบ Green Supply Chain
ที่มา: ดัดแปลงจากสุวรรณิ อัสวกุลชัย (2551) อ้างถึงใน อันญา ประเสริฐธูลาก (2558)

ตัวอย่างองค์กรที่บริหารโดย Green Supply Chain Management

ตารางที่ 1 แสดงองค์กรที่บริหารโดย Green Supply Chain Management

องค์กร	โครงการ	ผลการดำเนินงาน
บริษัท Johnson & Johnson	โครงการการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ โครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	สามารถลดต้นทุนด้านพลังงานได้ประมาณ 30 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี
บริษัท Nestle	โครงการวิจัยเพื่อลดวัสดุในการทาบรรจุภัณฑ์	บริษัท Nestle ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกสามารถลดต้นทุนด้านบรรจุภัณฑ์ได้ถึง 510 ล้านเหรียญสหรัฐ
บริษัท Heineken	ตั้งเป้าหมายในการลดต้นทุนค่าน้ำ มั่นและไฟฟ้าลง 15%	ว่าบริษัทสามารถลดต้นทุนค่าน้ำ มั่นและพลังงานลงได้ คิดเป็นต้นทุนที่ลดลงเท่ากับ 6%
บริษัท Wal-Mart	ตั้งเป้าหมายในการลดการใช้บรรจุภัณฑ์ลง 5%	คาดว่าจะการลดปริมาณบรรจุภัณฑ์ช่วยลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยสู่บรรยากาศได้ประมาณ 667,000 เมตริกตัน/ปี สามารถประหยัดต้นทุนทางตรงขององค์กรได้ประมาณ 3.4 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ และจะสามารถลดต้นทุนตลอดโซ่อุปทานได้รวมทั้งสิ้นประมาณ 11 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ

ที่มา: คัดแปลงจาก สุวรรณิ อัสวกุลชัย (2551) อ้างถึงใน อัญญา ประเสริฐธาก (2558)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินกิจกรรม Green Supply Chain ซึ่งนอกจากจะส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจขององค์กรในระยะยาว ดังเห็นได้จากการที่องค์กรสามารถลดต้นทุนในการผลิต และการมีกำไรที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น

การดำเนินงานภายใต้แนวคิด APF Green Supply Chain: กรณี บริษัท อำพลฟู้ดส์ โพรเซสซิง จำกัด

บริษัท อำพลฟู้ดส์ โพรเซสซิง จำกัด ทำธุรกิจภายใต้แนวคิด APF Green Supply Chain ด้วยการมองภาพรวมของการดำเนินงานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เป็นลักษณะของการนำแนวคิด Green เข้ามาใช้ในการดำเนินงานทั้งหมด ด้วยการพยายามคิดค้นนวัตกรรมการผลิตใหม่ ๆ เพื่อให้ใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด หรือการนำของเหลือใช้หรือของเสียที่ออกจากกระบวนการผลิตกลับมาใช้ประโยชน์มากที่สุด โดยหากพิจารณาตั้งแต่ต้นน้ำนั้นทางองค์กรได้มีการวิจัยและพัฒนา (R&D) ด้วยการออกแบบโดยนำแนวคิดกรีนเข้าไปตรวจสอบในระบบการผลิตว่าระบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นมีการใช้พลังงานไฟฟ้ามากเกินไป หรือมีการใช้น้ำที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ หรือแม้กระทั่งในเรื่องของบรรจุภัณฑ์องค์กร ได้มีแนวคิดว่าการปลูกป่าทดแทน หรือการใช้ปริมาณของต้นไม้ในกระบวนการผลิตให้น้อยที่สุด แต่ได้ปริมาณความแข็งแรงของลังกระดาษเท่าเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมองผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม (กลุ่มอำพลฟู้ดส์, 2556)

สำหรับในส่วนของโรงงาน (กลางน้ำ) ได้มีการนำระบบ ISO 14001 เข้ามาใช้ นอกจากนี้ได้มีการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศในการดำเนินธุรกิจทั้งกระบวนการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในทางการแข่งขัน ทำให้เกิด “Economy of Speed” ตลอดกระบวนการ โลจิสติกส์ เช่น การใช้ Barcode กำกับวัตถุดิบเข้าโรงงาน การใช้ระบบ BI ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ Balanced Scorecard การใช้หลัก Green IT เพื่อปรับเปลี่ยนระบบงานด้านไอที ให้มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงานมากยิ่งขึ้น การใช้ระบบเครือข่ายทางไกลของ Motorola Canopy แทนการใช้ Leased Line ในการเชื่อมโยงระบบไอทีระหว่างสำนักงานใหญ่และโรงงานผลิต และการใช้โซลูชัน GPS Tracking ควบคุมการเข้าออกพื้นที่รับผิดชอบของทีมงานทั่วประเทศ ควบคุมการใช้น้ำมันและควบคุมความเร็วของรถส่งสินค้า และในส่วนของการตลาดและการขาย (marketing & Sale) องค์กรได้ออกแบบแคมเปญการตลาดที่ให้เป็นกรีนให้มากที่สุด เป็นการตลาดที่มีความรับผิดชอบต่อและไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ซึ่งองค์กรได้มีการทำโปรโมชั่นที่เหมาะสม และออกแบบภาพยนตร์โฆษณาที่มีการส่งเสริมสังคม และหากกล่าวถึงในด้านของโลจิสติกส์พบว่าองค์กรได้ใช้ระบบบริหารจัดการที่ทำให้เส้นทางของการขนส่งที่สั้นที่สุดและคุ้มค่าที่สุด และใช้เรื่องของพลังงานทางเลือกให้ได้มากที่สุด ดังเช่น ไบโอดีเซล ถึงแม้ว่าตอนนี้ทางองค์กรยังไม่ได้นำมาใช้ในกระบวนการ แต่ก็มีความคิดในการต่อยอดในการนำเชื้อเพลิงทดแทนจากธรรมชาติเข้ามาใช้ในกระบวนการดำเนินงานให้ได้มากที่สุด (บริษัท ป่าสาละ จำกัด, 2559)

สุภาพร ภิญโญวัชรจินดา กนกอร เนตรชู สุรชัย ปาละพรพิสุทธิ เนรณูชา กำไลทอง วิศววรรณ จันทร์ประชุม
วิศววรรณ ทองเนียม น้าฝน เสนางคนิกร อุทัย แก้วกลม และนิธินพ ทองวาสนาส่ง

และสุดท้ายในส่วนของปลายน้ำ องค์กรได้มองไปยังตัวแทนการจำหน่ายในต่างจังหวัด ด้วยการเปลี่ยนมุมมองจากที่แทนการจำหน่ายได้ส่วนแบ่งเป็นกำไร เป็นการมอบสิ่งดี ๆ ให้กับสังคม ด้วยการนำแนวคิดกรีนเข้ามาใช้ และจัดตั้งเป็น “โครงการกล่องวิเศษ (Magic Box)” โดยให้ตัวแทนการจำหน่ายที่อยู่ตามต่างจังหวัดเก็บกล่อง UHT ที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ที่หากไม่นำกลับมาใช้ประโยชน์ก็จะกลายเป็นขยะในสังคม องค์กรจึงมีแนวคิดในการนำกล่อง UHT กลับมาเปลี่ยนเป็นโต๊ะนักเรียน โดยให้ตัวแทนการจำหน่ายไปมอบให้กับชุมชนของตนเอง ซึ่งทำให้ตัวของตัวแทนการจำหน่ายได้กลับไปช่วยชุมชน แทนที่จะเป็นการมองที่กำไรอย่างเดียว (บริษัท ปาสาละ จำกัด, 2559)

ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ห่วงใยและใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม ในการช่วยลดภาวะโลกร้อน ด้วยการนำกล่องบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ประเภท ยู เอช ที (UHT) ทุกผลิตภัณฑ์ เข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล (Recycle) เพื่อแปรรูปเป็นแผ่นชิปบอร์ด (Chipboard) และนำมาประกอบเป็นโต๊ะ-เก้าอี้นักเรียน ที่แข็งแรงและทนทาน เพื่อมอบให้แก่โรงเรียนต่างๆ ที่ขาดแคลน ทั้ง 77 จังหวัด ทั่วประเทศ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้ว โต๊ะ - เก้าอี้นักเรียน 1 ชุด สามารถลดขยะที่อาจจะเกิดขึ้นจากกล่อง UHT ได้ถึง 2,500 กล่อง (บริษัท ปาสาละ จำกัด, 2559)

การบริหารจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management) เพื่อความยั่งยืน: บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน)

การบริหารจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management) ที่มีความยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มต้นจากการจัดหาที่มีประสิทธิภาพเป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบและบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ในราคา ที่เหมาะสม มีมาตรฐานเดียวกัน ในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการ สำหรับกำลังการผลิต เอส แอนด์ พี ในฐานะผู้ผลิตและผู้ให้บริการด้านอาหารและเบเกอรี่ ที่มีสาขาให้บริการมากถึง 500 สาขาจึงจำเป็นต้องมีการคัดสรรวัตถุดิบ และคู่ค้าอย่างเข้มงวดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าว่า S&P เป็น ผลิตภัณฑ์ที่สร้างความสุขจากวัตถุดิบที่มีคุณภาพ รสชาติอร่อย ตลอดจน มอบสุขภาพที่ดีให้กับผู้บริโภค ส่งผลให้บริษัทเติบโตในอุตสาหกรรมอาหารอย่างมั่นคงมาตลอด (บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน), 2565)

คู่ค้าของเอส แอนด์ พี ต้องเชื่อถือได้มีการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบ คัดสรรวัตถุดิบจากแหล่งผลิตที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อม มีการจ้างงานตามหลักสิทธิมนุษยชน มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตลอดจน สร้างความร่วมมือในการพัฒนาผลผลิตเพื่อสนองตอบความต้องการ ของผู้บริโภคและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันร่วมกัน

สำหรับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน S&P ได้ให้ความสำคัญกับคู่ค้าตามกลุ่มประเภทสินค้าและมูลค่าการซื้อขาย ตลอดจนความเสี่ยงในห่วงโซ่อุปทาน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของคู่ค้าและกลุ่มประเภทสินค้าที่ครอบคลุมถึงระดับความเสี่ยงและผลกระทบต่อรายได้บริษัท โดยใช้หลักการ Purchasing Matrix ดังนี้

วัตถุดิบ

Tier 1 กลุ่มวัตถุดิบที่มีความเสี่ยงสูง มูลค่าการซื้อสูง โดยการบริหารของกลุ่มนี้ โดยการจัดซื้อวัตถุดิบจากซัพพลายเออร์หลายราย (Multiple Suppliers)

Tier 2, 3 กลุ่มวัตถุดิบที่มีความเสี่ยงปานกลาง มูลค่าการซื้อสูง โดยการบริหารของกลุ่มนี้ โดยการจัดการความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการค้า และการจัดการการส่งกลับ ซึ่งมีการแบ่งปันความรู้ในบริบทของการบูรณาการห่วงโซ่อุปทานภายนอก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน Knowledge Sharing, Supplier Relation Management

นอกจากนี้ S&P ได้กำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน และเพื่อการบริหารจัดการคู่ค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเพื่อเพิ่มผลกำไรของบริษัท และสร้างความตระหนักของคู่ค้าเกี่ยวกับความยั่งยืน ในขณะเดียวกันจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจให้แก่ลูกค้า ประกอบด้วย 1) ด้านเทคโนโลยี มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน 2) การประหยัดต้นทุน ด้วยการส่งเสริมให้มีการจัดซื้อจัดหาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีความคุ้มค่าภายในระยะเวลาที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่บริษัท 3) การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดการผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 4) การกำกับดูแล ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคู่ค้าในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณสำหรับพันธมิตรทางธุรกิจอย่างเคร่งครัด และ 5) ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือคู่ค้า ด้วยการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้วางแผน และพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับคู่ค้า (บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน), 2565)

จากการดำเนินงานภายใต้แนวคิด APF Green Supply Chain : กรณี บริษัทอาพลฟู๊ดส์ โพรเซสซิง จำกัด และการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management) เพื่อความยั่งยืน : บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) แล้วนั้น ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ตามมาของทั้ง 2 หน่วยงาน ทั้งในรูปแบบตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน กล่าวคือ ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Financial outcomes) ส่งผลให้หน่วยงานมีต้นทุนที่ลดลง มีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพให้กับหน่วยงาน สำหรับผลลัพธ์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non Financial outcomes) นั้น ก่อให้เกิดการยอมรับและสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันผู้บริโภคมีความเต็มใจจ่ายในสินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

บทสรุป

การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management) นอกจากเป็นแนวคิดในการที่จะทำให้องค์กรนำมาใช้ปรับปรุงกระบวนการผลิต เพื่อเป็นการลดการใช้ทรัพยากรและพลังงาน

รวมถึงลดการปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมและชุมชนแล้วนั้น ปัจจุบันยังเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและสังคม ซึ่งเป็นแนวโน้มของโลกในการให้ความสำคัญต่อการลดภาวะโลกร้อนหรือภาวะเรือนกระจก ลดการใช้พลังงาน โดยเฉพาะพลังงานที่ได้จากฟอสซิล เช่น น้ำมันเชื้อเพลิงหรือถ่านหิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างประโยชน์อีกหนึ่งช่องทางให้กับองค์กรคือ การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว เนื่องจากการดำเนินงานด้วยแนวคิดการบริหารจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Green Supply Chain Management) จะทำให้องค์กรเผชิญกับต้นทุนที่ลดลง และกำไรที่เพิ่มขึ้น ดังเห็นได้จากตัวอย่างองค์กรที่บริหารโดย Green Supply Chain Management ที่ได้รับประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งแนวคิด Green Supply Chain Management นั้นหากจะเป็นการดำเนินงานที่สมบูรณ์จะต้องมีการปรับปรุงตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังเช่น การดำเนินงานภายใต้แนวคิด APF Green Supply Chain: กรณี บริษัทอาพลฟูคส์ โพรเซสซิง จำกัด ที่มีการนำการวิจัยและพัฒนา (R&D) เข้ามาใช้ตั้งแต่ต้นน้ำ ซึ่งนอกจากจะได้ประโยชน์ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังถือเป็นการสร้างกลยุทธ์ทางการแข่งขันที่ยั่งยืน ที่มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมควบคู่กันไปด้วยตลอดโซ่อุปทาน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ตามมา หน่วยงานมีต้นทุนที่ลดลง มีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพให้กับหน่วยงาน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการยอมรับและสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันผู้บริโภคมีความเต็มใจจ่ายในสินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nicolau, Guix, Maskivker and Molenkamp (2020) ได้ศึกษาความเต็มใจของคน Gen Y (กลุ่มคนที่เกิดช่วงปี พ.ศ. 2527 – 2539) ที่จะจ่ายเงินเพื่อร้านอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า การบริโภคสีเขียว (การบริโภคที่เกิดขึ้นโดยลูกค้าที่มีความตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อม และใช้ทรัพยากรของโลก) การมีความตระหนักในเรื่องของสุขภาพ รายได้ ส่งผลต่อการเต็มใจจ่ายเพื่อร้านอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการตอบสนองนโยบายการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจแบบใหม่ หรือ BCG Model เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ประกอบด้วย 3 เศรษฐกิจหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2557). *อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์*. วันที่ค้นข้อมูล 12 มีนาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <http://www.strategy.dip.go.th/>
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2557). *คู่มือแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเพื่อพัฒนาสู่อุตสาหกรรมสีเขียว*. วันที่ค้นข้อมูล 12 มีนาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <http://www.greenindustry.go.th/>
- กัญญกนิษฐ์ กมลกิตติวงศ์ และบุษบา พุกษาพันธุ์รัตน์. (2558). ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการจัดการกรีนซัพพลายเชนในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไทย. *วารสารวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 10(1), 1-11.
- กาญจนา กาญจนสุนทร. (2552). *การจัดการโซ่อุปทานแบบกรีน (Greensupply Chain Manament)*. วันที่ค้นข้อมูล 13 มีนาคม 2565, เข้าถึงได้จาก www.logistics.go.th/attachments/article/881/Content_28.pdf
- กลุ่มอำพลฟู้ดส์. (2556). “อำพลฟู้ดส์” คว่ำรางวัลสุดยอดผู้ประกอบการดีเด่นด้านโลจิสติกส์การค้า ELMA 2013. วันที่ค้นข้อมูล 13 มีนาคม 2565, เข้าถึงได้จาก https://ampolfood.com/content-details.php?content_id=97
- บริษัท ป่าสาละ จำกัด. (2559). *อำพลฟู้ดส์ ภูมิศึกษา นวัตกรรมสีเขียว*. กรุงเทพฯ: บริษัท ป่าสาละ จำกัด.
- บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน). (2565). *รายงานความยั่งยืน ประจำปี 2565*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอสแอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน).
- นิลวรรณ ชุ่มฤทธิ์ และทศพล เกียรติเจริญศิลป์. (2548). *การจัดการ Green Supply Chain และ Reverse Logisticsของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์*. งานวิจัยภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวรรณี อัสวกุลชัย. (2551). *โลจิสติกส์เพื่อรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม*. วันที่ค้นข้อมูล 13 มีนาคม 2565, เข้าถึงได้จาก https://www.iok2u.com/attachments/article/648/Content_20.pdf
- อัญญา ประเสริฐธาดา. (2558). *การนำแนวคิดกรีนซัพพลายเชนมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในบริษัท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, คณะโลจิสติกส์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Agan, Y., Acar, M. F., & Borodin, A. (2013). Drivers of environmental processes and their impact on performance: a study of Turkish SMEs. *Journal of Cleaner Production*, 51, 23–33.
- Kim, S. T. (2010). *Implementation of green supply chain management: Impact on performance outcomes in small and medium-sized Electronical and Electronic Firms*. University of Nebraska, Proquest. 1-94.

สุภากร ภูัญญัตตจินดา กนกอร เนตรชู สุรชัยย์ ปาละพรพิสุทธิ เนรัญชลา กำไลทอง วิภาวรรณ จันทร่ประชุม
วิภาวรรณ ทองเนียม น้าฝน เสนางคนิกร อุทัย แก้วกลม และนิธิพน ทองวาสนาส่ง

- Nicolau, J. L., Guix, M. Maskivker, G. H., Molenkamp, N. (2020). Millennials' willingness to pay for green restaurants. *International Journal of Hospitality Management*, 90.
- Routroy, S. (2009). Antecedents and drivers for green supply chain management implementation in manufacturing environment. *The IUP Journal of Supply chain Management*, 6, 20-35.
- Selko, A. (2008). Is 'Green' A Byproduct of Supply Chain Optmization?. The IndustryWeek Forums, April. Retrieved March 21, 2023, from <http://www.industryweek.com/ReadArticle.aspx?ArticleID=16095>
- Setthasakko, W. (2009). Barriers to implementing corporate environmental responsibility in Thailand:A qualitative approach. *International Journal of Organizational Analysis*, 17, 169-183.
- Walker, H., Sisto, L. D., & Mc Bain, D. (2008). Drivers and barriers to environmental supply chain management practices: Lessons from the public and private sectors. *Journal of Purchasing and Supply*, 14, 69-85.
- Zhu, Q., Sarkis, J., & Geng, Y. (2004). Examining the Effects of Green Supply Chain Management Practices and Their Mediations on Performance Improvements. *International Journal of Production Research*, 50(5),1377-1394

การพัฒนากฎหมายกองทุนการประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง

Legal Development in Elderly Occupational Fund and Self-Reliance

ปวริศา พลกล้า (Pawarisa Ponkla)¹

จิตาภา พรยิ่ง (Jidapa Pornying)²

¹นิสิตหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*

Master's degree students Master of Laws Program Law Thaksin University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาจารย์ที่ปรึกษา**

Asst. Prof. Dr., Thesis Advisor

E-mail: Fern.pawarisa@gmail.com

Received: 18 November 2023

Revised: 19 December 2023

Accepted: 22 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายกองทุนการประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง เกี่ยวกับเงื่อนไขการค้ำประกันกู้ยืมเงินกองทุนของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากกฎหมาย หนังสือ บทความวิชาการและเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 11 (3) รัฐให้การส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ และมาตรา 13 ให้จัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ โดยเป็นเงินทุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ส่วนหนึ่ง ส่วนประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 ข้อ 3 (4) กำหนดให้ผู้สูงอายุขอกู้ยืมเงินกองทุนประกอบอาชีพต้องมีคุณสมบัติ และมีบุคคลที่น่าเชื่อถือตามที่ผู้อำนวยการกำหนดค้ำประกัน

สำหรับประกาศในข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ผู้กู้ยืมเงินกองทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคล จากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 ข้อ 5 กำหนดว่าต้องมีผู้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินโดยมีคุณสมบัติเข้าเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ จึงทำให้ผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินได้รับเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวเป็นเงื่อนไขและอุปสรรค ต่อการกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ส่วนระยะเวลาการคืนเงินกองทุนผู้สูงอายุ ตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ให้

การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ 2549 ข้อ 5 (3) ให้ผู้สูงอายุกู้ยืมเพื่อเป็นทุนการประกอบอาชีพ เป็นรายบุคคลคนละไม่เกิน 30,000 บาท และให้ผ่อนชำระคืนภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 เรื่องการค้ำประกัน ใน ข้อ 3 (4) และ แก้ไขเพิ่มเติม ระยะเวลาการคืนเงินกองทุนผู้สูงอายุ ข้อ 5 (3) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

คำสำคัญ: การพัฒนากฎหมาย, กองทุนประกอบอาชีพผู้สูงอายุ, พึ่งพาตนเอง

Abstract

The purpose of the research is to study the law concerning to elderly occupational fund and self-reliance regarding the conditions of guarantors. Relevant regulations provide the way for elderly people borrowing money from the fund. The research uses qualitative research methods with the study from laws, books, articles and documents. The study found that Section 11(3) of the Elderly Act B.E.2003 provides the promotion and support of the elderly in occupation and Section 13 provides for the establishment of an elderly fund. The announcement of the Executive Committee of the Senior Citizen Fund Re: Other criteria and conditions for financial support from the Senior Citizen Fund 2006 Article 3 (4) requires that the elderly applying for an occupational loan must have qualifications and have a credible person as a guarantor approved by the Director.

According to the announcements in the regulations of the Office of Child Welfare and Protection On the qualifications of borrowers, guarantors and criteria for considering loans for individual occupational finance from the Senior Citizens Fund B.E. 2013, Clause 5 stipulates that there must be guarantors of loans with qualifications as specified to the elderly who borrows money is eligible to receive money from the Senior Citizen Fund, such requirements are both conditions and obstacles in term of loans from the Senior Citizen Fund , the refund period of the Senior Citizens' Fund, according to the announcement of the Executive Committee of the Senior Citizen Fund Re: Criteria and Conditions for Financial Support from the Elderly Fund 2006, clause 5 (3), the elderly shall be loaned to finance their individual occupation not exceeding 30,000 baht per person and shall be repaid in installments within a period not exceeding 3 years without interest charge.

Some suggestions include the amendment of the announcement of the Executive Committee of the Senior Citizen Fund Re: Criteria and Conditions for Financial Support from the Elderly Fund 2006 1) the

amendment of guarantees in Article 3(4) and 2) the amendment of the period of refund of the Senior Citizen Fund Article 5 (3) to comply with the Elderly Act B.E.2003 and the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560

Keywords: Legal Development, Elderly Occupational Fund, Self-Reliance

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรครั้งสำคัญ ในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญกับสังคมผู้สูงอายุ (Aging society) เนื่องจากผู้สูงอายุ (ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มที่จะมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น แต่ประชากรวัยเด็ก (แรกเกิด-14ปี) และประชากรวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี) มีสัดส่วนที่ลดน้อยลง โดยประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Completely aged society) จากสถิติการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2565 พบว่าประชากรสูงอายุมีประมาณ 12 ล้านคน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 18.94 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ช่วงอายุ 60-69 ปี ประมาณ 7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 56.25 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ช่วงอายุ 70-79 ประมาณ 3.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 29.52 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไปประมาณ 1.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 14.23 ของผู้สูงอายุทั้งหมด เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2537 ซึ่งมีประชากรสูงอายุคิดเป็นจำนวนร้อยละ 6.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) และคาดการณ์ว่าในปีพ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super aged society) เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (กรมสุขภาพจิต, 2563) ด้วยสังคมไทยกำลังเข้าสู่ประชาคมผู้สูงวัย ในปัจจุบันหน่วยงานรัฐได้พยายามจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุ โครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน มีการกำหนดนโยบายและแผนในทุกระดับที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอทั่วถึงและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม (อุบล วุฒิพรโสภณ และคณะ ,2562)

ประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ รัฐจึงได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 เช่น รัฐส่งเสริมบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ส่งเสริมในเรื่องการศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การจัดที่พักอาศัย และที่สำคัญคือการจ่ายเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เพื่อเป็นหลักประกันรายได้แก่ผู้สูงอายุทุกคน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้จ่ายเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุ จำนวน 10,913,245 คน เป็นเงิน 82,341,036,900 บาท และมีแผนการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 11,028,020 คน เป็นเงิน 87,580,081,200 บาท โดยจำนวนผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จำนวน

114,775 คน คิดเป็นร้อยละ 1.05 และจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้น เป็นเงิน 5,239,044,300 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.36 (ฐานเศรษฐกิจ, 2565)

แม้รัฐจะมีการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุทุกคน ก็ยังมีผู้สูงอายุแม้อายุจะเกิน 60 ปี แต่ยังทำงานอยู่ราว 34.5% เนื่องจากความเสื่อมสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่พ้นวัยทำงานบางรายอาจเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า เกิดความรู้สึกเหงา ไม่ภาคภูมิใจ เป็นภาระ กับลูกหลาน ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้า รัฐต้องมีการจัดสวัสดิการให้ เพื่อความมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาค การที่ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ย่อมส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ครอบครัวมีความสุข มีหลักประกันที่มั่นคงได้รับสวัสดิการและบริการสังคม อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน และสังคม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง รัฐต้องดำเนินการรูปแบบกองทุนให้กับผู้สูงอายุนำไปประกอบอาชีพที่เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และการที่ผู้สูงอายุทำงานหาเลี้ยงชีพนั้น เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในเรื่องรายได้ให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ยาวนานขึ้น และเป็นการเปลี่ยนการมองภาพผู้สูงอายุที่มองว่า “ผู้สูงอายุเป็นภาระ” ให้เป็น “ผู้สูงอายุมีคุณค่า” แม้ว่าบุตรยังคงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของผู้สูงอายุในปัจจุบัน แต่ก็มีความโน้มถ่วงลง อันเนื่องมาจากผลของค่านิยมที่เปลี่ยนไปของสังคมไทยที่มีบุตรน้อยลง รวมถึงการย้ายถิ่นของคนในวัยทำงาน จึงทำให้ผู้สูงอายุได้รับเงินเพื่อช่วยเหลือจุนเจือจากบุตรหลานน้อยลงไปด้วย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำงานเป็นเรื่องที่สำคัญ และการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุแล้ว การทำงานยังเป็นการส่งเสริมสุขภาพทั้งทางร่างกายจิตใจและสังคมของผู้สูงอายุ (กรมสุขภาพจิต, 2561) การประกอบอาชีพอิสระเป็นอีกทางเลือกเพื่อสร้างหลักประกันสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระกับครอบครัว บุตร หลาน รัฐได้มีโครงการสนับสนุนโดยจัดกองทุนผู้สูงอายุให้เพื่อเป็นทุนส่งเสริมในการประกอบอาชีพ

เมื่อพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 13 กำหนดให้มีการจัดตั้ง “กองทุนผู้สูงอายุ” ขึ้นในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพ ความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี กองทุนผู้สูงอายุจึงเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อส่งเสริมการกักเก็บเงินทุนประกอบอาชีพให้ผู้สูงอายุได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และสงเคราะห์ผู้สูงอายุตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน การให้ทุนประกอบอาชีพ ประเภทกู้ยืมรายบุคคล และรายกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุ เรื่องอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติกำหนดเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์สูงสุดตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11(3) ที่กำหนดให้รัฐส่งเสริมการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม โดยจัดสวัสดิการให้ผ่านกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุ โดยให้ผู้สูงอายุสามารถขอกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุได้โดยไม่มีดอกเบี้ยโดยกำหนดให้กู้ยืมเงินได้ คนละไม่เกิน 30,000 บาทต่อคน

ปัญหาการกู้ยืมเงินของผู้สูงอายุตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 ในข้อ 3 (4) กำหนดว่า หากผู้สูงอายุขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ต้องมีคุณสมบัติและมีบุคคลที่น่าเชื่อถือตามที่ ผู้อำนวยการกำหนดค้ำประกัน ซึ่งการกู้ยืมเงินของกองทุนผู้สูงอายุต้องมีผู้ค้ำประกัน โดยผู้ค้ำประกันต้อง เป็นบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 59 ปี เป็นผู้มีรายได้หรืองานประจำ มีภูมิลำเนาตามทะเบียนราษฎรอยู่จังหวัด เดียวกันกับผู้กู้ยืม ไม่อยู่ระหว่างเป็นผู้กู้ยืมหรือไม่อยู่ระหว่างเป็นผู้ค้ำให้กับบุคคลอื่นที่ขอกู้ยืม ซึ่งเป็นการ กำหนดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพของผู้สูงอายุทำให้ไม่สามารถเข้าถึง กองทุนผู้สูงอายุได้

หากพิจารณาถึงนโยบายของพรรคการเมืองที่หาเสียงในปี พ.ศ. 2566 ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับ กองทุนผู้สูงอายุไว้เช่น พรรคการเมืองที่หนึ่งให้กองทุนประกันชีวิต 20,000 บาท โดยไม่ต้องมีผู้ค้ำประกัน และใช้กรรมสิทธิ์ประกันชีวิต ที่รัฐบาลจัดทำให้ ค้ำประกันตัวเองเพื่อไม่เป็นภาระของลูกหลานและมี สิทธิกู้เงินเพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตัวเองได้ ส่วนพรรคการเมืองที่สอง กำหนดนโยบาย “ชมรมผู้สูงอายุ รับ 30,000 บาท ทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชน ขยายครอบคลุมมิติอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพหลังวัยเกษียณ ซึ่งนโยบายของพรรคการเมือง ดังกล่าวได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกองทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพ (ไทยรัฐออนไลน์, 2566) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีต้องทำงานด้านแรงงานในสถานประกอบการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ให้สามารถประกอบ อาชีพที่พึ่งพาตนเองได้เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าและไม่ต้องเป็นภาระแก่บุตรหลาน ดังนั้น เพื่อให้ ผู้สูงอายุได้เข้าถึงกองทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพได้ง่ายและสะดวกจึงควรลดเงื่อนไขการค้ำประกัน เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามเจตนารมณ์ของกองทุน ผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากฎหมายกองทุนการประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง เกี่ยวกับเงื่อนไขการ ค้ำประกันกู้ยืมเงินกองทุนของผู้สูงอายุและกำหนดระยะเวลาการชำระคืน เพื่อให้ได้บทสรุปและ ข้อเสนอแนะทางกฎหมายเพื่อการพัฒนากฎหมายกองทุนประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง

บททวนวรรณกรรม

1. หลักการเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 13 กำหนดให้มีการจัดตั้ง “กองทุนผู้สูงอายุ” ขึ้นใน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง

การส่งเสริม และการสนับสนุน ผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพ ความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งสนับสนุน กิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง

“องค์กรของผู้สูงอายุ” คือ องค์กรที่ผู้สูงอายุรวมตัวกันดำเนินการตามวัตถุประสงค์และกิจกรรม เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของกองทุนผู้สูงอายุ คือ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ ความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งสนับสนุนกิจกรรมขององค์กร ที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง โดยกิจกรรมหลักๆ ของกองทุน ได้แก่ สนับสนุนเงินอุดหนุนโครงการเพื่อส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุในลักษณะกลุ่ม ชมรม ศูนย์บริการศูนย์เอนกประสงค์ในชุมชน สนับสนุนเงินอุดหนุนโครงการสำหรับองค์กรผู้สูงอายุ องค์กรที่ ทำงานด้านผู้สูงอายุในชุมชน การให้ทุนประกอบอาชีพ ประเภทกู้ยืมรายบุคคล และรายกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุ และเรื่องอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติกำหนดเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์สูงสุดตาม พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (จุไรทัศน์ iewicz, 2558)

2. หลักการสวัสดิการสังคม (Social Welfare)

การดำเนินชีวิตหรือความเป็นอยู่ที่ดีมีหลักประกันถือว่าเป็นความปรารถนาสูงสุดของมนุษย์ แนวความคิดสวัสดิการสังคมจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและมีความจำเป็นในการเสริมสร้างความมั่นคง ให้ เกิดขึ้นแก่การดำรงชีวิตของประชาชนตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายเป็นวัฏจักรชีวิต (Life Cycle) ของ คนใน สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่มีขีดความสามารถจำกัดในการดำเนินชีวิตของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็น กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพโดยทั่วไปของประชาชนเพื่อเป็นการพัฒนาคนอันจะนำประโยชน์ไปสู่ ตนเอง ครอบครัว ตลอดจนถึงสังคมซึ่งจะส่งผลไปถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ เป็นส่วนรวม (ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ, 2552) สวัสดิการสังคมเกิดขึ้นบนแนวความคิดพื้นฐานของหลักต่าง ๆ ได้แก่ หลักการให้บุคคลพึ่งพาอาศัยตนเองก่อน หลักสวัสดิภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หลักประกันโอกาส แห่งชีวิตในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม หลักการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในสังคม (จิราภรณ์ ชัยกำ, 2563)

3. ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การ สนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549

ประกาศฯ ฉบับนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดถึงหลักเกณฑ์การสนับสนุนเงินกองทุน เพื่อการ คุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุ โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ข้อ 3 คุณสมบัติของผู้ขอรับการสนับสนุนเงินจากกองทุน

(4) กรณีผู้สูงอายุขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ต้องมีคุณสมบัติและมีบุคคลที่น่าเชื่อถือ ตามที่ผู้อำนวยการกำหนดค่าประกัน

และต่อมา มีการปรับปรุงแก้ไข โดยให้ยกเลิกข้อ 5 วรรคหนึ่ง (3) ในประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(3) จ่ายเป็นเงินกู้ให้ผู้สูงอายุได้กู้ยืมเพื่อเป็นทุนการประกอบอาชีพโดยให้กู้ยืมเป็นรายบุคคลได้คนละไม่เกิน 30,000 บาท หรือกู้ยืมเป็นรายกลุ่ม ๆ ละไม่น้อยกว่า 5 คน ได้กลุ่มละไม่เกิน 100,000 บาท และให้ชำระคืนรายงวด ภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย ทั้งนี้ ผู้ขอกู้ยืมเงินต้องไม่ได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งทุนอื่นหรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ”

ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุจะกู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุเพื่อประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุและผู้ค้ำประกันจะต้องมีคุณสมบัติ ตามที่ผู้อำนวยการส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กำหนดไว้ โดยมีการกำหนดคุณสมบัติไว้ใน ข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ว่าด้วย คุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ประเภทรายบุคคลจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 ข้อ 4 เป็นคุณสมบัติของผู้ขอกู้ยืมเงิน โดยผู้ขอรับการสนับสนุนเงินกู้ยืมเพื่อเป็นเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคลต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีความจำเป็นในการขอรับสนับสนุนเงินกู้ยืมประกอบอาชีพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพในเรื่องที่ขอรับการสนับสนุน มีสภาพร่างกายแข็งแรง สามารถประกอบอาชีพได้ มีปัจจัยในการสนับสนุนการประกอบอาชีพ มีสถานที่ในการประกอบอาชีพของผู้กู้ยืมอยู่ภายในจังหวัดเดียวกันกับผู้กู้ยืมยื่นคำร้องขอกู้ยืมไว้ ไม่เป็นผู้ค้างชำระเงินกองทุนผู้สูงอายุ และข้อ 5 คุณสมบัติของผู้ค้ำประกัน คือ ผู้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินให้แก่ผู้ขอรับการสนับสนุนกู้ยืมเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคลจากกองทุนผู้สูงอายุ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้ ต้องมีอายุไม่เกิน 59 ปีบริบูรณ์ ในขณะที่ผู้ขอรับการสนับสนุนได้ยื่นคำขอรับการสนับสนุนเงินทุนกู้ยืมประกอบอาชีพ ประเภทรายบุคคลจากกองทุนผู้สูงอายุ เป็นผู้มิรายได้หรือเงินเดือนประจำ มีภูมิลำเนาตามทะเบียนราษฎรอยู่ในจังหวัดเดียวกับผู้ขอรับการสนับสนุนในขณะที่ผู้ขอรับการสนับสนุนได้ยื่นคำขอรับการสนับสนุนเงินกู้ยืมทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคล ไม่อยู่ระหว่างเป็นผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ประเภทรายบุคคลหรือรายกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ ไม่อยู่ระหว่างเป็นผู้ค้ำประกันให้กับบุคคลอื่นที่ขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคลหรือรายกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ จากประกาศทั้งสองฉบับ เป็นการกำหนดเงื่อนไขที่สนับสนุนทางการเงินให้กับผู้สูงอายุได้กู้ยืมเงินเพื่อไปประกอบอาชีพและการกู้ยืมเงินต้องมีผู้ค้ำประกันและกำหนดคุณสมบัติของผู้ค้ำประกันไว้ด้วย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็น

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ รวมทั้ง กฎหมาย 4 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่องหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 และข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณา และเอกสารที่เป็น หนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนในการวิจัย และวิเคราะห์หาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาประเด็นปัญหากฎหมาย กองทุนการประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง เกี่ยวกับเงื่อนไขการค้ำประกัน กู้ยืมเงินกองทุนของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้ พบว่า การกู้ยืมเงินของผู้สูงอายุตามประกาศ คณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่องหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุประกาศ พ.ศ. 2549 ในข้อ 3 (4) กำหนดว่า “หากผู้สูงอายุขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ต้องมีคุณสมบัติและมีบุคคลที่น่าเชื่อถือตามที่ผู้อำนวยการกำหนดค้ำประกัน” ประกอบกับประกาศในข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคลจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 ข้อ 5 กำหนดเงื่อนไขการกู้ยืมเงินจากกองทุนว่า ต้องมีผู้เข้ามาค้ำประกัน โดยผู้ค้ำประกันต้องเป็นบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 59 ปี เป็นผู้มิรายได้หรืองานประจำ มีภูมิลำเนาตามทะเบียนราษฎรอยู่จังหวัดเดียวกันกับผู้กู้ยืม ไม่อยู่ระหว่างเป็นผู้กู้ยืมหรือไม่อยู่ระหว่างเป็นผู้ค้ำให้กับบุคคลอื่นที่ขอกู้ยืม ซึ่งกำหนดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพของผู้สูงอายุทำให้ไม่สามารถเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุได้

จากการศึกษาพบว่า การพิจารณาอนุมัติจากคุณสมบัติของผู้กู้ยืมเงิน 7 ประการตามประกาศในข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคลจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 ข้อ 4 ย่อมเพียงพอแล้วในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ยืมกองทุนผู้สูงอายุ และการที่จะหาบุคคลใดเข้ามาค้ำประกันนั้นย่อมเป็นการยาก เนื่องจากอาจหาผู้ค้ำประกันไม่ได้ หรือหาได้แต่ผู้ค้ำประกันไม่มีคุณสมบัติเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนด้านเงินทุนประกอบอาชีพไม่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนผู้สูงอายุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11(3) ที่กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพ เมื่อพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 13 กำหนดจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุขึ้นเพื่อเป็นทุนใช้จ่ายการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีศักยภาพความมั่นคงและมีชีวิตที่ดี การที่ประกาศคณะกรรมการบริหาร

กองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ข้อ 3 (4) ที่กำหนดว่า “ผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพต้องมีคุณสมบัติและมีบุคคลที่น่าเชื่อถือตามที่ผู้อำนวยการกำหนดค่าประกัน” จึงเป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 วรรคสาม ที่ว่า “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ”

ดังนั้น กรณีการกู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุที่มีจำนวนเงินไม่เกิน 30,000 บาท เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนกู้ยืมเงินของผู้สูงอายุที่นำไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้พึ่งพาตนเอง ไม่ควรกำหนดเงื่อนไขให้นำบุคคลใดมาค้ำประกันการกู้ยืมเงินดังกล่าว เนื่องจากการให้ทุนประกอบอาชีพประเภทกู้ยืมเงินรายบุคคลอยู่บนแนวความคิดพื้นฐานของหลักต่าง ๆ ได้แก่ หลักการให้บุคคลพึ่งพาอาศัยตนเอง หลักสวัสดิภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หลักประกันโอกาสแห่งชีวิตในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม หลักการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในสังคม จึงจำเป็นต้องปรับปรุงและแก้ไขการค้ำประกันกู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุที่นำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้เป็นตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการจัดตั้งกองทุนและให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุเพื่อเป็นหลักประกันสร้างรายได้ในการดำรงชีวิตและพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณภาพ จึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ข้อ 3 (4) ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

อีกทั้งกำหนดระยะเวลาการชำระเงินที่กู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุ ตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากพ.ศ. 2549 ข้อ 5 (3) ที่กำหนดให้ชำระคืนรายงวด ภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ยนั้น หากคำนวณการกู้ยืมเงินรายละ 30,000 บาท มีระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 3 ปี เดือนละประมาณ 834 บาท (36 เดือน) ด้วยภาวะเศรษฐกิจและวิกฤตทางด้านโรคอุบัติใหม่ เช่น โรคโควิด 19 และโควิดสายพันธุ์ใหม่ XBB ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่พลิกผัน ไม่แน่ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด เห็นได้จากการที่โรคโควิด19 ทำให้ผู้คนไม่สามารถประกอบกิจการค้าขายได้เป็นเวลา 2 ปี ด้วยเหตุนี้จึงควรขยายระยะเวลาคืนเงินกู้ไม่เกิน 5 ปีผ่อนชำระคืนเดือนละ 500 บาท (60 เดือน) ให้กับผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ ในการสร้างรายได้หาเลี้ยงชีพเพื่อพึ่งพาตนเอง

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยข้อกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนการประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเองปัญหาการค้ำประกันการกู้ยืมเงินกองทุนตามประกาศข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาในข้อ 5 เกี่ยวกับการนำบุคคลและคุณสมบัติของผู้ค้ำประกัน ประกอบกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

มาตรา 11 (3) กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพนั้น การที่ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 ในข้อ 3 (4) กำหนดให้ ผู้สูงอายุขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพต้องมีคุณสมบัติและมีบุคคลที่น่าเชื่อถือตามที่ผู้อำนวยการกำหนดค่าประกัน แสดงให้เห็นว่าการกู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุเพื่อประกอบอาชีพประเภทรายบุคคล เป็นการกำหนดเงื่อนไขที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงกองทุนในการกู้ยืมเงินของผู้สูงอายุที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ เนื่องจากคุณสมบัติของผู้ค้ำประกันประกอบกับการกู้ยืมเงินที่เป็นรายบุคคลจำนวนไม่เกิน 30,000 บาทนั้น หากผู้กู้ยืมไม่สามารถหาผู้ค้ำประกันได้จะทำให้ไม่สามารถกู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุได้ เนื่องจากคิดเงื่อนไขไม่มีผู้ค้ำประกันตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เมื่อรัฐประสงค์ที่จะให้ผู้สูงอายุกู้ยืมเงินจากกองทุนเพื่อนำเงินไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้และเป็นหลักประกันให้กับผู้สูงอายุในการดำรงชีพเพื่อสร้างรายได้และพึ่งพาตนเอง แต่การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าว ส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงกองทุนได้ง่าย ด้วยเหตุนี้จำเป็นที่จะต้องลดเงื่อนไขการค้ำประกันกู้ยืมเงินกองทุน เพื่อประโยชน์ให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงกองทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพได้ง่ายและสะดวก และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้

ส่วนระยะเวลาการคืนเงินกองทุนผู้สูงอายุ ตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 ข้อ 5 (3) กำหนดให้คืนภายใน 3 ปี เห็นว่าเป็นระยะเวลาน้อยเกินไป เนื่องจากปัจจุบันมีเหตุการณ์และพลิกผันด้านโรคอุบัติใหม่ เช่น โรคโควิด 19 และโควิดสายพันธุ์ใหม่ XBB และไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดอะไรขึ้น จึงเห็นควรให้กำหนดระยะเวลาคืนเงินกองทุนผู้สูงอายุภายในระยะเวลา 5 ปี เพื่อรองรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต และหากพ้นกำหนด 5 ปีให้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิณัดตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายกองทุนการประกอบอาชีพผู้สูงอายุกับการพึ่งพาตนเอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

1. ให้แก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับผู้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 โดยแก้ไขและเพิ่มเติม ข้อ 3 (4)

“เมื่อผู้สูงอายุขอกู้ยืมเงินกองทุนประกอบอาชีพ ให้จัดเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตรวจสอบคุณสมบัติรวมถึงข้อเท็จจริงของผู้กู้ยืมว่าเป็นผู้มีความสามารถในการประกอบอาชีพในเรื่องที่ขอรับการสนับสนุน ส่วนบุคคลค้ำประกันจะมีหรือไม่ ให้เป็นดุลพินิจของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือหัวหน้ากลุ่มที่ได้รับมอบหมายลงความเห็นในผลการอนุมัติ ”

2. ให้แก้ไขเพิ่มเติมระยะเวลาการคืนเงินกองทุนผู้สูงอายุในประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2549 โดยแก้ไขและเพิ่มเติม ข้อ 5 (3)

“จ่ายเป็นเงินกู้ให้ผู้สูงอายุได้กู้ยืม เพื่อเป็นทุนการประกอบอาชีพโดยให้ผู้กู้ยืมเป็นรายบุคคลได้คนละไม่เกิน 30,000 บาท หรือผู้กู้ยืมเป็นรายกลุ่ม ๆ ละไม่น้อยกว่า 5 คน ได้กลุ่มละไม่เกิน 100,000 บาท และให้ชำระคืนรายงวด ภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย หากเกินกำหนดระยะเวลา ให้คิดอัตราดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ผู้ขอกู้ยืมเงินต้องไม่ได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งทุนอื่น หรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ”

รายการอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2561). *มาตรการช่วยเหลือผู้สูงอายุ จากเป็นภาระยกระดับมีคุณค่า*. วันที่ค้นข้อมูล

1 พฤษภาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27654>

กรมสุขภาพจิต. (2563). 93 วันสู่สังคม “คนชรา” 5 จังหวัด? คนแก่เยอะสุด -น้อยสุด. วันที่ค้น

ข้อมูล 1 พฤษภาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30453>

จิราภรณ์ ชัยก้า. (2563). *การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและ*

ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จุไรรัตน์ เอียวพันธ์. (2558). *รายงานการศึกษากองทุนผู้สูงอายุ*. วันที่ค้นข้อมูล 1 พฤษภาคม 2566,

เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewtdl_link.php?nid=98

ฐานเศรษฐกิจ. (2565). *สรุปเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 2565 นาน 6 เดือน อายุ 60-90 ขึ้นไป ได้กี่บาท*.

วันที่ค้นข้อมูล 1 พฤษภาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.thansettakij.com/economy/522663>

ไทยรัฐออนไลน์. (2566). *หมัดต่อหมัด 9 พรรคการเมือง กับนโยบายผู้สูงอายุ เบี้ย งาน สิทธิ*. วันที่

ค้นข้อมูล 1 พฤษภาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/scoop/infographic/2684578>

ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่องหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2549.

ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552.

ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. (2552). *รายงานการวิจัยเรื่องกฎหมายการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ปวีศา ผลกล้า และจิตภา พรยิ่ง

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546, 27 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 131 ก.
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่
40 ก.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2565. วันที่ค้น
ข้อมูล 1 พฤษภาคม 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1962>

อุบล วุฒิพรโสภณ, พระเทพศาสนากิจบาล, สัญญา ศดประเสริฐ และสมานใจ จันทร์ท้าว. (2562).

นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองผู้สูงอายุจังหวัดนครปฐม. วารสารมหา
จุฬานาครธรรมส์, 6(10), 48-54.

อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร แรงจูงใจภายใน
และประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของ
ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

**The Influence of Perceived Organizational Support for Creativity, Intrinsic
Motivation, Creative Self-Efficacy, and Creative Self-Efficacy Affecting to
Individual Creativity of the Public Sector Development Commission (OPDC)
Civil Servant**

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน (Chalermchai Kittisaknawin)¹

สิริพร ทิตะลำพูน (Siriporn Thitalampoon)²

โกสินทร์ เตชะนิยม (Kosin Techaniyom)³

อาจารย์ ฤทธิชัย (Ajaree Rittichai)⁴

อภิชาติ กิตติศักดิ์นาวิน (Apichat Kittisaknawin)⁵

ศรวิชา กฤดาธิการ (Sorawicha Krittathikarn)⁶

กรรภาส ปักยานนท์ (Kornphapha Paksanondha)⁷

^{1,3}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
(Asst.Prof., Ph.D., Department of Public Administration, Faculty of Management Science Silpakorn
University, Petchaburi IT Campus)

²ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
(Lecturer, Ph.D., Department of Public Administration, Faculty of Management Science Silpakorn
University, Petchaburi IT Campus)

^{4,5,6,7}ดร., นักวิชาการอิสระ

(Ph.D., Independent scholar)

E-mail: cknawin@gmail.com¹, puise.siriporn@gmail.com² kosincoke@hotmail.com³ rittichai_a@su.ac.th⁴
api1155@gmail.com⁵ sorawicha@yahoo.com⁶ gift_a13@hotmail.com⁷

Received: 22 November 2023

Revised: 23 December 2023

Accepted: 24 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลกับประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน (2) การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ (3) อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร แรงจูงใจภายใน และประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ รูปแบบการสำรวจมีแบบประเมินประกอบด้วย แบบประเมินแรงจูงใจภายใน การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพว่า มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อถือได้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างคือ ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) จำนวน 170 คน สำหรับการวิเคราะห์เชิงพรรณนาคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงอนุมานคือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงแปรผันตามประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน (2) การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ (3) ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล, การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร, ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์, แรงจูงใจภายใน

Abstract

The purposes of this research were to study: (1) the relationships between creative self-efficacy, perceived organizational support for creativity, intrinsic motivation, and individual creativity, (2) perceived organizational support for creativity, intrinsic motivation influencing creative self-efficacy, and (3) creative

self-efficacy, perceived organizational support for creativity, and intrinsic motivation influencing individual creativity.

This research employed a quantitative research considered as the survey model which was examined its quality through the validity and reliability as the instrument for data collection. The population was civil servant of the Public Sector Development Commission (OPDC). The researcher determined the size of sample group according to the Yamane's calculation determined the sample group for not less than 144 persons at the error value of 5%, and the reliability of 95%. The researcher extended the samples for 170 persons more to increase the benefits of research and data analysis. The descriptive analysis included Frequency, Percentage, Mean, and Standard Deviation. The analysis by Inferential Statistics included Pearson's correlation, and stepwise multiple regression analysis.

Findings are as follows: (1) The researcher found that individual creativity was positively correlated with perceived organizational support for creativity, creative self-efficacy, intrinsic motivation, (2) Factoring influencing creative self-efficacy was perceived organizational support for creativity and intrinsic motivation, and (3) Factoring influencing individual creativity was creative self-efficacy.

Keywords: Individual creativity, Perceived organizational Support for creativity, Creative self-efficacy, Intrinsic motivation

บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในความอยู่รอดและการเติบโตขององค์กรในยุคโลกาภิวัตน์ (Andriopoulos and Lowe, 2000; Cummings and Oldham, 1997; Tierney, Farmer and Graen, 1999; Kanter, 1983; Tushman and O'Reilly, 1997; Utterback, 1994) ทำให้องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์เพราะการสร้างสรรค์นวัตกรรมเริ่มต้นจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (Trompenaars and Hampden-Turner, 2010) รัฐบาลไทยมีนโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน หรือประเทศไทย 4.0 ที่เน้นนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ สอดรับและส่งเสริมนโยบายประเทศไทย 4.0 กลไกการทำงานของภาครัฐหรือระบบราชการต้องปรับเปลี่ยน มาสู่ระบบราชการ 4.0 ต้องมีการปฏิรูประบบราชการและข้าราชการเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2566) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของระบบราชการ 4.0 คือ การสร้างนวัตกรรม (Innovation) การสานพลังระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม (Collaboration) การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitization/ Digitalization) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิด (mindset) ให้ตนเองมี

ความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ (Public Entrepreneurship) เพิ่มทักษะให้มีสมรรถนะที่จำเป็น และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน อันจะช่วยให้สามารถแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change leader) เพื่อสร้างคุณค่า (public value) และประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2566)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2566; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2566) และรัฐบาลได้มีนโยบายขับเคลื่อนประเทศด้วยยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ที่มีการขับเคลื่อนโครงสร้างเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม โดยมีฐานคิดหลักและการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เน้นภาคบริการดังนั้นระบบราชการไทยจึงต้องมีการพลิกโฉมและปฏิรูปเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการเป็นประเทศไทย 4.0 ต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรมภาครัฐในการยกระดับไปสู่ “ระบบราชการ 4.0” นอกจากนี้พบว่า ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ (Amabile, 1983, 1988, 1999; Bandura, 1997; Ford, 1996; Tierney and Farmer, 2002; Mumford and Gustafson, 1988; Woodman et al., 1993; มณีบุษ จันท์เที่ยง และคณะ, 2553; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2554ก; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ, 2560; จิตวดี เนียมสุวรรณ และเฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2555) ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่า ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์หรือไม่อย่างไร เพราะผลการวิจัย จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และตอบสนองต่อความสำเร็จตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลกับประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน
2. เพื่อศึกษาการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร แรงจูงใจภายใน และประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

แนวคิด ทฤษฎีและกรอบแนวคิดของการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (individual creativity)

ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีผู้ใช้อย่างแพร่หลาย แม้ว่าทั้งสองคำมีการใช้สลับกันไปมา หรือใช้ในความหมายเดียวกันก็ตาม แต่มีโน้ตทัศน์ของความคิดสร้างสรรค์มีความโดดเด่นและชัดเจนแตกต่างจากแนวความคิดของนวัตกรรม (innovation) โดยที่ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการระดับบุคคลหรือทีม ในขณะที่นวัตกรรมคือ กระบวนการระดับองค์การเป็นความสำเร็จของการนำความคิดสร้างสรรค์ไปปฏิบัติ (Amabile, 1983; Stein, 1974; Woodman et al., 1993) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) มีผู้นิยามความหมายไว้แตกต่างหลากหลาย Guilford (1980) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นรูปแบบของความคิดของมนุษย์ที่หลากหลาย กล่าวคือ บุคคลสามารถคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้หลากหลายมุมมอง หลายประเด็น ขยายออกไปอย่างไม่มีการสิ้นสุดเป็นความคิดเชิงบวก เช่น การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ เป็นต้น ซึ่งความคิดเหล่านี้เป็นทักษะขั้นสูงและกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนของสมองประกอบด้วย การคิดริเริ่ม การคิดเร็ว (คิดอย่างคล่องแคล่ว) การคิดอย่างยืดหยุ่นและการคิดอย่างรอบคอบ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถค้นหาความคิดใหม่จากข้อมูลที่มีเดิมและเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้น ส่วน Kirton (1994) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นพัฒนาการของบุคคลตั้งแต่ในวัยเด็กภายใต้สภาพแวดล้อมพัฒนาจนกลายเป็นบุคลิกภาพ

ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ (creative self-efficacy)

ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ (creative self-efficacy) เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์และเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Amabile, 1983; Bandura, 1997; Ford, 1996; Tierney and Farmer, 2002) โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ยากลำบากหรือท้าทาย (Tierney and Farmer, 2002) หรือ ก็คือการรับรู้ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ เป็นความเชื่อมั่นประสิทธิภาพภายในตนเองของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ความเชื่อมั่นประสิทธิภาพภายในตนเองถูกมองว่าแตกต่างจากมุมมองภายในตนเองด้านอื่น ๆ เช่น ความภูมิใจในตนเอง (self-esteem) ความเชื่อมั่นในตนเอง (self-confidence) ซึ่งประกอบด้วยความรู้ที่กว้างและมีความหลากหลายกว่า ในทางกลับกันความเชื่อมั่นประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการตัดสินใจที่นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ กล่าวคือบุคคลยังมีความเชื่อมั่นประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์มากเท่าใด บุคคลนั้นก็จะมีรับรู้โอกาสที่จะแสดงศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์ได้มากเท่านั้น ถึงแม้ว่าปัจจัยบางอย่างจะทำให้ความสัมพันธ์นี้ลดลงเนื่องจากความไม่เหมาะสมระหว่างบุคคลกับงาน (Cummings and Oldham, 1997; Farmer et al., 2003; O'Reilly et al., 1991) หรือ สภาพแวดล้อมขององค์การที่ไม่สนับสนุนต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (Amabile et al., 1996;

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน สิริพร ทิศาฉ่ำพูนโกสินทร์ เศษะนิยมอาจารย์ อภิชาติ กิตติศักดิ์นาวิน ศรีวิชา กฤดาธิการ และกรรณาส์ ปักษานนท์

Cummings et al., 1975; Oldham and Cummings, 1996; Woodman et al., 1993) งานวิจัยแสดงความสัมพันธ์เชิงบวกของปัจจัยนี้คือ บุคคลมีความเชื่อมั่นประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์สูงจะส่งผลเชิงบวกกับความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (Tierney and Farmer, 2002; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ, 2560; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2554ก,ค,ง)

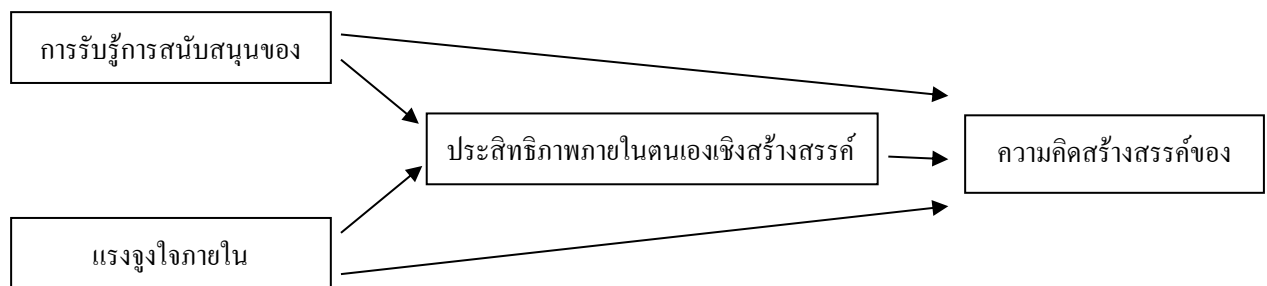
การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร (Perceived organization support for creativity)

การรับรู้การสนับสนุนขององค์กรมีการศึกษาจำนวนมากในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) และบรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เสนอว่า หากฝ่ายหนึ่งกระทำดีต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ได้รับรางวัลก็จะทำดีตอบ ตามทฤษฎีการรับรู้การสนับสนุนขององค์กรจะเกี่ยวกับการรับรู้ความยุติธรรมในการปฏิบัติ การสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา สภาพการทำงานที่ดี และการให้รางวัล การรับรู้การสนับสนุนขององค์กรของบุคลากรส่งผลดีต่อองค์กรคือ การขาดงานและลาออกจากงานลดลง ความผูกพันกับองค์กรและผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น นอกจากนี้นักทฤษฎีบางคนยังกล่าวไว้ว่าการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการสนับสนุนขององค์กร นักวิชาการหลายท่านเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนขององค์กรที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลและนวัตกรรม อาทิ Mumford and Gustafson (1998) ที่กล่าวว่า เงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมที่มีมากพอ รวมถึงการให้รางวัลที่มีคุณค่า การให้อิสระในการทำงานและการเผชิญความเสี่ยง จะช่วยสนับสนุนนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับ Woodman et al. (1993) เสนอว่า สิ่งแวดล้อมในองค์กรเป็นสิ่งที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ เมื่อผู้นำมีความเป็นประชาธิปไตยและเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วม โครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น กลุ่มทีมงานประกอบด้วยบุคคลที่หลากหลาย และการฝึกอบรมที่เน้นการเสนอความคิดใหม่ๆ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับความคิดสร้างสรรค์ แนวความคิดเรื่องความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของ Amabile (1988) เสนอปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม คือ แรงจูงใจขององค์กรเป็นการส่งเสริมระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้และการปฏิบัติงานที่มีความท้าทาย ประการที่สองคือ ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กรประกอบด้วยบุคคล อุปกรณ์ เครื่องมือ การฝึกอบรมและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ สุดท้ายคือการปฏิบัติที่ช่วยสนับสนุนการบริหารรวมถึงการให้อิสระในการทำงานและการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ สำหรับงานวิจัยบริบทของไทย พบว่า การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ, 2560; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2554(ก,ค,ง))

แรงจูงใจภายใน

Amabile (1999) อธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจว่า แรงจูงใจมีสองลักษณะคือ แรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน โดยแรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) เป็นผลจากปัจจัยภายนอก เช่น เงิน โบนัส หรือ การเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น ส่วนแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากความปรารถนาอันแรงกล้าภายในใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่ง Amabile (1999) กล่าวว่าแรงจูงใจแต่ละแบบมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ไม่เท่ากัน กล่าวคือแรงจูงใจจากภายในมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์มากกว่ารางวัลผลตอบแทนที่เป็นแรงจูงใจภายนอก เช่น การให้เงินเป็นรางวัล เป็นต้น ผลการวิจัยในบริบทของไทย พบว่าแรงจูงใจภายใน มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ (มณีนุช จันทร์เที่ยง และคณะ, 2553; เอลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ, 2560; จิตวดี เนียมสุวรรณ และเอลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2555)

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย 1: ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงแปรผันตามประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน

สมมติฐานการวิจัย 2: การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์

สมมติฐานการวิจัย 3: ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยนี้ คือ ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) จำนวน 226 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของตัวอย่างตามการคำนวณของ Yamane (1967) ซึ่งกำหนดขนาดของตัวอย่างไม่น้อยกว่า 144 คน ณ ค่าความคลาดเคลื่อน 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้วิจัยเก็บ

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นรินทร์ สิทธิพร ทิศาฉ่ำพูนโกสินทร์ เศษะนิยมอาจารย์ อรุณชัย อภิชาติ กิตติศักดิ์นรินทร์ ศรีวิชา กฤดาธิการ และกรรณาส์ ปักขานนท์

ตัวอย่างเพิ่มขึ้นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวอย่างของการวิจัยนี้ จำนวน 170 คน การเก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างตามหลักความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) พบว่า ตัวอย่างจำแนกตามเพศมีเพศชาย จำนวน 38 คน (22.4%) และเพศหญิงจำนวน 132 คน (77.6%)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพคือความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) แล้ว ประกอบด้วยแบบสอบถามความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ใช้มาตรวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต (5-point Likert scale) ผู้วิจัยปรับปรุงจาก Houghtton & DiLeillo (2009) มีค่าความเชื่อถือได้เท่ากับ 0.801 (standardized alpha = .807)

แบบสอบถามประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ ข้อคำถามจำนวน 6 ข้อใช้มาตรวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต (5-point Likert scale) ผู้วิจัยปรับปรุงจาก Tierney & Farmer (2002) และ Houghtton & DiLeillo (2009) มีค่าความเชื่อถือได้เท่ากับ 0.822 (standardized alpha = .824)

แบบสอบถามการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร ข้อคำถามจำนวน 5 ข้อใช้มาตรวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต (5-point Likert scale) ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบสอบถามของศูนย์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Center of Creative Leadership) (Amabile et al.,1999) มีค่าความเชื่อถือได้เท่ากับ 0.842 (standardized alpha = .845)

แบบสอบถามแรงจูงใจภายใน ข้อคำถามจำนวน 6 ข้อใช้มาตรวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต (5-point Likert scale) ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มีค่าความเชื่อถือได้เท่ากับ 0.605 (standardized alpha = .609)

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation) และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลอยู่ในระดับสูง (mean = 3.709, SD = .430) ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง (mean = 3.687, SD = .507) การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรอยู่ในระดับสูง (mean = 3.558, SD = .612) และแรงจูงใจภายใน อยู่ในระดับสูง (mean = 3.940, SD = .381)

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

ตัวแปร	M	SD	IM	COS	CSE
แรงจูงใจภายใน (IM)	3.99	.41	-		
การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ขององค์กร (COS)	3.31	.61	.343***		
ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ (CSE)	3.69	.44	.367***	.560***	
ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (IC)	3.85	.46	.318***	.316***	.581***

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลกับตัวแปรต่าง ๆ คือประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงแปรผันตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กับประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .581, .316 และ .318 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

ตัวแปร	<i>B</i>		Beta	<i>t</i>	<i>R</i> ² change
ค่าคงที่	1.200			3.554***	
การรับรู้การสนับสนุน ความคิดสร้างสรรค์ของ องค์กร (COS)	.408	(1)	.492	7.396***	.314
แรงจูงใจภายใน(IM)	.263	(2)	.198	2.973**	.035
Multiple <i>R</i> = .590	<i>R</i> ² =.348		Adj.	<i>F</i> =44.577**	
			<i>R</i> ² =.340	*	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ผู้วิจัยเริ่มจากการตรวจสอบความเป็นอิสระต่อกันของค่าความคลาดเคลื่อนโดยใช้สถิติทดสอบ Durbin-Watson มีค่าเท่ากับ 1.906 มีค่าระหว่าง 1.5 – 2.5 ถือว่ายอมรับได้กล่าวคือ ค่าความคลาดเคลื่อนมีอิสระต่อกัน (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2546, หน้า 340-341) และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระว่าเกิด multicollinearity หรือไม่ โดยพิจารณาค่า tolerance และค่า VIF (Variance Inflation Factor) ของตัวแปรพบว่า มีค่า tolerance เท่ากับ 1.00 มีค่าไม่ใกล้ศูนย์และค่า VIF เท่ากับ 1.00 มีค่าไม่มาก แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระต่อกัน (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2546, หน้า 377-378) ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์คือ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน (ตารางที่ 2) สามารถอธิบายความผันแปรหรือมีอำนาจพยากรณ์ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลได้ถึงร้อยละ 34.8 หรือมีค่า R^2 เท่ากับ .348 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สามารถแสดงสมการการพยากรณ์ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ได้ดังนี้

ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ = $1.200 + .408$ (การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร) + $.263$ (แรงจูงใจภายใน)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

ตัวแปร	B	Beta	t	R ² change
ค่าคงที่	1.890		9.535***	
ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ (CSE)	.493	.581	9.262***	.338
Multiple R = .581	R ² = .338	Adj. R ² = .334	F = 85.786**	*

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร แรงจูงใจภายใน และประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ผู้วิจัยเริ่มจากการตรวจสอบความเป็นอิสระต่อกันของค่าความคลาดเคลื่อนโดยใช้สถิติทดสอบ Durbin-Watson มีค่าเท่ากับ 1.906 มีค่าระหว่าง 1.5 – 2.5 ถือว่ายอมรับได้กล่าวคือ ค่าความคลาดเคลื่อนมีอิสระต่อกัน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546, หน้า 340-341) และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระว่าเกิด multicollinearity หรือไม่ โดยพิจารณาค่า tolerance และค่า VIF (Variance Inflation Factor) ของตัวแปร พบว่า มีค่า tolerance เท่ากับ 1.00 มีค่าไม่ใกล้ศูนย์และค่า VIF เท่ากับ 1.00 มีค่าไม่มาก แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระต่อกัน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546, หน้า 377-378) ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลคือ ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ เพียงปัจจัยเดียวเท่านั้น (ตารางที่ 2) สามารถอธิบายความผันแปรหรือมีอำนาจพยากรณ์ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลได้ถึงร้อยละ 33.8 หรือมีค่า R^2 เท่ากับ .338 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สามารถแสดงสมการการพยากรณ์ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ได้ดังนี้

$$\text{ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล} = 1.890 + .493 (\text{ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์})$$

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลกับประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายใน ผลการวิจัยนี้พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงแปรผันตามประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในสอดคล้องกับผลการวิจัยในบริบทของไทย (Amabile, 1988; Mumford and Gustafson, 1988; Woodman et al., 1993; Amabile, 1983; Bandura, 1997; Ford, 1996; Tierney and Farmer, 2002; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2554ก,ค,ง; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2555ก,ข; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2556; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และรัชนิภา สายอุบล, 2556; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ, 2560; มณีบุษ จันทรเทีย และคณะ, 2553; จิตต์วดี เนียมสุวรรณ และเฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2555) ข้อค้นพบนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่น่าสนใจแก่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องจักนำไปพัฒนาและเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์แก่ข้าราชการไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ถัดไปเพื่อศึกษาว่า การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์หรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่น่าสนใจแก่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องให้ความสนใจในการเสริมสร้างการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรให้แก่บุคลากร เพราะปัจจัยนี้

จะส่งผลต่อประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (Amabile, 1988; Mumford and Gustafson, 1988; Woodman et al., 1993; Amabile, 1983; Bandura, 1997; Ford, 1996; Tierney and Farmer, 2002; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2554ก,ค,ง; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2555ก,ข; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2556; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และรัชนิภา สายอุบล, 2556; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ, 2560) ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ก็ยืนยันความสัมพันธ์เชิงแปรผันตามและอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและแรงจูงใจภายในต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (ตารางที่ 1 และ 3)

วัตถุประสงค์สุดท้ายเพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร แรงจูงใจภายใน และประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ผลการวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลคือ ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์เพียงปัจจัยเดียวเท่านั้นสอดคล้องกับงานวิจัยจำนวนมากที่ผ่านมา (Amabile, 1988; Mumford and Gustafson, 1988; Woodman et al., 1993; Amabile, 1983; Bandura, 1997; Ford, 1996; Tierney and Farmer, 2002; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2554ก,ค,ง; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2555ก,ข; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2556; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และรัชนิภา สายอุบล, 2556) ผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลสำคัญแก่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องจักใช้เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ แก่ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เพราะปัจจัยนี้จะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจของงานวิจัยนี้คือ แรงจูงใจภายในและการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรไม่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล สามารถอธิบายได้ดังนี้ ปัจจัยแรกคือแรงจูงใจภายในไม่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยในบริบทของไทยที่พบว่า แรงจูงใจภายในมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ (เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ, 2560; มณีนุช จันทร์เที่ยง และคณะ, 2553; จิตติวดี เนียมสุวรรณ และเฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2555) และปัจจัยถัดมาการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรไม่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ซึ่งโต้แย้งกับแนวคิดและงานวิจัยที่ทบทวนวรรณกรรม (Amabile, 1988; Mumford and Gustafson, 1988; Woodman et al., 1993; Amabile, 1983; Bandura, 1997; Ford, 1996; Tierney and Farmer, 2002; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2554ก,ค,ง) แต่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ทบทวนวรรณกรรมบางงานวิจัยที่เก็บข้อมูลจากองค์กรภาครัฐ (เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2555ก,ข; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2556; เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และรัชนิภา สายอุบล, 2556) และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2554ง) ซึ่งข้อค้นพบนี้มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ผลงานวิจัยที่ผ่านมาในบริบทขององค์กรภาครัฐไทยต่างยืนยันว่า การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรไม่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล จึงเป็นคำถามที่น่าสนใจว่า

ทำไมจึงเป็นเช่นนี้ หรือ องค์การภาครัฐไทยไม่มีการจัดการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรที่ดีเพียงพอหรือไม่เหมาะสม เพราะผลงานวิจัยในบริบทขององค์กรของต่างประเทศและองค์การภาคเอกชนไทยต่างยืนยันว่า ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ข้อค้นพบนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหาร นักวิชาการ นักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจำเป็นต้องศึกษาตรวจสอบเชิงยืนยันในการวิจัยครั้งต่อไปและหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์กรในระบบราชการไทยให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2547). *หลักสถิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2554ก). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล*. บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติ SPUC National Conference 2011 ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2554.
- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2554ข). *“ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล เชาวิน อารมณ์(EQ) และเชาวินทางจิต(SQ)”*. บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติ หาดใหญ่วิชาการครั้งที่ 2 ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2554.
- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2554ค). *“ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ศึกษา นักศึกษาปริญญาโทคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร”*. บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติ The National SMART Conference I ณ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในวันที่ 28 พฤษภาคม 2554.
- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2554ง). *“ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย กรณีศึกษา บริษัทผลิตคลับหมึกพร้อมผงหมึกเพื่อการส่งออกแห่งหนึ่ง”*. บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาตินเรศวรวิจัย ครั้งที่ 7 ณ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในวันที่ 29-30 กรกฎาคม 2554.
- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2555ก). *“ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล”*. บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ HR CONFERENCE ครั้งที่ 4 ณ มหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 18-20 มกราคม 2555.
- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2555ข). *“การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล”*. บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาตินเรศวรวิจัย ครั้งที่ 8 ณ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในวันที่

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน สิริพร ทิเศลำพูนโกสินทร์ เศษะนิยมอาจารย์ อภิชาติ กิตติศักดิ์นาวิน ศรีวิชา กฤดาธิการ และกรรณาส์ ปักษานนท์

28-29 กรกฎาคม 2555.

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2556). การรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรและประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการ โรงพยาบาลสงฆ์. ใน บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ศิลปากรวิจัย ครั้งที่ 6 ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในวันที่ 16-18 มกราคม 2556.

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และรัชนิภา สายอุบล. (2556). ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์และการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาการจัดการวิจัย 2013 เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในวันที่ 11 มกราคม 2556.

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2557). ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์และการรับรู้การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี. ใน บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ในวันที่ 8-9 พฤษภาคม 2557.

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2558). ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและประสิทธิภาพภายในตนเอง เชิงสร้างสรรค์ที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรเทศบาลนครนครปฐม. ใน บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 15 ณ มหาวิทยาลัยบูรพา ในวันที่ 5 - 6 พฤศจิกายน 2558.

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, สักดิพันธ์ ดันวิมลรัตน์, อภิชาติ กิตติศักดิ์นาวิน, ศรีวิชา กฤดาธิการ, กฤษฎา พรธรรมา. (2560). ความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสาร PULINET Journal, 4(2), 182-193.

มณีนุช จันทร์เที่ยง วรกาญญา ดันติไวยกุล และอัจฉรา อภิชาติ. (2553). ผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานและ คุณลักษณะส่วนบุคคลต่อความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานในองค์กร. การศึกษาค้นคว้าอิสระการจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

จิตต์วี เนียมสุวรรณ และเฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2555). รูปแบบภาวะผู้นำ แรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล. ใน บทความวิจัยนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติ SPUC National Conference 2012 ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2555.

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.). (2566). *ระบบราชการไทยในบริบทไทย แลนด์ 4.0. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ.* วันที่ค้นข้อมูล 14 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/thai-gov-system-context-thailand-4-0.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.). (2566). *ระบบราชการ 4.0 ยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน.* วันที่ค้นข้อมูล 14 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://opdc.go.th/file/reader/aXx8NTB8fGZpbGVfdXBsb2Fk>
- Amabile, T. M. (1983). The social psychology of creativity: a componential conceptualization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(2), 357-376.
- Amabile, T. M. (1988). A model of creativity and innovation in organizations. *Research in Organizational Behavior*, 19, 123-167.
- Amabile, T. M., Conti, R., Coon, H., Lanzenby, J., & Herron, M. (1996). User's Manual for KEYS: Assessing the work environment for creativity.
- Amabile, T. M. (1999). How to kill creativity. In *Harvard Business Review on Breakthrough Thinking*. (pp.1-28). Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Andriopoulos, C. & Lowe, A. (2000). Enhancing organizational creativity: The process of perpetual challenging. *Management Decision*, 38(10), 734-742.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The Exercise of control*. New York: W.H. Freeman&Company.
- Cumming, A., & Oldham, G. R. (1997). Enhancing creativity: managing work contexts for the high potential employee. *California Management Review*, 40(1), 22-38.
- Cummings, L. L., Hinton, B. L., & Gobdel, B. C. (1975). Creative behavior as a function of task environment: impact of objectives, procedures, and controls. *Academy of Management Journal*, 18(3), 489-499.
- DuBrin, A. J. (2010). Creativity, Innovation, and Leadership. In *Principles of Leadership* (pp. 348-379). Canada: South-Western.
- Farmer, S. M., Tierney, P., & Kung-McIntyre, K. (2003). Employee creativity in Taiwan: an application of role identity theory. *Academy of Management Journal*, 46(5), 618-630.
- Ford, C. M. (1996). A theory of individual creative action in multiple social domains. *Academy of Management Review*, 21(4), 1112-1142.
- Guilford, J. P. (1980). Cognitive Styles: What are they?. *Journal of Educational and Psychological*

- Measurement*, 40, 715-735.
- Howkins, J. (2008). What are Creative Economies? And Why?. in *Creative Thailand*. (pp.21-25). Bangkok: Thailand Creative&Design Center (TCDC).
- Kanter, R. M. (1983). *The Change Masters: Innovation and Entrepreneurship in the American Corporation*. New York: Simon & Schuster.
- Kirton, M. J. (Ed.). (1994). *Adapters and Innovators: Styles of creativity and Problem Solving*. New York: Routledge.
- Mumford, M. D., & Gustafson, S. B. (1988). Creativity syndrome: integration, application, and innovation. *Psychology Bulletin*, 103(1), 27-43.
- McGregor, J. (2007). The world's most innovative companies. *Business Week Online*, 4, p.9.
- O'Reilly, C. A., Chatman, J., & Caldwell, D. F. (1991). People and organizational culture: a profile comparison approach to assessing person-organization fit. *Academy of Management Journal*, 34(3), 487-561.
- Oldham, G. R., & Cummings, A. (1996). Employee creativity: personal and contextual factors at work. *Academy of Management Journal*, 39(3), 607-634.
- Powell, C. (2008). The challenges of the Creative Economy and the experiences in the UK. in *Creative Thailand* (pp. 35-39). Bangkok: Thailand Creative&Design Center (TCDC).
- Scott, S. G., & Bruce, R. A. (1994). Determinants of innovative behavior: A path model of individual innovation in the workplace. *Academy of Management Journal*, 37(3), 580-607.
- Stein, M. I. (1974). *Stimulating Creativity*. New York: Academic Press.
- Sternberg, R. J. (eds.). *Handbook of creativity*. New York: Cambridge University Press.
- Suebwonglee, S. (2008). Reforming Thai economy with creativity. in *Creative Thailand* (pp.11-13). Bangkok: Thailand Creative & Design Center (TCDC).
- Tierney, P., & Farmer, S. M. (2002). Creative self-efficacy: its potential antecedents and relationship to creative performance. *Academy of Management Journal*, 45(6), 1137-1148.
- Tierney, P., Farmer, S. M., & Graen. (1999). An examination of leadership and employee creativity: The relevance of traits and relationships. *Personnel Psychology*, 52, 591-620.
- Trompenaars, F., & Hampden-Turner, C. (2010). *Riding the waves of Innovation*. New York: McGraw-Hill.
- Tushman, M., O'Reilly, C. A. (1997). *Winning through Innovation: A Practical Guide to Leading*

- Organizational Change and Renewal*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Utterback, J. M. (1994). *Mastering the Dynamics of Innovation*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Woodman, R. W., Sawyer, J. E., & Griffen, R. W. (1993). "Toward a theory of organizational creativity". *Academy of Management Journal*, 18(2), 293-321.
- Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis* (2nd Ed.). New York: Harper and Row.

ความพร้อมทางด้านกฎหมายของประเทศไทยในการเป็นภาคีอนุสัญญา
ขององค์การยูเนสโก ว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลาย
ของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ 2005

**Legal Considerations for Thailand in Becoming a Party of
The 2005 UNESCO Convention on the Protection and Promotion of
The Diversity of Cultural Expressions**

ตรีชฎา อุ่นเรือน (Treechada Aunruen)

นักศึกษาลัทธิศาสตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

LL.M. Student, Faculty of Law, Thammasat University

E-mail: treechada.aun@gmail.com

Received: 2 July 2023

Revised: 25 Decembe 2023

Accepted: 25 December 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดมุ่งที่จะศึกษาความพร้อมทางกฎหมายภายในประเทศไทยสำหรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 โดยตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางการแสดงออกทางวัฒนธรรม รวมถึงศึกษาเจตนารมณ์ หลักการ มาตรการและกลไกของอนุสัญญาฯ ที่จะส่งผลต่อการเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ตลอดจนปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมเป็นภาคีและอนุวัติพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ โดยเน้นการสร้างความสมดุลระหว่างประโยชน์ของความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรมกับภาพรวมและผลกระทบทางวัฒนธรรม สังคม กฎหมาย เศรษฐกิจ การเมือง และอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นกับสังคมไทยในอนาคต ตลอดจนความเป็นไปได้และแนวทางการนำไปปรับใช้กับบริบทของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม โดยที่ประเทศไทยได้แสดงเจตจำนงทางการเมืองในเชิงนโยบายที่จะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ผ่านการรับรองอนุสัญญาฯ ดังกล่าว เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2548

การศึกษานี้พบว่าประเทศไทยมีความพร้อมทางกฎหมายที่จะรองรับการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ระดับหนึ่ง อย่างไรก็ดี เนื่องจาก อนุสัญญาฯ ไม่ได้มีสภาพบังคับอย่างเข้มงวด ในทางตรงกันข้าม อนุสัญญาฯ

มีความยืดหยุ่นและให้สิทธิอธิปไตยแห่งตน (Sovereign right) แก่รัฐภาคีค่อนข้างสูง สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีการพิจารณาเพื่ออนุวัติการกฎหมายภายในประเทศเพื่อให้ประเทศไทยสามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1. การปรับปรุงกฎหมายที่กำหนดคำนิยามที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและครอบคลุม เช่น ความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม และสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม 2. การปรับปรุงหรืออนุวัติการกฎหมายภายในประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องสำคัญ ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม ขยายความครอบคลุมให้รวมไปถึงประเด็นความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับการค้า 3. ด้านการค้าและทรัพย์สินทางปัญญา การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการเกิดผู้ประกอบการรายใหม่และรายย่อยที่เป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม รวมถึงผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ 4. ด้านสื่อสารมวลชนและสภาพแวดล้อมดิจิทัล ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการผลิตสื่อแบบเดิมและสมัยใหม่ โดยลดข้อจำกัดและการผูกขาดในการผลิตสื่อ 5. ด้านสิทธิและความเสมอภาค ปรับปรุงกลไกทางกฎหมายให้สามารถจัดการเลือกปฏิบัติหรือลดผลกระทบจากการกระทำความผิดด้านวัฒนธรรมให้น้อยที่สุด และ 6. ข้อเสนอให้ประเทศไทยอาจพิจารณาการจัดทำกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายดังกล่าวต้องมีความครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาแล้ว

คำสำคัญ: อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม, ความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม, อนุสัญญาขององค์การยูเนสโก ค.ศ. 2005

Abstract

This study aims to examine the legal considerations for Thailand in becoming a party of the 2005 UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. It was conducted by inspecting the laws related to the diversity of cultural expressions, studying the intentions, principles, measures, and mechanisms of the Convention that will affect the process of becoming the party to the Convention as well as other factors involved in ratification and implementation of obligations under the Convention. This research paper also emphasizes balancing the benefits of cooperation and cultural exchange, protection of the diversity of cultural expressions with an overview and impacts on culture, society, law, economy, politics, and others to Thai society in the future, as well as possibilities and guidelines for appropriate adaptation to the context of Thailand. Additionally, Thailand has shown its political intention to become the party of the Convention which was adopted on 20 October 2005.

The study found that Thailand's legal readiness could accommodate some of its obligations under the Convention. Nonetheless, the Convention is flexible and grants relatively high sovereign rights to States Parties. Consequently, this reflects the need for Thailand to consider the implementation of its national laws so as to effectively protect and promote the diversity of cultural expressions, which are as follows: 1. improve relevant legal terms to be clear and comprehensive, such as the diversity of cultural expressions and cultural goods and services, 2. improve or implement the national laws on relevant and important issues, namely cultural areas by comprehensive inclusion of the diversity of cultural expressions linked to trade, 3. trade and intellectual property areas, amend and improve the laws to facilitate the emergence of new and small entrepreneurs who produce cultural goods and services, involving entrepreneurs in the cultural and creative industries. 4. improve laws related to traditional and modern media production by reducing restrictions and monopolies in media production and rights and equality in mass communication and the digital environment, 5. rights and equality areas, improve legal mechanisms to eliminate discrimination or minimize the impact of such actions, and 6. suggest Thailand particularly consider legislating the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions that must cover the relevant issues mentioned above.

Keywords: The Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions, the Diversity of Cultural Expressions, The 2005 UNESCO Convention

บทนำ

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในระดับนานาชาติ โดยหลังจากที่มีการรับรอง “ปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม” (Universal Declaration on Cultural Diversity) ในปี พ.ศ. 2544 แล้ว ประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโกได้มีการหารือและผลักดันประเด็นดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่การจัดทำอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม (The 2005 UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม อนุสัญญาฯ ดังกล่าวได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกจำนวน 193 ประเทศในการประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 33 (The 33rd Session of the General Conference of the UNESCO) ณ สำนักงานใหญ่ขององค์การยูเนสโก กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2548 (ค.ศ. 2005) ซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองอนุสัญญาฯ ดังกล่าวด้วย อนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2550 ประเทศสมาชิกยื่นพิธีสารแสดง

การให้สัตยาบันต่อผู้อำนวยการใหญ่ขององค์การยูเนสโก จำนวน 30 ประเทศ โดยปัจจุบัน มีประเทศเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ แล้ว 151 ประเทศ และ 1 องค์การระหว่างประเทศ (สหภาพยุโรป) สำหรับประเทศไทย แม้จะได้ให้การรับรองอนุสัญญาฯ แล้ว แต่ยังคงอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อให้สัตยาบันและอนุวัติอนุสัญญาฯ ดังกล่าว

อนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 มีสถานะเป็นตราสารทางกฎหมายระหว่างประเทศที่มีเป้าประสงค์เพื่อคุ้มครอง สร้างความตระหนักรู้ และส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรากฏอยู่และส่งผ่านทางกิจกรรม สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม อันเป็นพาหนะหรือเครื่องนำพาวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยในโลกยุคปัจจุบัน อุตสาหกรรมวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจโลก และมีส่วนสำคัญ ในการสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม (Inclusive economic growth) ลดความเหลื่อมล้ำ และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (The 2030 Sustainable Development Agenda) อนุสัญญาฯ จึงมุ่งสร้างกรอบทางกฎหมายที่เอื้อต่อมนุษย์ทุกคนในแง่ของการผลิต การแพร่กระจาย การเข้าถึงและการได้ประโยชน์จากการแสดงออกต่างๆ ทางวัฒนธรรมอันมีที่หลากหลาย ซึ่งนับได้ว่าอนุสัญญาฯ เป็นหัวใจหลักของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) โดยอนุสัญญาฯ ได้นิยามคำจำกัดความของแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เช่น ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural diversity) และการแสดงออกทางวัฒนธรรม (Cultural expressions) และให้ความสำคัญกับสิทธิในอธิปไตยแห่งตน (Sovereign right) ของรัฐสมาชิก ในการรักษา รับรอง และนำนโยบายและมาตรการไปใช้ตามที่เห็นว่าเหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการปกป้องและส่งเสริมความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรมในขอบเขตของรัฐสมาชิกนั้น รวมถึงอนุสัญญาฯ ยังมีการจัดตั้งกองทุนระหว่างประเทศเพื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วย นอกจากนี้ อนุสัญญานี้ยังถือเป็นอนุสัญญาทางด้านวัฒนธรรมที่สำคัญ 1 ใน 6 ฉบับ (UNESCO, 2021) และเป็นฉบับล่าสุดขององค์การยูเนสโก นับตั้งแต่มีการจัดทำอนุสัญญาทางด้านวัฒนธรรมฉบับแรกในปี พ.ศ. 2497 ซึ่งพัฒนาการของอนุสัญญา ระหว่างประเทศด้านวัฒนธรรมนี้ สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางด้านวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมและพึ่งพาเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น เช่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมในรูปแบบของหนังสือ ซีดี การแสดงสด รายการวิทยุและโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ ดิจิทัล หรืออินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการผลิตและการได้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเช่นนี้ ทำให้เกิดคำถามว่าทุกคนได้รับประโยชน์โดยเท่าเทียมกันหรือไม่ โดยข้อกังวลนี้ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ช่วงการจัดทำร่างอนุสัญญาฯ ร่วมกันของรัฐสมาชิก โดยกลุ่มประเทศที่สนับสนุนร่างอนุสัญญาฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เห็นว่าร่างอนุสัญญานี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงเป็นการคำนึงถึงแนวคิดเรื่องเสรีภาพทางวัฒนธรรม (Cultural liberty) ในขณะที่กลุ่มประเทศที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมในระดับสูง และประเทศ

กำลังพัฒนา เช่น ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย เห็นว่าการร่างอนุสัญญาฯ ต้องดำเนินไปอย่างรอบคอบ โดยสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมจะต้องไม่ถูกมองว่าเป็น “สินค้าบริโภคทั่วไป” ความมั่นคง ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และการดำเนินการทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างกลมกลืนกัน รัฐบาลไม่ควรเข้าไปแทรกแซงการสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยปัจเจกบุคคล และให้ความสำคัญต่อการออกมาตรการเพื่อการป้องกันการสูญหายของวัฒนธรรม

จะเห็นได้ว่าแม้การเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ต่อรัฐสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่ออุตสาหกรรมวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ แต่ก็ปรากฏให้เห็นข้อกังวลของรัฐสมาชิกเช่นกัน สำหรับประเทศไทย การเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญานี้ นับเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวที่จำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เนื่องจากอนุสัญญาฯ มีแนวปฏิบัติที่ทำให้เกิดข้อกังวลว่าอาจไม่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เช่น ประเด็นความคลุมเครือของคำว่า “cultural goods and services” ที่อาจสร้างปัญหาในการแยกแยะระหว่างสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมกับสินค้าและบริการทั่วไป อันนำไปสู่การจกฉวยโอกาสที่จะไม่ปฏิบัติตามความตกลงระหว่างประเทศอื่นที่มีอยู่แล้ว (สุพธินิ ยาวะประภาส, 2552) อีกทั้ง เนื้อหาของอนุสัญญาฯ ยังมีประเด็นทับซ้อนในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และกฎหมายระหว่างประเทศ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564) ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมซึ่งมีความหมายกว้างและเชื่อมโยงไปถึงการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมือง สิทธิชุมชน สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่มีต่อการคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงออก และเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความหลากหลายของสื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดการแสดงออกทางวัฒนธรรมด้วย นอกจากนี้ ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับความเข้าใจต่อเนื้อหาหลักของอนุสัญญาฯ และการตีความข้อบทที่มีความหมายกว้าง หรือคลุมเครือ ซึ่งอาจทำให้มีการนำอนุสัญญาฯ ไปใช้ในทางที่ไม่เป็นคุณต่อสังคมหรือประเทศได้ โดยการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ มีประเด็นหลักด้านกฎหมายที่ต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนอย่างน้อย 2 ประเด็น ประกอบด้วย

1. กฎหมายภายในประเทศของประเทศไทยมีเพียงพอ ครอบคลุม และเหมาะสมที่จะรองรับการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ แล้วหรือไม่ และจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายใหม่ หรือแก้ไขกฎหมายเพื่อดำเนินการตามพันธกรณีในอนุสัญญาฯ หรือไม่

2. กฎหมายและข้อระเบียบที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความทับซ้อนหรือขัดแย้งกันหรือไม่ อย่างไร เนื่องจากอนุสัญญาฯ ฉบับนี้กำหนดพันธกรณีไว้โดยกว้าง แต่มีนัยที่ซับซ้อนซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการตีความข้อบทของอนุสัญญาฯ ในอนาคต รวมทั้งมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการหลายหน่วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาที่มา เจตนารมณ์ หลักการ และการบังคับใช้อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 และกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษามาตรการและกลไกในการอนุวัติการเพื่อเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาฯ
3. เพื่อตรวจสอบ ศึกษาและวิเคราะห์หลักการ สาระสำคัญ และกลไกของกฎหมายภายในของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปรับใช้กฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาฯ รวมถึงความจำเป็นในการอนุวัติการกฎหมายเพื่อให้ประเทศไทยสามารถดำเนินการเพื่อคุ้มครอง สร้างความตระหนักรู้ และส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมได้ตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ

ขอบเขตการศึกษา

มุ่งศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติ เจตนารมณ์ มาตรา และแนวความคิด ตลอดจนกลไก และปัญหาในการปรับใช้อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 และศึกษาความสอดคล้องและปัญหาการปรับใช้บทบัญญัติของกฎหมายไทย กฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันของหน่วยงาน รวมถึงความจำเป็นในการออกกฎหมายใหม่ หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องภายในประเทศเพื่อรองรับการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ดังกล่าวของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสารในเชิงพรรณนา (Descriptive research) โดยวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Content analysis) ทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จากหนังสือ บทความ วารสาร ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน วิทยานิพนธ์ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ บทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาการปรับใช้ของประเทศไทยตามความจำเป็นและโดยเหมาะสม

ผลการศึกษา

1. ปัญหาทั่วไปในการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ

อนุสัญญานี้มีความแตกต่างชัดเจนจากอนุสัญญาเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมฉบับอื่นในประเด็นที่มีความมุ่งหมายและให้ความสำคัญเรื่องความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม

ผ่านทางกิจกรรม สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวส่งผ่านอันร่วมสมัยมากที่สุดของวัฒนธรรม จึงทำให้อาจเกิดปัญหาในการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ แก่รัฐภาคีได้ ดังนี้

1.1 ประเด็นปัญหาการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ตามอนุสัญญาฯ

1.1.1 ปัญหาในการปรับใช้นิยามของอนุสัญญาฯ

การที่นิยามของคำต่าง ๆ ที่บัญญัติในอนุสัญญาฯ ฉบับนี้มีความหมายโดยกว้าง เมื่อรัฐภาคีดำเนินการตามพันธกรณีในอนุสัญญาฯ จึงมีการนำคำเหล่านี้ไปใช้โดยเชื่อมเข้ากับนโยบายของตนเอง ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะนโยบายด้านวัฒนธรรมเท่านั้น แต่รวมถึงด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ ที่พยายามจะเชื่อมโยงความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้ากับประเด็นทางการค้า ด้านสังคม และวัฒนธรรม (Mira Burri, 2010) อย่างไรก็ตาม พบว่ามีปัญหาในการปรับใช้นิยามของอนุสัญญาฯ หลายประเด็น โดยประเด็นที่ถูกพูดถึงอยู่บ่อยครั้ง ได้แก่ ประเด็นด้านวัฒนธรรมและการค้า ประเด็นด้านวัฒนธรรมและทรัพย์สินทางปัญญา ประเด็นด้านสังคมและวัฒนธรรม และประเด็นการนำไปใช้โดยทั่วไป

ซึ่งขอยกตัวอย่างปัญหาที่พบในกรณีของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีข้อวิพากษ์ต่ออนุสัญญาฯ ฉบับนี้ตั้งแต่ในช่วงการร่างอนุสัญญาฯ และมีการนำเสนอต่อสาธารณชน โดยข้อกังวลหลักเป็นประเด็นความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติ (Ambiguous language) ทั้งที่ระบุในอารัมภบทและตัวบทบัญญัติ เช่น ประเด็นที่กล่าวถึงกิจกรรม สินค้าและบริการทางวัฒนธรรมมีมุมมองทั้งด้านการค้าและวัฒนธรรม (อารัมภบทข้อ 18) การบัญญัติให้รัฐภาคีต้องยอมรับธรรมชาติที่ขัดแย้งกันของกิจกรรม สินค้าและบริการทางวัฒนธรรมดังกล่าวในฐานะตัวนำพาอัตลักษณ์ คุณค่าและความหมายเชิงวัฒนธรรม (ข้อบท 1 ข้อ ช.) หลักการที่เกี่ยวกับความเป็นหนึ่งเดียวและความร่วมมือระหว่างประเทศ (ข้อบท 2 บรรคสี่) ตลอดจนความกำกวมของคำนิยามต่าง ๆ (ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กิจกรรม สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม และอุตสาหกรรมวัฒนธรรม เป็นต้น) (ข้อบท 4) ซึ่งสหรัฐอเมริกา มองว่าการรับรองอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ จะทำให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาของการค้าเสรีในระดับนานาชาติ รวมถึงยังเป็นเครื่องมือให้รัฐบาลบางประเทศสามารถใช้ในการจำกัดความเสรีของข้อมูล (The free flow of information) และปิดกั้นมุมมองหรือความคิดเห็นของเสียงส่วนน้อยได้ (Rostam J. Neuwirth, 2006)

1.1.2 ปัญหาในการขาดสภาพบังคับของอนุสัญญาฯ

จากความเห็นของ Mira Burri-Nenova (2008) ซึ่งกล่าวถึงอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ว่าเป็นอนุสัญญาฯ ที่เต็มไปด้วยสิทธิแต่ขาดสภาพการบังคับ โดยรัฐภาคีมีสภาพบังคับที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับระดับที่รัฐภาคีเห็นเหมาะสม ดังจะเห็นได้จากที่ระบุไว้ในข้อบท 5-19 ซึ่งการขาดสภาพบังคับนี้ ทำให้ขาดแรงจูงใจสำหรับรัฐภาคีในการคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรม โดยมีเพียงข้อบท 16 ที่ระบุถึงการปฏิบัติที่พึงประสงค์สำหรับประเทศกำลังพัฒนา ที่กำหนดให้ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องเอื้ออำนวยให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับประเทศกำลังพัฒนา โดยการสนับสนุนเงินทุนผ่านกรอบทางสถาบันและทางกฎหมายที่เหมาะสม การปฏิบัติที่พึงประสงค์ต่อศิลปินและนักวิชาชีพและ

ผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรม รวมทั้งสินค้าและบริการวัฒนธรรมจากประเทศกำลังพัฒนา และข้อบท 17 ระบุถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในสถานการณ์ที่คุกคามอย่างหนักต่อการแสดงออกทางวัฒนธรรม กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องให้ความร่วมมือในการให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน และโดยเฉพาะต่อประเทศกำลังพัฒนา ในสถานการณ์พิเศษที่การแสดงออกทางวัฒนธรรม ในอาณาเขตของประเทศเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างเร่งด่วน เนื่องจากอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะเสื่อมสูญจากการคุกคามอย่างหนักหรือเหตุอื่น ซึ่งแม้ว่าบทบัญญัติในข้อบท 16 จะช่วยสร้างประโยชน์ในด้านการแลกเปลี่ยนความร่วมมือด้านวัฒนธรรม การอบรม การให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือด้านวิชาการ อันไม่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นด้านการค้า แต่ยังคงไม่รวมถึงขอบเขตของการขยายอุตสาหกรรมวัฒนธรรม และการส่งออกวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงความยากลำบาก ในการที่ข้อบท 16 จะสามารถสนับสนุนให้เกิดการคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลาย ในการแสดงออกทางวัฒนธรรมในโลกแห่งเศรษฐกิจของวัฒนธรรมเชิงการค้าที่เติบโตอย่างรวดเร็ว (Keith Nurse, 2008)

ในขณะเดียวกัน แม้ว่าอนุสัญญาฯ จะบัญญัติข้อบังคับไว้ไม่มาก แต่มาตรการ (ก) – (ข) ตามข้อบท 6 วรรคสอง ที่กำหนดเป็นแนวทางให้รัฐภาคีดำเนินการเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรมภายในอาณาเขตประเทศแห่งตนนั้น อาจสร้างความคลุมเครือสับสนให้กับคำว่า “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” มากยิ่งขึ้น (Mira Burri, 2013) นอกจากนั้น ความไม่ชัดเจนของสภาพบังคับของอนุสัญญาฯ ยังปรากฏในข้อบท 7 ที่ให้รัฐภาคีพยายามสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมภายในอาณาเขตแห่งตน เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรมสำหรับปัจเจกบุคคลและกลุ่มสังคมที่หมายรวมถึงสตรี ชนกลุ่มน้อยและชนพื้นเมืองดั้งเดิม รวมถึงการมีช่องทางให้บุคคลและกลุ่มสังคมเหล่านี้เข้าถึงการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งจากภายในอาณาเขตประเทศแห่งตนและจากประเทศอื่นในโลก นอกจากนั้น อนุสัญญาฯ ยังไม่มีบทลงโทษสำหรับรัฐภาคีที่ไม่ดำเนินการตามพันธกรณี โดยอย่างมาก รัฐภาคีอาจได้รับเพียงข้อคัดค้านหรือวิจารณ์จากคณะกรรมการระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Committee) หรือจากรัฐภาคีอื่นในที่ประชุมเท่านั้น (Rachael Craufurd Smith, 2007)

1.2 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของอนุสัญญาฯ กับกฎหมายระหว่างประเทศอื่น

อนุสัญญาฯ ฉบับนี้ต่างจากตราสารระหว่างประเทศอื่น ๆ เนื่องจากกำหนดพันธกรณีไว้ โดยกว้าง แต่มีนัยที่ซับซ้อน ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการตีความมาตราของอนุสัญญาฯ ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็น ข้อบท 6 ของอนุสัญญาฯ กำหนดให้รัฐภาคีสามารถกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรมภายในอาณาเขตของตน ซึ่งอาจรวมถึงมาตรการทางการค้าที่ใช้บังคับกับสินค้าทางวัฒนธรรมด้วย อีกทั้งอนุสัญญาฯ กำหนดให้รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ ฉบับนี้และอนุสัญญาอื่นโดยสุจริตและไม่ขัดกับข้อบังคับระหว่างประเทศที่ตกลงกันในรอบความร่วมมืออื่น รวมทั้ง

ข้อบท 20 ของอนุสัญญาฯ ระบุให้รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาอื่นที่ตนเป็นภาคีอย่างสุจริตใจ โดยอนุสัญญาฯ จะไม่กระทบต่อการตีความสิทธิและพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาอื่นที่ตนเป็นภาคี

ดังนั้น การกำหนดมาตรการต่างๆ ของรัฐภาคีในการนำอนุสัญญาฯ ไปบังคับใช้ในประเทศตนต้องคำนึงถึงข้อบท 6 และข้อบท 20 ของอนุสัญญาฯ โดยเฉพาะพันธกรณีภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization หรือ WIPO) ในกรณีการปฏิบัติตามมาตรฐานของอนุสัญญาฯ ที่อาจส่งผลเป็นการนำไปสู่การเปิดตลาดสินค้าหรือบริการ รวมถึงการส่งเสริมการลงทุน อาทิ ข้อบท 12 (อี) ที่สนับสนุนให้มีการจัดทำความตกลงด้านการผลิตร่วมและการเผยแพร่ร่วม (Encourage the conclusion of co-production and co-distribution agreements) ซึ่งจะต้องพิจารณาผลกระทบต่อพันธกรณีเรื่องการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-favoured nation) หรือ ข้อบท 14 (ซี) เรื่อง การให้แรงจูงใจเพื่อให้ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งจะต้องพิจารณาผลกระทบต่อพันธกรณีเรื่อง ข้อกำหนดให้ปฏิบัติ (Performance requirements) สำหรับการลงทุนและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งต้องพิจารณาความสอดคล้องหรือขัดกันกับ WIPO's Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore หรือ WIPO IGC ในกรอบทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งอยู่ในระหว่างการเจรจาด้วย เนื่องจาก WIPO IGC มีการหารือเรื่องแนวทางในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายระดับเมื่อมีการเปิดให้เข้าถึงการแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมได้เสรีมากยิ่งขึ้นอาจส่งผลให้ความคุ้มครองลดน้อยลงไป

นอกจากนี้ ในส่วนพันธกรณีตามอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ต้องคำนึงถึงสาระของอนุสัญญาฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ให้การรับรองสิทธิทางวัฒนธรรมไว้ในข้อ 27 การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) ข้อ 2 ได้ระบุถึงการห้ามเลือกปฏิบัติจากมิติทางวัฒนธรรม ข้อ 13 การส่งเสริมความเข้าใจความอดกลั้น (Tolerance) เพื่อขจัดไว้ซึ่งสันติภาพ และข้อ 15 ในการรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม และปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples: UNDRIP) ข้อ 1 สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง ข้อ 18 เสรีภาพทางความคิด โนธรรมและศาสนา เสรีภาพในการประกอบพิธีกรรม และการแสดงออกทางศาสนา ข้อ 20 ห้ามการยุยงให้เกิดความเกลียดชังในชาติเผ่าพันธุ์หรือศาสนา เป็นต้น เนื่องจาก อนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (Donders, Y.M., 2021) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของอนุสัญญาฯ ตามข้อบท 2 (1) และยังถือว่าวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของการทำให้เกิดศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์ และต้องได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งโดยกรอบของอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ครอบคลุมถึงสิทธิทางวัฒนธรรมที่ได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมเพื่อการเข้าถึงการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนา และแบ่งปันผลประโยชน์ อาทิ เสรีภาพในการแสดงออกทางวัฒนธรรม สิทธิของชนพื้นเมือง วัฒนธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการยอมรับ การเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยน ไม่ยึดติดในรูปแบบเฉพาะและยอมรับสิทธิทางวัฒนธรรมของปัจเจกบุคคลและของกลุ่มเช่นนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาของกระบวนการทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสิทธิทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน โดยความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ ไม่ได้หมายถึงความหลากหลายหรือแตกต่างระหว่างกลุ่มเท่านั้น แต่หมายถึงความหลากหลายแตกต่างภายในกลุ่ม ที่สะท้อนจากความเป็นจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมีอัตลักษณ์ของตัวเองหลากหลายมิติและมีหลายอัตลักษณ์ในตัวคนเดียวกัน รูปแบบของการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมสมัยปัจจุบันจึงเป็นการเกิดอัตลักษณ์ที่หลากหลายและเท่าเทียม เนื่องจากมีความแตกต่างหลากหลายจึงไม่มีรูปแบบใดเหนือกว่ากัน การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงต้องเกิดขึ้นจากการเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชน (อมรา พงศาพิชญ์, 2564) นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงประเด็นด้านสิทธิทางวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอนุสัญญาฯ ประกอบด้วย ความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานและสังคมประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยกับการกำหนดมาตรการในการคุ้มครองและส่งเสริมการแสดงออกทางวัฒนธรรม หลักการศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกันของทุกวัฒนธรรมและการเคารพต่อทุกวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมและการเข้าถึงวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียม เสรีภาพในการแสดงออกทางวัฒนธรรม การเผยแพร่การถ่ายทอดและการเปิดรับ รวมทั้งการคุ้มครองผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ของผู้สร้างสรรค์ โดยรัฐภาคีมีหน้าที่รายงานระยะ 4 ปี ของการดำเนินการตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ซึ่งต้องการให้รัฐภาครายงานในมิติของสิทธิทางวัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชนพื้นฐานด้วย

2. สถานะความเป็นไปได้ และประเด็นด้านกฎหมายของประเทศไทยในการเป็นภาคีอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005

ประเทศไทยได้แสดงเจตจำนงทางการเมืองในเชิงนโยบายของไทยที่จะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 ผ่านการรับรองอนุสัญญาฯ ดังกล่าว ในการประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 33 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2548 อีกทั้ง จากการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ที่ดำเนินการโดยกระทรวงวัฒนธรรมหลายครั้งที่ผ่านมา แสดงให้เห็นชัดเจนว่ารัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ขัดข้องในหลักการของอนุสัญญาฯ รวมถึงเห็นประโยชน์บางประการจากการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ ดังกล่าว เช่น การเป็นภาคีอนุสัญญาฯ จะส่งเสริมการดำเนินการเพื่อคุ้มครองความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวัฒนธรรมพื้นบ้านต่างๆ ของไทย ประเทศไทยมีโอกาสได้ประโยชน์จากความร่วมมือและการสนับสนุนด้าน

เงินทุน และการแบ่งปันข้อมูลด้านการคุ้มครองและส่งเสริมวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงอยู่ระหว่างการพิจารณาเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ ซึ่งตามที่ได้อธิบายข้างต้นว่าอนุสัญญาฯ ไม่ได้มีสภาพบังคับอย่างเข้มงวด ในทางตรงกันข้าม อนุสัญญาฯ มีความยืดหยุ่นและให้สิทธิอธิปไตยแห่งตน (Sovereign right) แก่รัฐภาคีค่อนข้างสูง กล่าวคือ สืบเนื่องตามกฎบัตรแห่งสหประชาชาติและหลักการแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐมีสิทธิอำนาจอธิปไตยที่จะใช้มาตรการและนโยบายคุ้มครอง และส่งเสริมความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรมภายในอาณาเขตแห่งตน ซึ่งเป็นประเด็นที่เปรียบเสมือนเหรียญสองด้านที่รัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งด้านบทบัญญัติทางกฎหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวทางปฏิบัติ และผลกระทบที่อาจเกิดตามมาอย่างรอบคอบและรอบด้าน ซึ่งในส่วนนี้ขอสรุปและวิเคราะห์เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ กฎหมายภายในของประเทศไทย รวมถึงพันธกรณีที่สำคัญที่ประเทศไทยเป็นภาคีอยู่และมีผลกระทบต่อการเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ดังนี้

2.1 สิทธิและหน้าที่ของประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีอนุสัญญาฯ

หากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 ประเทศไทยจะมีสิทธิตามที่บัญญัติในอนุสัญญาฯ ได้แก่ สิทธิอธิปไตยแห่งตน (Sovereign right) สิทธิในการเข้าร่วมการประชุมรัฐภาคี (The Conference of Parties) และสิทธิในการเป็นกรรมการระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Committee) สิทธิในการได้รับการปฏิบัติที่เอื้อต่อประเทศกำลังพัฒนา (Preferential treatment for developing countries) และการได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนระหว่างประเทศสำหรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The International Fund for Cultural Diversity) รวมถึงสิทธิในการใช้ตราสัญลักษณ์ของอนุสัญญา (Guidelines on the Use of the Emblem of the Convention) ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ต้องมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในการเป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาฯ ได้แก่ หน้าที่ในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมในระดับประเทศและในระดับระหว่างประเทศ ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกสาธารณะ (Education and public awareness) การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม (Civil society) การเข้าร่วมประชุมในฐานะรัฐภาคีในการประชุมรัฐภาคี และการสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Cooperation for development) รวมถึงหน้าที่ในการจัดทำรายงานการดำเนินการตามอนุสัญญาฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์สิทธิและหน้าที่ดังกล่าวแล้ว อยู่ในวิสัยที่หน่วยงานภาครัฐรวมถึงภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะสามารถกระทำได้ และสามารถใช้อำนาจและหน้าที่ดังกล่าวในเชิงเป็นคุณแก่การส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมและมีมิติด้านวัฒนธรรมอื่นเป็นองค์ประกอบ ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ กฎหมายภายในของประเทศไทยมีความพร้อมเพียงพอที่จะรองรับตามพันธกรณีหรือไม่ รวมถึงจะมีผลกระทบด้านอื่น นอกเหนือจากประเด็นด้านวัฒนธรรมที่จะเกิดจากการเป็นภาคีอนุสัญญาฯ หรือไม่ อย่างไร

2.2 กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ

เมื่อพิจารณากฎหมายสูงสุดฉบับปัจจุบันของประเทศคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า หลักการของรัฐธรรมนูญฯ ไม่มีข้อขัดแย้งหรือเป็นอุปสรรคต่อการเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ในทางตรงกันข้าม รัฐธรรมนูญฯ วางหลักในการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยอย่างเท่าเทียมในด้านการแสดงออกทางวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย เช่น มาตรา 34 รับรองเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น และห้ามไม่ให้มีการจำกัดเสรีภาพดังกล่าว อีกทั้งรัฐยังมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายในการแสดงออกทางวัฒนธรรม เช่น มาตรา 57 (1) ให้รัฐมีหน้าที่ต้องอนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และมาตรา 70 ให้รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวนสำหรับกฎหมายเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการเป็นภาคีอนุสัญญาฯ นั้น แม้ว่ากฎหมายด้านวัฒนธรรมจะเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาเป็นลำดับต้น เนื่องจากเป็นเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ แต่ในขณะเดียวกันอนุสัญญาฯ ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในเรื่องการเปิดตลาดให้เข้าถึงสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมในระดับโลก สนับสนุนการสร้างตลาดร่วมระดับภูมิภาค ส่งเสริมเสรีภาพในการส่งออกและนำเข้าสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเพิ่มมูลค่าให้สินค้าและบริการทางวัฒนธรรมด้วย จึงนับว่ากฎหมายด้านอื่นที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญใกล้เคียงกันและจำเป็นต้องได้รับการพิจารณา ซึ่งจากการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดแล้วพบว่า มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้ให้สอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาฯ รวมถึงประเด็นที่เป็นข้อห่วงกังวลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย ดังนี้

2.2.1 คำนิยามที่ระบุในอนุสัญญาฯ

กฎหมายที่มีอยู่ได้กำหนดนิยามของคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น คำว่า วัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สิ่งเทียมโบราณวัตถุ และสิ่งเทียมศิลปวัตถุ ศิลปะร่วมสมัย และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รวมถึงคำว่า สินค้า บริการ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้แล้ว โดยนิยามของบางคำอาจมีความหมายแตกต่างตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ เช่น คำว่าสินค้าอาจหมายถึงสิ่งของที่อาจใช้ในการอุปโภคหรือบริโภค รวมทั้งเอกสารแสดงสิทธิในสิ่งของตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 หรือสินค้าอาจหมายถึง สิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรมตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

แม้ว่าจะมีคำนิยามที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในประเทศดังที่ได้กล่าวข้างต้น แต่ยังไม่มีความสามารถอธิบายคำศัพท์ที่ระบุในอนุสัญญาฯ เช่น ความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม และสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม ได้โดยตรงหรือมีความชัดเจนมากพอ อีกทั้งกฎหมาย

ไทยยังขาดนิยามของคำว่า อุตสาหกรรมวัฒนธรรม ในส่วนของคำว่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มีการกำหนดนิยามไว้ในพระราชบัญญัติการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2561 ซึ่งอุตสาหกรรมวัฒนธรรม และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์นี้ จะเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินการตามพันธกรณีเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ ที่ประสงค์จะเชื่อมโยงประเด็นทางวัฒนธรรมและการค้าเข้าด้วยกัน รวมถึงขจัดช่องว่างที่เกิดจากการบังคับใช้ข้อกำหนดทางการค้าพหุภาคี นอกจากนั้น การกำหนดนิยามของคำว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยงานยังมักทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ห่างไกลในถิ่นทุรกันดาร

2.2.2 การเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ของประเทศไทย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย มีข้อกังวลอีกหลายประการ นอกเหนือจากประเด็นค่านิยมในอนุสัญญาฯ ที่ยังไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของไทยแล้ว นั่นคือ ประเด็นความขัดแย้งระหว่างการค้ากับวัฒนธรรม และวัฒนธรรมกับทรัพย์สินทางปัญญา

โดยที่ประเด็นการค้า ทรัพย์สินทางปัญญา และวัฒนธรรมมีธรรมชาติและขอบเขตที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละประเด็นล้วนมีกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องรองรับเฉพาะประเด็นตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมศิลปกรรม พ.ศ. 2551 มุ่งเน้นเรื่องคุณค่าของศิลปกรรม และส่งเสริมให้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาวัฒนธรรมของชาติ สำหรับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ให้ความสำคัญกับการจัดทำมาตรการในการกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มุ่งหวังที่จะคุ้มครองไม่ให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้า รวมถึงยังตระหนักถึงลักษณะพิเศษของสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม และส่งเสริมและรักษาระบบองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ด้านพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะครอบคลุมเพียงการจัดสรรทรัพยากรเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน ในขณะที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เป็นการดำเนินการเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาและจัดระบบในอุตสาหกรรมและธุรกิจภาพยนตร์และวีดิทัศน์เท่านั้น ในส่วนของประเด็นเรื่อง ความเสมอภาคนั้น นอกจากรัฐธรรมนูญที่กำหนดหลักให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ และห้ามไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลอันเกิดจากเหตุด้านถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองแล้ว ประเทศไทยก็มีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ที่คุ้มครองไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางเพศ และการทำงานของแรงงาน ซึ่งมีข้อห่วงกังวล ในประเด็นสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมอัตลักษณ์และพหุวัฒนธรรมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในขณะเดียวกัน ปฏิเสธไม่ได้ว่าโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี มีผลอย่างมากต่อการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ การจัดสรรทรัพยากร สังคมและวิถีชีวิตประชาชนไทยในปัจจุบันแต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่จะรองรับกิจกรรม สินค้าและบริการที่มีความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่มีสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล โดยมีเพียงพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และมีการจัดตั้งหน่วยงานที่จะทำหน้าที่ในการสนับสนุนการผลิตและพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล (สภาคิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย) ที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมดิจิทัล และสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยยังมีช่องว่างของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมวัฒนธรรม จึงเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมประเด็นที่บัญญัติในอนุสัญญา โดยเฉพาะจึงมีความเป็นไปได้สูงมากที่จะเกิดปัญหาทั้งด้านการตีความบทบัญญัติและข้อจำกัดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศ รวมถึงการที่มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องแต่ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบหลัก อาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้เป็นตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ได้

ตารางสรุปกฎหมายที่ประเทศไทยมีอยู่ซึ่งรองรับพันธกรณีของอนุสัญญาฯ

ประเด็นด้านกฎหมาย	กฎหมายที่ประเทศไทยมีอยู่ซึ่งรองรับพันธกรณีของอนุสัญญาฯ
1. กฎหมายเกี่ยวกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชน สังคม และวัฒนธรรม อาทิ	1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 2. พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 3. พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 4. พระราชบัญญัติส่งเสริมศิลปะร่วมสมัย พ.ศ. 2551 5. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 6. พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 7. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
2. กฎหมายเกี่ยวกับพันธกรณีด้านเศรษฐกิจ การค้า และทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ	1. พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 2. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

ประเด็นด้านกฎหมาย

กฎหมายที่ประเทศไทยมีอยู่ซึ่งรองรับพันธกรณีของ

อนุสัญญาฯ

3. กฎหมายเกี่ยวกับพันธกรณีด้านสื่อสารมวลชน และสังคมดิจิทัล อาทิ

3. พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542
4. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
5. พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546
1. พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551
2. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
3. พระราชบัญญัติจัดการแฟ้มพิมพ์ พ.ศ. 2550

อย่างไรก็ดี จากการพิจารณากฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องในทุกด้าน พบว่ายังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่กำหนดค่านิยมของคำต่างๆ ที่กำหนดในข้อบท 4 ในอนุสัญญาฯ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่า ความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม และสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมที่เป็นประเด็นปัญหาที่พบในกรณีรัฐภาคีอื่น รวมถึงเป็นข้อห่วงกังวลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย รวมทั้งพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาระหว่างประเทศของประเทศไทยที่ขัดแย้งกับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ เช่น โดยที่อนุสัญญาฯ กำหนดค่านิยมของคำต่าง ๆ ไว้โดยกว้างที่อาจส่งผลกระทบต่อความตกลงกับ WTO ได้ เช่น คำว่า สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม ที่อนุสัญญาฯ เปิดโอกาสให้รัฐภาคีสามารถตีความตามความเข้าใจของตน ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างของความหมายและขอบเขตของสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมมากขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยมีความพร้อมทางกฎหมายที่จะรองรับการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ขององค์การยูเนสโกว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ค.ศ. 2005 ระดับหนึ่ง อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดและข้อห่วงกังวลทางกฎหมายที่ปรากฏข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีการพิจารณาเพื่ออนุวัติการกฎหมายภายในประเทศเพื่อให้ประเทศไทย

สามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมในประเทศ สามารถเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นการค้าและสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลได้ รวมถึงได้ประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินได้อย่างแท้จริง โดยการอนุวัติการกฎหมายนี้ ขอเสนอให้มีการดำเนินการ ได้แก่

1. พิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่กำหนดคำนิยามที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในข้อบท 2 ของอนุสัญญาฯ คำที่ยังไม่มีนิยามทางกฎหมายของไทย อาทิ ‘Cultural diversity’, ‘Cultural content’, ‘Cultural expressions’ ‘Cultural activities, goods, and services’ ‘Cultural industries’

2. จัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ซึ่งต้องมาจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่มีความหลากหลาย (รัฐ เอกชน ประชาสังคม ประชาชน รวมถึงผู้แทนกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ เช่น สตรี ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ) ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งด้านวัฒนธรรม การค้า ทรัพย์สินทางปัญญา อุตสาหกรรม และประเด็นด้านดิจิทัล รวมถึงต้องมีส่วนนำหน้าในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ ตลอดจนเชื่อมโยงกับสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญของไทยด้วย

3. จัดตั้งหรือกำหนดให้มีหน่วยงานสำหรับติดต่อประสานงาน (National point of contact) ซึ่งอาจเป็นกระทรวงวัฒนธรรม โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการประสานงานต่าง ๆ ที่กำหนดในอนุสัญญาฯ เช่น การให้สัตยาบัน การยอมรับ การรับรองหรือการให้ความเห็นชอบ หรือภาคยานุวัติ และการตั้งข้อสงวนต่ออนุสัญญาฯ รวมไปถึงการประสานข้อมูลและจัดทำรายงานตามระยะเวลา และหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

4. ปรับปรุงหรืออนุวัติการกฎหมายภายในประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องสำคัญ ได้แก่

4.1 ด้านวัฒนธรรม โดยปรับปรุงและขยายความครอบคลุมให้รวมถึงไปถึงประเด็นความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับการค้า และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปรับปรุงให้มุมมองกฎหมายด้านวัฒนธรรมมีความทันสมัยตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการไหลของข่าวสารในยุคโลกาภิวัตน์

4.2 ด้านการค้าและทรัพย์สินทางปัญญา

4.2.1 แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการเกิดผู้ประกอบการรายใหม่ และรายย่อยที่เป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการวัฒนธรรม รวมถึงผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

4.2.2 แก้ไขปรับปรุง หรือออกกฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ของผลงานด้านวัฒนธรรม และป้องกันการใช้ผลงานอย่างไม่เหมาะสม โดยต้องนำเอาผลการพิจารณาของ WIPO ในประเด็นการคุ้มครองผลประโยชน์ด้านวัฒนธรรมในระดับกลุ่มหรือชุมชน

(Collective benefit) เช่น ทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการมาพิจารณาด้วย

4.2.3 ด้านสื่อสารมวลชน และสภาพแวดล้อมดิจิทัล

4.2.3.1 แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการผลิตสื่อแบบเดิมและสมัยใหม่ โดยลดข้อจำกัดและการผูกขาดในการผลิตสื่อ เพื่อเพิ่มผู้ประกอบการสื่อในตลาด

4.2.3.2 จัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัล โดยผนวกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการค้า และประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อเอื้อต่อการผลิตสินค้าและบริการวัฒนธรรมของศิลปินและผู้ประกอบการผ่านสภาพแวดล้อมดิจิทัล รวมถึงยังเป็นการส่งเสริมการดำเนินการตามพันธกรณีในอนุสัญญา

4.3 ด้านสิทธิและความเสมอภาค

4.3.1 จัดทำกฎหมายที่กำหนดนิยามของกลุ่มสังคมที่ยังมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน (เช่น กลุ่มชาติพันธุ์) รวมถึงการคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมความเสมอภาคให้กับกลุ่มสังคมดังกล่าว

4.3.2 ปรับปรุงกลไกทางกฎหมายให้สามารถจัดการเลือกปฏิบัติ หรือลดผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวให้น้อยที่สุด

5. จัดทำกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายดังกล่าวต้องมีความครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคำนิยาม การจัดตั้งและกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามพันธกรณี ความเชื่อมโยงกับประเด็นการค้า และทรัพย์สินทางปัญญา การส่งเสริมสิทธิและความเสมอภาค รวมถึงครอบคลุมประเด็นสภาพแวดล้อมดิจิทัล

รายการอ้างอิง

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). *โครงการศึกษาสถานะความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม*. (รายงานฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- สุทธิณี ยาวะประภาส. (2552). *ปัญหาของไทยในการเข้าร่วมอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม: ประเด็นด้านวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2564). *สิทธิมนุษยชนในมิติวัฒนธรรมและศาสนา*. วันที่ค้นข้อมูล 8 มีนาคม 2564, เข้าถึงได้จาก www.nhrc.or.th/getattachment/09e0f216-4ef6-427f-b62d-9a801520afee/.aspx
- Donders, Y. M. (2021). *Cultural rights in the Convention on the Diversity of Cultural Expressions: included or ignored?*. Retrieved March 8, 2564, from <https://dare.uva.nl/search?identifier=95888a51-78a6-4c66-b29d-124f0c78347c>

- Burri, M. (2010). *Cultural Diversity as a Concept of Global Law: Origins, Evolution and Prospects*. *Diversity*, 2(8). 1059-1084.
- Burri, M. (2013). The UNESCO Convention on Cultural Diversity: An Appraisal Five Years after Its Entry into Force. *International Journal of Cultural Property*, 20, 357– 380.
- Burri, M., & Nenova, C. B. (2008). Trade versus culture in the digital environment: an old conflict in need of a new definition. *Journal of International Economic Law*, 12(1), 17-62.
- Neuwirth, R. J. (2006). “United in Divergency”: A Commentary on the UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. *Heidelberg Journal of International Law (HJIL)*, 66, pp. 819-862.
- Nurse, K. (2008). Expert Report on Preferential Treatment (Article 16). In *The UNESCO Convention on the Protections and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions*, 10 October 2008.
- Smith, R. C. (2007). The UNESCO Convention on the Protection and Promotion of Cultural Expressions: Building a New World Information and Communication Order?. *International Journal of Communication*, 1, 24-55.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ปัจจัยการเสริมแรงใจ
และความมุ่งมั่นให้นักกีฬาเป็นเลิศของผู้ปกครอง
กรณีศึกษา สนามฝึกซ้อมกีฬาแบดมินตันในเขตกรุงเทพมหานคร
**The Relationship Between Leadership Motivation Enhancing Factors
and Determination for Athletes to be Excellent of Parents of Badminton Players
Case Study: Badminton Training Field in Bangkok**

อาภรณ์ คุระเอียด (Arphorn Kuraeiad)¹

ปกรณ์ ปรีชาภรณ์ (Pakorn Prechaporn)²

¹ดร., นักวิจัยอิสระ

Dr., Independent researcher

²มหาวิทยาลัยเกริก โครงการการจัดการองค์การยุคใหม่

Krirk University Modern Organization Management

E-mail: ar_phorn@hotmail.com

Received: 19 January 2023

Revised: 3 October 2023

Accepted: 25 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักกีฬาแบดมินตันชาย-หญิงเด็กรุ่นอายุ 9, 11, 13 ปี ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน ที่มีการฝึกซ้อม ณ สนามฝึกซ้อมกีฬาแบดมินตัน เขตกรุงเทพมหานครจำนวน 10 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามภาวะผู้นำเสริมแรงใจของผู้ปกครองส่งผลต่อความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) สองทาง

ผลการวิจัยพบว่า ระดับค่าเฉลี่ยของปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมากที่สุด รองลงมา ค่าเฉลี่ยของความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน ระดับมากและรองลงมาค่าเฉลี่ยของภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ระดับมาก และภาวะผู้นำของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก กับปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตันในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมากกับความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตันในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจ, ความมุ่งมั่นให้นักกีฬาเป็นเลิศ

Abstract

This research has the objective To study the level of leadership of parents Factors that enhance motivation for parents and excellence in badminton athletes and to study the relationship between parental leadership Factors that enhance motivation for parents and excellence in badminton athletes A sample group of parents of male and female badminton singles players aged 9, 11, 13 years, sample size of 260 people who had repair training at the badminton repair field. There were 10 locations in Bangkok. The instrument used in the research was a leadership questionnaire to enhance the motivation of parents to affect the excellence of badminton athletes. Data were analyzed using ready-made computer programs by finding frequency (Frequency), percentage, mean ( ), standard deviation (S.D.) and testing hypotheses by testing. Two-way Pearson's Correlation Coefficient

The research results found that The average level of the factors that enhance motivation for parents the most Next is the average of excellence in badminton athletes. The highest level and the lowest mean level of parental leadership, high level and parental leadership are positively related at a high level. with factors that increase motivation for parents and the excellence of badminton athletes in a positive way at a high level Statistically significant at the .05 level and the factor of enhancing motivation for parents has a positive relationship at a high level with the excellence of badminton athletes in a very positive way. Statistically significant at the .05 level.

Keywords: Leadership of Parents, Motivation Enhancing Factors, Excellence of Badminton Players

บทนำ

ประเทศจีนครองแชมป์กีฬาแบดมินตันระดับโลกด้วยเหตุผลสำคัญ โดยทุนรัฐบาลของประเทศจีนให้การสนับสนุนเต็มที่ ระบบที่มีการจัดการกีฬาแบดมินตันที่มีประสิทธิภาพ ครอบครัวอีกทั้งชาวจีนมีความคลั่งไคล้ในกีฬาแบดมินตัน มีการจัดการแข่งขันกีฬาแบดมินตันอย่างต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ โดยครอบครัวชาวจีนเล่นกีฬาแบดมินตันจำนวนมาก ประเทศจีนมีวัฒนธรรมของกีฬาแบดมินตัน และได้มีคุณภาพมาตรฐานระดับโลก (Stan Boone in Badminton, 2014) และประเทศจีนยังมีโรงเรียนกีฬาที่ดำเนินการโดยรัฐบาลมากกว่า 3,000 แห่งภายใต้ ศูนย์ฝึกอบรมแห่งชาติในกรุงปักกิ่งมุ่งเน้นผลิตนักกีฬาโอลิมปิก (Aparna Popat, 2011)

ประเทศไทยมีแผนการปฏิรูปด้านบริหารจัดการการกีฬาเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 -2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นด้านการสร้างและการพัฒนานักกีฬาของชาติให้ประสบความสำเร็จในการแข่งขันทุกระดับเพื่อสร้างชื่อเสียงเกียรติยศและเกียรติภูมิของประเทศชาติให้ทัดเทียมกับนานาชาติ สามารถสร้างความภาคภูมิใจและเป็นเครื่องมือในการรวมจิตใจซึ่งจะเป็นการสร้างความรักความสามัคคีของคนในชาติโดยการสร้างความสำนึกในความเป็นชาติให้เกิดขึ้นสิทธิประโยชน์ของนักกีฬาทิมาชาติสร้างผลงานในโอลิมปิกเกมส์ เอเชียนเกมส์และซีเกมส์สามารถเสนอขอรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญดีเลิศคุณาภรณ์ สำหรับการแข่งขันกีฬาระดับสากลระดับโลกอยู่นอกเหนือการสนับสนุน (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศไทย, 2559)

จากการศึกษา Golf Time (2562) พบว่า แนวทางผู้ปกครองควรกระทำต่อนักกีฬา ให้ชี้แนะแนะนำ ไม่บังคับหรือกดดันเขา ช่วยตั้งเป้าหมายที่ไม่ยากเย็นจนเกินไปในการเล่นกีฬา เน้นที่ความสนุกสนาน การพัฒนาทักษะและประโยชน์จากการเล่นกีฬา เช่น ความสามัคคี การแข่งขัน การมีวินัย การมีความรับผิดชอบ ควรให้ความสนใจในการเล่นกีฬานักกีฬา พร้อมช่วยเหลือให้นักกีฬาได้รับการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง การจัดช่วงเวลากิจกรรมเข้าชมการแข่งขัน ควรใช้ความพยายามและหาโอกาสตามตอบพูดคุยรับคำปรึกษาและให้คำปรึกษาประเด็นการมีทัศนคติเพื่อช่วยให้นักกีฬาได้เข้าใจความสำเร็จจากชัยชนะของการแข่งขัน และความล้มเหลวจากการแพ้คู่ต่อสู้เกมการแข่งขัน ควรให้ความสำคัญของการให้รางวัลในความพยายาม ความอดุสาหะ ความอดทนมากกว่าจะดูผลการแข่งขัน พึงระวังก้าวท้าวแทรกแซงได้จากกรณีนักกีฬามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับทั้งในขณะซ้อม และขณะแข่งขัน และสามารถคาดคะเนได้ว่า นักกีฬาต้องการพักจากการแข่งขันกีฬา การเว้นช่วงระยะห่างระหว่างกัน ซึ่งส่วนหนึ่งของการฝึกซ้อมกีฬาคือ นักกีฬาแก้ปัญหาตนเองโดย การมีอารมณ์ขันเมื่อสนุกสนาน การหัวเราะเมื่อมีความสุข รวมทั้งการให้กำลังใจนักกีฬาสม่ำเสมอ และนักกีฬาก็ต้องให้กำลังใจตนเองเป็นประจำ เมื่อมีการแข่งขัน ผู้ปกครองควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักกีฬาด้วยการแสดงออกทัศนคติที่ดี และการแสดงออกด้วยท่าทางผ่อนคลายไม่หมกมุ่นเฉพาะการแข่งขันแต่ให้บูรณาการกิจวัตรชีวิตดำเนินชีวิตชีวิตด้านอื่น ด้วย (balanced life) และ

การแข่งขันกีฬาไม่ว่าผลจะแพ้หรือชนะผู้ปกครองต้องมีความรักแบบไม่มีเงื่อนไขกับนักกีฬา ต่อมา Golf Time ได้เสนอว่า ผู้ปกครองไม่ควรทำสิ่งเหล่านี้กับนักกีฬา 1) คาดหวังว่านักกีฬาจะได้รับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากการกีฬามากไปกว่าช่วงเวลาดี ๆ สุขภาพการพัฒนาทักษะการนำทักษะชีวิตไปใช้ 2) ละเลยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักกีฬาทั้งในขณะซ้อมและแข่งขัน 3) เรียกหานักกีฬาเพื่อจะพูดคุยทันทีที่แข่งเสร็จ 4) แสดงอารมณ์ไม่ดีในขณะที่มองดูฟอร์มการเล่นของนักกีฬา 5) ทำให้นักกีฬารู้สึกผิดที่ผู้ปกครองได้สละเวลาพลังงานและเงินที่คุณจ่ายไปกับการกีฬา 6) คิดว่าการเล่นกีฬาของนักกีฬาคือการลงทุนและคุณต้องการผลตอบแทน 7) ให้นักกีฬามาสานฝันสวยหรูของผู้ปกครอง 8) เอาพัฒนาการหรือฟอร์มการเล่นของนักกีฬาไปเปรียบกับนักกีฬาคนอื่น 9) รบเร้าทำให้ราคาจิตใจจากถางบังคับขู่เข็ญหรือทำให้เขากลัวเพื่อความต้องการของผู้ปกครองทำให้เขารู้สึกด้อยค่าและอาจจะทำให้เขาเกลียดผู้ปกครอง 10) คาดหวังโน่นนี่นั่นจากนักกีฬาแต่ไม่เคยคาดหวังความพยายามอดสาเหของเขา และ 11) ทำอะไรก็ตามที่ทำให้เขาไม่คำนึงถึงนักกีฬาหรือไม่คำนึงถึงผู้ปกครอง และต่อมา Golf Time ให้แนวทางกำหนดให้ผู้ปกครองไม่ควรทำ 1) คิดว่าการเล่นกีฬาของนักกีฬาคือการลงทุนและนักกีฬาต้องการผลตอบแทน 2) ปลอ่ยให้นักกีฬาสานฝันแทนผู้ปกครอง 3) ทำสิ่งที่ทำให้นักกีฬาขายหน้า 4) รู้สึกว่าผู้ปกครองจำเป็นที่จะต้องคอยกระตุ้นนักกีฬานี้เป็นหน้าที่ของโค้ชและของนักกีฬา 5) ปลอ่ยปละละเลยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักกีฬาจัดการปัญหานี้ด้วยวิธีที่สร้างสรรค์เพื่อไม่ให้มันเกิดขึ้นอีก 6) เปรียบเทียบฟอร์มการเล่นของนักกีฬากับนักกีฬาคนอื่น 7) แสดงให้นักกีฬาเห็นถึงอารมณ์ที่ไม่ดีในขณะที่กำลังนั่งชมนักกีฬาแข่ง 8) คาดหวังว่าจะต้องคุยกับนักกีฬาทันทีที่เค้ามีปัญหาหกล้มล้มให้เวลาเค้าบ้าง 9) เอาความใส่ฝันทะเยอทะยานที่จะประสบความสำเร็จของผู้ปกครองไปเป็นบรรทัดฐานให้นักกีฬา 10) เป็นห่วงเกินไปกับฟอร์มการเล่นของนักกีฬา 11) สร้างหรือศัตรูกับผู้ปกครองคนอื่น ๆ หรือโค้ชทีมตรงข้าม 12) ก้าวก้าวแทรกแซงพยายามจะสอนให้นักกีฬาเล่นไม่ว่าทางหนึ่งทางใดก็ตามระหว่างการแข่งขันหรือการฝึกซ้อม และ 13) พยายามที่จะตะโกนบอกว่่านักกีฬาต้องเล่นอย่างไรปลอ่ยให้เป็นหน้าที่ของโค้ช (Golf Time, 2562)

สำหรับภาวะผู้นำในผู้ปกครอง มีลักษณะที่ผู้ปกครองบทบาททำหน้าที่อำนวยความสะดวกปกป้อง และทำหน้าที่เรื่องเบ็ดเตล็ดมีคุณค่าและมีความหมายอันทรงเกียรติที่สมาชิกในครอบครัวมอบหมายให้เป็นครอบครัวจะมีความสุขสวัสดิภาพได้ ผู้ปกครองจะต้องวางแผนจัดเตรียมทุกด้านให้พร้อมสำหรับทุกคน การทำหน้าที่วางแผนให้ไม่ลำบาก และเมื่อวันหนึ่งหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ สมาชิกในครอบครัวต้องเรียนรู้ให้สามารถจัดการทุกสิ่งทุกอย่างเองได้ ซึ่งมีรายละเอียดคำแนะนำผู้ปกครอง ดังนี้ 1) ผู้ปกครองจะเป็นผู้หารายได้หลักเข้าครอบครัว และเล่าให้บุตรรู้ถึงประโยชน์ของการออมเงิน การบริหารเงิน คุณค่าของเงิน การทำหน้าที่ตนเอง การให้ความสำคัญความรับผิดชอบ การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย ประโยชน์ของการเล่นกีฬา การแก้ไขปัญหา การเรียกร้องความช่วยเหลือความเจ็บป่วย บาดเจ็บจากอุบัติเหตุ-อุบัติเหตุเป็นต้น และ 2) ผู้ปกครองต้องการบริหารเงินประจำวัน โดยยึดถือหลักการ การมีวินัยด้านการเงิน ตั้งแต่การหาเงิน การจ่ายเงิน และการจัดกับการเรื่องการทำประกันรายได้ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การแต่งงาน การมี

ลูก การรับมือกับความเจ็บป่วย การวางแผนมรดก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2562)

จากการศึกษาการเสริมสร้างแรงจูงใจพบว่า แรงจูงใจให้ผู้ปกครองต่อการส่งบุตรหลานเข้าศึกษา ภาพรวม และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกันมีแรงจูงใจต่อการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาภาพรวมแตกต่างกัน สำหรับรายด้านพบว่า ด้านความคาดหวังของผู้ปกครองกับด้านผู้เรียนมีความแตกต่างกัน ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่างกันมีแรงจูงใจต่อการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปวีณา ลาสงยาง, 2559) และยังพบอีกว่า การเสริมสร้างแรงจูงใจของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้วยการกล่าวชมเชยสำหรับครูปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายและทันตามกำหนดเวลา การบริหารด้วยความเท่าเทียม การบริหารด้วยความเป็นธรรม การมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถและความชำนาญของครูผู้ได้บังคับบัญชา และการให้ความสำคัญการมีคุณค่าของครูทุกคนในโรงเรียนด้วยความเท่าเทียมและความเป็นธรรม นำมาซึ่งครูในสังกัดได้รับการกระตุ้นและจรรโลงกักตุนให้ครูปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เรณู ฤาชา, 2560) จากการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ รายได้ เป็นต้น ความคาดหวัง การชมเชย ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม การให้ความสำคัญและคุณค่าบุคคล ความรู้ทักษะความสามารถบุคคล เป็นต้น และจากการศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งเสริมเยาวชนเล่นกีฬาเทนนิสในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งเสริมเยาวชนเล่นกีฬาทางด้านการต้องการของผู้ปกครอง ด้านความสะดวก ด้านต้นทุน ด้านเจตคติ และด้านความคาดหวัง ระดับมากถึงมากที่สุด และพบอีกว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมเยาวชนเล่นกีฬาได้แก่ 1) บุตรหลานมีสุขภาพที่ดีและบุคลิกที่ดี 2) สนามกีฬาอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงานของผู้ปกครอง 3) การใช้เวลาในการมาฝึกซ้อมกีฬาที่เหมาะสม 4) ครูและโค้ชมีประสบการณ์ในการฝึกสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี 5) กีฬาจะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ และบุคลิกภาพ 6) กีฬาทำให้ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 7) ปลูกฝังให้ลูกหลานมีนิสัยชื่นชอบและสนุกสนานกับการออกกำลังกาย (จิตตฤ กลิ่นประทุม, 2559, บทคัดย่อ)

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า นักกีฬาแบดมินตันจะมีความมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศได้นั้นประกอบไปด้วย คุณลักษณะของผู้ปกครองนักกีฬาแบดมินตันมีภาวะผู้นำ มีปัจจัยการเสริมแรงจูงใจด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม การชมเชย การมอบหมายงานหรือการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบที่ตรงกับความรู้ทักษะความสามารถของนักกีฬา ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม ความจริงใจ ความต้องการ ด้านความสะดวก ด้านต้นทุน ด้านเจตคติ และด้านความคาดหวังของผู้ปกครองนักกีฬาแบดมินตัน ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในกลุ่มนักกีฬาแบดมินตันส่งผลความมุ่งมั่นการเป็นนักกีฬาให้มีความเป็นเลิศต้องประกอบด้วย ผู้ปกครองมีความพร้อมต้นทุนกำลังจ่ายการฝึกซ้อมและการแข่งขัน มีความจริงใจต่อการสนับสนุนอย่างแท้จริง การใส่ใจในเรื่องการฝึกซ้อมที่มีวินัย การแข่งขันอยากได้ชัยชนะด้วยเทคนิค

เหนือกว่าคู่ต่อสู้ และการใช้ชีวิตที่มีความสมดุล การเสริมพลังใจ การให้ความปรึกษาข้อดีข้อปรับปรุงการฝึกซ้อมและการแข่งขันกีฬา การร่วมวางแผนและวางแผนเป้าหมายร่วมกับนักกีฬา การจัดการช่วงเวลาฝึกซ้อมที่เหมาะสมไม่กระทบการดำรงชีวิตที่จำเป็นประจำวัน การเลือกตารางการแข่งขันอย่างชาญฉลาด และความยืดหยุ่นของการดำเนินชีวิตของนักกีฬาให้สมดุลกับการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ปัจจัยการเสริมแรงใจ และความมุ่งมั่นให้นักกีฬาเป็นเลิศของผู้ปกครอง กรณีศึกษา สนามฝึกซ้อมกีฬาเบดมินตันในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อไป

จากปัญหาการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองไม่เป็นอย่างที่ดีให้กับนักกีฬาด้วยการแสดงออกทัศนคติที่ดี และไม่การแสดงออกด้วยท่าทางผ่อนคลายไม่หมกมุ่นเฉพาะการแข่งขัน และไม่บูรณาการกิจวัตรชีวิตดำเนินชีวิตชีวิตด้านอื่น ๆ และพบอีกว่าผู้ปกครองมีพฤติกรรมการบังคับหรือกดดันเขา การมีท่าทีพึงระวังก้าวก่ายแทรกแซงกรณีนักกีฬามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับทั้งในขณะซ้อมและแข่งขัน ไม่ได้ช่วยตั้งเป้าหมายการเล่นกีฬา ไม่ช่วยจัดช่วงเวลาฝึกซ้อมกีฬาหรือเข้าชมการแข่งขันกีฬา ขาดความสนใจและใส่ใจการฝึกซ้อมและแข่งขันกีฬา ไม่จัดเวลาการพูดคุยรับคำปรึกษา และการให้คำปรึกษาประเด็นการมีทัศนคติที่มีต่อการแข่งขัน ผลการการแพ้คู่ต่อสู้ การใช้ความพยายามในการแข่งขัน การให้ความสำคัญของการให้รางวัลจากการแข่งขันแล้วมีผลชนะมาจากความพยายาม ความอดุสาหะ ความอดทนมากกว่าจะดูผลการแข่งขัน พึงระวังก้าวก่ายแทรกแซงได้จากกรณีนักกีฬามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับทั้งในขณะซ้อม และขณะแข่งขัน ต้องเพิ่มข้อสังเกตการพักจากการแข่งขันกีฬาเพื่อการประเมินตนเอง การสร้างความรู้สึกรัก การเสริมสร้างร่างกายด้วยการมีอารมณ์ขัน การหัวเราะเมื่อมีความสุข การเสริมให้กำลังใจตัวเองเป็นหลัก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตัน

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงใจให้ผู้ปกครองกับความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตัน มีความความสัมพันธ์เชิงบวก

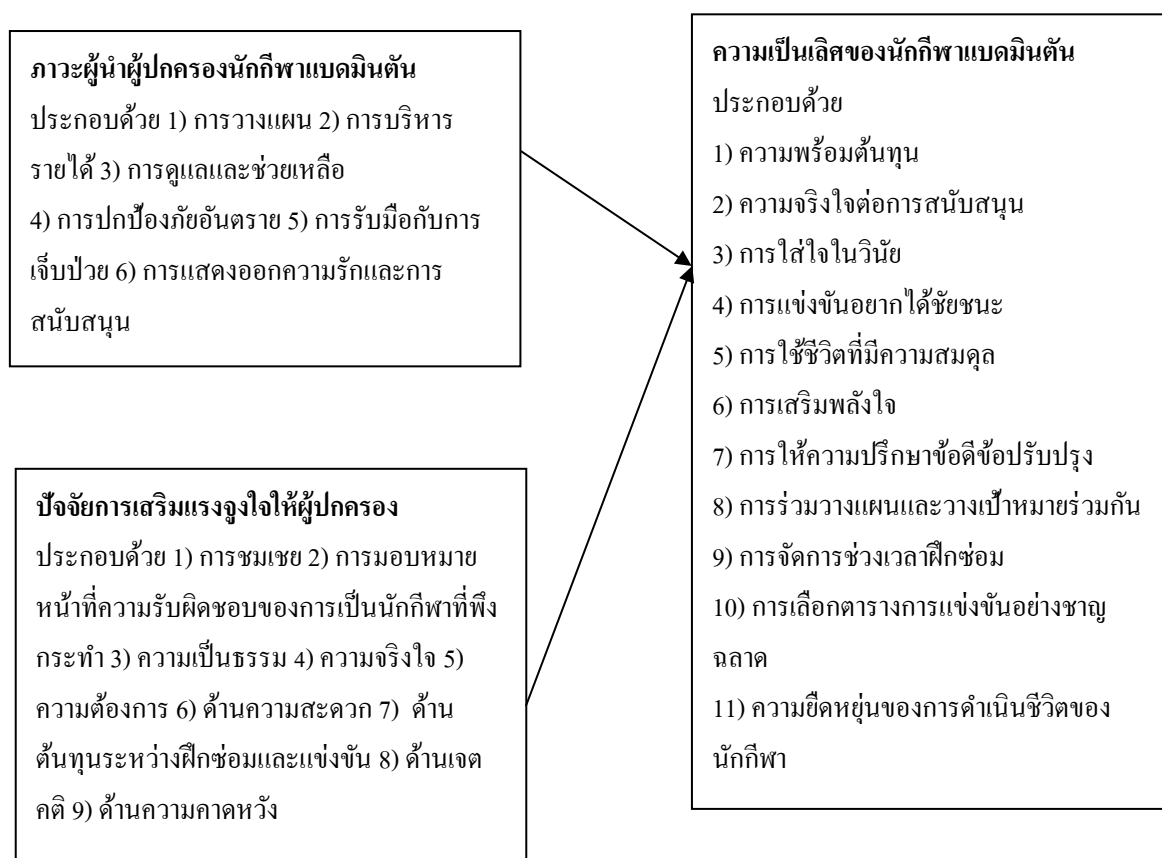
นยามศัพทปฏิบัติการ

ภาวะผู้นำของผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองแสดงออกความเป็นผู้นำของนักกีฬา โดยทำหน้าที่เป็นผู้วางแผน ทำหน้าที่ประกอบอาชีพหารายได้และการบริหารรายได้ในครอบครัว ทำหน้าที่การดูแลและช่วยเหลือทุก ๆ ด้าน ทำหน้าที่การปกป้องภัยอันตราย ทำหน้าที่เตรียมการรับมือกับการเจ็บป่วย และการแสดงออกความรักและการสนับสนุนนักกีฬาให้บรรลุเป้าหมายระยะสั้น ระยะกลาง และเป้าหมายความเป็นเลิศด้วยความยืดหยุ่น

ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง หมายถึง ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจผู้ปกครองประกอบด้วย ผู้ปกครองต้องให้การชมเชย ผู้ปกครองมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของการเป็นนักกีฬาที่พึงกระทำ ผู้ปกครองมีความเป็นธรรม ผู้ปกครองมีความจริงใจ ผู้ปกครองมีความต้องการเพื่อการอ่าน วยความสะดวก การจัดการระหว่างฝึกซ้อม การแข่งขัน และการพักระหว่างฝึกซ้อม การแข่งขัน การอ่าน วยความสะดวก การจัดการต้นทุนระหว่างฝึกซ้อมและแข่งขัน การจัดระบบความคิดทางด้านเจตคติที่ดี และความคาดหวังที่มีต่อการแข่งขันกีฬาที่ไม่ได้ดูผลการแข่งขันแต่พิจารณาภาพรวมของการเตรียมตัว ความพร้อม การฝึกซ้อม และเทคนิคการแข่งขัน

ความเป็นเลิศนักกีฬาแบบมีนตณ หมายถึง ความเป็นเลิศนักกีฬาแบบมีนตณประกอบด้วย ความพร้อมต้นทุนกำลังจ่ายของผู้ปกครอง การจริงใจ การใส่ใจ การเสริมพลังใจ การให้ความปรึกษาข้อดี ข้อปรับปรุงการฝึกซ้อมและการแข่งขันกีฬา การร่วมวางแผนและวางแผนเป้าหมายกีฬา การจัดการช่วงเวลาฝึกซ้อม การเลือกตารางการแข่งขันอย่างชาญฉลาด และความยืดหยุ่นของการดำเนินชีวิตของนักกีฬาสมดุลกับการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บททวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำการกีฬา เป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของนักกีฬา จะต้อง มีทักษะ มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีความกล้าตัดสินใจ และสามารถแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่จะเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ได้รวมไปถึงความสามารถขับเคลื่อนให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง โค้ช และสนามฝึกซ้อม ร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานให้สำเร็จไปถึงเป้าหมายพร้อมกัน (Loughead, et al., 2006) ภาวะผู้นำทางการกีฬามี บทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการที่จะวางแผนเพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพและประสบการณ์ให้แก่ นักกีฬา หรือผู้นำของทีมจะเป็นผู้จัดเตรียมเกี่ยวกับการฝึกอย่างมีประสิทธิภาพ มีการแนะแนว มีการแนะนำยุทธวิธีที่ นักกีฬาควรจะได้เรียนรู้ และฝึกฝน ทั้งทางด้านสมรรถภาพทางกาย (Physical fitness) ด้านความสามารถด้าน ทักษะ (Skill performance) และที่สำคัญคือความสามารถทางด้านจิตใจ (Mental performance) ที่จะช่วย เสริมสร้างความเข้มแข็งของจิตใจ และกำหนดระดับแรงจูงใจของนักกีฬาเพื่อพัฒนาความสามารถในการ กีฬา รวมทั้งการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ตลอดจนการให้รางวัลสำหรับการเล่น และการกระทำในสิ่งที่ดีมี ประสิทธิภาพในทางตรงกันข้ามอาจจะต้องมีการลงโทษเพื่อลด หรือตัดการกระทำอันไม่พึงประสงค์ทั้งนี้ใน

บริบททางการกีฬา ในมิติของผู้นำทางการกีฬาสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการประสานสัมพันธ์ที่ตระหว่างผู้ฝึกสอนหรือโค้ชกับนักกีฬา นักกีฬากับนักกีฬา สังคมกับกีฬา โค้ชกับผู้บริหาร ผู้บริหารกับนักกีฬา และโค้ชกับโค้ช เป็นต้น (Price and Weiss, 2011) และภาวะผู้นำของผู้ปกครองนักกีฬา คุณสมบัติผู้ปกครองในการเป็นผู้นำครอบครัวที่ดีประกอบด้วย เป็นคนที่เชื่อถือได้ การเชื่อใจ สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการครองคู่ของพ่อแม่ ทำให้ความรักของสามี ภรรยา และลูกเป็นไปโดยราบรื่น ผู้ปกครองเป็นคนอารมณ์ดีทุกข์ใจมาจากไหน หากกลับมาที่บ้านแล้วเจอคนที่ทำให้อารมณ์ดีได้คงทำให้ลูกมีความสุข มีความสบายใจ การเป็นผู้นำครอบครัวที่เข้มแข็งจะนำพาครอบครัวให้อาชนะอุปสรรคทุกอย่างให้ผ่านไปได้ด้วยดีเป็นคนที่พร้อมเสียสละเพื่อครอบครัวได้ จะคอยรับผิดชอบเรื่องงาน และเรื่องส่วนตัวไปพร้อม ๆ กันนี้ถึงครอบครัวก่อนเสมอ ผู้ปกครองเป็นนักคิด นักวางแผนที่ดีเมื่อต้องเผชิญกับเรื่องเล็กเรื่องใหญ่ อีกทั้งผู้ปกครองลักษณะเช่นนี้ มักหาทางออกให้ได้เสมอแล้ววางแผนและวางแผนเป้าหมายชีวิตและครอบครัว (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2566)

แรงจูงใจทางการกีฬา ลักษณะแรงจูงใจของนักกีฬา คือ ระดับความมากน้อยของการปฏิบัติในทิศทางที่จะไปสู่เป้าหมาย และความต่อเนื่องสม่ำเสมอพฤติกรรมที่แสดงออกของนักกีฬามีผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของนักกีฬาได้ โดยแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจเกี่ยวกับการกีฬา ประกอบด้วย ทฤษฎีแรงจูงใจภายในและการประเมินความรู้ ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทฤษฎีการอ้างสาเหตุ เป็นการอธิบาย และทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย แรงจูงใจกีฬา เป็นสิ่งที่ทำให้นักกีฬาต้องลงมือทำในแต่ละช่วงเวลา และเกี่ยวข้องกับเหตุผลของสิ่งที่ทำ มันแตกต่างจากการเปิดใช้งานซึ่งเป็นการเริ่มต้นของสิ่งมีชีวิตที่ช่วยให้สามารถดำเนินการตามพฤติกรรมได้ การเปิดใช้งานเป็นสิ่งที่จำเป็นแม้ว่าจะไม่เพียงพอสำหรับการมีสถานะที่สร้างแรงบันดาลใจ สำหรับบุคคลที่จะเริ่มต้นและคงอยู่ในการดำเนินกิจกรรมกีฬามันเป็นสิ่งสำคัญที่มีความพึงพอใจในมัน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ยากที่ต้องใช้ความพยายามจึงต้องมีแรงจูงใจในการทำ โดยแรงจูงใจคือ คุณค่าสู่ความสำเร็จ ความสำเร็จคือคุณค่าสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ สิ่งที่จะกระตุ้นให้นักกีฬา ประกอบด้วย 1) เหตุผลที่นักกีฬามีแรงจูงใจคือ ชนะเหรียญ การจดจำสังคม ชนะด้วย 2) บุคคลคือ นักกีฬาแตกต่างกันไปจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง และขึ้นอยู่กับประวัติส่วนตัว เช่น การฝึกฝนกีฬาตามประเพณีของครอบครัว แรงจูงใจทางการกีฬามีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. ประเภทของแรงจูงใจ แรงจูงใจพื้นฐาน เหตุผลที่ทำให้ให้นักกีฬาต้องฝึกกิจกรรม ตัวอย่างเช่นการเล่นเทนนิสเพราะเขาชอบกีฬานั้น แรงจูงใจในชีวิตประจำวัน เหตุผลในการฝึกฝนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกวันหรือหลายวันต่อสัปดาห์ ดังนั้น ประเภทแรงจูงใจ 4 สถานการณ์สามารถเกิดขึ้น ดังนี้ 1) แรงจูงใจขั้นพื้นฐานสูงและยาวนานสูง เป็นสถานการณ์ในอุดมคติตัวอย่างเช่นผู้ชายที่ชอบเล่นเทนนิสและรถไฟ 2) แรงจูงใจพื้นฐานต่ำและสูงทุกวัน เช่น เด็กผู้หญิงที่แม้ว่าเธอชอบฝึกฝน แต่ไม่ชอบกีฬา 3) แรงจูงใจพื้นฐานสูงและต่ำทุกวัน เช่น เด็กผู้ชายที่ชอบเล่นกีฬา แต่ไม่ได้ฝึกฝน และ 4) แรงจูงใจพื้นฐานต่ำและต่ำทุกวัน ผู้หญิงที่ไม่ชอบกีฬาหรือรถไฟ ในกรณีเหล่านี้จะเป็นการดีกว่าถ้าทั้งชายและหญิงละทิ้งการฝึกฝนกีฬา 2. ช่วงเวลาเมื่อฝึกซ้อมกีฬา คือ เหตุผลที่นำไปสู่ความสำเร็จของบางสิ่งบางอย่างเปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่บุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของ

เป้าหมายนักกีฬาสามารถระบุช่วงเวลาหลักสามช่วงเวลา ประกอบด้วย 1) การเริ่มต้น การเริ่มฝึกกีฬาในตอนเริ่มต้นสิ่งสำคัญคือ การสนุกกับตัวเองไม่เช่นนั้นจะเป็นการยากที่จะเริ่มต้น 2) เก็บรักษา เป็นการดูแลกิจกรรมนักกีฬาสามารถปรับปรุงสิ่งที่ได้เรียนรู้ความท้าทายสนุกหรือเรียนรู้ต่อไป 3) การละทิ้ง เมื่อถูกทอดทิ้งเป็นเพราะเหตุผลต่าง ๆ เช่น ไม่มีความสามารถไม่มีผลที่คาดหวังความกดดันความขัดแย้งความไม่ลงรอยกันกับกิจกรรมอื่น ๆ ความเบื่อหน่ายความกังวล การเล่นกีฬาจะต้องได้รับการฝึกฝนตามทักษะในงานนั้น ๆ ถ้าทักษะมีสูงมาก และความต้องการของงานนั้นน้อยนักกีฬาจะเบื่อ ถ้าทักษะมีขนาดเล็กความต้องการของงานสูงเกินไปเขาจะรู้สึกวิตกกังวล และ 3. การปฐมนิเทศต่อแรงจูงใจ หมายถึง การวางแผน นั่นคือวัตถุประสงค์ที่บุคคลพยายามค้นหาเมื่อฝึกกีฬา การปฐมนิเทศแรงจูงใจมีสองประเภทคือ การวางแผนทำงาน และการวางแผนผลลัพธ์ นักกีฬาคือ นักกีฬาที่พยายามพัฒนาทักษะของพวกเขาในกิจกรรมที่พวกเขาทำและมุ่งมั่นที่จะเพิ่มทักษะและความสามารถของพวกเขาแข่งขันกับตัวเองมากกว่ากับคนอื่น ๆ เพราะนักกีฬาไม่ได้ผลลัพธ์เหล่านี้ว่า มีแรงบันดาลใจมานาน และมีความต้านทานต่อการถูกทอดทิ้งความอดทนต่อความล้มเหลว การทำงานได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเสนอเป้าหมายที่เป็นจริงหรือค่อนข้างยาก แต่ไม่สามารถบรรลุได้ แนวคิดเช่นนี้ นักกีฬาเหล่านี้มีผลลัพธ์ในระยะยาวที่ดีขึ้นและรู้สึกดีขึ้นและนักกีฬาคือ นักกีฬาที่พยายามบรรลุผล และความสำเร็จในบางสิ่ง นักกีฬามักจะภูมิใจเมื่อได้รับผลลัพธ์ที่ต้องการ ผลลัพธ์คงอยู่แม้จะล้มเหลว อย่างไรก็ตามนักกีฬารับรู้ความสำเร็จเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นซึ่งทำให้นักกีฬาต้องพึ่งพา (Thpanorama, 2023)

วันดี คำท่า ศรีสมร สุริยาศสิน มณฑิรา จารุเพ็ง และอุมาภรณ์ สุขารมณ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบประสบการณ์การแข่งขันกีฬาและแรงจูงใจด้านกีฬากับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนโรงเรียนกีฬา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีประสบการณ์ต่อการแข่งขันกีฬาและแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายนอกด้านกีฬาอยู่ในระดับสูง และนักเรียนมีเพศแตกต่างกันมีแรงจูงใจภายในและภายนอกไม่ต่างกัน แต่ระดับชั้น และจำนวนครั้งในการแข่งขันกีฬาต่อปีการศึกษามีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่มีระดับ .05

วทัญญู ลีวัชรกุล. (2559). ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการติดตามกีฬาฟุตบอลไทยของคนไทย. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาองค์กรแต่ละด้าน ค่านิยมของสังคมแต่ละด้าน การรับรู้สื่อแต่ละด้าน และทัศนคติแต่ละด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่า การพัฒนาองค์กรของวงการฟุตบอล ค่านิยมของสังคม การรับรู้สื่อ และทัศนคติที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการ ติดตามกีฬาฟุตบอลไทยของคนไทย พบว่า การพัฒนาองค์กรของวงการฟุตบอล ค่านิยมของ สังคม การรับรู้สื่อ และทัศนคติมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการติดตามกีฬาฟุตบอลไทยของคนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิชัย ชีระรัตนสกุล (2564) ศึกษาเรื่องการจัดการแบดมินตันเพื่อการเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทยพบว่า 1) การบริหารจัดการแบดมินตันไปสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนใน

ประเทศไทย 5 มิติ 1.1) ด้านภาวะผู้นำ 1.2) ด้านระบบ 1.3) ด้านการจัดการทุนมนุษย์ 1.4) ด้านนโยบายของภาครัฐ และ 1.5) ด้านความยั่งยืนของการบริหารจัดการ 2) แนวทางการบริหารจัดการแบคมินตันสู่การเป็นแบคมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศ ได้แก่ 2.1) การสร้างนักกีฬาแบคมินตันอาชีพอย่าง ยั่งยืนต้องมีการวางแผนในระยะยาวและทำอย่างต่อเนื่อง 2.2) นักกีฬาควรใช้ประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ ในการสร้างชื่อเสียงให้กับตัวนักกีฬาเองเพื่อให้คนสนใจในการติดตามเป็นจำนวนมาก 2.3) หน่วยงานภาครัฐควรมีการวางแผนและสนับสนุนงบประมาณหรือองค์ความรู้ 2.4) สมาคมกีฬาแบคมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ควรมีการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Quantitative research study) ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย ณ สนามฝึกซ้อมกีฬาแบคมินตัน เขตกรุงเทพมหานครจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ 1) Badminton at Central Bangna สนามแบคมินตันในเซ็นทรัลบางนา 2) Winner Sports Avenue สนามแบคมินตันย่านประชาราษฎร์บำเพ็ญ 24 3) My House Sport Club สนามแบคมินตันย่านดลิ่งชัน 4) 71 Sport Club สนามแบคมินตันใกล้ BTS พระโขนง 5) The Racquet Club สนามแบคมินตันสุทศรวิทย์กลางเมือง 6) Tito Court Badminton สนามแบคมินตันมาตรฐานสากลย่านฝั่งธน 7) ซีซี แบคมินตันคอร์ต (CC Badminton Court) สนามแบคมินตัน 18 คอร์ตย่านพระราม 2 8) เมกา แบคมินตัน (Mega Badminton) สนามแบคมินตันใกล้เมกาบางนา 9) เอส ดับบลิว แบคมินตัน คอร์ต (S W Badminton Court) สนามแบคมินตัน นนทบุรี และ 10) พาเพลิน รังสิตปทุมธานี สนามแบคมินตันครบวงจรใกล้ม.ธรรมศาสตร์ รังสิตโดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักกีฬาแบคมินตันชาย-หญิงเดี่ยวรุ่นอายุ 9, 11, 13 ปี จำนวนทั้งสิ้น 725 คน กลุ่มตัวอย่างดำเนินการคัดเลือกจากการกำหนดคุณสมบัติ 1) เป็นผู้ปกครอง นักกีฬาแบคมินตันชาย-หญิงเดี่ยวรุ่นอายุ 9, 11, 13 ปี 2) เพศชายหรือหญิง 3) ทำการฝึกซ้อมสนามฝึกซ้อมกีฬาแบคมินตัน เขตกรุงเทพมหานคร 4) ยินดีเข้าร่วมและให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามการวิจัย ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน เท่ากับจำนวน 260 คน กระจายกลุ่มตัวอย่างแต่ละสนามจำนวนเท่า ๆ กัน สนามแบคมินตันแห่งละ 26คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมี 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ปกครองนักกีฬาแบคมินตันชาย-หญิงเดี่ยวรุ่นอายุ 9, 11, 13 ปี เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำผู้ปกครองนักกีฬาแบคมินตัน ประกอบด้วย 2.1) การวางแผน 2.2) การบริหารรายได้ 2.3) การดูแลและช่วยเหลือ 2.4) การปกป้องภัยอันตราย 2.5) การรับมือกับการเจ็บป่วย และ 2.6) การแสดงออกความรักและการสนับสนุน ตอนที่ 3 ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง ประกอบด้วย 3.1)การชมเชย 3.2) การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของการเป็นนักกีฬาที่พึงกระทำ 3.3) ความเป็นธรรม 3.4) ความจริงใจ 3.5) ความต้องการ 3.6) ด้านความสะดวก

3.7) ด้านต้นทุนระหว่างฝึกซ้อมและแข่งขัน 3.8) ด้านเจตคติ และ 3.9) ด้านความคาดหวัง และตอนที่ 4 ความเป็นเลิศของนักกีฬาแบดมินตัน ประกอบด้วย 4.1) ความพร้อมต้นทุน 4.2) ความจริงใจต่อการสนับสนุน 4.3) การใส่ใจในวินัย 4.4) การแข่งขันอยากได้ชัยชนะ 4.5) การใช้ชีวิตที่มีความสมดุล 4.6) การเสริมพลังใจ 4.7) การให้ความปรึกษาข้อดีข้อปรับปรุง 4.8) การร่วมวางแผนและวางแผนเป้าหมายร่วมกัน 4.9) การจัดการช่วงเวลาฝึกซ้อม 4.10) การเลือกตารางการแข่งขันอย่างชาญฉลาด 4.11) ความยืดหยุ่นของการดำเนินชีวิตของนักกีฬา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ 5-เห็นด้วยมากที่สุด 4-เห็นด้วยมาก 3-เห็นด้วยปานกลาง 2-เห็นด้วยน้อย และ 1-เห็นด้วยน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย แบบสอบถามมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน จากการทบทวนงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ 2) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาแก้ไขและนำมาปรับปรุง 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษางานวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านแบบสอบถาม ด้านจิตสังคมทางด้านกีฬา และด้านภาษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงและความเหมาะสมทางด้านภาษาของแบบสอบถามค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญ ค่าดัชนีสูงกว่าหรือเทียบเท่า 0.5 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ IOC 4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ปกครองนักกีฬาแบดมินตันชาย-หญิงเดี่ยวรุ่นอายุ 9, 11, 13 ปี จำนวน 30 ท่าน นำไปค่าอำนาจจำแนกรายข้อ เท่ากับ .30 ขึ้นไป มีความหมายว่า แบบสอบถามใช้ได้ และนำไปทดสอบความเที่ยงแบบสอบถามค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .984 ความหมายว่า แบบสอบถามใช้ได้ และ 5) การจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล ต่อมาผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและรอรเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองจนครบจำนวน 260 ชุด ระหว่างเดือนกันยายน-ตุลาคม 2565 คิดเป็นร้อยละ 100.00

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) สองทาง

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองนักกีฬาแบดมินตันชาย-หญิงเดี่ยวรุ่นอายุ 9, 11, 13 ปี เป็นเพศหญิงจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 เพศชาย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 มีรายได้ 20,001 บาท/เดือนขึ้นไป จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 59.61 รายได้ 10,000 -20,000 บาท/เดือน จำนวน 84 คนร้อยละ 32.30 รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.09

ระดับการมีภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตันของกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองของนักกีฬาเบดมินตัน พบว่า

ระดับค่าเฉลี่ยของปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .58) รองลงมาค่าเฉลี่ยของความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตัน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .55) และรองลงมาค่าเฉลี่ยของภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .54) แสดงในตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับการมีภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตัน

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ภาวะผู้นำของผู้ปกครอง	4.24	.54	มาก
ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง	4.56	.58	มากที่สุด
ความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตัน	4.27	.55	มาก
รวม	4.29	.51	มาก

การทดสอบสมมติฐาน พบว่า

ภาวะผู้นำของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก $r = 0.968$, $p - \text{value} = .000$ กับปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตันในทางบวกในระดับมาก $r = 0.917$, $p - \text{value} = .000$ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก $r = 0.968$, $p - \text{value} = .000$ กับภาวะผู้นำของผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตันในทางบวกในระดับมาก $r = 0.949$, $p - \text{value} = .000$ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตันมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก $r = 0.917$, $p - \text{value} = .000$ กับภาวะผู้นำของผู้ปกครอง และกับปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองในทางบวกในระดับมาก $r = 0.949$, $p - \text{value} = .000$ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงในตาราง 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ของภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงเชิงบวกให้ผู้ปกครองกับความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน

r_{xy}	ภาวะผู้นำของผู้ปกครอง	ปัจจัยการเสริมแรงเชิงบวก	ความเป็นเลิศนักกีฬา
ภาวะผู้นำของผู้ปกครอง	1.0		
ปัจจัยการเสริมแรงเชิงบวก	0.968*	1.0	
ความเป็นเลิศนักกีฬา	0.917*	0.949*	1.0

* p-value < .05

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัย ภาวะผู้นำเสริมแรงเชิงบวกของผู้ปกครองส่งผลต่อความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน ประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล จำนวน 2 ประเด็น

ข้อที่ 1 ระดับการมีภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงเชิงบวกให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน

จากผลการวิจัย ระดับค่าเฉลี่ยของปัจจัยการเสริมแรงเชิงบวกให้ผู้ปกครองมากที่สุด รองลงมา ค่าเฉลี่ยของความเป็นเลิศนักกีฬาแบดมินตัน และภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ระดับมาก เท่ากัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thpanorama (2023) แรงจูงใจขั้นพื้นฐานเป็นอุดมคติที่สำคัญของนักกีฬาเพศชาย หญิง และกีฬามหาวิทยาลัย เริ่มต้นด้วยจิตสำนึก ความตระหนัก การฝึกฝน-ฝึกซ้อม ตั้งแต่การเริ่มต้น การเก็บรักษา โดยการเล่นกีฬาจะต้องได้รับการฝึกฝนตามทักษะในประเภทกีฬา งานนั้น ๆ และการวางแผนต่อเทคนิคกีฬา และการวางแผนผลลัพธ์การเพิ่มทักษะ รวมถึงแข่งกีฬา โดยนักกีฬาที่พยายามพัฒนาทักษะ มุ่งมั่นที่จะเพิ่มทักษะและความสามารถแข่งขันกับตัวเองนักกีฬาไม่ได้ดูผลลัพธ์ แต่นักกีฬายังคงต้องมีแรงบันดาลใจ มีความมุ่งมั่น มีความอดทนต่อความล้มเหลวมากขึ้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือการวางแผนแลพกำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้น ระยะยาว ที่ทำงานด้วยความพยายามบรรลุผลตามแผนและเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันดี คำท่า ศรีสมร สุริยาศสิน มณฑิรา จารุเพ็ง และอุมาภรณ์ สุขารมณ (2562) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีประสบการณ์ต่อการแข่งขันกีฬาและแรงจูงใจภายในแรงจูงใจภายนอกด้านกีฬาอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวัญญู ถิ่วงวรกุล (2559) ผลการศึกษา

พบว่า ด้าน ค่านิยมของสังคม การรับรู้สื่อแต่ละด้าน และทัศนคติมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการติดตามกีฬาฟุตบอลไทยของคนไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อค้นพบข้อผู้วิจัย พบว่า งานของผู้วิจัยมีจุดแข็งในประเด็น ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปกครองที่เป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจไม่น้อยกว่านักกีฬาเบดมินตัน และระดับการมีภาวะผู้นำระดับมาก อีกทั้งมีการแจกแจงตัวแปรย่อยที่มีมากกว่างานวิจัยอื่นแสดงให้เห็นความครอบคลุมตรงกับปัจจัยแรงจูงใจให้กับผู้ปกครองนำไปตัดสินใจให้นักกีฬาเบดมินตันมีความเป็นเลิศ

ข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้ปกครอง ปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตัน จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก กับปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตันในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมากกับความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตันในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิชัย ชีระรัตนสกุล (2564) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการเบดมินตันไปสู่การเป็นเบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านระบบ 3) ด้านการจัดการทุนมนุษย์ 4) ด้านนโยบายของภาครัฐ และ 5) ด้านความยั่งยืนของการบริหารจัดการ และพบว่า แนวทางการบริหารจัดการเบดมินตันสู่การเป็น เบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ได้แก่ 1) การสร้างนักกีฬาเบดมินตันอาชีพอย่าง ยั่งยืนต้องมีการวางแผนในระยะยาวและทำอย่างต่อเนื่อง 2) นักกีฬาควรใช้ประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ ในการสร้างชื่อเสียงให้กับตัวนักกีฬาเองเพื่อทำให้คนสนใจในการติดตามเป็นจำนวนมาก 3) หน่วยงานภาครัฐควรมีการวางแผนและสนับสนุนงบประมาณหรือองค์ความรู้ 4) สมาคมนักกีฬาเบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

ข้อค้นพบข้อผู้วิจัย พบว่า งานของผู้วิจัยมีจุดแข็งมากกว่างานวิจัยของอภิชัย ชีระรัตนสกุล (2564) ในประเด็นทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองของนักกีฬาเบดมินตันที่มีประสบการณ์การสร้างนักกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ รุ่นอายุ 9, 11, 13 ปี และได้กำหนดกรอบตัวแปรที่ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ และความเป็นเลิศ โดยผู้วิจัยนำมาหาความสัมพันธ์แบบสองทางและผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก กับปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครอง และความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตันในทางบวกในระดับมาก และปัจจัยการเสริมแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเป็นเลิศนักกีฬาเบดมินตันในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยนี้ผู้ปกครองสามารถนำไปตัดสินใจให้บุตรหลานชาย-หญิง ฝึกซ้อม แข่งขันกีฬาเบดมินตัน ในระดับครอบครัว และแข่งขันระดับพัฒนาฝีมือ และระดับประเทศ รวมทั้งกีฬาในระดับโรงเรียน และระดับสโมสรหรือระดับนานาชาติที่มีการเก็บคะแนน

(Ranking) ด้วยการเตรียมความพร้อมเงินทุน ช่วงเวลา วางแผนและกำหนดเป้าหมายด้วยเทคนิค สลับซับซ้อนเหนือชั้น ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำในครอบครัวนักกีฬาแบดมินตัน ในด้านการนำไปใช้และการพัฒนา และควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางของรูปแบบภาวะผู้นำ การพัฒนาหลักสูตรภาวะผู้นำ ในครอบครัวนักกีฬาแบดมินตัน พื้นที่กรุงเทพฯ

2. ควรจัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยให้หน่วยงานรัฐ เอกชน และสมาคมฝึกซ้อมกีฬาแบดมินตันในพื้นที่กรุงเทพฯ

รายการอ้างอิง

Popat, A. (2011). *What makes the Chinese world beaters in Badminton*. วันที่ค้นข้อมูล 9 มกราคม

2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.firstpost.com/blogs/what-makes-the-chinese-world-beaters-in-badminton-72259.html>

Golf Time. (2562). *สิ่งที่ควรและไม่ควรทำในการเป็นผู้ปกครองของนักกีฬา*. วันที่ค้นข้อมูล 9 มกราคม

2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.golftime.co.th/18780>

Loughead, T. M., & Hardy, J. (2005). An examination of coach and peer leader behaviors in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 6, 303-312.

Price, M. S., & Weiss, M. R. (2011). Peer leadership in sport: Relationships among personal characteristics, leader behaviors, and team outcomes. *Journal of Applied Sport Psychology*, 23, 49-64.

Stan Boone in Badminton. (2014). *Why are Chinese players so good at badminton?*. วันที่ค้นข้อมูล 9 มกราคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://racketsportsworld.com/china-best-badminton/>

Thpanorama. (2023). *ทำให้ตัวเองดีขึ้นวันนี้ แรงจูงใจทางการกีฬา*. วันที่ค้นข้อมูล 24 พฤศจิกายน

2566, เข้าถึงได้จาก <https://th.thpanorama.com/articles/motivacin/motivacin-deportiva-6-rasgos-de-los-grandes-deportistas.html>

จิตตฤ กลิ่นประทุม. (2559). *เรื่อง การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งเสริมเยาวชนเล่นกีฬาเทนนิสในเขต กรุงเทพฯ. หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการกีฬา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.*

- ปวีณา ลาสงยาง. (2559). แรงจูงใจของผู้ปกครองต่อการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2. วันที่ค้นข้อมูล 9 มกราคม 2565, เข้าถึงได้จาก http://www.edu-journal.ru.ac.th/AbstractPdf/2560-2-1_1510810604_is-bkk7-sec11-0058.pdf
- เรณู ฤาชา. (2560). แรงจูงใจและแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วทัญญู ลีจรัสกุล. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการติดตามกีฬาฟุตบอลไทยของคนไทย. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร.
- วันดี คำท่า ศรีสมร สุริยาศสิน มณฑิรา จารุเพ็ง และอุมาภรณ์ สุขารมณ. (2562). ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบประสบการณ์การแข่งขันกีฬาและแรงจูงใจด้านกีฬากับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนโรงเรียนกีฬา จังหวัดนครสวรรค์. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10 (หน้า 379-390). 12 – 13 กรกฎาคม 2562. ณ ห้องประชุม อาคารคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่ อำเภอมหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศไทย. (2559). การจัดทำแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560-2564) และร่างแผนพัฒนาการกีฬา แห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560-2564). ม.ป.ท.
- มูลนิธิสยามกัมมาจล. (2566). ทักษะกีฬา ทักษะชีวิต (เยาวชนกลุ่มไฝรวมก่อ ตำบลท้ายสำเภา อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช). วันที่ค้นข้อมูล 24 พฤศจิกายน 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.scbfoundation.com/activity-detail/>
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2562). หัวหน้าครอบครัว. วันที่ค้นข้อมูล 9 มกราคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.smarttoinvest.com/Pages/Know%20Investment/InvestForLife/HeadFamily.aspx>
- อภิชัย ธีระรัตน์สกุล. (2564). เรื่องการจัดการเบดมินตันเพื่อการเป็นเบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(9), 66-81.

ปัญหาและอุปสรรคด้านความล่าช้าในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

Problems and Obstacles Related to Delays in the Implementation of the National Anti-Corruption Commission

ประทีป ทับอรรถตานนท์ (Pratheep Tabatanon)¹

รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร., ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลจังหวัดปทุมธานี

Assoc.Prof. (Senior) Dr., Senior Judge in Pathum Thani Provincial Court

E-mail: pra2499@gmail.com

Received: 6 September 2023

Revised: 25 December 2023

Accepted: 25 December 2023

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 28 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่ใน (1) การไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทาง จริยธรรมอย่างร้ายแรง (2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริต ต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม (3) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และ เจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตร ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้ง ตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว (4) ไต่สวนเพื่อดำเนินคดีใน ฐานความผิดอื่นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่ และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.* (5) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น จึงเห็นได้ว่าภาระกิจสำคัญของคณะกรรมการ

* คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้หน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการเป็นผู้ดำเนินการก็ได้

ป.ป.ช. คือการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นและสำนวนการไต่สวนเพื่อชี้มูลความผิดของผู้กระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม แต่เนื่องจากขณะนี้มีความคั่งค้างการพิจารณาจำนวนมาก ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2564 คงเหลือที่อยู่ระหว่างดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง จำนวน 2,759 เรื่อง ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มคดีด้านการจัดซื้อจัดจ้าง กลุ่มคดีด้านจริยธรรมและความประพฤติมิชอบ และกลุ่มคดีด้านกระบวนการยุติธรรมการเมืองและการบริหารราชการ จึงเกิดผลกระทบในการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

จากการวิจัยพบว่า การกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น และสำนวนการไต่สวนเพื่อชี้มูลความผิดทุกสำนวน ก่อให้เกิดการคั่งค้างและความล่าช้าของสำนวน อันทำให้การลงโทษผู้กระทำผิดล่าช้า ทำให้สังคมเสื่อมศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ยังผลให้ผู้กระทำผิดและผู้อื่นไม่เกรงกลัวกฎหมาย กล่าวคือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม อันไม่เป็นไปตามตามแนวคิดของการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปราม (Deterrence) และลงโทษเพื่อการกำจัดหรือควบคุมผู้กระทำผิด ตามนโยบายการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด (Crime Control Policy) เพื่อมิให้มีโอกาสในการกระทำผิดอีก โดยผู้วิจัยได้นำกฎหมายสาธารณรัฐเกาหลีใต้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร เมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พบว่า มีแต่สาธารณรัฐเกาหลีใต้เท่านั้นที่ใช้ระบบคณะกรรมการในทำนองเดียวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่มิได้ให้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเช่นเดียวกับประเทศไทย ส่วนสาธารณรัฐสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักรใช้ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไปที่ต้องผ่านการพิจารณาของพนักงานอัยการมาใช้ และทั้งสี่ประเทศไม่มีปัญหาเรื่องการคั่งค้างการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

ดังนั้น หากประเทศไทยต้องการให้มีระบบคณะกรรมการในการพิจารณาสำนวนในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริงและในชั้นไต่สวนเพื่อชี้มูลความผิด จึงควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ในส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นและการไต่สวนเพื่อชี้มูลโดยเฉพาะ และให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นคณะกรรมการที่ยังมีอำนาจในส่วนอื่นตามมาตรา 28(1)(3)(4) และ(5) และให้มีอำนาจในการควบคุม กำกับ ดูแลนโยบายและการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในลักษณะเป็นคณะกรรมการบริหารสูงสุดเท่านั้น

คำสำคัญ: คณะกรรมการ ป.ป.ช., สำนวนการไต่สวนเบื้องต้น, สำนวนการไต่สวนเพื่อชี้มูล, การพิจารณาล่าช้า

Abstract

The Constitutional Anti-Corruption Act B.E. 2561 prescribe in Section 28. “The NACC has the following duties and powers: (1) Conduct an inquiry and prepare opinion in case there is an allegation that a person holding a political position, a judge of the Constitutional Court, a person holding a position in an independent agency is involved in circumstances of unusual wealth, corruption, or deliberate performance of duties or exercise of powers in contrary to the provisions of the Constitution or laws, or serious violation of or failure to comply with the ethical standards; (2) Conduct an inquiry and decide whether a state official is unusually wealthy, has committed an offence of corruption, or malfeasance in public office or malfeasance in judicial office; (3) Obligate persons holding political positions, judges of the Constitutional Court, persons holding positions in independent agencies and state officials to submit account showing particulars of assets and liabilities of themselves, spouse and children who have not yet become sui juris, and to inspect and disclose the results of the inspection of such accounts; (4) Conduct inquiry in order to take legal action in other offences provided by this Organic Act, or those prescribed by the law to be under the duties and powers of the NACC (the NACC may undertake by itself, or delegate to other competent agency) (5) Other duties and powers provided by the Constitution, this Organic Act or other laws. Therefore, it is evident that the important mission of the Board of Directors the NACC is to consider the expression of preliminary inquiry and expression of inquiry to determine the guilt of offenders for dishonesty of duty or offences against official office or offences against the office of justice. As of September 30, 2021, it is divided into procurement cases, ethics and misconduct cases, and justice, politics and public administration cases, the remaining facts are under investigation. 2,759 matters, thus affecting the actions of the Board of Directors. NCC.

According to the research, the Board of Directors the NACC has the authority and duty to consider the expression of the preliminary investigation and the expression of inquiry to determine the basis of every offense, causing congestion and delay of expressions, which delays the punishment of the offender. It causes society to lose faith in the criminal justice system in bringing perpetrators to justice. As a result, offenders and others are not afraid of the law, dare to commit offenses of dishonesty or offenses against official positions or offenses against judicial offices, which do not comply with the concept of punishment for intimidation or suppression (Deterrence) according to the Crime Control Policy and punishment for the elimination or control of offenders. The researcher adopted the laws of the Republic of Korea, the Republic of Singapore, and Japan. Compared to the Constitutional Anti-Corruption Act B.E. 2561, only the Republic of Korea uses the same committee system as the Constitutional Assembly Act on Corruption B.E. 2561.

However, the committee does not have the same authority and duty to consider the case as Thailand. The Republic of Singapore, Japan and the United Kingdom have adopted a common criminal procedure system that requires prosecutors, and all four countries have no problem with pending trials related to offences of malpractice or offences against official office or offences against judicial office.

Therefore, If Thailand wants to have a committee system to consider expressions at the hearing and at the hearing to determine the basis of guilt. the Constitutional Act on Prevention and Suppression of Corruption B.E. 2561 (2018) should be amended in respect of the powers and duties of the Commission. The NCC has appointed a committee to consider the expression of the preliminary inquiry and the inquiry to identify specific information. The NACC is a committee which are other powers under Section 28(1)(3)(4) and (5) and oversees the policies and operations of the Office of the National Anti-Corruption Commission. It is the Supreme Executive Committee only.

Keywords: Committee NCC, Preliminary Inquiry, Expression of inquiry to determine the basis, delayed consideration

บทนำ

เนื่องจากพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มีเจตนารมณ์ในการบัญญัติหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการจัดให้มีมาตรการหรือแนวทางที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดความรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม อีกทั้งได้บัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวดตามมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงเป็นที่คาดหวังแก่สังคมว่าการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เที่ยงธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาและสังคมไทย

หากพิจารณาจากที่มาของกฎหมายว่าด้วยการปราบปรามการทุจริตในประเทศไทย แล้ว จะเห็นว่าเดิมประเทศไทย ใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ที่มีเหตุผลในการตรากฎหมายว่า “เนื่องด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการเป็นนโยบายที่สำคัญสำหรับรัฐบาลจะต้องดำเนินการต่อไปให้ได้ผลอย่างจริงจัง และในการนี้สมควรมอบหมายภาระหน้าที่อันนี้ให้แก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน และเพื่อให้คณะกรรมการดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไป

ตามมติของคณะกรรมการ จึงจำเป็นต้องตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการขึ้น.... “ ดังนั้น จาการกติดของการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในประเทศไทยจึงมาจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ที่ใช้คณะกรรมการเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการ ซึ่งจากภารกิจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ดังกล่าว คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงมีภารกิจที่สรุปได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ด้านปราบปรามการทุจริต

1.1 ได้สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหา กรณีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

1.2 ได้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายชัดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

2. ด้านตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน

2.1 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมาย ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว

2.2 การดำเนินการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินกรณีร้ายชัดปกติ

3. ด้านป้องกันการทุจริต

3.1 เสนอมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ หรือ องค์กรอัยการ เพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

4. การดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อาทิ

4.1 การดำเนินการได้สวนข้อเท็จจริงและชี้มูลความผิดทางวินัย

4.2 การดำเนินการได้สวนข้อเท็จจริงและชี้มูลความผิดทางวินัยของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

4.3 การดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ

กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดกรอบอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไว้ในมาตรา 62 ว่า “ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อำนวยการระดับสูงหรือเทียบเท่าลงมา มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดในเรื่องที่มีใช้เป็นความผิดร้ายแรง ทั้งนี้ บรรดาที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ช.

จะมอบหมายให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตดำเนินการแทนคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ได้”

เมื่อพิจารณาจากรายงานประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติแล้ว พบว่า (รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564, 2564) ในภาพรวมของปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีคำกล่าวหาเข้ามายังคณะกรรมการ ป.ป.ช. รวมทั้งสิ้น 8,381 เรื่อง ปีงบประมาณ พ.ศ.2564 สำนักงาน ป.ป.ช. มีเรื่องกล่าวหา控告ค้างสะสม (ณ วันที่ 30 กันยายน 2563) จำนวน 12,851 เรื่อง โดยมีเรื่องกล่าวหาใหม่ (ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 - 30 กันยายน 2564) จำนวน 4,081 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 16,932 เรื่อง จากจำนวนเรื่องกล่าวหา控告ทั้งหมดที่สำนักงาน ป.ป.ช. รับไว้ดำเนินการคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยและมีมติแล้ว รวมทั้งสิ้น 5,587 เรื่อง แบ่งเป็นเรื่องตรวจสอบเบื้องต้นแล้วเสร็จจำนวน 4,050 เรื่อง และเรื่องไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วเสร็จ 1,537 เรื่อง ซึ่งในจำนวนนี้เป็นเรื่องกล่าวหาที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว รวม 4,620 เรื่อง โดยมีเรื่องกล่าวหา控告เหลืออยู่ระหว่างดำเนินการ (ณ วันที่ 30 กันยายน 2564) จำนวน 12,312 เรื่อง สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. เรื่องกล่าวหาในชั้นตรวจสอบเบื้องต้น เป็นเรื่อง que ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 4,050 เรื่อง แบ่งเป็นเรื่องกล่าวหาที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จำนวน 3,083 เรื่อง และเรื่องกล่าวหาที่รับไว้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง จำนวน 967 เรื่อง โดยมีเรื่องกล่าวหา控告เหลือที่อยู่ระหว่างดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้นจำนวน 9,553 เรื่อง

2. เรื่องกล่าวหาในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริง เป็นเรื่อง que ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 1,537 เรื่อง 控告เหลือที่อยู่ระหว่างดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง จำนวน 2,759 เรื่อง ทั้งนี้ปีงบประมาณ พ.ศ.2564 คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติชี้มูลความผิดเจ้าพนักงานของรัฐ ในคดีต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 1,076 เรื่อง เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากกว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 562 เรื่อง โดยมีจำนวนผู้ถูกชี้มูลความผิดในคดีทุจริตต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 4,985 ราย

จากข้อมูลดังกล่าว จึงเห็นว่า จำนวนคดีที่ค้างการพิจารณาในภาพรวมของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีจำนวนมาก โดยในปีงบประมาณ 2564 มีเรื่องอยู่ระหว่างดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงถึง 2,759 เรื่อง ที่ต้องการพิจารณาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเท่านั้น จึงมีผลส่งถึงความเชื่อมั่นของการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 แล้ว เห็นว่า ขั้นตอนในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะมีการผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการต่าง ๆ มีดังนี้

1. การไต่สวน

การไต่สวนตามกฎหมายฉบับนี้ บัญญัติไว้ในหมวด 2 ว่าด้วยการไต่สวน มีสาระสำคัญให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำการไต่สวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษต่อผู้ถูกกล่าวหา* และกำหนดระยะเวลาการไต่สวนข้อเท็จจริงนี้ให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน นับแต่วันเริ่มดำเนินการไต่สวน** โดยมีข้อยกเว้นว่า หากผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินส่งหลักฐานอันควรเชื่อว่าจะมีการจ่ายเงินแผ่นดินมีพฤติการณ์ทุจริตต่อหน้าที่ จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย กรณีนี้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนโดยพลัน โดยถือเอาเอกสารหรือหลักฐานที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบหรือได้จัดทำขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการไต่สวนด้วย

รูปแบบคณะกรรมการการไต่สวนคณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมอบหมายให้เลขาธิการ หัวหน้าพนักงานไต่สวน พนักงานไต่สวนเป็นผู้ไต่สวนเบื้องต้นก็ได้*** ผลการไต่สวนข้อเท็จจริง กรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นชอบด้วยกับรายงานการไต่สวนเบื้องต้น และให้ถือว่ารายงานหรือสำนวนดังกล่าวเป็นสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และให้คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาเพื่อมีมติว่ากรณีมีมูลตามที่กล่าวหาหรือไม่(ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่มีการประชุมตามมาตรา 75 วรรคสอง)**** และหากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้สำนักงานแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยเร็ว***** ต่อมาหากคณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการไต่สวนหรือกรรมการที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา 50 วรรคเจ็ด เห็นว่าพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อกล่าวหาว่ามีมูล ให้กรรมการหรือพนักงานไต่สวนแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาและแสดงพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐานบุคคลมาให้ปากคำประกอบการชี้แจง***** และให้จัดทำสำนวนการไต่สวนเสนอประธานกรรมการ โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้ (1) ..... (6)..... ให้มีการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อพิจารณาสำนวนการไต่สวนเพื่อให้มีมติโดยเร็ว ซึ่งต้องนำเสนอต่อที่ประชุมไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับสำนวนการไต่สวน เว้นแต่จะได้มีนัดหมายให้มีการประชุมทุกวันอยู่แล้วและมีเรื่องอื่นค้างการพิจารณาอยู่***** กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการไว้ดังนี้

เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ว่าจะมีการกล่าวหาหรือไม่จะมีการกระทำความผิดที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการตามหน้าที่และ

* พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง

** พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 50 วรรคสาม

*** พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 50 วรรคหนึ่ง

**** พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 52 วรรคสอง

***** พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 58

***** พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 70 วรรคหนึ่ง

***** พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 75 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

อำนาจโดยพลัน โดยในกรณีที่จำเป็นต้องมีการไต่สวน ต้องไต่สวนและมีความเห็นหรือวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันเริ่มดำเนินการไต่สวน (มาตรา 48 วรรคหนึ่ง)

ระยะเวลาอาจขยายออกไปตามที่จำเป็นได้แต่รวมแล้วต้องไม่เกินสามปี เว้นแต่เป็นเรื่องที่จำเป็นต้องเดินทางไปไต่สวนในต่างประเทศ หรือขอให้หน่วยงานของต่างประเทศดำเนินการไต่สวนให้ หรือขอรับเอกสารหลักฐานจากต่างประเทศ จะขยายระยะเวลาออกเท่าที่จำเป็นก็ได้ (มาตรา 48 วรรคสาม) การไต่สวนเบื้องต้นตามวรรคหนึ่งต้องดำเนินการให้เสร็จและจัดทำรายงานการไต่สวนเบื้องต้นเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับมอบหมาย (มาตรา 50 วรรคสาม) ”

คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาสั่งขยายระยะเวลา โดยให้ขยายระยะเวลาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินหกสิบวัน (มาตรา 50 วรรคสี่)

มาตรา 51 วรรคหก “คณะกรรมการไต่สวนตามวรรคหนึ่งต้องดำเนินการให้เสร็จและจัดทำสำนวนการไต่สวนเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณา ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับมอบหมาย และให้นำความในมาตรา 50 วรรคสี่ วรรคห้า และวรรคหกมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม” วรรคเจ็ด “ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนเองให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้ามาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม” ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นชอบด้วยกับรายงานการไต่สวนเบื้องต้นหรือสำนวนการไต่สวนรวมทั้งที่ไต่สวนเพิ่มเติมแล้ว ให้ถือว่ารายงานหรือสำนวนดังกล่าว เป็นสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาเพื่อมีมติว่ากรณีมีมูลตามที่กล่าวหาหรือไม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มีการประชุมตามมาตรา 75 วรรคสอง(มาตรา 52 วรรคสอง) ให้มีการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อพิจารณาสำนวนการไต่สวนเพื่อมีมติโดยเร็วซึ่งต้องนำเสนอต่อที่ประชุมไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับสำนวนการไต่สวน เว้นแต่จะได้มีการนัดหมายให้มีการประชุมทุกวันอยู่แล้วและมีเรื่องอื่นค้างพิจารณาอยู่ (มาตรา 75 วรรคสอง)

จากเงื่อนไขของกฎหมายดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าทุกเรื่องที่มีการชี้มูลความผิด ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แม้มาตรา 75 วรรคสองจะกำหนดว่าให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีการนัดหมายให้มีการประชุมทุกวันก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่ามีเรื่องที่ค้างค้างในปีงบประมาณ 2564 ถึง 2,759 เรื่อง

จากแนวคิดและทฤษฎีทางนิติศาสตร์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม พบว่า มีแนวคิดในเรื่อง Crime Control ที่กำหนดให้รัฐมีอำนาจในการปราบปรามอาชญากรรมอย่างรวดเร็วและรุนแรง เพื่อเป็นการระงับความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมนั้น (ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา, ม.ป.ป., ออนไลน์) และการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดังกล่าวให้เป็นไปตามแนวคิดของนิติธรรม (Due of Process) ที่คุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาไม่ให้ถูกกระทำที่ผิดกฎหมายในฐานะความเป็นมนุษย์ (Wikipedia, n.d.)ทั้งรัฐต้องใช้อำนาจในฐานะเป็นนิติรัฐ (Legal State) ที่ต้องกระทำการต่าง

ๆ ภายใต้กฎหมาย (การควบคุมการใช้อำนาจรัฐ, ม.ป.ป.) อีกประการหนึ่ง จุดประสงค์ในการลงโทษทางอาญาคือ ต้องการให้การกระทำความผิดถูกระงับยับยั้ง ไม่ว่าโดยตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้อื่น อันเป็นไปตามแนวคิดของการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปราม (Deterrence) และลงโทษเพื่อการกำจัดหรือควบคุมผู้กระทำความผิด เพื่อมิให้มีโอกาสในการกระทำความผิดอีก แม้แนวคิดดังกล่าวจะมีได้แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็ตาม แต่ก็สามารถทำให้สังคมอยู่ในความสงบสุขได้ โดยการดำเนินการตามแนวคิดของการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปรามนี้ ผู้ที่รับผิดชอบต้องดำเนินการโดยเร็ว เพื่อให้ผู้อื่นเห็นผลร้ายของการกระทำความผิด เพื่อผลในการข่มขู่และยับยั้ง (ฉัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป.) และเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการตามแนวคิดของนิติธรรมด้วย

หากพิจารณาเปรียบเทียบจากกฎหมายในต่างประเทศในส่วนการพิจารณาคดีทุจริตต่อหน้าที่ราชการโดยคณะกรรมการในทำนองคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติของไทย พบว่า IMPROPER SOLICITATION AND GRAFT ACT Amended by Act No. 14183, May 29, 2016 (Improper Solicitation and Graft Act, 2019, online) ใน CHAPTER IV COMPREHENSIVE ADMINISTRATION, ETC. OF AFFAIRS REGARDING PREVENTION OF IMPROPER SOLICITATION, ETC ของสาธารณรัฐเกาหลีได้ ได้กำหนดให้ The Anti-Corruption and Civil Rights Commission มีอำนาจหน้าที่ในการปรับปรุงระบบการตรวจสอบ ดำเนินการเกี่ยวกับการปราบปรามการคอร์รัปชัน การตรวจสอบ สอบสวน วิเคราะห์ รวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นในการดำเนินการ โดยมาตรา 13 กำหนดให้มีการจัดตั้งผู้ไต่สวนที่ได้รับข้อมูลการร้องเรียนหรือกล่าวโทษ หรือได้รับจาก The Anti-Corruption and Civil Rights Commission ที่ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 10 วัน และหลังจากผู้ไต่สวนได้แจ้งผลการไต่สวนให้ The Anti-Corruption and Civil Rights Commission แล้ว คณะกรรมการดังกล่าวต้องพิจารณาผลการดำเนินการไม่ชักช้า โดยผู้ไต่สวนจะแจ้งผลการไต่สวนหลังการไต่สวนแล้วเสร็จภายใน 7 วัน และตาม ACT ON THE PREVENTION OF CORRUPTION AND THE ESTABLISHMENT AND MANAGEMENT OF THE ANTI-CORRUPTION AND CIVIL RIGHTS COMMISSION ได้กำหนด The Anti-Corruption and Civil Rights Commission ให้มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 12 คือ ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สอบสวนการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การไต่สวนการประพฤตินิชอบด้วยจริยธรรม โดยมาตรา 29 กำหนดให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจในการรับฟังพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานใดที่เกี่ยวกับการทุจริต กำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการสอบสวน การพิจารณาคดี การลงโทษ (รวมถึงมาตรการเพื่อความปลอดภัย มาตรการเพื่อการเฝ้าระวัง มาตรการป้องกัน การควบคุมตัวมาตรการการคุมประพฤติ การกักขัง การคุมขัง การบริการสาธารณะ หรือการส่งสำนวนให้คณะกรรมการการสอบสวนแห่งชาติ (The Board of Audit and Inspection) อำนาจการพิจารณาการตัดสินใจทางปกครอง การดำเนินคดีในศาลรัฐธรรมนูญ หรือการตรวจสอบของ The Board of Audit and Inspection รวมทั้งแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อไต่สวนการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ

ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ มี PREVENTION OF CORRUPTION ACT 1960 (Prevention of Corruption Act 1960, 2020) และกฎหมายอีกหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน คือ Effective Anti-Corruption Act, Effective Anti-Corruption Agency, Effective Adjudication(or punishment) and Efficient Government Administration (James, G, Tillen and Leah Moushey, 2021) โดยได้จัดตั้ง The Prevention of Corruption(PCA)* ที่ให้อำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันผ่าน The Corrupt Practices Investigation Officers และ Deputy Director (Operations), Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB) ซึ่ง CPIB มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่โดยรัฐธรรมนูญ ที่ใช้นโยบาย “Swift and Sure” ที่ใช้กำลังในการป้องกันและปราบปรามได้

ในญี่ปุ่น ไม่มีองค์กรพิเศษในการสืบสวน สอบสวนในคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน โดยมีเพียงหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ ตำรวจและสำนักงานอัยการ โดยผ่าน Code of Criminal Procedure (CCP) ในสำนักงานอัยการมีหลายหน่วยงานย่อยเพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน มี the Special Investigation Department (SID) ในการดำเนินคดีคอร์รัปชัน

ในสหราชอาณาจักร มี the Serious Fraud Office's (SFO) เป็นองค์กรหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน (deferred prosecution agreements (DPAs)) และจากความผิดที่ปรากฏใน The Bribery Act คือเป็นผู้ให้สินบน ผู้รับสินบน และผู้ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น มีเจ้าหน้าที่พิเศษภายใต้สำนักงานอัยการ (the Crown Prosecution Service (CPS)) และมีกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน คือ the Money Laundering Regulations 2017 (MLR 2017) (Quick guide to the Money Laundering Regulations, 2017) ที่ The Proceeds of Crime Act 2002 กำหนดให้ใช้อำนาจผ่านองค์กร ชื่อ The Financial Conduct Authority (FCA) (Timothy Bowden, Roger A Burlingame, Matthew L Mazur, Tom Stroud and Sum Kaur, 2022)

ดังนั้น จากการศึกษากฎหมายของไทยและต่างประเทศ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีทางนิติศาสตร์แล้ว จึงเห็นได้ว่า การกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีภาระหน้าที่ในการพิจารณาทุกสำนวนการได้สวนข้อเท็จจริงเบื้องต้นว่ามีมูลหรือไม่ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การพิจารณาสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีความล่าช้า ทั้งที่รัฐสามารถออกแบบการพิจารณาสำนวนดังกล่าวได้ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการให้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาสำนวนโดยตรง ให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของระเบียบ ข้อบัญญัติต่าง ๆ ของกฎหมายหลักได้ ซึ่งอาจทำให้สามารถแก้ไขอุปสรรคทางกฎหมายดังกล่าวได้ ทั้งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ.2562 ทั้งเป็นไปตามคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การใช้ระบบคณะกรรมการในกฎหมาย โดยคณะกรรมการเฉพาะตามงานวิจัยนี้มิได้ก่อให้เกิดอำนาจซ้ำซ้อนกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือทำให้เกิดขึ้นตอนมากขึ้น ทั้งไม่เป็นการเบียดเบียนความรับผิดชอบในผลการ

* จัดตั้งในปี ค.ศ.1960 ทดแทน Prevention of Corruption Ordinance

กระทำ จึงควรบัญญัติให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพิ่ม เฉพาะในส่วนการพิจารณาจำนวนการได้ส่วนข้อเท็จจริง (ได้ส่วนเบื้องต้น) และจำนวนการได้ส่วนเพื่อการชี้มูลความผิด และให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นคณะกรรมการที่ยังมีอำนาจในส่วนอื่นตามมาตรา 28(1)(3)(4) และ (5) และให้มีอำนาจในการควบคุม กำกับ ดูแลนโยบายและการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในลักษณะเป็นคณะกรรมการบริหารสูงสุดเท่านั้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ในต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศึกษากรณีความล่าช้าในการดำเนินการ
4. เพื่อได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ ครอบคลุมเฉพาะอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 และเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสาธารณรัฐเกาหลีใต้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่นและสหราชอาณาจักร

วิธีการดำเนินการศึกษา

เป็นการวิจัยแบบวิจัยเอกสาร(Documentary Research) โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทกฎหมายต่าง ๆ บทความทางวิชาการในวารสารกฎหมาย ตำราทางกฎหมายทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งมีที่มาจากแนวคิดของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ที่ใช้คณะกรรมการเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ รวมทั้งแนวคิดในการขจัดความผิดเกี่ยวกับการคอร์รัปชันที่มาจากข้าราชการ จึงทำให้กฎหมายดังกล่าวมีแนวคิดเกี่ยวกับ

การดำเนินการทางวินัยควบคู่กับการการดำเนินการทางอาญา ซึ่งจะเห็นบทบัญญัติในกฎหมายบังคับให้นำเอาสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยและบังคับให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำความผิดต้องพิจารณาตามสำนวนการสอบสวนดังกล่าวและให้มีอำนาจเพื่อกำหนดโทษทางวินัยเท่านั้น ขณะเดียวกันก็บังคับให้พนักงานอัยการต้องถือเอาสำนวนการสอบสวนคณะกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนในคดีอาญา และยังบัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่า หากพนักงานอัยการไม่เห็นด้วยในการนำสำนวนการไต่สวนดังกล่าวฟ้องร้องต่อศาล กฎหมายก็ให้อำนาจแก่สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการฟ้องร้องได้ด้วยตนเอง ซึ่งต่างไปจากหน่วยงานยุติธรรมอื่น ๆ ดังนั้น กฎหมายจึงออกแบบให้อำนาจหน้าที่แก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการค้นหาความจริงในคดีไว้ 2 ลักษณะคือ คณะอนุกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงหรือไต่สวนเบื้องต้น อันเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงหลังจากได้รับเรื่องราวเรียนหรือการสอบสวนเบื้องต้นที่พบว่ามีความผิดที่พอจะทำการสอบสวนต่อไปได้ และคณะกรรมการไต่สวนเพื่อทำการชี้มูล ซึ่งเป็นขั้นตอนหลังจากคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงได้แสดงข้อเท็จจริงที่พอรับฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดแล้ว

หากพิจารณาจากสถิติการรับเรื่องราวเรียนของสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน จะเห็นว่าจำนวนเรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องพิจารณาเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะเดียวกันรูปแบบการดำเนินการที่กฎหมายฉบับนี้ออกแบบเพื่อมาให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องประชุมเพื่อพิจารณาทุกสำนวนที่มีการไต่สวนข้อเท็จจริงหรือไต่สวนเบื้องต้นว่ามีมูลหรือไม่ เกิดการล่าช้าโดยตามสภาพความจริง เช่น ในภาพรวมงบประมาณ พ.ศ. 2562 ปรากฏว่า มีการกล่าวหาเรื่องเรียนเข้ามายังคณะกรรมการ ป.ป.ช. มากถึง 10,382 เรื่อง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ดำเนินการชี้มูลความผิดเจ้าหน้าที่รัฐในคดีต่างๆ ทั้งสิ้น 300 คดี แบ่งเป็นคดีขนาดกลาง (M) จำนวน 110 คดี คดีขนาดใหญ่ (L) จำนวน 81 คดี คดีขนาดใหญ่มาก (XL) จำนวน 58 คดี และคดีขนาดเล็ก จำนวน 51 คดี นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงจำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,137 ราย (ไทยโพสต์, 2564) (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2564) จำนวน 12,312 เรื่อง มีเรื่องกล่าวหาในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 1,537 เรื่อง คงเหลือที่อยู่ระหว่างดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง จำนวน 2,759 เรื่อง ทั้งนี้ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติชี้มูลความผิดเจ้าพนักงานของรัฐในคดีต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 1,076 เรื่อง เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากกว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 562 เรื่อง

หากพิจารณาจากความในมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 จะเห็นถึงภาระหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มีจำนวน 9 คน ตามมาตรา 9 ที่ต้องประชุมทุกวันเพื่อให้มีการลงมติว่าสำนวนใดมีมูล เพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. แจ้งไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการคดีอาญา และหน่วยราชการผู้เป็นผู้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นเพื่อดำเนินการทางวินัย หากใช้ข้อมูลในปี พ.ศ. 2564 ยังคงมีสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นถึง

2,729 เรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องประชุมเพื่อชี้มูลความผิด ซึ่งหากมีการประชุมทุกวัน จะต้องใช้เวลาถึง 2,729 วัน คิดเป็นเวลามากกว่า 8 ปี ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลย จึงจะเห็นว่า การดำเนินคดีเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าพนักงานของรัฐในประเทศไทยโดยผ่านคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามกฎหมายนี้ มีความล่าช้ามาก บางคดีผ่านการรับรู้ของสังคมมาเป็นเวลานาน แต่ไม่ปรากฏผลการดำเนินการให้สังคมได้รับรู้จนสังคมลืมเลือนไป

การดำเนินการทางอาญา นอกจากที่ต้องพิจารณาจาก “หลักวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี” (อิงครัด คลเจิม, 2564) ซึ่งมีแนวคิด “ความเป็นเสรีนิยม” และต้องเป็นการกระทำเพื่อสังคมแล้ว การลงโทษผู้กระทำผิดนี้ก็ต้องเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษในส่วนทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ที่มีแนวคิดว่าการลงโทษนั้นสามารถข่มและยับยั้งตัวผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษและบุคคลอื่นที่เห็นตัวอย่างทำให้เกิดความเกรงกลัวโทษ จนไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก โดยการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ (1) เพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีก เพราะเกิดความกลัวเกรงในโทษ ที่ได้รับอันเป็นผลให้ตัดโอกาสที่จะกระทำความผิดขึ้นอีก (Incapacitation) (2) เพื่อยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิด เนื่องจากได้เห็นผลร้ายของการกระทำความผิดและการได้รับโทษ จนไม่อยากจะกระทำความผิดเพราะเกรงกลัวในโทษ การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนี้อาจกล่าวได้ในอีกความหมายหนึ่งคือเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกนั่นเอง ทั้งชีซาร์ เบ็คคาเรีย ยังอธิบายว่า การลงโทษที่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิดได้นั้นควรจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (1) การลงโทษต้องทำด้วยความรวดเร็ว (2) ความแน่นอนในการลงโทษ และ (3) ความเคร่งครัดหรือความรุนแรงในการลงโทษ (ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป.) โดยเบ็คคาเรียกล่าวถึงทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง ว่าการลงโทษที่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิดได้ ควรจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ (Three Key Elements of Punishment) ส่วนที่สำคัญที่สุด คือ การลงโทษต้องทำด้วยความรวดเร็ว (Swiftness of punishment) เพราะว่ากระบวนการยุติธรรมใช้เวลาหลายปีกว่าที่จะนำตัวผู้กระทำผิดบางราย มาพิพากษาลงโทษ หลายครั้งที่พบว่าเวลาที่ใช้ในการติดตามตัวผู้กระทำผิดมีความยาวนานกว่าเวลาตามโทษที่จะกำหนดให้ลงโทษแก่ผู้นั้นสำหรับความผิดนั้นเสียอีก แม้ว่าจะกำหนดโทษสูงสุดแล้วก็ตาม เบ็คคาเรียจึงกล่าวไว้ว่า “...การลงโทษด้วยความรวดเร็วว่องไวและความใกล้ชิดกับการประกอบอาชญากรรม จะเกิดประโยชน์มากกว่า..” เหตุผลประการที่สอง เบ็คคาเรียเน้นว่า ความรวดเร็วในการพิพากษาวางโทษผู้กระทำผิดมีความสัมพันธ์กับขนาดของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง การพิพากษาวางโทษและการลงโทษด้วยความรวดเร็วมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดด้วยความรวดเร็ว และเป็นธรรม จึงอาจแก้ไขปัญหการกระทำผิดได้

ในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นความผิดประเภทอาชญากรรมเชื้ดขาว (white collar) ที่ผู้กระทำผิดมีความรู้ ความสามารถ มีโอกาสในการกระทำความผิดมากกว่าบุคคลอื่น อาจสร้างความเสียหายให้แก่สังคมมากกว่าอาชญากรรมประเภทอื่น ดังนั้น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้จึงถือเป็นภารกิจสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม

หากพิจารณาจากกฎหมายในสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ตาม IMPROPER SOLICITATION AND GRAFT ACT Amended by Act No. 14183, May 29, 2016 (Improper Solicitation and Graft Act, 2019, online) ใน CHAPTER IV COMPREHENSIVE ADMINISTRATION, ETC. OF AFFAIRS REGARDING PREVENTION OF IMPROPER SOLICITATION, ETC. มาตรา 12 บัญญัติว่า The Anti-Corruption and Civil Rights Commission มีสาระสำคัญ คือ มีอำนาจหน้าที่ในการปรับปรุงระบบการตรวจสอบ ดำเนินการเกี่ยวกับการปราบปรามการคอร์รัปชัน การตรวจสอบ สอบสวน วิเคราะห์ รวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นในการดำเนินการ โดยมาตรา 13 กำหนดให้มีการจัดตั้งผู้ไต่สวนที่ได้รับข้อมูลการร้องเรียนหรือกล่าวโทษ หรือได้รับจาก The Anti-Corruption and Civil Rights Commission ที่ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 10 วัน และหลังจากผู้ไต่สวนได้แจ้งผลการไต่สวนให้ The Anti-Corruption and Civil Rights Commission แล้ว คณะกรรมการดังกล่าวต้องพิจารณาผลการดำเนินการไม่ชักช้า โดยผู้ไต่สวนจะแจ้งผลการไต่สวนหลังการไต่สวนแล้วเสร็จภายใน 7 วัน และตาม ACT ON THE PREVENTION OF CORRUPTION AND THE ESTABLISHMENT AND MANAGEMENT OF THE ANTI-CORRUPTION AND CIVIL RIGHTS COMMISSION ได้กำหนด The Anti-Corruption and Civil Rights Commission ให้มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 12 คือ ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สอบสวนการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การไต่สวนการประพฤติมิชอบด้วยจริยธรรม โดยมาตรา 29 กำหนดให้คณะกรรมการ ฯ มีอำนาจในการรับฟังพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานใด ๆ ที่เกี่ยวกับการทุจริต กำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการสอบสวน การพิจารณาคดี การลงโทษ (รวมถึงมาตรการเพื่อความปลอดภัย มาตรการเพื่อการเฝ้าระวัง มาตรการป้องกัน การควบคุมตัวมาตรการการคุมประพฤติ การกักขัง การคุมขัง การบริการสาธารณะ หรือการส่งสำนวนให้คณะกรรมการการสอบสวนแห่งชาติ (the Board of Audit and Inspection) อำนาจการพิจารณาการตัดสินใจทางปกครอง การดำเนินคดีในศาลรัฐธรรมนูญ หรือการตรวจสอบของ the Board of Audit and Inspection รวมทั้งแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อไต่สวนการกระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ จึงเห็นว่า แม้สาธารณรัฐเกาหลีใต้ มีระบบคณะกรรมการในการพิจารณาสำนวนการไต่สวนในทำนองประเทศไทยก็ตาม แต่ก็มี การตั้งอนุกรรมการเพื่อไต่สวนการกระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อพิจารณาสำนวนแทน The Anti-Corruption and Civil Rights Commission

ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีกฎหมายหลายฉบับเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน คือ Effective Anti-Corruption Act, Effective Anti-Corruption Agency, Effective Adjudication(or punishment) and Efficient Government Administration โดยได้จัดตั้ง The Prevention of Corruption(PCA)* ที่ให้อำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันผ่าน The Corrupt Practices Investigation Officers และ Deputy Director (Operations), Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB) ซึ่ง CPIB มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่โดยรัฐธรรมนูญ ที่ใช้นโยบาย “Swift and Sure”ที่ใช้กำลังใน

* จัดตั้งในปี คศ.1960 ทดแทน Prevention of Corruption Ordinance

การป้องกันและปราบปรามได้ (Koh Teck Hin, n.d.) PREVENTION OF CORRUPTION ACT 1960 (2020) ให้อำนาจในการจัดตั้ง the Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB) มีการบริหารงานโดย the Director ให้อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน หรือมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคอร์รัปชัน (มาตรา 15) อำนาจดังกล่าวสอดคล้องกับ The Penal Code 1871 และ The Criminal Procedure Code 2010 โดยในการสอบสวนคดีดังกล่าว อัยการสูงสุดได้มอบอำนาจให้ผู้อำนวยการ (The Director) หรือพนักงานสืบสวนเป็นผู้ดำเนินการตาม The Criminal Procedure Code 2010 (มาตรา 19) ดังนั้น จากกฎหมายหลักในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันของสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ PREVENTION OF CORRUPTION ACT 1960 ที่ดำเนินการร่วมกับ the Corruption, Drug Trafficking and Other Serious Crimes (Confiscation of Benefits) Act ที่กำหนดให้มี CPIB เป็นผู้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคอร์รัปชัน ทั้งในรูปของการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานในคดี จับกุมผู้กระทำความผิด ยึดทรัพย์สิน อาศัยสิทธิเรียกร้องของผู้กระทำความผิด และดำเนินการในทำนองเดียวกับพนักงานอัยการ ในการดำเนินการในศาล ทำให้การดำเนินคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชันเกิดความรวดเร็ว และในช่วงเวลาพื้นที่ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมในประเทศ ซึ่งแต่เดิมประเทศนี้เคยใช้ระบบคณะกรรมการที่ให้อำนาจในการพิจารณาการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน ตาม Prevention of Corruption Ordinance แต่กลับทำให้การดำเนินการล่าช้า (Red tape) จึงมีการปรับปรุงกฎหมายในปี ค.ศ. 1995 ภายใต้การบริหารงานภาครัฐในศตวรรษที่ 21 (PS21) (Koh Teck Hin, n.d.) ที่กำหนดรูปแบบอำนาจของคณะกรรมการ เช่น (1) The Pro-Enterprise Panel Movement ซึ่งเป็นการรับคำแนะนำจากสาธารณะในการกำหนดกฎ ระเบียบ ที่ควบคุม สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในประเทศให้ประมวลกฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือชี้แนะในสำนักงานข้าราชการพลเรือน (The Head of Civil Service) (2) The Zero-In-Process (ZIP) มีจุดมุ่งหมายในการลดอำนาจของหน่วยงานอื่นผ่านคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อตัดขั้นตอน (3) The Power (Public Officers Working to Eliminate Red-tape) เพื่อลดทอนอำนาจของคณะกรรมการภาครัฐที่ตั้งกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ทั้งเป็นการสร้างเงื่อนไขในขั้นตอนมากขึ้น และ (4) The Cut-Red Tape Movement เพื่อรับคำแนะนำจากทุกภาคส่วนในการร่วมกันพิจารณาคัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น (Koh Teck Hin, n.d.)

ในญี่ปุ่น ไม่มีองค์กรพิเศษในการสืบสวน สอบสวนในคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน โดยมีเพียงหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ ตำรวจและสำนักงานอัยการ โดยผ่าน Code of Criminal Procedure (CCP) ในสำนักงานอัยการมีหลายหน่วยงานย่อย เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน มี The Special Investigation Department (SID) ในการดำเนินคดีคอร์รัปชัน (Shinichiro Iwashita, n.d.)

รูปแบบในการดำเนินคดี คือ

(1) รวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้น (Collecting Clues)

(2) การสืบสวนที่ไม่เป็นภาคบังคับ (Non-Compulsory Investigation) อาจดำเนินการวิเคราะห์เบาะแสเบื้องต้น การแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม การสัมภาษณ์พยานบุคคลสำคัญ

(3) การสืบสวนสอบสวนภาคบังคับ (Compulsory Investigation) เป็นการค้นหา และตรวจยึดพยานหลักฐาน การควบคุมตัวและการจับผู้ต้องสงสัย

(4) การสั่งฟ้องคดีต่อศาล (Indictment)

การรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นหรือการรวบรวมเบาะแสเบื้องต้นเป็นจุดที่สำคัญที่สุด เพราะจะเป็นจุดเริ่มต้นในการแสวงหาพยานหลักฐานทั้งปวงในคดี กฎหมายสำคัญในประเทศที่เป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน คือ The Criminal Code (CC) , The Unfair Competition Prevention Law (UCPL) , The Political Funds Control Act (PFCA) , The National Public Service Ethics Act (NPSEA), The Companies Act (CA), Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds (APTCP) และ The Foreign Exchange and Foreign Trade Act (FEFTA) (Yusuke Takamiya, Aki Tanaka and Aritsune Miyoda, 2022)

ในสหราชอาณาจักร มี The Serious Fraud Office's (SFO) เป็นองค์กรหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน (Deferred Prosecution Agreements (DPAs)) และจากความผิดที่ปรากฏใน The Bribery Act คือเป็นผู้ให้สินบน ผู้รับสินบน และผู้ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น มีเจ้าหน้าที่พิเศษภายใต้สำนักงานอัยการ (The Crown Prosecution Service (CPS)) และมีกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน คือ The Money Laundering Regulations 2017 (MLR 2017) ที่ The Proceeds of Crime Act 2002 กำหนดให้ใช้อำนาจผ่านองค์กร ชื่อ The Financial Conduct Authority (FCA) (Timothy Bowden, Roger A Burlingame, Matthew L Mazur, Tom Stroud and Sum Kaur, 2022)

จากการดำเนินการของ The Serious Fraud Office's (SFO) ใน มาตรา 2 แห่ง The Criminal Justice Act 1987 (Criminal Justice Act 1987, 1987)เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการออกหมายในการตรวจหรือยึดทรัพย์สินได้ และมีอำนาจการบังคับบุคคลเพื่อให้ตอบคำถาม หรือส่งเอกสารใด ๆ ให้ ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่พิเศษจาก The Serious Fraud Office's (SFO) มีอำนาจในการฟ้องคดีคอร์รัปชันได้

จึงเห็นได้ว่า ในประเทศดังกล่าว มีการดำเนินการในคดีคอร์รัปชัน ได้ใช้รูปแบบการดำเนินคดีอาญาทั่วไป เพียงแต่แต่งตั้งบุคคลพิเศษ จาก The Serious Fraud Office's (SFO)ขึ้นมาเพื่อให้ดำเนินการคดีนี้ แยกออกจากคดีอาญาทั่วไปเท่านั้น และใช้กฎหมายที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ คือ กฎหมายอาญา The Money Laundering Regulations 2017 (MLR 2017) และ The Bribery Act เป็นกฎหมายสารบัญญัติ และ ใช้ The Proceeds of Crime Act 2002 , The Criminal Justice Act 1987 เป็นกฎหมายสบัญญัติเพื่อให้การดำเนินการสำเร็จ แม้ ป.ป.ช. จะมีขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการตรวจรับคำกล่าวหา ตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการตรวจรับคำกล่าวหา การแสวงหา

ข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน พ.ศ. 2560 ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการตรวจสอบและไต่สวน พ.ศ. 2561 และขณะนี้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 แล้วก็ตาม แต่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องพิจารณาทุกสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นว่าเป็นสำนวนคดีมีมูลคดีหรือไม่ ดังนั้น จึงต้องมีการทบทวนว่า ปัจจุบันนี้มีความเหมาะสมอีกต่อไปหรือไม่

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า การกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่ในการพิจารณาทุกสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงตามมาตรา 75 นั้น เป็นการสร้างภาระและเงื่อนไขการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ด้วยเหตุว่า ในปัจจุบัน มีสำนวนค้างการพิจารณาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จำนวนมาก (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2564) จำนวน 12,312 เรื่อง มีเรื่องกล่าวหาในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริง เป็นเรื่องที่ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 1,537 เรื่อง คงเหลือที่อยู่ระหว่างดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง จำนวน 2,759 เรื่อง จึงทำให้การพิจารณาคดีคอร์รัปชันของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่กฎหมายออกแบบให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหน่วยงานของรัฐเพียงหน่วยเดียวที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีคอร์รัปชันในประเทศไทยเกิดความล่าช้า แม้ไม่มีข้อกังวลเรื่องอายุความในคดีอาญา ด้วยเหตุมีกฎหมายยกเว้นมิให้นำความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 94 มาบังคับใช้แล้วก็ตาม แต่หากพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีการลงโทษที่สำคัญในเรื่องนี้ คือ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ว่าเป็นการลงโทษที่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดได้ มีหลักการที่สำคัญที่สุด คือ การลงโทษต้องทำด้วยความรวดเร็ว (Swiftness of punishment) ภายใต้นี้แนวคิดว่าการลงโทษสามารถข่มขู่และยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษและบุคคลอื่นที่เห็นตัวอย่าง ทำให้เกิดความเกรงกลัวโทษ จนไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก ซึ่งการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ เพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีก เพราะเกิดความกลัวเกรงในโทษที่ได้รับอันเป็นผลให้ตัดโอกาสที่จะกระทำความผิดขึ้นอีก (Incapacitation) และเพื่อยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิด เนื่องจากได้เห็นผลร้ายของการกระทำความผิดและการได้รับโทษ จนไม่อยากจะกระทำความผิดเพราะเกรงกลัวในโทษ

จากกฎหมายในสาธารณรัฐเกาหลีได้มี IMPROPER SOLICITATION AND GRAFT ACT Amended by Act No. 14183, May 29, 2016 ได้กำหนดให้มี The Anti-Corruption and Civil Rights Commission มีอำนาจหน้าที่ในการปรับปรุงระบบการตรวจสอบ ดำเนินการเกี่ยวกับการปราบปรามการคอร์รัปชัน การตรวจสอบ สอบสวน วิเคราะห์ รวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นในการดำเนินการ ทั้งมีอำนาจในการการจัดตั้งผู้ไต่สวนที่ได้รับข้อมูลการร้องเรียนหรือกล่าวโทษ และหลังจากผู้ไต่สวนได้รับข้อมูลจาก The Anti-Corruption and Civil Rights Commission ที่ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 10 วัน และหลังจาก

ผู้ไต่สวนได้แจ้งผลการไต่สวนให้ The Anti-Corruption and Civil Rights Commission แล้ว คณะกรรมการดังกล่าวต้องพิจารณาผลการดำเนินการไม่ชักช้า โดยผู้ไต่สวนจะแจ้งผลการไต่สวนหลังการไต่สวนแล้วเสร็จภายใน 7 วัน และตาม ACT ON THE PREVENTION OF CORRUPTION AND THE ESTABLISHMENT AND MANAGEMENT OF THE ANTI-CORRUPTION AND CIVIL RIGHTS COMMISSION ได้กำหนด The Anti-Corruption and Civil Rights Commission ให้มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 12 คือ ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สอบสวนการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การไต่สวนการประพฤติดมิชอบด้วยจริยธรรม ทั้งกำหนดให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจในการรับฟังพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานใดที่เกี่ยวกับการทุจริต กำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการสอบสวน การพิจารณาตีการลงโทษ และให้ส่งสำนวนให้คณะกรรมการการสอบสวนแห่งชาติ (The Board of Audit and Inspection) อำนาจการพิจารณาการตัดสินใจทางปกครอง การดำเนินคดีในศาลรัฐธรรมนูญ หรือการตรวจสอบของ The Board of Audit and Inspection รวมทั้งแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อไต่สวนการกระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ

ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีกฎหมายหลายฉบับเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน คือ Effective Anti-Corruption Act, Effective Anti-Corruption Agency, Effective Adjudication(or punishment) and Efficient Government Administration โดยได้จัดตั้ง The Prevention of Corruption(PCA) ที่ให้อำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันผ่าน The Corrupt Practices Investigation Officers และ Deputy Director (Operations), Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB) ซึ่ง CPIB มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่โดยรัฐธรรมนูญ ที่ใช้นโยบาย “Swift and Sure” ที่ใช้กำลังในการป้องกันและปราบปรามได้ และตาม PREVENTION OF CORRUPTION ACT 1960 ให้อำนาจในการจัดตั้ง The Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB) มีการบริหารงานโดย The Director ให้มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน หรือมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคอร์รัปชัน (มาตรา 15) อำนาจดังกล่าวสอดคล้องกับ The Penal Code 1871 และ The Criminal Procedure Code 2010 โดยในการสอบสวนคดีดังกล่าว อัยการสูงสุดได้มอบอำนาจให้ผู้อำนวยการ(The Director)หรือพนักงานสืบสวนเป็นผู้ดำเนินการตาม The Criminal Procedure Code 2010 (มาตรา 19)

ในญี่ปุ่น ไม่มีองค์กรพิเศษในการสืบสวน สอบสวนในคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน โดยมีเพียงหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ ตำรวจและสำนักงานอัยการ โดยผ่าน Code of Criminal Procedure (CCP) ในสำนักงานอัยการมีหลายหน่วยงานย่อย เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน มี The Special Investigation Department (SID) ในการดำเนินคดีคอร์รัปชัน กฎหมายสำคัญในประเทศที่เป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน คือ The Criminal Code (CC), The Unfair Competition Prevention Law (UCPL), The Political Funds Control Act (PFCA), The National Public Service Ethics Act (NPSEA), The Companies

Act (CA), Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds (APTCP) และ The Foreign Exchange and Foreign Trade Act (FEFTA)

ในสหราชอาณาจักร มี The Serious Fraud Office's (SFO) เป็นองค์กรหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน (deferred prosecution agreements (DPAs)) และจากความผิดที่ปรากฏใน The Bribery Act คือเป็นผู้ให้สินบน ผู้รับสินบน และผู้ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น มีเจ้าหน้าที่พิเศษภายใต้สำนักงานอัยการ (The Crown Prosecution Service (CPS)) และมีกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน คือ The Money Laundering Regulations 2017 (MLR 2017) ที่ The Proceeds of Crime Act 2002 กำหนดให้ใช้อำนาจผ่านองค์กร ชื่อ The Financial Conduct Authority (FCA) จากการดำเนินการของ The Serious Fraud Office's (SFO) ใน มาตรา 2 แห่ง the Criminal Justice Act 1987 เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการออกหมายในการตรวจหรือยึดทรัพย์สินได้ และมีอำนาจการบังคับบุคคลเพื่อให้ตอบคำถาม หรือส่งเอกสารใด ๆ ให้ ในขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่พิเศษจาก The Serious Fraud Office's (SFO) มีอำนาจในการฟ้องคดีคอร์รัปชันได้

จึงเห็นได้ว่า เฉพาะในสาธารณรัฐเกาหลีใต้เท่านั้น ที่กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ออกแบบในการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ แต่ในสาธารณรัฐเกาหลีใต้ มีอนุกรรมการเพื่อไต่สวนการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ ผ่านคณะกรรมการการสอบสวนแห่งชาติ (The Board of Audit and Inspection) ผ่านการทำงานของอัยการเป็นผู้ฟ้องร้องคดีต่อศาล ส่วนในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร มีได้ตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช.ทำนองเดียวกับประเทศไทย ดังนั้นการดำเนินคดีของประเทศเหล่านี้จึงเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และอาจมีกฎหมายในส่วนบัญญัติออกมาเสริมเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีความเข้มงวดมากขึ้น

จึงเห็นได้ว่า แม้ในปัจจุบันนี้ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 แล้วก็ตาม แต่เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช.ต้องทำการพิจารณาชี้มูลความผิดทุกคดี ก็ย่อมทำให้เกิดความล่าช้าในระบบยุติธรรมของ ป.ป.ช. ดังนั้น หากรัฐพิจารณาแก้ไขกฎหมายดังกล่าวโดยให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาชี้มูลความผิดจากสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นตามมาตรา 75 เสียใหม่ โดยตั้งเพิ่มจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 9 ให้มีคณะกรรมการเฉพาะดังกล่าว ก็จะแก้ปัญหาในการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นและการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเพื่อชี้มูลความผิดได้

ข้อเสนอแนะ

เพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงแทนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงจำต้องตัดอำนาจในส่วนนี้ที่อยู่

ในอนุมาตรา 2 ออกเพื่อไปบัญญัติเพิ่มเป็นมาตราอีกมาตราหนึ่ง จึงให้แก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 28 โดยตัดอนุมาตรา (2) เดิมออกไป คือ* มาตรา 28 “คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

(2) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว

(3) ไต่สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ กำหนด หรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช

(4) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือกฎหมายอื่น

ในการดำเนินการตาม (3) ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้หน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการเป็นผู้ดำเนินการก็ได้”

เพื่อเพิ่มคณะกรรมการในการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริง กรณีมีข้อกล่าวหาว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม แทนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 28/1 เป็น “ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริง กรณีมีข้อกล่าวหาว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้นำความในมาตรา 10 ถึงมาตรา 27 มาบังคับใช้แก่คณะกรรมการดังกล่าวโดยอนุโลม” และเพื่อให้อำนาจแก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการมอบหมายให้คณะกรรมการเพื่อมีอำนาจในการพิจารณาสำนวนการไต่สวนเบื้องต้น จึงให้เพิ่มเติมในมาตรา 28/2 เป็น “ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจในการมอบหมายให้คณะกรรมการพิจารณาสำนวนการ

* มาตรา 28 (2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

ไต่สวนเบื้องต้นหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริง ตามมาตรา 28/1 ให้ทำการประชุมเพื่อลงมติว่าคดีมีมูลหรือไม่ ตามมาตรา 75”

รายการอ้างอิง

การควบคุมการใช้อำนาจรัฐ. (ม.ป.ป.). วันที่ค้นข้อมูล 8 กรกฎาคม 2566, เข้าถึงได้จาก

<https://www.law.cmu.ac.th/law2011/journal/e1581298156.pdf>

ณัฐฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (ม.ป.ป.). ทฤษฎีการลงโทษ. วันที่ค้นข้อมูล 2 กรกฎาคม 2566, เข้าถึงได้จาก

https://www.stou.ac.th/schools/slwt/upload/41716_6.pdf

ไทยโพสต์. (2564). ป.ป.ช.เปิดตัวเลขคำร้อง-มูลค่าเสียหาย สถานการณ์คอร์รัปชันไทยยัง'หนัก'. วันที่ค้น

ข้อมูล 2 กรกฎาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/88705>

รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2564).

วันที่ค้นข้อมูล 17 กรกฎาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.nacc.go.th/files/article/attachments/27056785733e693d2287f94c8cd83d850a5482b.pdf>

อิงครัต คลเจิม. (2564). หลักการแนวคิดทฤษฎีและการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หลักการแนวคิดทฤษฎีและการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต 2(1), 69-85.

Bowden, T., Burlingame, R. A., Mazur, M. L., Stroud, T., & Kaur, S. (2022). *The Anti-Bribery and Anti-*

Corruption Review: United Kingdom-England & Wales. Retrieved May 20, 2023, from

<https://thelawreviews.co.uk/title/the-anti-bribery-and-anti-corruption-review/united-kingdom-england--wales>

Due process. (n.d.). Retrieved July 8, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Due_process

IMPROPER SOLICITATION AND GRAFT ACT. (2019). Retrieved May 20, 2023, from

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=41954&lang=ENG

Iwashita, S. (n.d.). Enforcement Practice Against Corruption in Japan. Retrieved May 20, 2023, from

<https://sso.agc.gov.sg/Act/PCA1960>

Koh Teck Hin. (n.d.). Corruption Control in Singapore. Retrieved July 2, 2023, from

https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No83/No83_17VE_Koh1.pdf

Quick guide to the Money Laundering Regulations. (2017). Retrieved May 20, 2023, from

<https://www.lawsociety.org.uk/topics/anti-money-laundering/quick-guide-to-the-mlrs>

Takamiya, Y., Tanaka, A., & Miyoda, A. (2022). in *The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review: Japan*.

Retrieved May 20, 2023, from <https://thelawreviews.co.uk/title/the-anti-bribery-and-anti-corruption-review/japan>

Tillen, J. G., & Moushey, L. (2021). *Anti-Corruption Regulation. In Singapore by Wilson Ang, Jeremy*

Lua, Lan Cheong and Marianne Chew. Retrieved May 20, 2023, from <https://www.nortonrosefulbright.com/-/media/files/nrf/nrfweb/knowledge-pdfs/anti-corruption-regulation-singapore-2021.pdf?revision=43308fe9-e748-4590-acfa-40f10224ea86>

คำแนะนำสำหรับการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้จัดทำวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการ ในสาขา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ให้ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน

กองบรรณาธิการวารสารจึงขอเชิญชวนคณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจส่งบทความวิชาการ บทความงานวิจัย และบทความปริทรรศน์ (Review Article) เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ในวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ซึ่งเป็นวารสารราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) มีกำหนดการตีพิมพ์ในเดือนมิถุนายน และธันวาคม ของทุกปี

ข้อกำหนดของการเขียนบทความ ดังนี้

1. ความยาวของบทความ 15-20 หน้ากระดาษ A4
2. ชนิดของอักษรที่พิมพ์ Angsana New ขนาด 16 พอยท์
3. รูปแบบการนำเสนอบทความวิชาการ

ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน และตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน (หากเป็นนิสิตระดับหลักสูตรและสถาบันการศึกษา) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

- บทคัดย่อภาษาไทย 10-25 บรรทัด
- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเนื้อต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
- คำสำคัญ (Keywords) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- รายการอ้างอิง (นาม-ปี APA)

4. รูปแบบการนำเสนอบทความงานวิจัย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน และตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน (หากเป็นนิสิตระดับหลักสูตรและสถาบันการศึกษา) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

- บทคัดย่อภาษาไทย 10 -25 บรรทัด
- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเนื้อต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
- คำสำคัญ (Keywords) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทนำ
- วัตถุประสงค์การวิจัย
- กรอบแนวคิดการทำวิจัยหรือสมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)
- วิธีการวิจัย
- ผลการวิจัย
- อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
- รายการอ้างอิง (นาม-ปี APA)

5. การอ้างอิงเนื้อหาใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา

(เชาวนะ ไตรมาศ, 2542 หน้า 9) หรือ เชาวนะ ไตรมาศ (2542, หน้า 9)

(Downs, 1957, p. 60) หรือ Downs (1957, p. 60)

ตัวอย่าง รายการอ้างอิง

เชาวนะ ไตรมาศ. (2542). *การเลือกตั้งแบบใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper and Row.

6. บทความที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

สำหรับการจัดส่งบทความเพื่อตีพิมพ์นั้น

กรุณากรอกแบบนำส่งบทความแล้วสแกนพร้อมทั้งส่งไฟล์ข้อมูลของบทความมาที่

ระบบ ThaiJo: https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscilaw_journal

E-mail: polscilawjournal@gmail.com

*** กรณีที่บทความไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน และรูปแบบการเขียนบทความอย่างครบถ้วน ขอสงวนสิทธิ์ในการส่งกลับไปยังผู้เขียน เพื่อความถูกต้องและเรียบร้อยต่อไป

เบอร์โทรศัพท์ 0-3810-2369 ต่อ 105 หรือ 115, 0-3839-0243 ธารทิพย์ ภาวะวิภาต

ในกรณีที่บุคคลภายนอก ต้องชำระค่าลงวารสารการเมือง การบริหาร และ กฎหมาย จำนวน 2,500 บาท โดยชำระได้ที่คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หรือชำระผ่านทางธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชีมหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่บัญชี 386-1-00442-9 สาขาแหลมทองบางแสน และส่งหลักฐานการชำระเงินมาที่ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่ 169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ. เมือง ชลบุรี 20131 หรือ Fax 038-393475 ต่อ 102 หรือ Scan แล้วส่ง E-mail: polscilawjournal@gmail.com

กองบรรณาธิการจะพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนบทความวิชาการ/ บทความวิจัยทราบ สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

อนึ่ง บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารฯ จะได้รับการอ่านและการประเมินโดย ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ กองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ในการบรรณาธิการ และ ลำดับการตีพิมพ์ก่อน – หลัง ทั้งนี้ถ้อยคำ ข้อเขียน ข้อคิดเห็นและข้อสรุปในบทความย่อและบทความทุกเรื่อง ถือเป็นผลงานวิชาการของผู้เขียน โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

*****

The Guidelines for Articles Submitting to be Considered for Publication in Journal of Politics, Administration and Law

*****

Faculty of Political Science and Law, Burapha University offers Journal of Politics, Administration and Law with the objectives of promoting and supporting lecturers, personnel students and interested persons to have the opportunity to present and disseminate their academic work in political science, public administration and related fields.

The editorial board welcome lecturers, personnel and interested persons to send academic articles, research articles and review articles for print publication in Journal of Politics, Administration and Law. The journal publishes every 6 months (2 issues per year). The scheduled print publication months are June and December. The requirements are at follows;

1. The length of an article: 15 - 20 pages of A4 paper
2. The type of the printed characters: 16-point Angsana New font 16
3. The format for submitting academic articles consists of
  - Title (Thai and English) – Abstract (Thai and English)
  - Full Name, position and organization
  - Thai and English Abstract must have the same content.
  - The content of the Thai Abstract must be in accordance with the English one. The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.
  - Keywords
  - Introduction
  - Main text
  - Conclusion
  - Reference
4. The format for writing research article/ The research article format consists of
  - Research Title (Thai and English)
  - Abstract (Thai and English)
  - Thai and English Abstract must have the same content.
  - Full Name, position and organization
  - The content of Thai Abstract must be in accordance with the English one.

The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.

- Keywords
- Introduction
- Research Objective
- Conceptual Framework/ Research Hypothesis
- Review of Related Literatures
- Research Method
- Research Result
- Discussion and Research Suggestion
- Reference

5. A footnote citation format for text references is used as shown (APA style)

Example Citing References in Text

(Downs, 2012, p. 60) or Downs (2012, p. 60)

(Fawcett and Andrew, 1999, pp. 101-110) or Fawcett and Andrew (1999, pp. 101-110)

Example References

Ritchie, B. W. (2003). *Managing Educational Tourism*. Clevedon, UK: Channel
View Publications.

Lewin, K., Lippit, R., & White, R. K. (1939). Patterns of aggressive behavior in
experimentally created social climates. *Journal of Social Psychology*,
10(2), 271-301.

BBC. (2013). *Chile's judges apologize for their actions after coup*. Retrieved
September 5, 2015, from <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-23967816>

The authors can contact the editorial board via Email polscilawjournal@gmail.com in order to get a file about reference method for publishing in Journal of Politics, Administration and Law. Alternatively, the authors can check the format in the journal website.

6. The articles submitted to the journal to be reviewed for publication must not have already been published elsewhere and not currently be under consideration for publication by other journals

Regarding the article sending, please send

ThaiJo: https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscilaw_journal

E-mail: polscilawjournal@gmail.com

The editorial board will consider choices of referees to assess articles and notify the results to the authors of the academic/research articles. Accepted articles will be published in the Journal.

แบบนำส่งบทความ

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

1. ชื่อบทความ

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

2. ประเภทบทความ

☐ บทความวิจัย

☐ บทความวิชาการ

☐ บทความวิจารณ์หนังสือ

☐ บทความปริทัศน์

3. ชื่อ-สกุล ผู้เขียนบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

4. สถานที่ติดต่อเจ้าของบทความ (กรุณากรอกให้ชัดเจนด้วยตัวบรรจง)

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ..... หมู่..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์เคลื่อนที่..... E-mail.....

5. บุคคลที่สามารถติดต่อได้/ผู้ประสานงาน.....

โทรศัพท์เคลื่อนที่..... E-mail.....

6. การรับรองบทความ

☐ ขอรับรองว่าบทความต้นฉบับนี้ยังไม่เคย ได้รับการเผยแพร่และตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน

☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

7. ลายมือชื่อเจ้าของบทความร่วมในการยินยอมให้นำส่งบทความ (กรุณาลงรายชื่อให้ครบทุกคน)

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย ตัวบรรจง)	ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย ตัวบรรจง)	หน่วยงาน	โทรศัพท์	E-mail

8. เอกสารนำส่ง

ThaiJo: https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscilaw_journal

E-mail: polscilawjournal@gmail.com

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

วิสัยทัศน์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เป็นขุมปัญญาด้านการเมือง การปกครอง การบริหาร กฎหมายแห่งภาคตะวันออก

พันธกิจ

1. สร้างบัณฑิตให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ คุณธรรม ออกไปสร้างประโยชน์แก่สังคม
2. ผลิตงานวิชาการให้มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ หรือการปฏิบัติงานสาธารณะ
3. บริการวิชาการตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคม โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม
4. สืบทอด ประยุกต์วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การบริหาร กฎหมายไทยให้คงอยู่คู่สังคมไทย ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

Vision

Faculty of Political Science and Law is the Wisdom of Politics, Governance, Administrations, and Law of the Eastern Region

Missions

1. To deliver graduate students as valuable human resources who occupy knowledge and ethics to provide public services
2. To create qualified academic publications which contribute to academic purpose and public services
3. To provide academic services which meet local and social demands concerning social responsibility
4. To cultivate cultural, politic, governance, and legal dimensions strengthening Thai society in circumstances of social change

